

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**Türk Hukukunda Üretici ve İthalatçının Tüketicie
Karşı Sorumluluğu**

Yüksek Lisans Tezi

İpek Bitmez

Ocak 2026

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**Türk Hukukunda Üretici ve İthalatçının Tüketicie
Karşı Sorumluluğu**

Yüksek Lisans Tezi

İpek Bitmez

Danışman

Doç. Dr. Merve Ürem Çetinel

Ocak 2026

TEZ JÜRİSİ ONAYI

İpek Bitmez tarafından hazırlanan "Türk Hukukunda Üretici ve İthalatçının Tüketicie Karşı Sorumluluğu" başlıklı bu Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Merve Ürem Çetinel

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Özcan Günergök

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Doç. Dr. Gülşah Sinem Aydın

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 13/01/2026

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığımda yazılan bu tezin Chicago yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun Chicago kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza

Doç. Dr. Merve Ürem Çetinel

Etik İlkeler Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza

İpek Bitmez

ÖZET

Türk Hukukunda Üretici ve İthalatçının Tüketicisiye Karşı Sorumluluğu

Bitmez, İpek

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Merve Ürem Çetinel

Ocak 2026

Günümüzde, seri üretim sebebiyle birçok ürün gerekli kontrol ve denetim sağlanmadan üretilmekte ve hatalı ürünler piyasaya sürülebilmektedir. Tüketiciler ise satın aldıkları hatalı ürünler sebebiyle bedensel veya malvarlıkları bakımından zarar görmektedirler. Bu zararların hangi hukuki esasa göre ve kim tarafından tazmin edileceği ise Türk hukukunda önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu kapsamda tüketiciler, ürünün kendisinde meydana gelen zararın tazmini için 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) hükümleri gereğince üretici ve ithalatçıdan ürünün ücretsiz onarımı ve misli ile değişimi seçimlik haklarından birini talep edebilmektedirler. Bu haklara ek olarak tüketicilerin 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) hükümlerince tazminat talep etme hakları bulunmaktadır. Tüketiciler, ürün dışında meydana gelen ayıplı takip eden zararların tazmini içinse 2021 yılında yürürlüğe giren 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) hükümlerince; ürünü üreten üreticilere, ürünün üretildiği ülke dışında satılmasını sağlayan ithalatçılara ve ürünün tedarik zincirinde yer alan her bir kişiye başvurabilmektedirler.

Çalışmamızda ise Türk hukukunda hatalı ürün veya ayıplı mal sebebiyle, üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı sorumluluğu hususu incelenmiştir. Bu kapsamda çalışmamızın ilk bölümünde üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı sorumluluğunun tarihsel gelişimi, ÜGTDK m. 6 kapsamındaki sorumluluğu ve bu sorumlulukla ilgili hususlar irdelenmiştir. İkinci bölümünde ise üretici ve ithalatçının TKHK m. 11 kapsamındaki sorumluluğu benzer bir sistematikte incelenmiş ve son olarak sorumluluk sebeplerinin yarışması meselesi ele alınmıştır. Bu çalışma ile Türk

hukukunda üretici ve ithalatçının hatalı ürün ve ayıplı mal sebebiyle tüketiciye karşı hangi hukuki sebeplerden dolayı sorumlu olacağının tespiti ile bu hususta Yargıtay kararları ve doktrindeki görüşlerin açıklanması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üretici, İthalatçı, Ürün Sorumluluğu, Ayıplı Maldan Sorumluluk, Tüketici

ABSTRACT

Liability of the Producer and the Importer Towards the Consumer in Turkish Law

Bitmez, İpek

Master's Thesis, Department of Private Law

Supervisor: Assoc. Prof. Merve Ürem Çetinel

January 2026

In the contemporary era, due to mass production, many products are manufactured without adequate control and supervision, resulting in the placement of defective products on the market. Consumers, in turn, suffer personal injuries or property damages caused by these defective products. The legal basis upon which these damages shall be indemnified and the determination of the liable parties constitute a significant legal issue in Turkish Law. In this context, for the compensation of damages occurring within the product itself, consumers may exercise their optional rights – specifically, the right to free repair or the replacement of the goods with a non-defective equivalent – against the producer and the importer pursuant to the Law No. 6502 on the Protection of the Consumer (TKHK). In addition to these rights, consumers are entitled to claim damages under the provisions of the Law No. 6098 Turkish Code of Obligations (TBK). Regarding the indemnification of consequential damages arising from a defect, consumers may take legal action against the producers, the importers who facilitate the sale of the product outside its country of origin, and every person involved in the supply chain, in accordance with the Law No. 7223 on Product Safety and Technical Regulations (ÜGTDK), which entered into force in 2021.

This study examines the liability of the producer and the importer towards the consumer due to faulty or defective goods in Turkish Law. Within this scope, the first chapter of the study explores the historical development of the liability of the producer and the importer, their liability under Article 6 of the ÜGTDK, and related legal matters. The second chapter analyzes their liability under Article 11 of the

TKHK through a similar systematic approach and concludes with the issue of the concurrence of liability (*concursum actionum*). This study aims to determine the legal grounds upon which producers and importers are held liable towards consumers for faulty and defective products, while providing an analysis of the prevailing scholarly opinions in the doctrine and relevant Court of Cassation (Yargıtay) precedents.

Keywords: Producer, Importer, Product Liability, Liability for Defective Products, Consumer

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim süresince bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, tez çalışmamın her aşamasında yönlendirmelerini ve desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Merve Ürem Çetinel'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, tezime katkıda bulunan kıymetli değerlendirmeleri ve yapıcı eleştirileriyle çalışmamı zenginleştiren Jüri Üyeleri Sayın Prof. Dr. Özcan Günergök ile Sayın Doç. Dr. Gülşah Sinem Aydın'a şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

Hayatımın her anında yanımda olarak manevi desteğini esirgemeyen sevgili eşim Av. Yunus Emre Bitmez'e ve canım kızım Öykü Bitmez'e, bu sürecin her aşamasında yanımda olan kıymetli annem Arzu Tekkılıç ile babam Hüseyin Tekkılıç'a ve kayınvalidem Nurhan Bitmez ile kayınpederim Ahmet Bitmez'e; kardeşim Uğur Tekkılıç ile sevgili eşi Özlem Tekkılıç'a; akademik yolculuğumun başlangıcından itibaren bilgi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren değerli öğretmenlerim Prof. Dr. Sezer Çabri'ye, Doç. Dr. Aslıhan Kayık Aydınalp'e ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Nihan Koyuncu Aktaş'a; eğitim hayatım boyunca desteğini esirgemeyen tüm öğretmenlerim ve meslektaşlarıma; tezimin hazırlanmasında katkı sunan tüm kişi ve kurumlara en içten teşekkürlerimi sunarım.

İpek Bitmez

KISALTMALAR CETVELİ

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
akt.	: Aktaran
Ayıplı Mal	
Yönetmeliği	: Ayıplı Malın Sebep Olduğu Zarardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
dn.	: Dipnot
E.	: Esas Numarası
Ed.	: Editör
eTKHK	: 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
GÜGY	: Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği
HD	: Hukuk Dairesi
K.	: Karar Numarası
m.	: Madde
RG.	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKHK	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

ÜGTDK	: 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yıl
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
KISALTMALAR CETVELİ.....	ii
GİRİŞ	1
I. ÇALIŞMANIN SUNULMASI VE AMACI	1
II. ÇALIŞMANIN PLANI ve KONUNUN SINIRLANDIRILMASI.....	5

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜRETİCİ VE İTHALATÇININ TÜKETİCİYE KARŞI SORUMLULUĞUNUN TÜRK HUKUKUNDAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ VE ÜGTDK KAPSAMINDA SORUMLULUĞU

I. ÜRETİCİ VE İTHALATÇININ TÜKETİCİYE KARŞI SORUMLULUĞUNUN TÜRK HUKUKUNDAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ	7
A. eTKHK m. 4'ün Değişikliği Öncesi Durum	7
1. Genel Olarak	7
2. Sözleşme Dışı Sorumluluk Hükümleri Çerçevesinde.....	8
3. Sözleşmeden Doğan Sorumluluk Hükümleri Çerçevesinde.....	13
B. eTKHK m. 4'ün Değişikliği Sonrası Durum	15
1. eTKHK m. 4'teki Değişikliğin Değerlendirilmesi	15
2. Ayıplı Mal Yönetmeliği'nin Değerlendirilmesi	20
C. 4703 Sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun'un Yürürlüğe Girmesi Sonrası Durum.....	23
D. 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Yürürlüğe Girmesi Sonrası Durum.....	25
E. 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nun Yürürlüğe Girmesi Sonrası Durum	29
II. ÜRETİCİ VE İTHALATÇININ TÜKETİCİYE KARŞI ÜGTDK KAPSAMINDA SORUMLULUĞU	31
A. Terminoloji.....	31
B. Genel olarak	34
C. Sorumluluğun Koşulları	36
1. Ürünün Hatalı Olarak Üretilmesi.....	37

a. Ürün	37
aa. Genel Olarak	37
bb. ÜGTDK Kapsamında Ürün Sayılmayanlar	42
aaa. Taşınmaz Eşyalar	42
bbb. Hizmetler	44
ccc. Gayri maddi Mallar	44
b. Hata	48
aa. Terminoloji	48
bb. Güvenli Ürün	53
cc. Hatalı Ürün	57
aaa. Tasarım Hatası	62
bbb. Üretim Hatası	63
ccc. Bilgilendirme Hatası	64
ddd. Gelişim Hatası	65
2. Ürünün Piyasaya Arz Edilmiş Olması	66
3. Zarar	69
a. Genel Olarak	69
b. Ürün Sorumluluğunda Zarar Kavramı	70
aa. Bedensel Zararlar	72
bb. Mala Verilen Zararlar ve Saf Ekonomik Zarar	75
4. Nedensellik Bağı	78
D. Sorumlu Tutulacak Kişiler	81
1. Üretici	81
a. Terminoloji	81
b. Genel Olarak	83
c. Gerçek Üretici	87
aa. Nihai Ürün Üreticisi	88
bb. Ara Ürün Üreticisi	90
ccc. Ham Madde Üreticisi	92
d. Görünüşte Üretici	93
2. İthalatçı	95
3. Yetkili Temsilci	101
4. Dağıtıcı	103

5. 2024/2853 Sayılı Direktif ile Sorumlu Tutulacak Kişilerin Değerlendirilmesi	108
.....	108
a. İfa Hizmet Sağlayıcı	108
b. Elektronik Aracı Hizmet Sağlayıcı	109
E. Sorumluluğun Hukuki Niteliği.....	111
1. Genel Olarak	111
2. Kusursuz Sorumluluk	114
F. Sorumlulukla İlgili Diğer Hususlar.....	118
1. İspat Yükü.....	118
2. Zamanaşımı.....	123
3. Müteselsil Sorumluluk.....	127
a. Genel olarak	127
b. ÜGTDK Uyarınca Üretici ve İthalatçının Müteselsil Sorumluluğu	129
4. Sorumsuzluk Anlaşmaları	130
5. Sorumluluktan Kurtuluş Sebepleri	131
a. Ürünün Piyasaya Üretici veya İthalatçının İradesi Dışında Arz Edilmiş Olması	131
b. Hataya Dağıtıcı veya Üçüncü Bir Kişinin Müdahalesinin Sebep Olması ..	132
c. Üründeki Hatanın Teknik Düzenlemelere ve Diğer Zorunlu Düzenlemelere	135
Uygun Üretilmesi Sebebiyle Meydana Gelmesi	135
d. ÜGTDK’da Düzenlenmeyen Sorumluluktan Kurtuluş Sebepleri	137
6. Üreticinin Ürün Gözleme Yükümlülüğü	140

İKİNCİ BÖLÜM

ÜRETİCİ VE İTHALATÇININ TÜKETİCİYE KARŞI TKHK KAPSAMINDA SORUMLULUĞU VE SORUMLULUK SEBEPLERİNİN YARIŞMASI

I. ÜRETİCİ VE İTHALATÇININ TÜKETİCİYE KARŞI TKHK KAPSAMINDA SORUMLULUĞU	145
A. Genel Olarak	145
B. Sorumluluğun Koşulları	148
1. Malın Ayıplı Olması.....	148
a. Ayıp Kavramı	148
aa. Genel Olarak	148

bb. Maddi Ayıp.....	157
cc. Hukuki Ayıp	159
dd. Ekonomik ayıp.....	161
2. Ayıbın Malın Tüketiciye Teslim Anında Mevcut Olması	162
3. Ayıbın Önemli Olmasına Gerek Olmaması	167
4. Tüketicinin Malın Ayıplı Olduğundan Haberdar Olmaması.....	168
5. Tüketicinin Kusuru ile Malı Ayıplı Hale Getirmemesi.....	170
6. Tüketicinin Malı Gözden Geçirme ve Ayıbı Bildirim Yükümlülüğünün Olmaması.....	173
C. Üretici ve İthalatçıya Yöneltebilecek Seçimlik Haklar.....	176
1. Genel Olarak	176
2. Ücretsiz Onarım Hakkı	180
a. Genel Olarak	180
b. Onarım Hakkının Kullanımına İlişkin Hususlar	181
aa. Onarımın Mümkün Olması	181
bb. Onarımın Beklenilebilir Olması	182
cc. Onarım Hakkının Yerine Getirilme Süresi	184
3. Malın Ayıpsız Misli ile Değiştirilmesini İsteme Hakkı	186
a. Ayıplı Malın Misli veya Benzeri Bulunmalı	188
b. Ayıpsız Misli ile Değişim Talebi Beklenebilir Olmalı.....	191
c. Ayıpsız Misli ile Değişim Talebi Dürüstlük Kuralına Uygun Olmalı	192
d. Ayıpsız Misli ile Değişim Hakkının Süresi.....	193
4. Üretici ve İthalatçının Tazminat Sorumluluğu.....	194
D. Sorumluluğun Hukuki Niteliği	202
1. Genel Olarak	202
2. Tüketici Hukuku Açısından	203
3. Seçimlik Hakların Hukuki Niteliği	205
4. Üretici ve İthalatçı Açısından	208
E. Sorumlulukla İlgili Diğer Hususlar	208
1. İspat Yükü.....	208
2. Zamanaşımı.....	211
3. Müteselsil Sorumluluk.....	217
4. Sorumsuzluk Anlaşmaları	221
5. Sorumluluktan Kurtuluş Sebepleri	222

a. Genel olarak	222
b. Tüketicinin Kullanım Hatası.....	225
II. SORUMLULUK SEBEPLERİNİN YARIŞMASI	228
A. Genel Olarak	228
B. Ürün Sorumluluğu ve Ayıptan Doğan Sorumluluk	229
C. Ürün Sorumluluğu ve Garanti Belgesinden Doğan Sorumluluk	235
D. Ayıptan Doğan Sorumluluk ve Garanti Belgesinden Doğan Sorumluluk.....	236
SONUÇ	240
KAYNAKÇA	247

GİRİŞ

I. ÇALIŞMANIN SUNULMASI VE AMACI

20. yüzyılda teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte çok sayıda ürün, üretimden kısa bir süre sonra tüketicilerin kullanımına sunulmaya başlanmıştır. Seri üretimin yaygınlaşması, üreticilerin ekonomik refah seviyesini artırırken; buna karşılık tüketiciler, üreticiler karşısında daha zayıf ve korunmasız konumda kalmışlardır. Ürünlerin yapısının giderek karmaşıklaşması ve çok sayıda ürünün hızlı biçimde piyasaya sürülmesi, denetim süreçlerinde önemli güçlüklerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu nedenle endüstrinin gelişmeye başladığı ilk zamanlarda hatalı ürünler sebebiyle tüketiciler telafisi mümkün olmayan zararlar görmüşlerdir¹. Oysa tüketicilerin ürünün üretim sürecinden bihaber olması ve ekonomik olarak üreticiden daha zayıf konumda bulunması sebebiyle korunması, hukuk devletinin gereğidir².

Modern hukuk sistemleri, zayıf konumda olan tüketicilerin korunması için yeni hukuki düzenlemeler getirmek zorunda kalmışlardır. Bu düzenlemelerden biri ise 85/374 sayılı “*Hatalı Ürünlerin Sorumluluğuna İlişkin AB Konseyi Direktifi*’dir³”. Bu Direktif ile AB hukukunda üreticinin kusursuz sorumluluğu yeknesaklaşmış ve tüketicilerin daha etkin ve güçlü bir

¹ İlhan Kara, *İmalatçının Ürün Sorumluluğu (İmalatçı)*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), s. 27; Candan Yasan Tepetaş, *İmalatçının Sorumluluğu ve Uygulanacak Hukuk*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2021), s. 13; Bilge Öztan, *İmalatçının Sorumluluğu*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 1982), s. 6; Çiğdem Kırca, *Ürün Sorumluluğu*, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2007), s. 7; Yıldırım Keser, *Ürün Sorumluluğu*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), s. 3; Pelin Oğuzer, *Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Üreticinin Sorumluluktan Kurtuluş Sebepleri*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2020), s. 7; Tuba Akçura Karaman, *Üreticinin Ayıplı Ürünlerin Neden Olduğu Zararlar Nedeniyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu (Ayıplı Ürün)*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2008), s. 17; Seda Baş, “7223 Sayılı Kanun Kapsamında Ürün Sorumluluğu Kavramına Genel Bir Bakış”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 52, (2022), s. 355.

² İbrahim Kaplan, “İmalatçının Sorumluluğu Üzerine Düşünceler”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 13, S. 1, (1985), s. 88. Tüketiciler, piyasa gücü bakımından üreticilerin astı olarak görülürler. Tüketiciler piyasayı kontrol etme amacıyla değil, bireysel ihtiyaçlarını giderme amacıyla alışveriş yaparlar. Bu sebeple tüketiciler, piyasayı kontrol edebilen üreticiler karşısında örgütlenemezler ve sahip oldukları hakları etkin şekilde kullanamazlar. Ayrıca tüketiciler, aldığı ürün hakkında üreticilere göre daha kısıtlı bir bilgiye sahiptirler ve üründe olması gereken özellikleri bilemezler. Bu doğrultuda zayıf olan tüketicinin korunarak sosyal adaletin sağlanması gerekir. Bu husustaki görüşler hakkında detaylı açıklamalar için bk. Çağlar Özel, *Tüketicinin Korunması Hukuku (Tüketici)*, 8. Basım, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2023), s. 38 vd.; Sezer Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 2. Basım, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), s. 57; Aydın Zevkliler/Çağlar Özel, *Tüketicinin Korunması Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2016), s. 31 vd.; Mustafa Alper Gümüş, *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Cilt I (Madde:1-46)*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014), s. 7 vd.

³ Çalışmamızda bu bölümden sonra “85/374 sayılı AB Direktifi” veya “85/374 sayılı Direktif”, olarak kullanılacaktır. (<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1985/374/oj/eng>, E.T. 14.05.2025).

biçimde korunması amaçlanmıştır⁴. Böylece üreticiler hatalı ürünleri sebebiyle verdikleri zarardan kusursuz olsalar bile sorumlu tutulabilmişlerdir⁵. Direktif kapsamında üreticilerin yanında ithalatçılar da tüketiciye karşı sorumlu tutulmuşlardır. Zira, ürünün ithal edilmesi hâlinde tüketicinin, üreticiye ulaşamaması; ulaşsa bile hukuk kuralları hakkındaki bilgisizliği, mahkeme masraflarının fazla olması vb. birçok sebepten ötürü ithalatçının hatalı üründen sorumlu tutulması gerekli görülmüştür⁶.

Türk hukukunda ise üreticinin sorumluluğu hususunda uzun yıllar boyunca düzenleme yapılmamıştır. Üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı sorumluluğu ilk kez 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (eTKHK)⁷ m. 4'te, 2003 yılında yapılan değişiklik⁸ ve bu değişikliği izleyen Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik (Ayıplı Mal Yönetmeliği)⁹ ile düzenlenmiştir. Ancak söz konusu düzenlemeler, sorumluluğun hukuki niteliği ve kapsamının belirlenmesi bakımından yetersiz kalmıştır. Bu sebeple, üretici ve ithalatçının kusursuz sorumluluğunun özel bir kanunda düzenlenmesi amacıyla 2014 yılında yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da (TKHK)¹⁰ hatalı ürünlerden doğan zararların tazminine ilişkin özel bir düzenlemeye yer

⁴ Ahmet Fevzi Kibar, *Ürün Sorumluluğu Bağlamında Hatalı Tıbbî Cihazlardan Doğan Hukuki Sorumluluk*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2020), s. 88-89; Damla Ö. Çelt, “Ürün Sorumluluğunda Yaşanan Güncel Gelişme: 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 1, (2021), s. 80; Kırca, s. 62; Keser, s. 17; Şebnem Akipek, “Bedensel Zararların Tazmini Kapsamında Tüketici Hukuku Yönünden Ürün Sorumluluğu (Ürün)”, *Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini, Cilt II* içinde, Ed. Sema Güleç Uçakhan ve Necdet Basa, (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2016), s. 24; Ömer Çınar, “Avrupa Konseyinin 25.07.1985 Tarihli ve 85/374 Sayılı Yönergesi ve Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik Hükümlerine Göre Ayıp Kavramı”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 9, S. 18, (2010), s. 136; Ayşe Havutçu, *Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu (Üretici)*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2005), s. 19; Kerem Cem Sanlı/Yeşim M. Atamer, “Hukuk ve Ekonomi Perspektifinden İmalatçının Kusursuz Sorumluluğuna Dair Bir Değerlendirme”, *Prof. Dr. Belgin Erdoğan'a Armağan* içinde, Ed. M. Murat İnceoğlu, (İstanbul: Der Yayınları, 2012), s. 771.

⁵ Çınar, s. 137; Öztan, s. 1; Oğuz Sadık Aydos, *Ürün Sorumluluğu (Ürün)*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2009), s. 77.

⁶ Kırca, s. 217; Yasan Tepetaş, s. 92; Kara, İmalatçı, s. 419; Yeşim M. Atamer/Gökçe Kurtulan Güner, “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile İmalatçının Sorumluluğu Konusu Türk Hukuku Açısından Çözülmüş Müdür?”, *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları-I* içinde, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022), s. 9.

⁷ RG. T. 08.03.1995, S. 22221.

⁸ 4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun RG. T. 14.03.2003, S. 25048.

⁹ RG. T. 13.06.2003, S. 25137.

¹⁰ RG. T. 28.11.2013, S. 28835.

verilmemiştir¹¹. Bu durum, üretici ve ithalatçının kusursuz sorumluluğu konusunda Türk hukukunda yeniden bir kanun boşluğunun ortaya çıkmasına neden olmuştur¹². Söz konusu boşluk ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)¹³ hükümleri çerçevesinde giderilmeye çalışılmıştır¹⁴.

Nihayet 2021 yılında yürürlüğe giren 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK)¹⁵ ile üretici ve ithalatçının kusursuz sorumluluğu Türk hukukunda yerini almıştır. ÜGTDK m. 6 uyarınca, tüketiciler de dahil olmak üzere, hatalı ürün sebebiyle zarar gören herkes, bedensel zararlarını ve ürünün kendisi haricindeki mala verilen zararlarını üretici ve ithalatçıdan talep edebilir¹⁶. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik

¹¹ Akın Ünal/Arif Kalkan, “Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu Üzerine Olan ve Olması Gereken Hukuka Dair Genel Düşünceler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y. 11, S. 39, (2019), s. 47; Seda Gayretli Aydın, *Yapay Zekânın Ürün Sorumluluğu*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), s. 187; Oğuzer, s. 51; Atamer/Kurtulan Güner, s. 6.

¹² Ünal/Kalkan, s. 52; M. Murat İnceoğlu, “Ürün Sorumluluğunda Sorumlular (Ürün)”, *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları-I* içinde, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022), s. 220.

¹³ RG. T. 04.02.2011, S. 27836.

¹⁴ Yasan Tepetaş, s. 14; Pelin Oğuzer/Başak Baysal, “Ürün Güvenliği ve Ürün Sorumluluğu Ekseninde Sorumluluktan Kurtuluş Sebepleri”, *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları-I* içinde, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022), s. 114; Kara, İmalatçı, s. 32.

¹⁵ RG. T. 20.12.2020, S. 31066.

¹⁶ Kara, İmalatçı, s. 27; Tuba Akçura Karaman, “7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu 6. Maddesi ile Düzenlenen Ürün Sorumluluğunda ‘Uygunsuzluk’ ve ‘Zarar’ Unsurlarına Eleştirel Bakış (Eleştirel Bakış)”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 199, (Mart 2023), s. 79; Oğuzer, s. 3; İlyas Sağlam, *7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’na Göre Üreticinin Sorumluluğu*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023), s. 33; Emrah Kulaklı, *Ürün Sorumluluğu ve Ayıp Kavramı*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2009), s. 5; Ergun Özsunay, “Genel Değerlendirme (Değerlendirme)”, *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları* içinde, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022), s. 327; A. Lale Sirmen, “Ürün Sorumluluğu (Ürün)”, *Sorumluluk Hukuku Sempozyumu Bildirileri Kitabı (Tam Metinler)*, 23-24 Haziran, Antalya içinde, Ed. Tufan Ögüz ve Kerem Öz, (İstanbul: Filiz Kitapevi, Ekim 2022), s. 68; Ayşe Nur Merve Yazıcı, *Otonom Aracın Sebep Olduğu Zararlardan Üreticinin Kusursuz Sorumluluğu*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), s. 100; Remzi Demir, *7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler (ÜGTDK) Açısından Yapay Zekâ İmalatçısının Ürün Sorumluluğu*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), s. 117; Erhan Kanışlı, “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) Uyarınca Üreticinin Sorumluluğu (Üretici)”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 78, S. 3, (2020), s. 1419; Dursun Al, “7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Kapsamında Ürün Kavramı ve Üreticinin Sorumluluğu”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 15, S. 169, (2020), s. 1806; İsmihan Gülen Erdoğan, “Bir Ürün Olarak ‘Bina’nın Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Müteahhidin 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Kapsamında İmalatçı Sıfatıyla Sorumluluğu”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 2, (2023), s. 1150; Tuğçe Oral, “Kahramanmaraş Depremlerinin Yarattığı Zararların Gideriminde Alternatif Bir Öneri: Taşınmazların Verdiği Zararların Ürün Sorumluluğu Kapsamında Tazmini”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 72, S. 1, (2023), s. 125; Yasin Alper Karasahin, “Ürün Güvenliği Ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda Yer Alan Ürün Sorumluluğu Kuralları ile Ürün Güvenliği Kurallarının İlişkisi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 72, S. 3 (Ekim 2023), s. 1390; İnan Deniz Dinç, *Ürün Sorumluluk Sigortasında Rizikonun Konusu ve Teminatın Kapsamı*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2017), s. 4; Selminaz Adıgüzel, “Uluslararası Ticarete Ayıptan Doğan Sorumluluklar ve Ürün

Düzenlemeler Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle birlikte, Türk hukukunda ilk kez özel bir kanunla, ürün sorumluluğunu¹⁷ esas alan kusursuz sorumluluk düzenlenmiştir ve 85/374 sayılı AB Direktifi iç hukukumuza aktarılmıştır¹⁸.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, 85/374 sayılı Direktif’ten farklı olarak kamu hukuku temelli ürün güvenliği ve özel hukuk temelli ürün sorumluluğu hükümlerini aynı kanun altında düzenlemiştir. Bu durum, özellikle “*hata*”, “*haklı güvenlik beklentisi*”, “*sorumluluktan kurtuluş imkânları*” gibi kavramların ürün sorumluluğu bağlamında anlam karışıklıklarına yol açmasına sebep olmuştur¹⁹. Ayrıca 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu her ne kadar 85/374 sayılı Direktif’ten otuz altı yıl sonra yürürlüğe girse de ürün sorumluluğu hususunda modern sorunlara kayıtsız kalmıştır. Bu kapsamda 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu hükümlerine 09.12.2026 tarihinde yürürlüğe girecek olan 2024/2853 sayılı “*Hatalı Ürünlerin Sorumluluğuna İlişkin Konsey Direktifi’ne*”²⁰ paralel olacak şekilde değişiklikler getirilmesi gerekecektir²¹.

Öte yandan üretici ve ithalatçının 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca tüketiciye karşı ayıplı maldan doğan sorumluluğu bulunmaktadır. Ayıplı maldan doğan sorumluluk, TKHK m. 11 ile düzenlenmiştir. Tüketici, satıcının yanında üretici ve ithalatçıdan da ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim seçimlik haklarını talep edebilir²². Tüketicinin üretici ve ithalatçıdan tazminat talep etmesi hâlinde ise TKHK m. 11/6 hükmü gündeme gelir.

Sorumluluğu”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 22, S. 48, (2023), s. 1063; Şerife Aleyna Çamcı, “7223 Sayılı Kanun Kapsamında Ürün Sorumluluğu Tazminatı”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 97, S. 4, (2023), s. 155 vd.

¹⁷ Terminolojik açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/II/A.

¹⁸ Yasan Tepetaş, s. 40; Keser, s. 26; Kara, İmalatçı, s. 33; Kanışlı, Üretici, s. 1422; Oğuzer, s. 7; Atamer/Kurtulan Güner, s. 6.

¹⁹ Kanışlı, Üretici, s. 1422; Çelt, s. 8; Arık, s. 87; Leyla Müjde Kurt, “Avrupa Birliği Ürün Sorumluluğu Direktifi ve Yeni Direktif Önerisi Işığında Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğunda Sorumlu Kişilerin Belirlenmesi”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C. 22, S. 2, (2023), s. 361.

²⁰ Çalışmamızda bu bölümden sonra “2024/2853 sayılı AB Direktifi” veya “2024/2853 sayılı Direktif”, olarak kullanılacaktır. (<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng>, E.T. 14.05.2025).

²¹ Ayşe Arat/ Elif Akıncı, “2022/0302 Sayılı Avrupa Birliği Yeni Ürün Sorumluluk Direktif Teklifinin Getirdikleri Üzerine Bir Değerlendirme”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 82, S. 2, (2024), s. 363.

²² Çabri, s. 322; Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri (Tüketici), (Ankara: Adalet Yayınları, 2015), s. 183; Mehmet Akif Tutumlu/Özge Tutumlu, Ayıplı Mal Hukuku (Ayıp), Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Basım, (Ankara: Seçkin Hukuk, 2023), s. 47.

Tüketici, bu hüküm doğrultusunda 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümlerince üretici ve ithalatçıdan tazminat talep edebilir²³.

Çalışmamızın konusu Türk hukukunda üretici ile ithalatçının tüketiciye karşı hatalı ürün ve ayıplı maldan doğan sorumluluğudur. Çalışmamızın amacı ise tüketicinin, hatalı ürün veya ayıplı mal sebebiyle uğradığı zararı, kimden ne şekilde tazmin edebileceğinin tespit edilmesidir. Bu kapsamda çalışmamızda ürün sorumluluğu ve ayıptan doğan sorumluluk uyarınca üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı sorumluluğu incelenecektir. Üreticinin ürettiği ürünün hangi hâllerde hatalı ürün ve hangi hâllerde ayıplı mal olduğu tespit edilecektir. Bu doğrultuda “ayıp” ve “hata” kavramlarının benzerliklerine ve farklılıklarına değinilecektir. Bununla birlikte çalışmamızda tüketicinin, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca talep edebileceği bedensel ve mala verilen zararlarını, TKHK m. 11/6 ve TBK m. 227/2 ve m.112 hükümlerince üretici ve ithalatçıdan tazmin edip edemeyeceği değerlendirilecektir.

Görüldüğü üzere tüketicilerin hatalı ürünler sebebiyle gördükleri zararların tazmini için birden fazla hukuki nedenle üretici ve ithalatçıya başvurma hakkı bulunmaktadır. Bu hâlde sorumluluk sebeplerinin yarışması söz konusudur. Çalışmamızda üretici ve ithalatçının ayıptan doğan sorumluluğunun, ürün sorumluluğu ile yarışması irdelenecektir. Ayrıca her iki sorumluluk sebebinin garanti sorumluluğu ile yarışması hususu çalışmamızda ele alınacaktır. Böylelikle tüketicilerin uğradıkları zararların tazmini için Türk hukukunda hangi hukuki sebeplerle kimlere başvurabilecekleri tespit edilecektir.

II. ÇALIŞMANIN PLANI ve KONUNUN SINIRLANDIRILMASI

Çalışmamızda üretici ve ithalatçının, tüketiciye karşı hangi hukuku sebeplerden dolayı sorumlu olabileceğine odaklanılmıştır. Bu kapsamda çalışmamızda üretici ve ithalatçının 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve gerektiği hususlarda 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu çerçevesinde tüketiciye karşı sorumlulukları incelenecektir.

Çalışma, giriş ve ardından iki ana bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı olan sorumluluğunun

²³ Zevkliler/Özel, s. 185; Çabri, s. 374.

Türk hukukundaki tarihsel gelişimi incelenecektir. Ardından ÜGTDK m. 6 kapsamında üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı kusursuz sorumluluğun koşulları, sorumlu olacak kişiler ve sorumluluğun hukuki niteliği açıklanacaktır. Sonrasında sorumluluk ile ilgili; ispat yükü, zamanaşımı, müteselsil sorumluluk, sorumsuzluk anlaşmaları, sorumluluktan kurtuluş sebepleri, üreticinin ürün gözleme yükümlülüğü gibi hususlara değinilecektir. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, hatalı ürünler sebebiyle yalnızca özel hukuktan kaynaklı sorumluluğu değil, ürün güvenliğine dayalı idari hukuka ilişkin sorumluluğu da düzenlemiştir. Ancak çalışmamızda üreticilerin ve ithalatçıların hatalı ürünleri sebebiyle idari sorumluluğu incelenmeyecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı; TKHK m. 11 uyarınca ayıptan doğan sorumluluğu ve bu sorumluluğun koşulları, tüketicinin sahip olduğu seçimlik hakları, tazminat hakkı ile sorumluluğun hukuki niteliği incelenecektir. Bu kapsamda TKHK m. 11’de yer alan ayıptan doğan sorumluluk ile ilgili; ispat yükü, zamanaşımı, müteselsil sorumluluk, sorumsuzluk anlaşmaları, sorumluluktan kurtuluş sebepleri değerlendirilecektir. Son olarak üretici ve ithalatçının ayıptan doğan sorumluluğunun, ürün sorumluluğunun ve garanti sorumluluğunun yarışması hâli irdelenecektir. Sonuç bölümünde ise çalışmamız hakkındaki sonuçlarımız ve değerlendirmelerimiz yer alacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜRETİCİ VE İTHALATÇININ TÜKETİCİYE KARŞI SORUMLULUĞUNUN TÜRK HUKUKUNDAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ VE ÜGTDK KAPSAMINDA SORUMLULUĞU

I. ÜRETİCİ VE İTHALATÇININ TÜKETİCİYE KARŞI SORUMLULUĞUNUN TÜRK HUKUKUNDAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

A. eTKHK m. 4'ün Değişikliği Öncesi Durum

1. Genel Olarak

Türk hukukunda hatalı ürünlerin sebep olduğu zararlara ilişkin, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girmeden önce özel bir düzenleme bulunmamaktaydı²⁴. Doktrinde ise bu hususta özel bir düzenleme bulunmamasının, Türk hukukunda üreticinin kusursuz sorumluluğu hususunda örtülü bir kanun boşluğu yarattığı savunulmuştu²⁵. Bunun

²⁴ Çelt, s. 76; Oğuzer, s. 41; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 47; Kibar, s. 165; Reha Atabek, “İmalatçının Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 10, S. 1, (1979), s. 166; Özsunay, “Türk Hukukunda Gerçek Bir Boşluk: Yapımcının Sorumluluğu (Yapımcı)”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 10, S. 1, (1979), s. 146; Öztan, s. 233; Çağlar Özel, “Tüketicinin Korunması Açısından Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk Kapsamında Yapımcının Sorumluluğu Sorunu (Ayıplı Mal)”, *Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’a Armağan* içinde, Ed. Nami Barlas, Abuzer Kendigelen ve Suat Sarı, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2000), s. 801; Kanişlı, Üretici, s. 1418; Başak Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019), s. 286; Atamer/Kurtulan Güner, s. 5; Yasan Tepetaş, s. 25; Gayenur Şenel, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 7223 Sayılı Kanun Uyarınca Tıbbî Cihaz Üreticisinin Ürün Sorumluluğu”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2024), s. 88; Sağlam, s. 68; Levent Yavuz, “Tüketicinin Korunması Bakımından İmalatçının Sorumluluğu (Tüketici)”, *Ankara Barosu Dergisi*, C. 49, S. 2, (1992), s. 233; Mehmet Zahid Yener, *Ürün Sorumluluğu AB Direktifi, Alman, İsviçre, Türk Hukuku Mukayeseli*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2024), s. 131.

²⁵ Öztan, s. 237; Kibar, s. 178; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 117; Gayretli Aydın, s. 185; Çelt, s. 83; Şenel, s. 88. Doktrinde 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’dan önce Türk hukukunda üreticinin sorumluluğu hususunda “gerçek boşluk” olduğunu savunan yazarlar için bk. Özsunay, Yapımcı, s. 142; Sağlam, s. 70; Yener, s. 131; Ebru Ceylan/Leyla Aslan Bingöl, “Türk Hukukunda 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’na göre Üreticinin Sorumluluktan Kurtuluş Sebeplerinin Değerlendirilmesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 17, S. 192, (2022), s. 21; Yavuz, Tüketici, s. 235; Kanun boşluğuna ilişkin detaylı bilgi için bk. Aydın Zevkliler/Mehmet Beşir Acarbey/K. Emre Gökyayla, *Medeni Hukuk*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Basım, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2000), s. 110; Mustafa Dural/Suat Sarı, *Türk Özel Hukuku Cilt I Medeni Hukuk*, 19. Basım, (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2024), s. 97; M. Kemal Oğuzman/Nami Barlas, *Medeni Hukuk*, 30. Basım, (Ankara: On İki Levha Yayınları, 2025), s. 111-112; Mustafa Ünlütepe, *Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu’nun Başlangıç Hükümleri (Medeni Hukuk)*, (Ankara: Seçkin Hukuk, 2021), s. 183; Turgut Akıntürk/Derya Ateş, *Medeni Hukuk*, Yenilenmiş Yirmisekizinci (36) Basım, (İstanbul: Beta Yayınları, 2024), s. 74.

neticesinde hatalı ürünlerin verdiği zararlar sebebiyle doğan uyuşmazlıkların çözümünde çeşitli görüşler ortaya atılmış ve yeknesaklık sağlanamamıştır²⁶. Bu boşluğun giderilmesi adına, hatalı ürünlerden kaynaklı uyuşmazlıkların çözümünde 818 sayılı Borçlar Kanunu²⁷ (BK) m. 41 haksız fiil hükümleri uygulanmıştır²⁸.

2. Sözleşme Dışı Sorumluluk Hükümleri Çerçevesinde

Sözleşmenin nisbiliği ilkesi gereğince alıcı veya zarar gören üçüncü kişi hatalı ürün sebebiyle uğradığı zararların tazmini için üretici veya ithalatçıya başvuramaz²⁹. Bu sebeple eTKHK m. 4'te yapılan değişiklik öncesinde, hatalı ürünlerin neden olduğu zararlardan doğan uyuşmazlıklarda sözleşme hükümlerinin yetersiz kaldığı doktrinde kabul edilmiş³⁰ ve üreticinin sorumluluğuna ilişkin uyuşmazlıklarda sözleşme dışı sorumluluk olan haksız fiil hükümleri uygulanmaya başlanmıştır³¹. Haksız fiil hükümleri sayesinde zarar gören alıcı, aralarında sözleşme ilişkisi bulunmayan üretici veya ithalatçıdan; hatalı üretilen ürünün meydana getirmiş olduğu zararı talep edebilmekteydi; ancak haksız fiil hükümlerinin, alıcıların her koşulda lehlerine olduğunu söyleyebilmek gücü³². Tüketici, nihai kullanıcı veya üçüncü kişi, zarar gördüğünü iddia ediyorsa, hatalı ürün sebebiyle zarara uğradığını ve ürünün hatalı olmasının

²⁶ Üreticinin sorumluluğunun örtülü kanun boşluğu olduğu ve bu kanun boşluğunun doldurulması hakkındaki görüşler için bk. Öztan, s. 237; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 118; Özsunay, Yapımcı, s. 142; Sağlam, s. 70; Gayretli Aydın, s. 185; Kibar, s. 178; Çelt, s. 83.

²⁷ RG. T. 22.04.1926, S. 359.

²⁸ Yasan Tepetaş, s. 25; Kulaklı, s. 23; Sağlam, s. 70; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 47; Baysal, s. 284; Tuba Karaman, “Üreticinin Sorumluluğu”, *Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu (28-29 Mayıs 2009) içinde*, Ed. İhsan Erdoğan, (Ankara: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2009), s. 300; Havutçu, Üretici, s. 57; Kara, İmalatçı, s. 119; Özel, Tüketici, s. 152; Yavuz, Tüketici, s. 233.

²⁹ Gökhan Ünlen, “Güncel Gelişmeleriyle Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2024), s. 6; Havutçu, Üretici, s. 46; Kibar, s. 170; Yasan Tepetaş, s. 15; Sağlam, s. 28; Şenel, s. 90; Kara, İmalatçı, s. 117. Sözleşmenin nisbiliği ilkesi hakkında detaylı açıklamalar için bk.; M. Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1 (C. 1)*, 22. Basım, (İstanbul: Vedat Kitap, 2024), s. 29 vd.; Erol Cansel/Çağlar Özel, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt 1, 2. Basım, (İstanbul: Seçkin Yayınları, 2017), s. 44 vd.; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümleri*, 29. Basım, (Ankara: Legem Yayınları, 2024), s. 18 vd.; Selahattin Sulhi Tekinay/ Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop, *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Borçlar Genel)*, 6. Basım, (İstanbul: Filiz Kitapevi, 1988), s. 19; Mustafa Ünlütepe, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Borçlar Hukuku)*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), s. 10; Baysal, s. 284.

³⁰ Kara, İmalatçı, s. 119; Öztan, s. 72 vd.; Havutçu, Üretici, s. 46; Kibar, s. 165; Sağlam, s. 73.

³¹ Kibar, s. 166; Yasan Tepetaş, s. 25; Kulaklı, s. 23; Baysal, s. 284; Karaman, s. 300; Turgut Öz, “Üreticinin Sorumluluğu (Üretici)”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 2, (2007), s. 8; Dilek Balioğlu, “Gıda Üreticisinin Sorumluluğu”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3, S. 2, (2017), s. 130; Ünlen, s. 6; Sağlam, s. 70; Yavuz, Tüketici, s. 233.

³² Karaman, s. 303; Öz, Üretici, s. 8; Sağlam, s. 71; Kara, İmalatçı, s. 123.

üreticinin kusurundan meydana geldiğini ispatlaması gerekmektedir³³. Üretici ve ithalatçıdan daha zayıf konumda olan tüketicilerin, teknik bilgi içeren üretim sürecindeki kusuru ispatlamasının beklenmesi ise zayıfın korunması ilkesine uygun düşmemektedir³⁴. Bu sebeple doktrinde ispat yükünün tersine çevrilmesi ile üreticinin kusursuzluğunu ispatlamasının daha adilane çözüm sağlayacağı savunulmaktaydı³⁵.

Doktrinde yer alan bir görüşe göre ise haksız fiil hükümleri, üreticinin sorumluluğu hususunda yetersiz kalmıştır. Bu sebeple ilgili görüş, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda düzenlenen kusursuz sorumluluk hükümlerinin kıyasen üreticinin sorumluluğuna ilişkin uyumsuzluklara uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu görüşe göre, kusursuz sorumluluk türlerinden biri olan BK m. 55 (TBK m. 66)³⁶ adam çalıştıranın sorumluluğu hükümlerinin, hatalı ürünlerin sebep olduğu zararların tazmininde uygulanabileceği savunulmuştur³⁷. Ancak adam çalıştıranın sorumluluğu hükümleri uyarınca üreticinin gerekli dikkati ve özeni

³³ Haksız fiilin gerçekleşmesinin şartlarından biri failin kusurlu olmasıdır. Kusuru ispat yükü ise Resmi Gazete 08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 6, “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür.*” ve Resmi Gazete 04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 190, “*İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakiya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir.*” hükümleri uyarınca zarar görene aittir. (BK zamanında ise Resmi Gazete 02.03.04/07/1927 tarihli 622,623,624 sayılı ve 1089 sayılı Medeni Usul Kanunu m. 76, “*Hâkim re'sen Türk kanunları mucibince hüküm verir. Ancak bir ecnebi hukukunun tatbiki lâzım olan hâllerde, buna istinat eden taraf o kanun hükmünü ispatla mükelleftir. İspat olunmazsa Türk kanunları mucibince hükmolunur.*” ve Resmi Gazete 04/04/1926 tarihli 339 sayılı ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 6, “*Kanun, hilafını emretmedikçe tarafeynden her biri müddeasını ispata mecburdur.*” uyarınca ispat yükü zarar görene aitti.) Haksız fiilin şartlarından kusura ilişkin detaylı açıklamalar için bk. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, Borçlar Genel, s. 663 vd. Doktrinde ise üreticinin sorumluluğu hususunda kusurun ispatına ilişkin gerçek olmayan boşluk bulunduğu öne sürülmüştür. Öztan, s. 236; Sağlam, s. 71.

³⁴ Karaman, s. 303; Kara, İmalatçı, s. 123; Öztan, s. 212.

³⁵ Öztan, s. 236-237; Kara, İmalatçı, s. 123; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 120; Sağlam, s. 71; Karaman, s. 300.

³⁶ BK m. 55: “(1) Başkalarını istihdam eden kimse, maiyetinde istihdam ettiği kimselerin ve amelesinin hizmetlerini ifa ettikleri esnada yaptıkları zarardan mesuldür. Şukadar ki böyle bir zararın vukubulmaması için hal ve maslahatın icabettiği bütün dikkat ve itinada bulunduğunu yahut dikkat ve itinada bulunmuş olsa bile zararın vukuuna mani olamayacağını ispat ederse mesul olmaz. (2) İstihdam eden kimsenin, zamin olduğu şey ile zararı ika eden şahsa karşı rücu hakkı vardır.”. Adam çalıştıranın sorumluluğu için; çalışan ile adam çalıştıran arasında bağımlılık ilişkisi bulunması, haksız fiilin işin görülmesi sırasında meydana gelmesi ve fiilin kusur dışındaki tüm unsurları taşıması gerekir. Adam çalıştıran, gerekli dikkat ve özeni göstermiş olduğunu yahut gerekli dikkat ve özeni göstermiş olsa bile zararın meydana geleceğini kanıtlayamadığı sürece sorumluluktan kurtulamaz. Detaylı bilgi için bk. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, Borçlar Genel, s. 678 vd.; Kenan Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku Cilt 1 Genel Hükümler (C. 1)*, 6. Basım, (İstanbul: Sermet Matbaası, 1976), s. 535.

³⁷ Kaplan, s. 140; Savaş Taşkent, “Yapımcının Sorumluluğu”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 74, S. 9-10, (1973), s. 1204; Özsunay, Yapımcı, s. 134; Kara, İmalatçı, s. 125; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 100, dn. 130; Kibar, s. 173.

göstermesi hâlinde veya gösterseydi de ürünün hatalı olabileceğini ispatlaması hâlinde sorumluluktan kurtulma imkânı vardır³⁸. Ayrıca bu görüşe göre, ürünün hatasının sonradan ortaya çıkması hâlinde üretici BK m. 55 uyarınca sorumlu tutulamaz³⁹. Bu sebeplerle, adam çalıştırmanın sorumluluğu hükümlerinin ürün sorumluluğu hususunda uygulanması tüketicinin dezavantajıdır⁴⁰.

Bir diğer görüşe göre üreticinin hatalı ürünlerden sorumlu tutulması için gündeme gelebilecek bir diğer kusursuz sorumluluk türü ise BK m. 58⁴¹ (TBK m. 69) yapı malikinin sorumluluğudur⁴². Üreticinin ürünü, yapı malikinin “*imal ettiği şey*” olarak tanımlanabilir⁴³. Ancak bu hâlde sadece üreticinin mülkiyetinde olan ürünler için zarar gören kişi zararını tazmin edebilir⁴⁴. Taşınır ürünlerde ise üretici artık ürünün maliki olamayacağından; yapı malikinin sorumluluğunun üreticinin sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi mümkün olamaz⁴⁵.

Yargıtay ise hatalı ürünlerin sebep olduğu zararlara ilişkin uyuşmazlıklar için eTKHK m. 4’ün değiştirilmesinden önce verdiği kararlarda haksız fiil hükümlerini uygulamaktaydı⁴⁶. Ancak haksız fiil hükümleri, zayıf konumda olan tüketiciler açısından adil sonuçlar doğurmamaktaydı. Bu sebeple Yargıtay, tüketicilerin korunması amacıyla, doktrinindeki görüşler ile Alman Mahkemeleri’nin kararlarından etkilenecek kusur ispat yükünün tersine çevrilmesi

³⁸ Taşkent, s. 1204; Sağlam, s. 71; Öz, Üretici, s. 11; Kara, İmalatçı, s. 126; Kibar, s. 173; Özsunay, Yapımcı, s. 134.

³⁹ Öztan, s. 207; Sağlam, s. 71.

⁴⁰ Özsunay, Yapımcı, s. 134; Sağlam, s. 71; Balioğlu, s. 133.

⁴¹ BK m. 58: “(1) Bir bina veya imal olunan herhangi bir şeyin maliki, o şeyin fena yapılmasından yahut muhafazadaki kusurundan dolayı mesul olur. (2) Bu cihetten dolayı kendisine karşı mesul olan şahıslar aleyhindeki rücu hakkı mahfuzdur.”

⁴² Öztan, s. 257; Mustafa Tiftik, *Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Genel Kural ile Düzenlenmesi Sorunu*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2005), s. 52; Sağlam, s. 72; Balioğlu, s. 132; Kara, İmalatçı, s. 127; Öz, Üretici, s. 12. Yapı malikinin sorumluluğu BK m. 58, “(1) Bir bina veya imal olunan herhangi bir şeyin maliki, o şeyin fena yapılmasından yahut muhafazadaki kusurundan dolayı mesul olur. (2) Bu cihetten dolayı kendisine karşı mesul olan şahıslar aleyhindeki rücu hakkı mahfuzdur.” hükmüne düzenlenmiştir. Yapı malikinin sorumluluğu hakkında detaylı bilgi için bk. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, Borçlar Genel, s. 698 vd.; Tunçomağ, C. 1, s. 582.

⁴³ Özsunay, Yapımcı, s. 134-135; Sağlam, s. 72; Kara, İmalatçı, s. 127; Kibar, s. 176.

⁴⁴ Özsunay, Yapımcı, s. 134-135; Sağlam, s. 72; Kara, İmalatçı, s. 128.

⁴⁵ Öz, Üretici, s. 13; Kara, İmalatçı, s. 128; Kibar, s. 176; Sağlam, s. 72.

⁴⁶ Kırcı, s. 41; Kibar, s. 178; Havutçu, Üretici, s. 57; Şenel, s. 93; Kara, İmalatçı, s. 157.

ve üreticinin özen yükümlülüğünün sınırlarının yeniden değerlendirilmesine ilişkin kıstaslar belirlemiştir⁴⁷.

Bu kıstaslara ilişkin önemli kararlardan biri ise Yargıtay'ın 1995 yılında verdiği⁴⁸ ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun (YHGK) 1996 yılında verdiği kararına⁴⁹ konu olan tüp patlaması kararıdır. Somut olayda bayiden alınan tüp, başlığının değiştirilmesi ile patlamış; bir kişinin vefatına ve dört kişinin yaralanmasına yol açmıştır. Tüpün patlamasının sebebi ise üretim hatası olarak görülmüştür. Yargıtay ilk derece mahkemesinde verdiği kararda, üreticiyi kusursuz bularak davanın reddine karar vermiştir. Ancak YHGK bu karara karşı çıkarak, BK m. 41 haksız fiil hükümlerinin üretici için katı uygulanmaması gerektiğini ve tüp üreticisinin tehlikeyi uzaklaştırma yükümlülüğü bulunduğunu vurgulamıştır. Ayrıca kararda, üreticinin bu yükümlülükleri yerine getirmemesi, objektif kusurlu davranış olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında, tüp üreticisinin faaliyet alanının karmaşık bir yapıya sahip olması nedeniyle, zarar görenin tüp üreticisinin kusurunu ispat yükü altına girmesinin adil olmayacağı kanaatine varılmıştır⁵⁰. Doktrinde yer alan bir görüşe göre Yargıtay, bu kararı ile ispat yükünün tersine çevrilmesini fiili karine⁵¹ olarak kabul etmiştir⁵².

Yargıtay'ın üreticinin sorumluluğuna ilişkin 2000 yılında verdiği bir diğer karar⁵³ ise kaynak suyunun sebep olduğu zararların tazminine ilişkindir. Somut olayda zarar gören, devamlı olarak tükettiği kaynak suyundaki tortular sebebiyle sağlığının bozulmasından kaygılanarak kaynak suyu üreticisinden manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Kaynak suyu üreticisi ile davacı arasında herhangi bir sözleşme bulunmamaktadır. Bununla birlikte Yargıtay,

⁴⁷ Şenel, s. 90; Oğuzer, s. 42; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 98; Öztan, s. 236; Kırca, s. 43; Özel, Ayıplı Mal, s. 814; Kara, İmalatçı, s. 157.

⁴⁸ Yargıtay 4. HD, T. 27. 03. 1995, E. 1994/6256, K. 1995/2596, (<https://legalbank.net>, E.T. 29.05.2025).

⁴⁹ YHGK, T. 27.11.1996, E. 1996/4-588, K. 1996/831, (<https://legalbank.net>, E.T. 29.05.2025).

⁵⁰ Kırca, s. 43; Kara, İmalatçı, s. 160; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 161; Havutçu, Üretici, s. 60; Şenel, s. 90; Kibar, s. 169.

⁵¹ Fiili karinelere hâkim, bilinen bir olaydan yola çıkarak bilinmeyen bir olayın sonucu ortaya koyar. Detaylı bilgi için bk. Murat Atal/İbrahim Ermenek, *Medeni Usul Hukuku*, Güncellenmiş 6. Basım, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2024), s. 247; Abdurrahim Karşlı, *Medeni Muhakeme Hukuku*, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Basım, (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2020), s. 522; Oğuzman/Barlas, s. 367.

⁵² Akçura Karaman, Ayıplı Mal, s. 161; Hasan Petek, *İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2009), s. 80; Şenel, s. 91; Doğan Arık, "Avrupa Ürün Sorumluluğu Direktifi ile Karşılaştırmalı Olarak 7223 Sayılı Ürün Güvenliği Teknik Düzenlemeler Kanunu Uyarınca Ürün Sorumluluğu", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2023), s. 42.

⁵³ Yargıtay 4. HD, T. 30.10.2000, E. 2000/6223, K. 2000/9362, (<https://www.kazanci.com.tr>, E.T. 17.12.2025).

Üreticinin hatalı ürünleri sebebiyle c kişilere verdiği zararlardan, sözleşme dışı sorumluluk hükümleri uyarınca sorumlu tutulması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, Yargıtay BK m. 41/1 gereğince; davacının, uğradığı zarar ile üreticinin kusurlu olması arasında nedensellik bağı kurulduğu sürece tazminat talep edebileceğine karar vermiştir. Bu kararda Yargıtay, ispat yükünü tersine çevirmek yerine ürünün hatalı olmasının üreticinin kusurlu olmasına karine olduğunu vurgulamıştır. Ancak doktrinde Yargıtay’ın bu kararı, haksız fiil hükümlerinin genişletilerek âdetâ kusursuz sorumluluk hükümlerinin uygulanmaya çalışılması sebebiyle eleřtirilmiřtir⁵⁴.

Yargıtay’ın 2000 yılında verdiği bir başka karardaki⁵⁵ somut olayda, davacının buzdolabındaki arıza sebebiyle evinde yangın çıkmış ve malvarlığında zarar meydana gelmiştir. Davacı, uğradığı zararın tazmini için buzdolabı üreticisine dava açmıştır. Yargıtay bu davada buzdolabındaki teknik arızanın kusur olarak kabul edilmesi gerektiğine ve ayrıca kusur araştırılması yapılmasına gerek olmadığına kanaat getirmiştir. Bu doğrultuda ürünün taşıması gereken vasıflara sahip olmaması üreticinin sorumluluğunu meydana getiren unsurlardan biri olarak kabul edilmiřtir⁵⁶.

Kanaatimizce Yargıtay bu kararları ile hatalı ürünlerin neden olduğu zararların tazmininde haksız fiil sorumluluğundan ziyade kusursuz sorumluluk anlayışını benimsemiştir. Ancak kusursuz sorumluluk yalnızca kanun ile düzenlenebilir. Yargıtay’ın haksız fiil hükümlerine yeni kriterler getirerek kanunda yer almayan “*kusursuz sorumluluk*” türü meydana getirmesi mümkün değildir. Bundan dolayı Yargıtay’ın zımni olarak üreticinin kusursuz sorumluluğunu kabul etmesindenise; üreticinin sorumluluğu kapsamında ispat yükünün tersine çevrilmesi ilkesini benimsemesinin daha yerinde olduğu kanaatindeyiz.

YHGK’nın üreticinin sorumluluğu hususunda vermiş olduğu bir diğer önemli karar ise “*mutfak dolabı*” kararıdır⁵⁷. Bu kararın konusu, davacı-kiracının, ev sahibinin yanlış montaj ile yaptırmış olduğu mutfak dolaplarının düşmesi sonucu mutfak eşyalarında meydana gelen

⁵⁴ Kırca, s. 44; Kibar, s. 170; şenel, s. 91. Yargıtay’ın kanun boşluğu olduğundan bahisle içtihat hükümleri ile kusursuz sorumluluk hâlleri yaratamayacağına ilişkin detaylı açıklama için bk. M. Kemal Oğuzman/M. Turgut z, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2 (C. 2)*, 19. Basım, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2024), s. 7.

⁵⁵ Yargıtay 4. HD, T. 11. 04. 2000, E. 2000/517, K. 2000/3348, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 29.09.2025).

⁵⁶ Kibar, s. 171; Kırca, s. 45; Oğuzer, s. 46; şenel, s. 92.

⁵⁷ YGHK, T. 13. 02. 2002, E. 2002/4-114 , K. 2002/84, (<https://legalbank.net>, E.T. 29.05.2025).

zararın tazminidir. Mutfak dolaplarının üreticisi ile kiracı arasında bir sözleşme ilişkisi bulunmamasına karşın YGHK, kiracının BK m. 41 gereğince tazminat talep edebileceğine karar vermiştir. YGHK, bu kararının gerekçesinde, mutfak dolabı üreticisinin piyasaya sürdüğü ürünün üretiminde, montajında ve montajı yapacak kişinin seçiminde kendisinden beklenen dikkat ve özeni göstermeyerek bir tehlikeye sebep olduğuna kanaat getirmiştir. Böylece mutfak dolabı üreticisinin kusurlu olduğu kabul edilmiştir⁵⁸. *Kanaatimizce* YGHK, bu yaklaşımı ile taraflar arasında sözleşme ilişkisi mevcut olmasa da haksız fiil hükümlerinin uygulanması ile zarar görenin zararını tazmin etmesi için doğrudan üreticiye gidebilmesine imkân tanımıştır. Ayrıca YGHK, üreticinin sadece üretim aşamasında değil, ürünün montajı sırasında da özen yükümlülüğü bulunduğuna kanaat getirmiştir.

3. Sözleşmeden Doğan Sorumluluk Hükümleri Çerçevesinde

Ürün sorumluluğu bakımından üretici ile tüketici arasında çoğunlukla sözleşmesel bir ilişki mevcut değildir;⁵⁹ bununla birlikte istisnai hâllerde taraflar arasında sözleşme ilişkisinin bulunması mümkündür⁶⁰. Bu hâlde, hatalı ürünler nedeniyle oluşan zararların tazmininde sözleşmeye dayalı sorumluluk hükümleri uygulanır⁶¹. Ayrıca ürünün hatalı üretilmesi ise sözleşme kapsamında ayıp olarak değerlendirilir⁶².

Ayıp hâlinde 818 sayılı Borçlar Kanunu döneminde alıcı, sözleşmeden dönme, sözleşme bedelinde indirim talep etme ve ürünün ayıpsız mislini isteme haklarına sahipti⁶³. Buna karşılık

⁵⁸ Oğuzer, s. 44; Kara, İmalatçı, s. 168; Şenel, s. 92; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 165; Kırca, s. 45; Kibar, s. 171.

⁵⁹ Havutçu, Üretici, s. 46; Oğuzer, s. 7; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 17; Karaman, s. 295; Şenel, s. 57; Sağlam, s. 72.

⁶⁰ Sağlam, s. 72; Kara, İmalatçı, s. 117.

⁶¹ Öztan, s. 30; Sağlam, s. 72; Kara, İmalatçı, s. 117; Kibar, s. 67.

⁶² Özsunay, Yapımcı, s. 123; Sağlam, s. 72; Kara, İmalatçı, s. 116.

⁶³ BK m. 202: “(1) Bayiin tekeffülü altındaki mebiin ayıbı anlaşıldığı zaman müşteri muhayyerdir. Dilerse mebii redde hazır olduğunu beyanla bey'in fesh edilmesini, dilerse mebii alıkoyup kıymetinin noksanı mukabilinde semenin tenzil olunmasını dava eder. (2) Hakim, müşterinin mebii ret davası üzerine hal icabı bey'in feshini muhik göstermiyorsa semenin tenzili ile iktifa edebilir. (3) Kıymetinin noksanı mebiin semenine müsavi ise müşteri ancak bey'in feshini talep edebilir.” ile BK m. 203: “(1) Mebi, miktarı muayyen misli şeylerden ise müşteri dilerse fesih veya semenin tenzilinden hiç birini talep etmeyip mebiin ayıptan ari mislile değiştirilmesini dava edebilir. (2) Mebi, başka bir yerden gönderilmiyorsa bayiin de müşteriye derhal ayıptan ari mislini teslim ve müşterinin dışarı olduğu zararı tamamen tazmin ederek aleyhine ikame edilecek davadan kurtulmağa salahiyeti vardır.”. Kenan Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku Cilt 2 Özel Hükümler (C. 2)*, (İstanbul: Sermet Matbaası, 1977), s. 160 vd.; Haluk Tandoğan, *Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri Cilt 1/1*, 5. Basım, (İstanbul: Evrim Basım Yayın, 1988), s. 186. BK m. 202: “Bayiin tekeffülü altındaki mebiin ayıbı anlaşıldığı

alıcının sözleşme kapsamında onarım hakkı bulunmamaktaydı⁶⁴. Alıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanması hâlinde ise satıcı; faiziyle beraber sözleşme bedelini geri vermekle yükümlüydü. Bununla birlikte alıcının yaptığı masrafları, BK m. 205/2⁶⁵ gereğince doğrudan zararını ve BK m. 205/3 gereğince, satıcının kusurlu olması hâlinde, dolaylı zararını isteme hakkı bulunmaktaydı⁶⁶.

Hatalı ürün, çoğu zaman bizzat ürünün kendisinde değil, ürünün çevresinde; yani alıcının bedensel bütünlüğünde veya diğer malvarlığı unsurlarında önemli zararlara yol açmaktadır. Bu zararlara ise doktrinde “*ayıbı takip eden zararlar*” denmektedir ve ayıbı takip eden zararların dolaylı zarar mı yoksa doğrudan zarar mı olduğu doktrinde tartışmalıdır⁶⁷. Ayıbı takip eden zararların doğrudan zarar olduğu kabul edildiğinde ise BK m. 205/2 gereğince satıcı, hatalı ürün nedeniyle meydana gelen bedensel zararlar ve mala verilen zararları tazmin etmekle yükümlüydü. Ancak ayıbı takip eden zararların dolaylı zarar olduğu kabul edilirse satıcı, ürünün hatalı olmasında kusursuz olduğunu ispatladığı takdirde, alıcı bu zararlarını tazmin edememekteydi⁶⁸.

Kanaatimizce hatalı ürünün sebep olduğu ayıbı takip eden zararlar için seçimlik haklar bağlamında çözümler üretilse de bu çözümler tüketici (alıcıyı) korumak için yeterli olmamıştır. Zira sözleşmesel sorumluluk kapsamında, zarar gören kişi tazminat talebini yalnızca sözleşmenin tarafı olan kişiden yani satıcıdan isteyebilir. Bu durum, sözleşmenin tarafı olmayan zarar görenin, çoğu zaman daha güçlü bir konumda bulunan üretici veya ithalatçıdan zararının giderilmesini talep etmesini imkânsız hale getirmiştir. Bir diğer yandan ise sözleşmeden doğan sorumlulukta muayene ve ihbar külfetinin bulunması, sorumsuzluk anlaşması akdedilebilmesi,

zaman müşteri muhayyerdir. Dilerse mebi redde hazır olduğunu beyanla bey'in feshedilmesini, dilerse mebi alıkoyup kıymetinin noksanı mukabilinde semenin tenzil olunmasını dava eder. Hâkim, müşterinin mebi ret davası üzerine hal icabı bey'in feshini muhik göstermiyorsa semenin tenzili ile iktifa edebilir. Kıymetinin noksanı mebiin semenine müsavi ise müşteri ancak bey'in feshini talep edebilir.”

⁶⁴ Tunçomağ, C. 2, s. 160.

⁶⁵ BK m. 205: “(1) Beyi fesh edilince müşteri bayie mebi ile beraber ondan istihsal ettiği menfaatleri iade etmekle mükelleftir. (2) Bayiın müşteriye almış olduğu semeni faiziyle beraber iade ettikten başka mebiin tamamen zaptı hâlinde olduğu gibi muhakeme masrafiyle müşterinin mebia vaki olan masrafları ödemesi lâzımdır. Bayi bunlardan maada müşteriye ayıplı mal teslim etmesinden doğrudan doğruya tevelliüt etmiş olan zararı da ayrıca tazmin etmeğe mecburdur. (3) Bayi, kendisine hiç bir kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe müşterinin diğer her türlü zararlarını tazmin etmeğe borçludur.”

⁶⁶ Tunçomağ, C. 2, s. 170-171; Tandoğan, s. 192.

⁶⁷ Ayıbı takip eden zararlar hakkında detaylı bilgi için bk. İkinci Bölüm/II/B/4.

⁶⁸ Sağlam, s. 73.

üreticiye nazaran zayıf konumda bulunan satıcının rücu hakkını kullanmada sorun yaşayabilmesi gibi düzenlemelerin bulunması sebebiyle sözleşmeden doğan sorumluluk hükümlerinin, ürün sorumluluğu uyuşmazlıklarında uygulanabilmesi mümkün değildir⁶⁹.

B. eTKHK m. 4'ün Değişikliği Sonrası Durum

1. eTKHK m. 4'teki Değişikliğin Değerlendirilmesi

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe ilk girdiğinde, kanun metninde hatalı ürünlerden dolayı üreticinin ve ithalatçının sorumluluğuna ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktaydı⁷⁰. Bu hususta ilk düzenleme eTKHK m. 4'te⁷¹ 2003 yılında

⁶⁹ Aynı yönde bk. Sağlam, s. 73; Öztan, s. 33; Kibar, s. 69.

⁷⁰ Kibar, s. 178; Özsunay, Değerlendirme, s. 332; Oğuzer, s. 46; Havutçu, Üretici, s. 111; Al, s. 1806; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 47; Gayretli Aydın, s. 185; Şenel, s. 93; Atamer/Kurtulan Güner, s. 5; Dinç, s. 85; Yasan Tepetaş, s. 26; Arık, s. 70; Keser, s. 24; Tiftik, s. 54; Ali Uluç Karyot, “Üreticinin Ayıplı Malın Sebep Olduğu Zararlardan Sorumluluğu”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2020), s. 36; Sağlam, s. 68; Ünlen, s. 10; Ünal/Kalkan, s. 47; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 21; Adıgüzel, s. 1063; Karaman, s. 299.

⁷¹ eTKHK m. 4: “Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilânlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar, ayıplı mal olarak kabul edilir.

Tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde ayıplı satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir.

İmalatçı-üretici, satıcı, bayi, acente, ithalatçı ve 10 uncu maddenin beşinci fıkrasına veya 10/B maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre kredi veren, ayıplı maldan ve tüketicinin bu maddede yer alan seçimlik haklarından dolayı müteselsilen sorumludur. 10/B maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre kredi veren konut finansmanı kuruluşunun sorumluluğu teslim tarihinden itibaren 1 yıl süre ve kullandığı kredi miktarı ile sınırlıdır. Konut finansmanı kuruluşları tarafından 10/B maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre verilen kredilerin devrolması hâlinde dahi, kredi veren konut finansmanı kuruluşunun sorumluluğu devam eder. Krediyi devralan kuruluş bu madde kapsamında sorumlu olmaz. Ayıplı malın neden olduğu zarardan dolayı birden fazla kimse sorumlu olduğu takdirde bunlar müteselsilen sorumludurlar. Satılan malın ayıplı olduğunun bilinmemesi bu sorumluluğu ortadan kaldırmaz.

Bu madde ile ayıba karşı sorumlu tutulanlar, ayıba karşı daha uzun bir süre ile sorumluluk üstlenmemişlerse, ayıplı maldan sorumluluk, ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile malın tüketiciye teslimi tarihinden itibaren iki yıllık zamanaşımına tabidir. Bu süre konut ve tatil amaçlı taşınmaz mallarda beş yıldır. Ayıplı malın neden olduğu her türlü zararlardan dolayı yapılacak talepler ise üç yıllık zamanaşımına tabidir. Bu talepler zarara sebep olan malın piyasaya sürüldüğü günden başlayarak on yıl sonra ortadan kalkar. Ancak, satılan malın ayıplı, tüketiciden satıcının ağır kusuru veya hile ile gizlenmişse zamanaşımı süresinden yararlanılamaz.

Ayıplı malın neden olduğu zararlardan sorumluluğa ilişkin hükümler dışında, ayıplı olduğu bilinerek satın alınan mallar hakkında yukarıdaki hükümler uygulanmaz.

yapılan deęişiklik⁷² ile Türk hukukunda yerini almıřtı⁷³. Bu düzenlemeyi takip eden Ayıplı Mal Yönetmeliği ile de Türk hukukunda üreticinin ve ithalatçının hatalı ürünlerden doğan sorumluluğuna ilişkin detaylı düzenleme yapılmıřtı⁷⁴.

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 4'te yapılan değişikliğe dair kanunun gerekçesinde; 85/374 sayılı Direktif'te düzenlenen üreticinin hatalı ürünlerden doğan kusursuz sorumluluğu düzenlemesinin iç hukukumuza aktarılmasının amaçlandığı ifade edilmiřti⁷⁵. Ancak 85/374 sayılı Direktif'te, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da olduğu gibi, üretici ve ithalatçının seçimlik haklardan dolayı tüketiciye karşı, satıcı ile birlikte müteselsil sorumluluğuna yer verilmemiştir. İlgili Direktif'te yalnızca üretici ve üretici gibi sorumlu olan kişilerin hatalı ürünleri sebebiyle kusursuz sorumluluklarının hüküm ve şartlarına yer verilmiřtir⁷⁶. Ayıplı maldan doğan seçimlik haklar ise AB hukukunda, 1999/44

Satışa sunulacak ayıplı mal üzerine ya da ambalajına, imalatçı veya satıcı tarafından tüketicinin kolaylıkla okuyabileceği şekilde "özürlüdür" ibaresini içeren bir etiket konulması zorunludur. Yalnızca ayıplı mal satılan veya bir kat ya da reyon gibi bir bölümü sürekli olarak ayıplı mal satışına, tüketicinin bilebileceği şekilde tahsis edilmiş yerlerde bu etiketin konulma zorunluluğu yoktur. Malın ayıplı olduğu hususu, tüketiciye verilen fatura, fiş veya satış belgesi üzerinde gösterilir.

Güvenli olmayan mallar, piyasaya özürlüdür etiketiyle dahi arz edilemez. Bu ürünlere, 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun hükümleri uygulanır.

Bu hükümler, mal satışına ilişkin her türlü tüketici işleminde de uygulanır."

⁷² 4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. T. 14.03.2003, S. 25048.

⁷³ Çınar, s. 136; Yener, s. 138; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 139; Özsunay, Değerlendirme, s. 332; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 21; Kırca, s. 85; Betül Tiryaki, *Tüketicinin Korunması Hukuku Açısından Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk (Ayıplı Hizmet)*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2007), s. 232; Çelt, s. 75; Funda Erlüle, "Yapımcının Sorumluluğu (Yapımcı)", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi*, C. 14, S. 4, (2008), s. 305 vd.; Adıgüzel, s. 1063; Meliha Sermin Paksoy/Gizem Arslan Demir, "Üreticinin TBK m. 71 Kapsamında Sorumlu Tutulması", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Mecmuası*, C. 71, S. 2, (2013), s. 299; Baysal, s. 287; Kara, İmalatçı, s. 131; Karyot, s. 37; şenel, s. 92; Arık, s. 72; Sağlam, s. 68; Ünlen, s. 11; Atamer/Kurtulan Güner, s. 5; Özel, Tüketici, s. 153.

⁷⁴ Sağlam, s. 74; Kibar, s. 179; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 130; Arık, s. 70; Yener, s. 141.

⁷⁵ 4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un m. 4'ün gerekçesi "... Tüketici seçimlik haklarıyla birlikte tazminat da isteyebilecektir. Tüketiciye tanınan bu tazminat hakkı 85/374 sayılı. Avrupa Birliği Direktifi esas alınarak düzenlenmiştir. Bu şekilde maddenin yaptırım gücü artırılmak istenmiştir..." (<https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/f72877bd-94b5-037b-e050-007f01005610>, E.T. 18.09.2025).

⁷⁶ Kara, İmalatçı, s. 131; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 21; Akipek, Ürün, s. 26; Petek, s. 100; Kibar, s. 178; Karyot, s. 40; Arık, s. 61.

sayılı Tüketici Malları Satım Sözleşmeleri ve İlgili Garantilerin Bazı Yönleri Hakkında AB Direktifi'nde düzenlenmiştir⁷⁷.

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 4'te yapılan değişiklik uyarınca, tüketici ile aralarında sözleşme ilişkisi bulunmayan üretici ve ithalatçı, ayıplı maldan dolayı satıcı ile birlikte, tüketiciye karşı müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulmuştu⁷⁸. Buna ek olarak üretici üretmiş olduğu ayıplı malın meydana getirdiği bedensel zararlardan ve mala verilen zararlardan dolayı da tüketiciye karşı sorumlu sayılmıştı⁷⁹. Böylece Kanun Koyucu, eTKHK m. 4 ile hem ayıptan doğan sorumluluğu hem de hatalı üründen doğan ürün sorumluluğunu aynı başlık altında düzenlemiştir⁸⁰. Doktrinde ise bu değişiklik ile Türk hukukunda üreticinin bağımsız ve kusursuz sorumluluğunun düzenlenip düzenlenmediği noktasında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşlerden ilki, eTKHK m. 4'te yapılan değişiklik sonucunda üretici ve ithalatçının, yalnızca satıcının ayıptan doğan sorumluluğu kapsamında sorumlu olabileceğini savunmaktadır⁸¹. Bu görüşe göre satıcı, tüketiciye karşı ayıp sebebiyle sorumlu değilse üretici veya ithalatçı da sorumlu olamaz. Üretici ve ithalatçının sorumluluğunun temeli, satıcının sorumluluğuna dayanmaktadır⁸². Doktrine göre bu karışıklığın sebebi; ayıptan doğan sorumluluğun düzenlendiği kanun maddesinde, ürün

⁷⁷ Çalışmamızda bu bölümden sonra “99/44 sayılı AB Direktifi” veya “99/44 sayılı Direktif”, olarak kullanılacaktır. (<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1999/44/oj/eng>, E.T. 14.05.2025).

⁷⁸ Öz, Üretici, s. 14; Erlüle, Yapımcı, s. 306; Havutçu, Üretici, s. 117; Kara, İmalatçı, s. 132; Balioğlu, s. 133; Sağlam, s. 74.

⁷⁹ Öz, Üretici, s. 14; Kırca, s. 85; Erlüle, Yapımcı, s. 308; Karyot, s. 38; Sağlam, s. 74; Havutçu, Üretici, s. 117; Arık, s. 75; Adıgüzel, s. 1064. eTKHK m. 4 uyarınca ayıplı maldan doğan sorumluluk kapsamında satıcı, üretici ve ithalatçı, tüketiciye karşı birlikte müteselsilen sorumlu tutulmuşken; ürün sorumluluğu kapsamında tüketiciye karşı yalnızca üretici sorumlu tutulmuştur. Bu durum doktrinde eleştirilmiştir. Akipek, Ürün, s. 26.

⁸⁰ Havutçu, Üretici, s. 118; Ünal/Kalkan, s. 47; Karyot, s. 41; Arık, s. 75; Şenel, s. 95; Sağlam, s. 76; Kırca, s. 85; Özsunay, Değerlendirme, s. 332; Adıgüzel, s. 1064; Karaman, s. 299.

⁸¹ Havutçu, s. 118; Kibar, s. 179; Oğuzer, s. 48; Cevdet Yavuz, “Tüketicinin Korunması Bakımından İmalatçının (Ürün) Sorumluluğu (İmalatçı)”, *Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan* içinde, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2013), s. 1331. Akçura Karaman'a göre, eTKHK m. 4 uyarınca tüketici, seçimlik haklardan bağımsız olarak üretici ve ithalatçıdan bedensel zarar ve mala verilen zararlarını talep edebilir. Buna karşılık tüketicinin tazminat talebi ancak BK m. 41'de düzenlenen haksız fiil hükümlerine dayanmalıdır. Nitekim, yazara göre, eTKHK m. 4'te üreticinin sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğuna ilişkin açık bir düzenleme yer almamaktadır. Bu sebeple yazar, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki değişikliğin tüketiciye ayrıca bir koruma sağlamadığını ileri sürmüştür. Akçura Karaman, s. 143.

⁸² Doktrinde yer alan bir görüş, üreticinin hatalı ürün sebebiyle tazminat sorumluluğunun eTKHK m. 4 uyarınca ayıptan doğan sorumluluk kapsamında mümkün olduğunu savunmuş; ancak kanun metninde yazanın aksine satıcının da ürünün hatalı olması sebebiyle meydana gelen zarardan üretici ile müteselsilen sorumlu olması gerektiğini ileri sürmüştür. Aydın Zevkliler/Murat Aydoğdu, *Tüketicinin Korunması Hukuku*, 3. Basım, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2004), s. 131.

sorumluluğunun da düzenlenmesidir. Zira, bu düzenleme üreticinin bağımsız ve kusursuz sorumluluğunun anlaşılması noktasında yerinde olmamıştır⁸³.

İkinci görüşe göre ise eTKHK m. 4'te düzenlenmiş olan üreticinin ve ithalatçının tüketiciye karşı sorumluluğu, satıcının ayıptan doğan sorumluluğundan bağımsızdır. Her ne kadar sorumluluklar aynı maddede düzenlenmiş olsa da sorumlulukların hüküm ve sonuçları aynı değildir⁸⁴. Bu görüşe göre eTKHK m. 4 ile Türk hukukunda ilk kez üretici ve ithalatçının hatalı üründen doğan kusursuz sorumluluğu düzenlenmiştir⁸⁵. Bu doğrultuda yazarlar, eTKHK m. 4'te yer alan *“ayıbın bilinmemesi sorumluluğu kaldırmaz”* ifadesi ile sorumluluğun koşullarından birinin kusur olmadığının açıkça ortaya konduğunu ileri sürmüşlerdir⁸⁶. Ayrıca yazarlar, bu değişiklik ile 85/374 sayılı Direktif'te yer alan sorumluluğun iç hukukumıza aktarıldığını, böylelikle üreticinin kusursuz sorumluluğunun Türk hukukunda düzenlendiğini ileri sürmüşlerdir⁸⁷.

Yargıtay eTKHK m. 4'te yapılan değişiklik sonrasında verdiği bir kararda⁸⁸, *“4077 sayılı kanunun 4. maddesi ayıplı maldan veya ayıplı malın neden olduğu her türlü zarardan dolayı, tüketicinin bu maddede yer alan seçimlik haklarından satıcı bayii acente imalatçı üretici ve ithalatçının müştereken ve müteselsilen sorumluluğu hükmünü getirmiştir. Hal böyle olunca davalı ... şirketi ithalatçı firma olarak sorumludur. Buradaki sorumluluk kusursuz sorumluluktur.”* şeklinde hüküm kurmuştur. Bu hükme göre, Yargıtay eTKHK m. 4'te yapılan değişiklik ile bir kusursuz sorumluluk düzenlemesinin yapıldığını kabul etmiş ve ürünün ithalatçısının da kusursuz sorumluluk sebebiyle tüketiciye karşı sorumlu olduğuna karar vermiştir.

⁸³ Havutçu, Üretici, s. 118; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 142-143; Ünal/Kalkan, s. 47; Karyot, s. 38; Arık, s. 75; Şenel, s. 95.

⁸⁴ Kırca, s. 85; Mehmet Akçaal, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, (2012), s. 256; Tiftik, s. 45; Erlüle, Yapımcı, s. 307; Balioğlu, s. 133; Aydos, Ürün, s. 95; Öz, Üretici, s. 15.

⁸⁵ Kırca, s. 94; Öz, Üretici, s. 15; Erlüle, Yapımcı, s. 308; Tiftik, s. 54; Kara, İmalatçı, s. 137.

⁸⁶ Öz, Üretici, s. 15; M. Fadıl Yıldırım, “Genetiği Değiştirilmiş Ürünlerden Sorumluluk”, *Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu 2009* içinde, Ed. M. Fadıl Yıldırım ve Ender Ethem Atay, (Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, 2009), s. 246; Kırca, s. 94.

⁸⁷ Erlüle, Yapımcı, s. 308; Kırca, s. 94; Kara, İmalatçı, s. 137.

⁸⁸ Yargıtay 13. HD, T. 01.12.2004, E. 2004/9354, K. 2004/17500, (www.corpus.com.tr, E.T. 14.05.2025).

Yargıtay’ın 2009 yılında verdiği üreticinin sorumluluğuna ilişkin önemli kararlardan biri delikli tüp gazı kararıdır⁸⁹. Somut olayda LPG sobasına bağlı olan tüpte yer alan gazın bir delikten sızması sonucu, davacı ve ailesi ölüm tehlikesi geçirmiştir. Davacı bu sebeple üreticiden manevi tazminat talep etmektedir⁹⁰. Yargıtay, tüp üreticisi ve davacı arasında sözleşme bulunmamasına karşın hatalı üretilen tüp sebebiyle zarar gören davacı için tazminata hükmetmiştir. Ancak Yargıtay, davacının eşinin ve çocuklarının gazdan zehirlenmemesi sebebiyle tazminat taleplerini reddetmiştir. Doktrinde ise her ne kadar eş ve çocuklar zarar görmemiş olsa da tüp patlaması tehlikesinin yarattığı korku ve panik sebebiyle tazminat talebinin reddedilmesi eleştirilmiştir⁹¹.

Yargıtay’ın 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminde verdiği önemli bir diğer karar ise “*hatalı hayvan yemi*” kararıdır⁹². Somut olayda hatalı üretilen hayvan yemleri sebebiyle davacının çok sayıda hayvanı telef olmuş veya oldukça zayıflamıştır. Davacı hayvanların telef olması ve verimden düşmesi sebebiyle tazminat talep etmiştir. Yargıtay tüketici sıfatını haiz olmayan hayvan ticareti ile uğraşan davacının, hatalı üretilen hayvan yemi sebebiyle uğradığı zararın üretici tarafından karşılanmasına karar vermiştir⁹³. Karar tüketici olmayan bir kişinin ürün sorumluluğu talebinin kabul edilmesi açısından önem arz etmektedir. Zira hayvan yemi üreticisi ile davacı arasında sözleşme bulunmamaktadır. Üreticinin kusursuz sorumluluğuna ilişkin hükümler 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile düzenlendiğinden tüketici olmayan kişilerin bu sorumluluk hükümlerince korunamayacağı doktrinde savunulmasına karşın⁹⁴ bu karar ile, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu yürürlüğe girmeden önce ürün sorumluluğu uyarınca zarar gören herkesin üreticiden tazminat talep edebileceği Yargıtay tarafından kabul edilmiştir⁹⁵.

⁸⁹ Yargıtay 4. HD, E. 2008/5580, K. 2009/1048, akt. Kara, İmalatçı, s. 177.

⁹⁰ Kara, İmalatçı, s. 177.

⁹¹ Kara, İmalatçı, s. 178.

⁹² Yargıtay 13. HD, T. 08.10.2013, E. 2013/13555, K. 2013/24814, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 14.09.2025). Davanın detaylarına ilişkin açıklamalar için bk. Kara, İmalatçı, s. 179.

⁹³ Kara, İmalatçı, s. 179.

⁹⁴ Öz, Üretici, s. 15; Karyot, s. 41; Tiryaki, Ayıplı Hizmet, s. 98; Petek, s. 54; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 332.

⁹⁵ Kara, İmalatçı, s. 180.

Kanaatimizce eTKHK m. 4, yalnızca satıcının ayıptan doğan sorumluluğunun hüküm ve koşullarını düzenlemiştir. Bu kapsamda üretici ve ithalatçı, tüketiciye karşı satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu tutulmuştur. Bu sebeple bizce, üretici ve ithalatçının satıcının sorumluluğundan bağımsız bir sorumluluğu bulunmamaktadır. eTKHK m. 4'te yer alan üreticinin; ürünün ayıplı olması sebebiyle meydana gelen bedensel zararları ve mala verilen zararları karşılayacağı hükmü ise “*kusursuz sorumluluk*” için yeterince açıklayıcı değildir. Kaldı ki bu düzenlemede bedensel zararlar ve mala verilen zararlar kapsamında ithalatçının, üretici ile birlikte müteselsilen sorumlu tutulmaması yerinde olmamıştır. Tüketici, yalnızca BK m. 41 hükmü gereğince üreticinin kusurunu ispatlayarak bedensel zararlarını ve mala verilen zararlarını talep edebilir. Bu sebeple bizce, eTKHK m. 4'te yapılan değişiklikle üretici yalnızca ayıplı maldan doğan sorumluluk hükümleri uyarınca tüketicilere karşı sorumludur.

2. Ayıplı Mal Yönetmeliği'nin Değerlendirilmesi

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 4'te yapılan değişiklikle üreticinin kusursuz sorumluluğunun hüküm ve sonuçları detaylı bir şekilde düzenlenmemiştir. Kanun Koyucu, üretici ve ithalatçının kusursuz sorumluluğunun hüküm ve sonuçlarını, eTKHK m. 4'te değişiklik yapılan kanuna dayanılarak çıkartılan Ayıplı Mal Yönetmeliği kapsamında düzenlemiştir. İlgili Yönetmelik m. 6 uyarınca, üretici ve ithalatçı, hatalı olarak üretilen ürünün sebep olduğu bedensel zararlar veya mala verilen zararlardan kusurları olmasa bile sorumlu tutulmaktaydılar⁹⁶.

Ayıplı Mal Yönetmeliği'nin amacı, 85/374 sayılı Direktif'te yer alan kusursuz sorumluluk hükümlerinin detaylı olarak Türk hukukuna aktarılmasıydı⁹⁷. Bu sebeple ilgili Yönetmelik'te yer alan “*ayıp*” kavramı, satıcının ayıptan doğan sorumluluğunda yer alan kavramdan ziyade, 85/374 sayılı Direktifte yer alan “*ayıp-hata*” kavramı ile bağdaşmaktaydı⁹⁸. Doktrinde yer alan bir görüşe göre ise Ayıplı Mal Yönetmeliği'nde yer alan ayıp kavramının,

⁹⁶ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 79; aynı yazar, Ayıplı Ürün, 140; Sağlam, s. 76; Erlüle, Yapımcı, s. 305; Şenel, s. 95; Atamer/Kurtulan Güner, s. 5; Çelt, s. 75; Kırca, s. 85; Oğuzer, s. 48; Kara, İmalatçı, s. 133; Karyot, s. 43; Petek, s. 21; Balioğlu, s. 134; Adıgüzel, s. 1067.

⁹⁷ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 48; Oğuzer, s. 48; Şenel, s. 95; Kara, İmalatçı, s. 135; Karyot, s. 43; Kırca, s. 100-101.

⁹⁸ Çınar, s. 136; Havutçu, Üretici, s. 141; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 21; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 145; Yıldırım, s. 248; Ergun Özsunay, “AB’de ve Türkiye’de Ürün Sorumluluğu (Ürün)”, *Ersin Çamoğlu’na Armağan* içinde, Ed. Erol Ulusoy, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013), s. 376; Karyot, s. 44; Özel, Tüketici, s. 153.

85/374 sayılı Direktif ile değil, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki ayıp kavramı ile bağdaşması gerekmektedir. Zira yönetmelikler, kanunların uygulanmasında yol gösterici olmak üzere hazırlanmaktadırlar. Normlar hiyerarşisi gereği, yönetmeliklerin kanundaki düzenlemeleri değiştiren veya bu düzenlemelere aykırı olan hükümlerinin olmaması zorunludur⁹⁹.

Öte yandan eTKHK m. 4'te üreticinin sorumluluğundan söz edilmişse de bu sorumluluğun temeli olan ayıp (hata) kavramına değinilmemişti. Ayıplı Mal Yönetmeliği ile üreticinin sorumluluğun esasları detaylı şekilde düzenlenmiş ve ayıp tanımı¹⁰⁰ yapılmıştı. Doktrinde bu sebeple Türk hukukunda iki farklı ayıp kavramının oluşturulduğu ileri sürülmüştür. Bu ayıp kavramlarından birincisi 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da düzenlenen klasik anlamda ayıptan doğan sorumluluğa dayanan ayıp kavramıdır. Diğerisi ise Ayıplı Mal Yönetmeliği kapsamında düzenlenen ve daha çok 85/374 sayılı Direktif'e dayanan ayıp (hata) kavramıdır. Doktrinde iki farklı ayıp tanımının uygulamada ciddi kavramsal karışıklıklara ve yorum farklılıklarına neden olacağı öne sürülmüştür¹⁰¹.

Ayıplı Mal Yönetmeliği'nde düzenlenen üreticinin sorumluluğunun hukuki niteliği doktrinde tartışmalara sebep olmuştur. Bu hususta doktrinde yer alan bir görüş¹⁰², üreticinin kusursuz sorumluluğunun hüküm ve sonuçlarının Ayıplı Mal Yönetmeliği ile düzenlendiğini, ancak kanunla düzenlenmesi gereken kusursuz sorumluluğunun yönetmelik ile düzenlenmesinin 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası¹⁰³ m. 124'te yer alan normlar hiyerarşisine aykırı

⁹⁹ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 145; Sağlam, s. 76; Çınar, s. 149. Yönetmeliklere ilgili detaylı açıklama için bk. Ünlütepe, Medeni Hukuk, s. 122; O. Gökhan Antalya/Murat Topuz, *Marmara Hukuk Yorumu- Medeni Hukuk (Medeni Hukuk)*, Cilt: I, 5. Basım, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2024), s. 232-233; Akıntürk/Ateş, s. 52.

¹⁰⁰ Ayıplı Mal Yönetmeliği m. 5: “*Malın piyasaya sunum tarzı, makul kullanım şekli ve piyasaya sürüldüğü an ve benzeri diğer hususlar göz önüne alınarak, bir kimsenin o maldan haklı olarak bekleyebileceği güvenliği sağlamayan mal ayıplı sayılır.*” hükmünde 85/374 sayılı Direktif'teki ayıp (hata) kavramı tanımlanmıştır. Ancak çalışmamızda, ürün sorumluluğu hususunda ayıp kavramı değil, hata kavramı tercih edilmiştir. Yönetmelikte bahsi geçen ayıp (hata) kavramına ilişkin detaylı açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/II//A/1/b/aa.

¹⁰¹ Karyot, s. 44; Sağlam, s. 79; Çınar, s. 136; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 145; Özsunay, Ürün, s. 376.

¹⁰² Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 144; Havutçu, Üretici, s. 150; Ergun Özsunay, “İlaç İmalatçısının Sorumluluğu - AB Yönergesi ve Bazı Yabancı Düzenlemeler Işığında Türk hukukuna İlişkin Düşünceler (İlaç)”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi- Uluslararası I. Sağlık Hukuku Sempozyumu* içinde, Ed. Murat Şen ve Ahmet Başözen, (İstanbul, On İki Levha Yayınevi, 2011), s. 150; Aydos, Ürün, s. 95; Kara, İmalatçı, s. 133.

¹⁰³ RG. T. 09.11.1982, S. 17863.

olduğunu savunmuştur¹⁰⁴. Bu görüş uyarınca eTKHK m. 4'te yer alan düzenleme, üreticinin kusursuz sorumluluğuna ilişkin hüküm ve esasları içermemektedir. Bu sebeple ilgili görüş, Ayıplı Mal Yönetmeliği ile düzenlenen üreticinin kusursuz sorumluluğu hükümlerinin uygulanamaz olduğunu ileri sürmüştür¹⁰⁵. Biz de bu görüşe katılıyoruz. Zira, eTKHK m. 4'te üreticinin bağımsız ve kusursuz sorumluluğu düzenlenmemiştir. Ayıplı Mal Yönetmeliği'nin 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile uyumlu olması gerekmektedir. Ancak ilgili yönetmelik, kanunda bulunmayan bir hususu düzenlemektedir. Bu sebeple Ayıplı Mal Yönetmeliği, normlar hiyerarşisine aykırıdır.

Aksi görüşe göre ise¹⁰⁶ eTKHK m. 4/2¹⁰⁷ ve m. 4/3¹⁰⁸ ile hatalı ürünlerden kaynaklı üreticinin kusursuz sorumluluğuna ilişkin temel atılmış; sorumluluğa ilişkin detaylar ise Ayıplı Mal Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Böylece Ayıplı Mal Yönetmeliği'nde yer alan hükümlerin 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a aykırı olmadığı ve normlar hiyerarşisine uygun olduğu savunulmuştur. Bu görüşe göre eTKHK m. 4'te yer alan “*satılan malın ayıplı olduğunun bilinmemesi bu sorumluluğu ortadan kaldırmaz*” ifadesi kusursuz sorumluluğa işaret etmektedir.

¹⁰⁴ 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 124: “Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.”

¹⁰⁵ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 144; Oğuzer, s. 49; Petek, s. 101, dn. 302; Sağlam, s. 76; Çınar, s. 149; Özsunay, Değerlendirme, s. 332. Yönetmeliklerin, kanunlara aykırı olamayacağına ilişkin detaylı bilgi için bk. Ünlütepe, Medeni Hukuk, s. 122; Antalya/Topuz, Medeni Hukuk, s. s. 232-233; Akıntürk/Ateş, s. 52.

¹⁰⁶ Kırcı, s. 101; Öz, Üretici, s. 15; Tiftik, s. 54; Yıldırım, s. 246.

¹⁰⁷ eTKHK m. 4/2: “Tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde ayıplı satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimini ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir.”

¹⁰⁸ eTKHK m. 4/3: “İmalatçı-üretici, satıcı, bayi, acente, ithalatçı ve 10 uncu maddenin beşinci fıkrasına veya 10/B maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre kredi veren, ayıplı maldan ve tüketicinin bu maddede yer alan seçimlik haklarından dolayı müteselsilen sorumludur. 10/B maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre kredi veren konut finansmanı kuruluşunun sorumluluğu teslim tarihinden itibaren 1 yıl süre ve kullandığı kredi miktarı ile sınırlıdır. Konut finansmanı kuruluşları tarafından 10/B maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre verilen kredilerin devrolması hâlinde dahi, kredi veren konut finansmanı kuruluşunun sorumluluğu devam eder. Krediyi devralan kuruluş bu madde kapsamında sorumlu olmaz. Ayıplı malın neden olduğu zarardan dolayı birden fazla kimse sorumlu olduğu takdirde bunlar müteselsilen sorumludurlar. Satılan malın ayıplı olduğunun bilinmemesi bu sorumluluğu ortadan kaldırmaz.”

C. 4703 Sayılı Ürönlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun'un Yürürlüğe Girmesi Sonrası Durum

4703 sayılı Ürönlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun (4703 sayılı Kanun)¹⁰⁹, 2001/95 sayılı Genel Ürön Güvenliğı Direktifi'nin iç hukukumıza aktarılması sebebiyle hazırlanmıştı¹¹⁰. 4703 sayılı Kanun m. 1'de kanunun amacının, *“ürönlörin piyasaya arzı, uygunluk değörlendirmesi, piyasa gözetimi ve denetimi ile bunlarla ilgili olarak yapılacak bildirimlere ilişkin usul ve esasları belirlemektir.”* olduğı düözenlenmişti.

Göröldüğü üzere 4703 sayılı Kanun'un amacında üreticilerin hatalı ürönlöri sebebiyle verdikleri zararın tazmini hususunda bir ifade yer almamaktaydı. İlgili kanun esas itibari ile ürön güvenliğıne yönelik usul ve esasları düözenlemişti¹¹¹. Oysa hatalı ürönden kaynaklanan zararlar ürön güvenliğıne değöl, ürön sorumluluğına dayanmaktadır¹¹². Bu sebeple doktrinde, 4703 sayılı Kanun'un özel hukuka ilişkin yaptırımlar getirip getirmediğı tartışılmıştır.

Bu kapsamda öne sürölen doktrindeki göröşlerden biri, 4703 sayılı Kanun'un ile üreticilerin kusursuz sorumluluğıunun düözenlendiğini savunmaktadır¹¹³. Bu göröşe göre üreticilere güvenli ürön üretme sorumluluğı yüklemektedir. Böylece Kanun, piyasaya arz edilen ürönlörin, insan sağılığı, can ve mal güvenliğı ile çevreye zarar vermeyecek nitelikte olması gerektiğini hükme bağlamakta; bu kapsamda güvenli olmayan ürönlörin piyasada bulunmasının engellenmesini ve güvenli olmayan ürönlörin tespit edilmesi hâlinde gerekli önlemlerin alınmasını amaçlamaktadır. Bu göröş uyarınca, 4703 sayılı Kanun hükömlerine aykırı davranan üreticiler, güvenli (hatalı) ürön üretmedikleri için doğrudan kusurlu

¹⁰⁹ RG. T. 11.07.2001, S. 24459.

¹¹⁰ Çalışmamızda bu bölümden sonra “2001/95 sayılı AB Direktifi” veya “2001/95 sayılı Direktif”, olarak kullanılacaktır. (<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/95/oj/eng>, E.T. 18.09.2025).

¹¹¹ Kırca, s. 81; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 21; Serdar Demirci, “Ürön Sorumluluk Sigortasına Sorumluluk Hukuku ve Genel Şartlar Çerçevesinde Güncel Bir Bakış”, *Ankara Barosu Dergisi*, C. 77, S. 3, (Ankara: 2019), s. 126; Akçura Karaman, Ayıplı Ürön, s. 153; Kara, İmalatçı, s. 140; Balioğlu, s. 135; Baş, s. 361; Sağlam, s. 89; Akipek, Ürön, s. 28.

¹¹² Havutçu, Üretici, s. 116; Akçura Karaman, Ayıplı Ürön, s. 152-153; Sağlam, s. 89; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 21.

¹¹³ Öz, Üretici, s. 17; Zevkliler/Aydoğdu, s. 91; Zevkliler/Özel, s. 194; Kara, İmalatçı, s. 145. Doktrinde yer alan bir göröş, güvenli olarak üörlölmeyen ürön sebebiyle zarara uğrayan tüketicinin, bu zararı isterse eTKHK m. 4'e uyarınca isterse 4703 sayılı Kanunu m. 5 uyarınca üretici ve ithalatçıdan talep edebileceğini ileri sürmüştür. Bu kapsamda hangi sorumluluğına dayanmak istediğı ise tüketicinin kararına bırakılmıştır. Zevkliler/Aydoğdu, s. 91.

sayılabileceklerdir. Zira 4703 sayılı Kanun kapsamında güvenli üretilmeyen bir ürün var ise üretici, bu ürünü üretmekte kusurludur. Dolayısıyla hatalı ürünün meydana getirdiği zarardan doğan sorumluluk kapsamında ayrıca kusur aramaya gerek kalmayacak; zarar ile hata arasında nedensellik bağının kurulması yeterli sayılacaktır. Bu sebeple ilgili görüş, 4703 sayılı Kanun'un üreticiye âdeta kusursuz sorumluluk getirdiğini ileri sürmüştür¹¹⁴.

Bununla birlikte ilgili görüş, 4703 sayılı Kanun m. 5, “...Üretici, güvenli olmadığı tespit edilen ürünün kendisi tarafından piyasaya arz edilmediğini veya ürünün güvenli olmaması hâlinin ilgili teknik düzenlemeye uygunluktan kaynaklandığını ispatladığı takdirde sorumluluktan kurtulur” hükmü ile üreticiye, ürünün teknik düzenlemeye uygun olduğunu veya ürünün kendisi tarafından piyasaya sürülmediğini ispatlaması hâlinde sorumluluktan kurtulma imkânı tanınmıştır. Bu görüş uyarınca üretici, yalnızca hata ile ürün arasında nedensellik bağının bulunmadığını ispatladığı takdirde sorumluluktan kurtulabilecektir. Buna karşılık, üreticinin kusursuz olması tek başına sorumluluktan kurtulması için yeterli değildir. Bu çerçevede, söz konusu görüşe göre üreticinin sorumluluğunun, nitelik itibarıyla BK m. 55'te düzenlenen adam çalıştıranın sorumluluğuna benzediği ifade edilmektedir¹¹⁵.

Aksi görüşe göre ise 4703 sayılı Kanun'un esas amacı, güvenli ürün üretmenin standartlarını belirlemek ve güvenli ürün üretmeyen üreticiler için idari yaptırımlar düzenlemektir. Dolayısıyla 4703 sayılı Kanun'da güvenli olmayan ürünler sebebiyle zarar gören kişilerin zararının tazminine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Nitekim, tüketicinin, bu kanuna dayanarak tazminat talep etmesi de mümkün değildir. Kanun yalnızca yükümlüklerine aykırı davranan üreticiler için idari para cezasını öngörmüştür¹¹⁶.

Kanaatimizce, 4703 sayılı Kanun, esas itibarıyla kamu hukukuna özgü düzenlemeler içermekte olup, üreticinin özel hukuk kapsamında kusursuz sorumluluğuna ilişkin herhangi bir hüküm barındırmamaktadır. Nitekim, Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde bu eksiklik, doktrinde çeşitli eleştirilere konu olmuş; ancak 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte bu tartışmalar sona ermiştir.

¹¹⁴ Öz, Üretici, s. 18.

¹¹⁵ Öz, Üretici, s. 16.

¹¹⁶ Havutçu, s. 116; Petek, s. 355; Yener, s. 142; Aydos, Ürün, s. 161; Karyot, s. 46; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 21; Kırca, s. 81; Arık, s. 79; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 152-153.

D. 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Yürürlüğe Girmesi Sonrası Durum

Tüketici mevzuatının, AB mevzuatı ile uyum sürecine girmesi neticesinde 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmış ve yerine 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir¹¹⁷. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un hazırlık aşamasında, üreticinin kusursuz sorumluluğuna dair hükümlere yer verilmesi planlanmış olsa da; bu düzenlemeler kanunun nihai metninde yer almamıştır¹¹⁸. Bunun sebebi ise üreticinin kusursuz sorumluluğuna ilişkin düzenlemelerin 4703 sayılı Kanun'un yerine geçmesi planlanan 1/934 sayılı “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Taslağı”¹¹⁹ kapsamında ele alınmış olmasıdır¹²⁰.

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile düzenlenen üreticinin sorumluluğu hükümleri kapsamında yalnızca tüketiciler korunmaktaydı. Hatalı ürün sebebiyle zarara uğrayan üçüncü kişiler ve tüketici olmayan nihai kullanıcılar ise koruma kapsamı dışında

¹¹⁷ Gümüş, s. 3; Arık, s. 80; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 21; Yener, s. 146.

¹¹⁸ Oğuzer, s. 51; Yener, s. 147; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 21; Murat Aydoğdu/Nalan Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), s. 47-48; Kanişlı, Üretici, s. 1418; Arık, s. 80; Şenel, s. 100; Sağlam, s. 70; Gayretli Aydın, s. 187; Kibar, s. 193; Kara, İmalatçı, s. 150; Baş, s. 359; Adıgüzel, s. 1066; Özel, Tüketici, s. 151. Akipek, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun taslağında yer almasına rağmen üreticinin kusursuz sorumluluğunun kanun metninde yer almamasını eleştirmiştir. Akipek, Ürün, s. 27.

¹¹⁹ 2013 yılında hazırlanan Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Taslağı m. 7:

“(1) 5 inci maddede belirtilen ürün güvenliği koşullarını veya uygulanabildiği durumlarda 6’ncı maddede atıf yapılan genel güvenlik gereklerini karşılayamadığı için bir ürünün, bir kişinin ölümüne veya yaralanmasına veya bir malın zarar görmesine sebep olması hâlinde, bu ürünün imalatçısı veya ürün ithal ise ithalatçısı doğan zarardan kusuru aranmaksızın sorumlu tutulur ve bu Kanun uyarınca tazminat borcu doğar. Mala gelen zararlarda tazminat borcunun doğması için, uygun olmayan ürün dışındaki bir malın zarar görmesi, bu malın normalde kişisel kullanıma mahsus olması ve zarar gören tarafından esasen kişisel amaçlarla kullanılmış olması gerekir.

(2) İmalatçı veya ithalatçının sorumlu tutulabilmesi için; zarar görenin üründeki uygunsuzluğu, uğradığı zararı ve uygunsuzluk ile zarar arasındaki nedensellik bağıını ispat etmesi zorunludur. Somut olayın özelliklerine göre ürünün ortaya çıkan türden bir zararı doğurmaya elverişli olması hâlinde nedensellik bağının var olduğu kabul edilir.

(3) Uygun olmayan bir ürünün sebep olduğu zarara ilişkin birden fazla iktisadi işletmenin tazminat yükümlülüğü doğuyor ise bunlar müteselsilen sorumlu tutulurlar.

(4) İktisadi işletmeyi ürün sorumluluğundan kurtaran ya da bu sorumluluğu azaltan sözleşmeler hükümsüz kabul edilir.

(5) Uygun olmayan bir ürünün sebep olduğu zarar nedeniyle ödenecek maddi ve manevi tazminatın miktarının belirlenmesi ve zamanaşımı süreleri hakkında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır.”. (https://www.itkib.org.tr/duyurular/sirkuler/dosyalar/kanun%20taslagi%2022nisan2013_00002103.pdf, E.T. 18.09.2025).

¹²⁰ Arık, s. 82; Karyot, s. 48; Kibar, s. 194; Özel, Tüketici, s. 152; Yener, s. 149.

bırakılmıştı. Bu sebeple doktrinde, Kanun Koyucu'nun üreticinin kusursuz sorumluluğunun yeni yürürlüğe girecek 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da düzenlenmesi yerine, ayrı bir kanun ile ele alınması gerektiği ileri sürülmüştü¹²¹. Ancak bu doğrultuda hazırlanan 1/91 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Taslağı yürürlüğe girememiş; 2021 yılında 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu yürürlüğe girene kadar Türk hukukunda üreticinin kusursuz sorumluluğu noktasında örtülü bir boşluk doğmuştu¹²².

Türk hukukunda üreticinin sorumluluğuna ilişkin kanun boşluğunun nasıl giderileceği hususunda ise doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Öne sürülen görüşlerden birine göre, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun doğrultusunda düzenlenen Ayıplı Mal Yönetmeliği, TKHK Geçici m. 1/3¹²³ uyarınca yürürlükten kalkmamıştır¹²⁴. Böylece tüketiciler, üretici ve ithalatçının ürettiği hatalı ürün sebebiyle zarar gördükleri taktirde kusursuz sorumluluk uyarınca tazminat talep edebilirler. Aksi görüşe göre ise TKHK Geçici m. 1/3'ün, Ayıplı Mal Yönetmeliği'nin yürürlükten kalkmasını engellemediği ileri sürülmüştür. İlgili görüş, Ayıplı Mal Yönetmeliği'nin, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlükten kalkıp 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesiyle uygulanamaz hale geldiğini savunmaktadır¹²⁵. Her ne kadar doktrinde Ayıplı Mal Yönetmeliği'nin meşrutiyeti sorgulansa da mahkemelerce 4077 sayılı Tüketicinin Korunması

¹²¹ Ünal/Kalkan, s. 52; İnceoğlu, Ürün, s. 220; Karyot, s. 48; Özsunay, ürün sorumluluğunun 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında ve ayıplı maldan sorumluluğun düzenlendiği bölümden başka bir bölümünde düzenlenmesi gerektiğini savunmuştur. Özsunay, Değerlendirme, s. 333. Aynı yönde görüş için bk. Akipek, Ürün, s. 27.

¹²² Kibar, s. 194; Balioğlu, s. 135; Özel, Tüketici, s. 155. Örtülü boşlukta (gerçek olmayan boşluk), kanunda uyumsuzlukla ilgili hüküm olmasına karşın bu hüküm uygulandığı zaman tatmin edici bir sonuç vermemektedir. Bu hâlde hüküm geniş tutulmuş ve hükmün sınırlandırılması durumunda meydana gelecek istisnalar göz önüne alınmamıştır. Detaylı bilgi için bk. Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, s. 110; Dural/Sarı, s. 97; Oğuzman/Barlas, s. 112.

¹²³ TKHK Geçici Madde 1/3: “*Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna dayanılarak çıkartılan yönetmelik ve diğer mevzuatın, bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.*”

¹²⁴ Gümüş, s. 109. Bu husustaki tartışmalar hakkında detaylı bilgi için bk. Ünal/Kalkan, s. 49.

¹²⁵ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 79; Ünal/Kalkan, s. 50; Oğuzer, s. 51; Şenel, s. 100; Arık, s. 83; Kibar, s. 195; Adıgüzel, s. 1067; Çelt, s. 83; Yener, s. 149.

Hakkında Kanun ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminde bu yönetmeliğe dayanılarak karar verilmemiştir¹²⁶.

Bir diğer görüşe göre ise hatalı ürünler sebebiyle zarar gören kişiler, zararlarının karşılanması için TBK m. 49¹²⁷ haksız fiil hükümleri uyarınca üretici ve ithalatçıdan tazminat talep edebilirler¹²⁸. Ancak bu görüşe göre, hatalı ürünlerin verdiği zararların tazmininde kusur sorumluluğu yetersiz kalmaktadır. Zira zarar gören, üretim sürecine ve ürünün teknik yapısına dair yeterli bilgiye sahip olmadığından üreticinin kusurunu ispatlaması fiilen imkânsız veya oldukça güçtür. Bu sebeple söz konusu görüş, üreticinin sorumluluğunun kusursuz sorumluluk esasına dayanması gerektiğini savunmuştur¹²⁹. Ancak Türk hukukunda üreticinin sorumluluğuna ilişkin özel bir düzenleme bulunmadığından doktrinde, TBK m. 66¹³⁰ kapsamında organizasyon sorumluluğu hükümlerinin¹³¹ ya da TBK m. 71¹³² kapsamında tehlike sorumluluğu hükümlerinin kıyasen üreticinin sorumluluğu uyuşmazlıklarına uygulanabileceği ileri sürülmüştür¹³³.

¹²⁶ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 79.

¹²⁷ TBK m. 49: “Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”

¹²⁸ Yasan Tepetaş, s. 26; Kanışlı, Üretici, s. 1418; Al, s. 1806; Kara, İmalatçı, s. 152; Çelt, s. 83; Gayretli Aydın, s. 187; Adıgüzel, s. 1066; Özel, Tüketici, s. 151.

¹²⁹ Kanışlı, Üretici, s. 1462; Yasan Tepetaş, s. 29; Oğuzer, s. 52-62; Batuhan Salim Yeşilköy, “Bir Örtülü Boşluk Doldurulması Örneği Olarak Üreticinin Kusursuz Sorumluluğu”, *Sorumluluk Hukuku Seminerler 2018* içinde, Ed. Başak Baysal, (İstanbul: On İki Levha, 2019), s. 429; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 118.

¹³⁰ TBK m. 66: “Adam çalıştıran, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlüdür.

Adam çalıştıran, çalışanını seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim ve denetimde bulunurken, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse, sorumlu olmaz.

Bir işletmede adam çalıştıran, işletmenin çalışma düzeninin zararın doğmasını önlemeye elverişli olduğunu ispat etmedikçe, o işletmenin faaliyetleri dolayısıyla sebep olunan zararı gidermekle yükümlüdür.

Adam çalıştıran, ödediği tazminat için, zarar veren çalışana, ancak onun bizzat sorumlu olduğu ölçüde rücu hakkına sahiptir.”

¹³¹ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 100; Öztan, s. 243.

¹³² TBK m. 71: “Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.

Bu yükümlülük, özellikle zenginleşmenin geçerli olmayan veya gerçekleşmemiş ya da sona ermiş bir sebebe dayanması durumunda doğmuş olur.”

¹³³ Çelt, s. 84.

Kanaatimizce, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu yürürlüğe girmeden önce, tüketici yalnızca TBK m. 49 uyarınca bedensel zarar ve mala verilen zararlarını talep edebilmelidir. Ancak bu durumda tüketicinin; üretici veya ithalatçının kusurlu olduğunu ispatlaması gereklidir. Tüketicinin ürün hakkındaki bilgisinin yeterli olmaması sebebiyle üretici ve ithalatçının kusurunu ispatlaması oldukça zordur. Bu durum taraflar arasında dengesizlik yaratmaktadır. Bu dengesizliğin çözülmesi içinse, Yargıtay'ın eTKHK m. 4'teki değişiklikten önce verdiği kararlarda olduğu gibi, kusur ispat yükünün tersine çevrilmesi gereklidir.

Üreticinin sorumluluğu hususunda bir diğer yenilik ise 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da düzenlenen ayıplı maldan doğan sorumluluğun esaslarında gerçekleşmiştir. 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca tüketici, ayıplı maldan doğan sorumluluk kapsamında; sözleşmeden dönme, sözleşme bedelinde indirim talep etme, ayıplı malın ayıpsız misli ile değişimi veya ayıbın ücretsiz giderilmesi seçimlik haklarını üretici ve ithalatçıya karşı yöneltebilmekteydi¹³⁴. Ancak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile tüketici, üretici ve ithalatçıya yalnızca ayıplı malın ücretsiz onarımı ve ayıpsız misli ile değişimi seçimlik hakları kapsamında başvurabilir¹³⁵. Doktrine göre 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yapılan bu değişikliğin amacı, sözleşmenin tarafı olmayan üretici ve ithalatçının sözleşme kapsamında kalan sözleşme bedelinde indirim veya sözleşmeden dönme/fesih seçimlik haklarından sorumlu olmasının adilane olmamasıdır¹³⁶. Bizde bu görüşe katılıyoruz. *Kanaatimizce* üretici ve ithalatçının, yalnızca malın kendisine ilişkin seçimlik haklardan sorumlu olması, taraflar arasındaki dengenin sağlanması için gereklidir.

¹³⁴ eTKHK m. 4: “İmalatçı-üretici, satıcı, bayi, acente, ithalatçı ve 10 uncu maddenin beşinci fıkrasına veya 10/B maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre kredi veren, ayıplı maldan ve tüketicinin bu maddede yer alan seçimlik haklarından dolayı müteselsilen sorumludur.”

¹³⁵ Zevkliler/Özel, s. 196; Çabri, s. 322; Kara, İmalatçı, s. 151; Zarife Şenocak, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Ayıplı Mal Teslimi Hâlinde Tüketicinin Hakları (Ayıp)”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2014, C. 9, S. Özel Sayı, s. 36; Özel, Tüketici, s. 151.

¹³⁶ Zevkliler/Özel, s. 196; Çabri, s. 324; Şenocak, s. 36; Gümüş, s. 113. Hükmün gerekçesi: “Tüketici, üreticiye veya ithalatçıya karşı bir ödeme yapmadığı için sözleşmeden dönme hakkını kullanarak, satıcıya ödemiş olduğu parayı üretici veya ithalatçıdan geri alması veya bedel indirimi hakkını kullanması mümkün değildi.”

E. 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nun Yürürlüğe Girmesi Sonrası Durum

Üreticinin kusursuz sorumluluğu, 12.03.2020 tarihinde 31066 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nun 12.03.2021 tarihinde yürürlüğe girmesiyle Türk hukukunda yerini almıştır¹³⁷. Kanun'un gerekçesinde 85/374 sayılı AB Direktifi'nde yer alan sorumluluk hükümleri doğrultusunda üreticinin kusursuz sorumluluğunun iç hukuka aktarıldığına yer verilmiştir¹³⁸. Bu kapsamda, üretici ve ithalatçılar, hatalı olarak üretilen ürünlerin; tüketici, nihai kullanıcı ya da üçüncü kişilere verdikleri bedensel zararlar veya mala verilen zararlardan dolayı kusursuz olarak sorumlu tutulmuşlardır. eTKHK m. 4'te, Türk hukukunda yalnızca tüketiciler, ürün sorumluluğu kapsamında korunmaktaydı. ÜGTDK m. 6 kapsamında ise 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'dan farklı olarak nihai kullanıcı ve zarar gören üçüncü kişilerin de üretici ve

¹³⁷ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 79; Yener, s. 150; Karyot, s. 50; Arık, s. 83; Kara, İmalatçı, s. 155; Cemre Polat, "Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Ürün Sorumluluğu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 70, S. 4, (2022), s. 978; Yasan Tepetaş, s. 42-87; Gayretli Aydın, s. 244; Şenel, s. 102; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 22; Adıgüzel, s. 1068; Başak Baysal/Selim M. Yavuz/Murat Uyanık, "7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ve İmalatçının Tazminat Sorumluluğu", (<https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/40>, E.T. 01.10.2025). Yargıtay, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu yürürlüğe girmeden önce ürün sorumluluğunun 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile düzenlendiğine ilişkin "Türk Hukukunda üreticinin sorumluluğuna ilişkin özel bir sorumluluk düzenlenmemişse de (Yasa koyucu bu konudaki yasa boşluğunu görerek 12.03.2021 tarihinde yürürlüğe giren 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile üreticinin sorumluluğu hüküm altına alınmış ve bu konudaki yasa boşluğu giderilmiştir.) bu konuda Borçlar Kanunu'nun 41. (6098 sayılı TBK'nın 49.) maddesinin 1. fıkrasındaki hükmün uygulanabileceği kabul edilmiştir. Bu madde hükmü uyarınca kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür. Üreticinin buradaki sorumluluğu kusur sorumluluğudur. Üretici bulunduğu faaliyet gereği hukuk düzenince gerekli olan ve kendisinden beklenebilen tüm özeni göstermesi, önleyici tedbirler alması gerekir." şeklinde hüküm kurmuştur. Yargıtay 11. HD, T. 30.06.2021, E. 2020/5083, K. 2021/5398, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 01.10.2025).

¹³⁸ ÜGTDK m. 6'nın gerekçesi: "Madde ile, ürünün bir kişiye veya bir mala zarar vermesi hâlinde, bu ürünün imalatçısının veya ithalatçısının zarardan dolayı tazminat yükümlülüğü düzenlenmektedir. Söz konusu düzenleme AB'nin üye devletlerinin ürün sorumluluğuna ilişkin 25 Temmuz 1985 tarihli ve 85/374/AET sayılı Konsey Direktifi doğrultusunda hazırlanmaktadır.

Gerek mevzuatımızda gerekse AB mevzuatında nedensellik bağının ispat yükü zarar görene aittir. Madde ile uygun olmayan bir ürünün sebep olduğu zarara ilişkin birden fazla imalatçı veya ithalatçının tazminat yükümlülüğü doğuyor ise imalatçı ve ithalatçının müteselsilen sorumlu olduğu düzenlenmektedir.

Kanuna göre basiretli bir iktisadi işletmeci, piyasaya sağladığı ürünün kanunda öngörüldüğü şekilde gerekli tüm teknik, sağlık ve güvenlik gereklerine uygunluğundan, uygun olmayan ürünleri için de gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu tutulmaktadır. Bu sorumluluğun doğal bir uzantısı da ürünlerindeki bir uygunsuzluk dan dolayı ortaya çıkan zararların telafi edilmesidir. Bu nedenle madde ile, uygunsuz ürünlerden kaynaklanan tazminat sorumluluğundan kurtaran ya da bu sorumluluğu azaltan sözleşmelerin ilgili maddeleri hükümsüz kabul edilmektedir. Maddeyle ayrıca, diğer kanunlardaki tazminat sorumluluğuna ilişkin hükümlerin saklı olduğu hükme bağlanmaktadır.", (<https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/f72877c0-ed60-037b-e050-007f01005610>, E.T. 05.09.2025).

ithalatçıdan zararını talep edebilmeleri mümkündür. Bu düzenleme doktrinde, ürün sorumluluğunun kapsamının genişletilmesi adına olumlu bir gelişme olarak görülmüştür¹³⁹.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile üreticinin kusursuz sorumluluğu hususunda Türk hukukundaki kanun boşluğu doldurulmuştur. Buna rağmen doktrinde, bu düzenlemenin 85/374 sayılı Direktif’teki sorumluluğu, Türk hukukuna aktarma noktasında başarısız olduğu ileri sürülmüştür. Bu kapsamda doktrinde yer alan eleştirilerden ilki, kanun metninde “*kusursuz sorumluluk*” ifadesinin bulunmamasıdır. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda düzenlenen sorumluluğun koşulları; hatalı ürün sebebiyle zararın meydana gelmesi ve zarar ile hatalı ürün arasında nedensellik bağının bulunmasıdır¹⁴⁰. Kusur ise sorumluluğun koşulları arasında yer almamıştır. Bu sebeple doktrinde sorumluluğun kusursuz sorumluluk olduğu savunulmuş; ancak madde metninde, kusursuz sorumluluğa ilişkin ibarenin yer alması gerektiği ileri sürülmüştür¹⁴¹.

Doktrinde yer alan 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’na yönelik eleştirilerden bir diğeri ise kanun sistematığıdır. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile ürün güvenliğine ilişkin hükümler ve ürün sorumluluğuna ilişkin hükümler, aynı kanun ile düzenlenmiştir. Ancak, ürün güvenliği hükümleri üreticiye kamu hukuku kaynaklı yükümlülük öngörmekteyken; ürün sorumluluğu ise özel hukuka yönelik yükümlülükler öngörmektedir. Doktrine göre, kamu hukuku hükümleri ile özel hukuk hükümlerinin aynı kanunda düzenlenmesi, kanunun uygulanması hususunda karmaşıklığa yol açmıştır¹⁴².

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun üreticiye sorumluluktan kurtuluş imkânı tanınması ve hata ile nedensellik bağının ispat yükünün zarar gören üzerinde olması, doktrinde eleştirilen bir diğer husustur. Doktrinde yer alan bir görüşe

¹³⁹ Ünal/Kalkan, s. 47; Arık, s. 86; Kara, İmalatçı, s. 155.

¹⁴⁰ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 82; Karyot, s. 50; Kara, İmalatçı, s. 155; Polat, s. 978; Yasan Tepetaş, s. 42; Gayretli Aydın, s. 244; Şenel, s. 102; Kurt, s. 360; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 22; Oğuz Sadık Aydos, “Ürün Sorumluluğu Risk Kontrolü Başarı İçin Yedi Anahtar (Risk)”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 2, (2013), s. 1787.

¹⁴¹ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 80; Arık, s. 84; Yasan Tepetaş, s. 40; Ünal/Kalkan, s. 49; Kanışlı, Üretici, s. 1443; Atamer/Kurtulan Güner, s. 6; Baysal/Yavuz/Uyanık, (<https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/40>, E.T. 01.10.2025).

¹⁴² Kanışlı, Üretici, s. 1422; Çelt, s. 8; Arık, s. 87; Kurt, s. 361; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 22. Baysal/Yavuz/Uyanık, (<https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/40>, E.T. 01.10.2025).

göre, bu düzenlemeler, zayıf konumda bulunan zarar görenlerin korunması amacına aykırı düşmekte ve sorumluluğun mahiyetini zayıflatmaktadır. Teknik bilgisi olmayan tüketicinin üzerine yüklenmiş olan ispat yükü adilane değildir. Bu görüş ayrıca üreticiye sorumluluktan kurtuluş imkânı tanınmasının, zarar görenin zararını tazmin etmesini zorlaştıracaklarını ileri sürmüştür¹⁴³.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 6'da yer alan sorumluluğun hüküm ve sonuçları çalışmamızın sonraki aşamasında detaylıca anlatılacak olup bu başlık altında genel açıklamalara yer verilmiştir.

II. ÜRETİCİ VE İTHALATÇININ TÜKETİCİYE KARŞI ÜGTDK KAPSAMINDA SORUMLULUĞU

A. Terminoloji

Üretici ve ithalatçının hatalı ürünler sebebiyle verdikleri zararlardan doğan sorumluluğun adlandırılmasına ilişkin Türk hukukunda terminolojik birlik sağlanamamıştır. Bu kapsamda kullanılan kavramlar ise “*imalatçının sorumluluğu*”¹⁴⁴, “*üreticinin sorumluluğu*”¹⁴⁵, “*yapımcının sorumluluğu*”¹⁴⁶ ve “*ürün sorumluluğu*”¹⁴⁷dur.

İmalatçı/üretici/yapımcı kavramını tercih eden yazarlara göre Türk hukuk sisteminde bir sorumluluk türü isimlendirilirken, sorumluluğun objesi değil süjesi kullanılmaktadır. Bu doğrultuda hatalı ürünlerin neden olduğu zararları ifade eden sorumluluğun adlandırılmasında

¹⁴³ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 81; aynı yazarın, Ayıplı Ürün, s. 188.

¹⁴⁴ Atabek, s. 159; Öztan, s. 21; Atamer/Kurtulan Güner, s. 3; Yavuz, İmalatçı, s. 1317; Yasadan Tepetış, s. 9.

¹⁴⁵ Havutçu, Üretici, s. 22; Öz, Üretici, s. 7; Karaman, s. 296; Önder Canpolat, “Üretici ve Sorumluluğu”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2, (2013), s. 369; Yeşilköy, s. 412; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 13; Kanışlı, Üretici, s. 1418; Balioğlu, s. 117; Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 290; Sağlam, s. 38. Yazıcı, eserinde hem üreticinin kusursuz sorumluluğu hem de ürün sorumluluğu terimlerini bir arada kullanmıştır. Yazıcı, s. 102.

¹⁴⁶ Taşkent, s. 1202; Özel, Ayıplı Mal, s. 771; Fulya Erlüle, “Avrupa Topluluğu Konsey Yönergesi Çerçevesinde Yapımcının Sorumluluğu (Avrupa Konseyi)”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002), s. 18; aynı yazarın, Yapımcı, s. 316; Özsunay “*Türk Hukukunda Gerçek Bir Boşluk; Yapımcının Sorumluluğu*” adlı makalesinde yapımcının sorumluluğu kavramını kullanmış olsa “*AB’de ve Türkiye’de Ürün Sorumluluğu*” adlı makalesinde ürün sorumluluğu kavramını kullanmayı tercih etmiştir. Özsunay, Yapımcı, s. 105; aynı yazarın, Ürün, s. 357.

¹⁴⁷ Aydos, Ürün, s. 37; Kırca, s. 1; Kulaklı, s. 2; Oğuzer, s. 7; Baş, s. 354; Keser, s. 4; Sirmen, Ürün, s. 68; Demirci, s. 137; Oral, s. 121; Polat, s. 974; Çabri, s. 1256; Gümüş, s. 105; Ünal/Kalkan, s. 46; Çelt, s. 85; Gayretli Aydın, s. 164; Akipek, Ürün, s. 23; Dinç, s. 4; İnceoğlu, Ürün, s. 83; Özsunay, Değerlendirme, s. 327; Şenel, s. 50.

sorumlu kişi esas alınmalıdır¹⁴⁸. İmalatçı kavramını tercih eden yazarlar, ürün sorumluluğunun düzenlendiği 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ve Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'nde¹⁴⁹ (GÜGY) sorumlu kişi için imalatçı kavramının kullanıldığını, bu sebeple sorumluluğa imalatçının sorumluluğu denmesinin yerinde olduğunu ileri sürerler¹⁵⁰.

Üretici kavramını tercih eden yazarlar ise mülga olan 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve halen yürürlükte olan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da kullanılan üretici kavramının Türk hukukunda yerleşmiş olduğunu savunurlar¹⁵¹. Bu yazarlara göre 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca imalatçı kavramının kullanılması yerinde değildir. Zira, imalatçı kavramına doğal ürünleri üreten üreticiler dahil değildir. Bu sebeple 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda imalatçı kavramının kullanılması, sorumluluk kapsamının daraltılmasına sebep olabilir¹⁵².

Yapımcı kavramını tercih eden yazarlar ise, 85/374 sayılı Direktif'te kullanılan “*producer*” kavramı ile “*yapımcı*” kavramının aynı anlama geldiğini; bu sebeple Türk hukukunda ilgili sorumluluğun, yapımcının sorumluluğu olarak adlandırılması gerektiğini savunurlar¹⁵³. Ancak TDK'da yapılan tanımlamada yapımcı kavramı içerisinde “*çekimci, prodüktör - radyo, sinema programları düzenlemekle görevli kimse; programcı*” gibi ifadelere de yer verilmiştir¹⁵⁴. Bu ifadelerden anlaşıldığı üzere yapımcı kavramı daha çok fikir ve sanat ürünleri alanında tercih edilmekte olup diğer ürünleri üreten kişilerin bu kapsamda değerlendirilmesi güçtür¹⁵⁵.

¹⁴⁸ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen adam çalıştırmanın sorumluluğu (TBK m. 66), yapı malikinin sorumluluğu (TBK m. 69), havyan bulunduranın sorumluluğu (TBK m. 67) ile 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen taşınmaz malikinin sorumluluğu (TMK. m. 730) vb. kusursuz sorumluluklarda; sorumluluğun objesi yerine süjesi tercih edilmiştir. Havutçu, Üretici, s. 23; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 13; Taraman, s. 299; Arık, s. 9; Yavuz, İmalatçı, s. 1317.

¹⁴⁹ RG. T. 11.03.2021, S. 31420.

¹⁵⁰ Kara, İmalatçı, s. 32; Oğuzer/Baysal, s. 118; Yavuz, İmalatçı, s. 1318; Demir, s. 106; Yasan Tepetaş, s. 10.

¹⁵¹ Yavuz, İmalatçı, s. 1316; Arık, s. 9.

¹⁵² Havutçu, Üretici, s. 23; Keser, s. 4; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 13; Al, s. 1809; Aydos, Ürün, s. 113, dn. 416; Kanişlı, Üretici, s. 1426; Ünal/Kalkan, s. 72.

¹⁵³ Özsunay, Yapımcı, s. 139.

¹⁵⁴ <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T. 29.04.2025).

¹⁵⁵ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 13; Yasan Tepetaş, s. 9; Kibar, s. 52.

Sorumluluğun objesini esas alan “*ürün sorumluluğu*” kavramını benimseyen doktrindeki bir görüşe göre, bu ifade sayesinde zarardan sorumlu tutulabilecek tüm kişi ve kuruluşlar sorumluluk kapsamına dahil edilebilir¹⁵⁶. Bunun yanında özneyi esas alan üretici/imalatçı/yapımcı kavramları; ürün sorumluluğunu, sözleşmeden veya haksız fiilden doğan diğer sorumluluk türlerinden ayırt etmeyi güçleştirmektedir. Bu sorumluluk türlerinin birbirinden ayırt edilmesi için sorumluluğun süjesi yerine objesinin kullanılması daha yerindedir¹⁵⁷. Ürün sorumluluğunda sorumluluk yalnızca üreticiyle sınırlı değildir. Ürünü nihai kullanıcıya ulaştıran ve tedarik zincirinde yer alan tüm aktörler de sorumluluk kapsamındadır. Sorumluluğun süjesini belirten üretici/imalatçı/yapımcı kavramlarının ilgili sorumluluğun adlandırılmasında kullanılması hâlinde, sorumluluğun kapsamını belirlemek zorlaşacaktır¹⁵⁸. Ayrıca ilgili sorumluluk için 85/374 sayılı AB Direktifi’nde “*product liability*” kavramı, Alman hukukunda “*produzentenhaftung*” kavramı tercih edilmiştir. Bu kavramların Türkçeye tam çevirisi ise “*ürün sorumluluğudur*”¹⁵⁹.

Çalışmamız kapsamında hatalı ürünlerin sebep olduğu zararlardan doğan sorumluluk için tercih edilen kavram “*ürün sorumluluğudur*”. Zira çalışmamızda üretici ve ithalatçıların hem 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamın da hem de 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında sorumluluğu incelenecektir. Bu iki kanunda yer alan sorumlulukların birbirinden ayrılmasının kolaylaştırılması adına, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda yer alan sorumluluğun ürün sorumluluğu olarak adlandırılması gereklidir. Aksi hâlde üretici ve ithalatçının kusursuz sorumluluğunun, ayıptan doğan sorumluluk ile karıştırılması söz konusu olabilir. Çalışmamızda ürün sorumluluğu kavramının kullanılmasının bir diğer sebebi ise sorumluluğun süjesinin sadece üretici olmamasıdır. Nitekim, ürün sorumluluğu kapsamında üretici ile birlikte ithalatçı ve kimi durumlarda yetkili temsilci ve dağıtıcı da zarar görene karşı sorumlu olabilir. Bu hâlde

¹⁵⁶ Baş, s. 354; Yener, s. 159; Yazıcı, s. 102.

¹⁵⁷ Gayretli Aydın, s. 166.

¹⁵⁸ Akipek, Ürün, s. 24; Burcu G. Özcan Büyüktanır, “Tüketicinin ve Üçüncü Kişilerin Ayıplı Satılanın Kullanılması nedeniyle Ortaya Çıkan Bedensel Bütünlük İhlali Hâlinde Manevi Zararların Tazmini”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 67, S. 3, (Eylül 2018), s. 487.

¹⁵⁹ Yener, s. 159; Gayretli Aydın, s. 166. Yeni Direktif olan 2024/2853 sayılı Direktif, 85/374 sayılı Direktif’ten farklı olarak, ürün sorumluluğu kavramını yerine “*imalatçının sorumluluğu*” kavramını kullanmıştır. Yazıcı Çakmak, 2024/2853 sayılı Direktif’te imalatçı kavramının tercih edilmesinin sebebinin ürün sorumluluğu ve ürün güvenliği direktifleri arasında kavram birliği sağlanması olduğunu ileri sürmüştür. Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 519; Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2617.

sorumluluğa sadece üreticinin sorumluluğu denilmesi kavram karmaşasına yol açabilir. Buna ek olarak *kanaatimizce*; ürün sorumluluğu kavramının kullanılması doğal ürün üreten üreticilerin de sorumlular arasında olduğu konusunda şüphe yaratmaz. Tüm bu kişilerin sorumluluklarının ifade edilmesini sağlayan en iyi kavram ise ürün sorumluluğudur.

B. Genel olarak

Ürün sorumluluğu, piyasaya arz edilen hatalı ürün sebebiyle meydana gelen bedensel zararlar ve mala verilen zararlar kapsamında üreticinin ya da üretici konumunda olan kişilerin sorumluluğunu ifade eder¹⁶⁰. Ürün sorumluluğunun temeli, üreticinin kusurlu davranışı ile zararı meydana getirmesine değil, hatalı ürünün haklı güvenlik beklentileri doğrultusunda piyasaya arz edilmemiş olmasına dayanır. Haklı güvenlik beklentileri tespit edilirken; ürünün, kullanıcılara veya bir mala zarar verme tehlikesi doğurup doğurmayacağı dikkate alınır¹⁶¹.

Endüstri devrimi ile birlikte seri üretime geçilmesi, hatalı ürünlerin tespitini zorlaştırmış ve bu ürünlerin kullanıcılarında telafisi güç zararlar doğmasına sebep olmuştur¹⁶². Bu hususta mevcut hukuk kuralları, bu zararları tazmin etmekte yetersiz kalmıştır. Seri üretim sayesinde büyük kazançlar elde eden üreticilerin kendilerinden daha zayıf konumda bulunan tüketicilere ve üçüncü kişilere verdikleri zararlardan sorumlu tutulması herhâlde mümkün olmamıştır. Böylece üreticilerinin kusurunun aranmadığı ve sözleşmeye dayalı olmayan ürün sorumluluğu hükümlerinin düzenlenmesi gerekli görülmüştür¹⁶³.

¹⁶⁰ Havutçu, Üretici, s. 21; Demirci, s. 124; Kırca, s. 1; Kara, İmalatçı, s. 27; Aydos, Risk, s. 1786; Yener, s. 165; Polat, s. 77; Kaplan, s. 138; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 13; aynı yazarın, Eleştirel Bakış, s. 79; Karaman, s. 205; Sanlı/Atamer, s. 771; Öztan, s. 21; Kibar, s. 52; Oğuzer, s. 3; Sağlam, s. 33; Yasan Tepetaş, s. 18; Özel, Ayıplı Mal, s. 771; Kulaklı, s. 5; Özsunay, Ürün, s. 357; aynı yazar, Yapımcı, s. 107; Sirmen, Ürün, s. 68; Gayretli Aydın, s. 174; Yazıcı, s. 100; Demir, s. 117; Kaplan, s. 138; Yavuz, İmalatçı, s. 1316; Ünal/Kalkan, s. 63; Kanışlı, Üretici, s. 1419; Baş, s. 351; Erlüle, Avrupa Konseyi, s. 31; Arık, s. 6; Al, s. 1806; Gülen Erdoğan, s. 1150; Yeşilköy, s. 412; Karaşahin, s. 1390; Öz, Üretici, s. 7; Paksoy/Arslan Demir, s. 299; Taşkent, s. 1203; Şenel, s. 49.

¹⁶¹ Haklı güvenlik beklentisi hakkında detaylı açıklama için bk. Birinci Bölüm/III/A/1/b/bb.

¹⁶² Seri üretimin gelişmesi ile hatalı ürünler, üretildikleri ülkeden çok daha uzak ülkelerdeki insanlar tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Bu insanlar hatalı ürünleri kullandıkları için telafisi zor sağlık sorunları yaşamışlardır. Örneğin ilaçlardaki hatalardan dolayı birçok bebek engelli doğmuş, GDO'lu ürünlerden dolayı kanser hastalığı giderek yaygınlaşmıştır. Detaylı bilgi için bk. Polat, s. 975; Oral, s. 125; Kara, İmalatçı, s. 27; Arık, s. 13; Öztan, s. 7; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 17; Özsunay, Yapımcı, s. 105; Sağlam, s. 29; Yazıcı, s. 100; Oğuzer, s. 1; Gayretli Aydın, s. 174; Yeşilköy, s. 410.

¹⁶³ Kırca, s. 1; Oral, s. 125; Kara, İmalatçı, s. 30; Atamer/Kurtulan Güner, s. 3; Yazıcı, s. 100.

Türk hukuk sisteminde ürün sorumluluğu, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda düzenlenmektedir. Bu düzenleme öncesinde ise ürün sorumluluğuna ilişkin uyuşmazlıklar sözleşmeden doğan sorumluluk ve haksız fiilden doğan sorumluluk kapsamında çözülmeye çalışılmıştır. Ancak ilgili hükümler uyuşmazlıkların çözülmesinde yetersiz kalmıştır¹⁶⁴. Bu sebeple doktrinde, AB hukukunda düzenlenen ürün sorumluluğunun, Türk hukukuna aktarılması gerektiği ileri sürülmüştür¹⁶⁵. Bu eleştiriler doğrultusunda 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, 12.03.2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir¹⁶⁶.

Nihai kullanıcı, ürünleri temin eden son kişi olmakla birlikte; bu ürünler nihai kullanıcıya ulaşmadan önce tedarik zincirinden geçerler¹⁶⁷. Tedarik zincirinin baş halkası ise üreticidir. Nihai kullanıcı ile üretici arasında bir sözleşme ilişkisi varsa, nihai kullanıcının sözleşme hükümlerine dayanarak tazminat talebinde bulunması mümkündür. Ancak üreticinin nihai kullanıcı ile yapılan sözleşmenin tarafı olduğu nadiren görülür¹⁶⁸. Bu hâlde sözleşmenin nisbiliği ilkesi gereğince nihai kullanıcı, üreticiye başvuramaz¹⁶⁹.

Tüketicilerin ve nihai kullanıcıların haricinde, ürünü satın almış olmayan üçüncü kişinin de hatalı ürün nedeniyle zarar görmesi mümkündür¹⁷⁰. Bu hâlde üçüncü kişilerin zararının

¹⁶⁴ Kırca, s. 41; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 47; Kara, İmalatçı, s. 32; Yeşilköy, s. 426; Çelt, s. 76; Atamer/Kurtulan Güner, s. 4; Öztan, s. 79; Özsunay, Yapımcı, s. 113; Şenel, s. 88; Kibar, s. 166; Havutçu, Üretici, s. 111.

¹⁶⁵ Atabek, s. 163; Sağlam, s. 31; Havutçu, Üretici, s. 111.

¹⁶⁶ Sağlam, s. 31; Yıldırım, s. 245; Atamer/Kurtulan Güner, s. 5.

¹⁶⁷ Tedarik zinciri tanımı için bk. Hilmi Yüksel, “Tedarik Zincirleri İçin Performans Ölçüm Sistemlerinin Tasarımı”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, C. 11, S. 1, (2004), s. 144; İbrahim Akben/Ayşe Güngör, “Tedarik Zinciri ve Yalın Tedarik Zinciri”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 7, (2018), s. 2.

¹⁶⁸ Sağlam, s. 27. Üreticinin, hiçbir aracı olmadan ürünleri doğrudan nihai alıcılara sunduğu satış hâline “fabrikadan tüketiciye satış” veya “aracısız satış” denmektedir. Kara, İmalatçı, s. 34, dn. 22.

¹⁶⁹ Sağlam, s. 31; Atabek, s. 163; Yazıcı, s. 100; Atamer/Kurtulan Güner, s. 5; Özsunay, Yapımcı, s. 106; Canpolat, s. 369. Bu durumun istisnası ise zarar gören kişinin tüketici sayılmasıdır. Tüketici, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında, aralarında sözleşme ilişkisi bulunmamasına karşın ürünün ücretsiz onarımı ve ayıpsız misli ile değişimi seçimlik haklarını üreticiden talep edebilir. Öte yandan, ürünün hatalı olmasından kaynaklanan bedensel zararlar ile mala verilen zararlarının, ayıptan doğan seçimlik haklar kapsamında tazmininin mümkün olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Bu zararların tazminin, ayıptan doğan sorumluluk hükümleri çerçevesinde mümkün olduğu kabul edilse bile; zayıf konumda bulunan tüketicilerin sözleşme hükümleri kapsamında üreticiye karşı yeterli düzeyde korunduğunu söylemek güçtür. Üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı ayıptan doğan sorumluluğu hakkında detaylı bilgi için bk. İkinci Bölüm/II.

¹⁷⁰ Havutçu, Üretici, s. 22; Akipek, Ürün, s. 24; Baş, s. 50; Yavuz, İmalatçı, s. 1325; Öztan, s. 1; Şenel, s. 52; Keser, s. 4; Baysal/Yavuz/Uyanık, (<https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/40>, E.T. 01.10.2025).

tazmin edilmesi adına, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu yürürlüğe girmeden önce, üreticinin sorumluluğu haksız fiil hükümleri çerçevesinde değerlendirilmekteydi¹⁷¹. Ancak zarar gören haksız fiil hükümleri uyarınca üreticinin kusurunu ispatlamakla yükümlüydü. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında Türk hukukunda ürün sorumluluğunun düzenlenmesi ile birlikte bu yükümlülük ortadan kalkmış; sözleşme dışı ve kusurdan bağımsız bir sorumluluk türü ile tüketici, nihai kullanıcı ve üçüncü kişilerin korunması sağlanmıştır¹⁷².

Ürün sorumluluğu, hatalı ürün nedeniyle meydana gelen zararın, üretici ile zarar gören kişi arasında, hangi esaslara göre paylaştırılacağına dair hukuki çerçeveyi belirler¹⁷³. Bununla birlikte, üretim sürecinin çeşitli aşamalarında yer alan ham madde ve ara ürün üreticileri, ithalatçılar, distribütörler gibi diğer aktörlerin hangi koşullarda ve ne ölçüde sorumluluk taşıyacaklarına ilişkin meseleleri de bu kapsamda ele alır. Böylece ürün sorumluluğu ile tüketicilerin, nihai kullanıcıların ve üçüncü kişilerin korunması sağlanırken, üretim ve dağıtım zincirinde yer alan tüm kişilerin hukuki sorumluluklarının sınırlarının da açık bir biçimde belirlenmesi amaçlanır¹⁷⁴.

C. Sorumluluğun Koşulları

Ürün sorumluluğunun koşulları, ÜGTDK m. 6 uyarınca düzenlenmektedir. Bu düzenleme,

“(1) Ürünün, bir kişiye veya bir mala zarar vermesi hâlinde, bu ürünün imalatçısı veya ithalatçısı zararı gidermekle yükümlüdür.

(2) İmalatçı veya ithalatçının sorumlu tutulabilmesi için, zarar gören tarafın uğradığı zararı ve uygunsuzluk ile zarar arasındaki nedensellik bağıını ispat etmesi zorunludur.

(3) Ürünün sebep olduğu zarardan birden fazla imalatçı veya ithalatçının sorumlu olması hâlinde, bunlar müteselsilen sorumlu tutulurlar.

¹⁷¹ Havutçu, Üretici, s. 57; Yasan Tepetaş, s. 73; Dinç, s. 100; Sağlam, s. 36; Yazıcı, s. 100.

¹⁷² Yazıcı, s. 100; Şenel, s. 52; Kanişlı, Üretici, 1419; Yasan Tepetaş, s. 35; Sanlı/Atamer, s. 772; Demir, s. 119; Arık, s. 251; Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 80; Çamcı, s. 177; Gülen Erdoğan, s. 1553; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 22; Gayretli Aydın, s. 189.

¹⁷³ Kara, İmalatçı, s. 37.

¹⁷⁴ Kara, İmalatçı, s. 39; Canpolat, s. 371; Oğuzer, s. 2.

(4) İmalatçı veya ithalatçıyı üründen kaynaklanan tazminat sorumluluğundan kurtaran ya da bu sorumluluğu azaltan sözleşmelerin ilgili maddeleri hükümsüzdür.

(5) Ürünün sebep olduğu zarar nedeniyle ödenecek maddi ve manevi tazminat miktarının belirlenmesinde 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.

(6) Tazminat talebi için zamanaşımı süresi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren üç yıl ve herhâlde zararın doğduğu tarihten itibaren on yıldır.

(7) Diğer kanunlardaki tazminat sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır.” uyarınca, ürün sorumluluğunun koşulları; hatalı ürün üretilmesi, hatalı ürünün piyasaya arz edilmesi, zarar meydana gelmesi ve zarar ile hatalı ürün arasında nedensellik bağının bulunmasıdır.

1. Ürünün Hatalı Olarak Üretilmesi

Üretici ve ithalatçının kusursuz sorumluluğunun doğması ürünün hatalı olarak üretilmesine bağlıdır. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında ürün ne olduğunun tespiti sorumluluğun doğması açısından elzemdir. Bu sebeple çalışmamızda öncelikli olarak ürün kavramı açıklanacak olup daha sonrasında ise hata kavramı irdelenecektir.

a. Ürün

aa. Genel Olarak

Ürün, ÜGTDK m. 3/1-s’de, “her türlü madde, müstahzar veya eşya” olarak tanımlanmıştır. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda yer alan ürün tanımı, 85/374 sayılı Direktif¹⁷⁵ ve 09.12.2026 tarihinde yürürlüğe girecek 2024/2853 sayılı Direktif¹⁷⁶ ile lafzi olarak uyum göstermemektedir. Direktifler’in aksine ilgili tanımdaki eşya, müstahzar ve madde kavramlarının ne ifade ettiğinin tespit edilmesi oldukça zordur. Bu sebeple

¹⁷⁵ 85/374 sayılı Direktif’te ürün: “Bir başka taşınıra ya da taşınmaza bağlı olsa dahi her türlü taşınır eşya; elektrik de dâhildir.”

¹⁷⁶ 2024/2853 sayılı Direktif’te, ürün: “Başka bir taşınır ya da taşınmazla bütünleşmiş veya birbirine bağlanmış olsa bile tüm taşınırları ifade eder; buna elektrik, dijital üretim dosyaları, ham maddeler ve yazılım da dahildir.”

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda yapılan tanımın ürün kavramını oldukça genişlettiği doktrinde ileri sürülmüştür¹⁷⁷.

Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'nde yer alan ürün tanımı¹⁷⁸, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu yer alan tanımın aksine daha açıklayıcıdır. Bu sebeple ürünün ne olduğunun anlaşılması için Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'nde düzenlenen ürün tanımının esas alınması gerektiği düşünülebilir. Ancak Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'nde yer alan tanım, ürün kavramını “tüketicinin kullanımı” ile sınırlandırmaktadır¹⁷⁹. Doktrinde yer alan bir görüşe göre Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'nde ürünün tüketici kullanımı ile sınırlandırılmasının sebebi, bu düzenlemenin 2001/95 sayılı Direktif ile 85/374 sayılı Direktif'inden iç hukukumuza aktarılmasıdır. Zira, 2001/95 sayılı Direktif tüketicilerin kullandıkları ürünlerdeki hataların sebep olduğu ürün güvenliğini; 85/374 sayılı Direktif ise üreticilerin tüketicilere karşı olan sorumluluğunu düzenlemektedir¹⁸⁰. Dolayısıyla söz konusu görüş, AB Direktifleri'ndeki ürün tanımının tüketici kullanımı ile sınırlandırılmasının olağan olduğunu vurgulamıştır¹⁸¹. Oysa 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ve Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği, tüketicilerin yanı sıra nihai kullanıcı ve üçüncü kişileri de korumaktadır. Bu sebeple, bu görüş uyarınca, Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'nde yer alan ürün tanımının tüketici kullanımı ile

¹⁷⁷ Yasan Tepetaş, s. 44; Yener, s. 179; Atamer/Kurtulan Güner, s. 14; Kurt, s. 363; Sağlam, s. 107; Kanışlı, Üretici, s. 1431; Kara, İmalatçı, s. 283; Sirmen, Ürün, s. 71; Şenel, s. 106; Murat Doğan/Sinan Okur, “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) Kapsamında İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu”, *V. Uluslararası Tıp Hukuku Kongresi - 27-28 Ağustos 2021* içinde, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), s. 285.

¹⁷⁸ Güvenli Ürün Güvenliği Yönetmeliği (GÜGY) m. 4/1'e göre ürün: “*Tüketicilerin kullanımı için amaçlanan ya da tüketicilerin kullanımı için amaçlanmamış olsa dahi makul ölçüde öngörülebilir koşullarda tüketiciler tarafından kullanılması muhtemel olan, ticari faaliyetler sonucu veya başka yollarla tedarik edilen ya da kullanıma sunulan, yeni, kullanılmış veya ıslah edilmiş her türlü madde, müstahzar veya eşyadır.*”

¹⁷⁹ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 84; Keser, s. 57; Yasan Tepetaş, s. 44; Demir, s. 101; Yener, s. 180; Sağlam, s. 108.

¹⁸⁰ 2001/95 sayılı Direktif'in amacı: “*Önerge, piyasaya arz edilen ürünlerin güvenli olmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Tüketicilere yönelik olan veya tüketiciler tarafından kullanılması amaçlanmasa bile kullanılması muhtemel olan, ticari bir faaliyet kapsamında bedel karşılığında veya bedelsiz olarak tedarik edilen veya kullanıma sunulan, yeni, kullanılmış veya yenilenmiş tüm ürünler için geçerlidir.*”

85/374 sayılı Direktif'in amacı: “*Üye devletin hatalı ürünlerin neden olduğu zarardan dolayı üreticinin sorumluluğuna ilişkin mevzuatları arasındaki mevcut farklılıkların rekabeti bozabilmesi, ortak pazarda malların dolaşımını etkileyebilmesi ve hatalı ürünün sağlığına veya mallarına vereceği zarar karşısında tüketicinin farklı derecelerde korunmasının söz konusu olabilmesi nedenleriyle bu mevzuatların yaklaştırılması gerektiğinden...*”

¹⁸¹ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 85; Yasan Tepetaş, s. 44; Keser, s. 57; Gayretli Aydın, s. 206.

sınırlandırılması dikkate alınmamalıdır¹⁸². Ayrıca bu görüş, yönetmelik ile kanunda yer alan bir düzenlemenin sınırlandırılmayacağını; bu sebeple Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'ndeki ürün tanımının 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'na aykırı olduğunu savunmuştur¹⁸³.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 3/1-s'te yer alan ürün tanımındaki madde kavramı ile eşya hukukundaki fiziksel varlığı bulunan unsurlar ifade edilmektedir¹⁸⁴. Madde ifadesinden yola çıkılarak 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'na göre her maddi unsurun ürün olarak kabul edileceği düşünülebilir. Ancak hukuki anlamda her maddenin ürün olarak kabul edilmesi mümkün değildir¹⁸⁵. Doktrinde yer alan bir görüşe göre, madde kavramı, eşya hukukundaki maddi mallar ile sınırlıdır. Bu sebeple 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda yer alan ürün tanımında, eşya kavramının kullanımı yeterli olup madde kavramına da ayrıca yer verilmesi yerinde olmamıştır¹⁸⁶. Doktrinde yer alan aksi görüşe göre ise, hukuki açıdan eşya niteliği taşımayan bazı maddi varlıkların da 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında ürün olarak değerlendirilebileceği savunulmuştur¹⁸⁷. Ancak bu görüş, eşya sayılmayan maddelerin ürün kavramına dahil edilmesini, ürün sorumluluğu bağlamında isabetsiz bulmaktadır. Nitekim bu tür maddelerin, üreticiye sorumluluk yükleyecek şekilde ürün sayılması uygulamada istisnai bir durumdur¹⁸⁸. *Kanaatimizce*, üreticinin sorumluluğunu doğuracak ürün tanımı açısından ele alınan eşya kavramı hem gerekli hem de yeterlidir. Madde kavramının ayrıca tanıma dahil edilmesine gerek yoktur. Zira eşya kavramı,

¹⁸² Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 85; Yasan Tepetaş, s. 44.

¹⁸³ Keser, s. 57; Gayretli Aydın, s. 206.

¹⁸⁴ Mehmet Ünal/Veysel Başpınar, *Şekli Eşya Hukuku*, 13. Basım, (Ankara: Savaş Yayınevi, 2023), s. 15; Jale Akipek/Turgut Akıntürk/Derya Ateş, *Eşya Hukuku*, 2. Basım, (İstanbul: Beta Yayınları, 2018), s. 27; A. Lale Sirmen, *Eşya Hukuku (Eşya)*, 12. Basım, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2025), s. 4; O. Gökhan Antalya/Murat Topuz, *Marmara Hukuk Yorumu- Eşya Hukuku*, Cilt: IV/1, 4. Basım, (Ankara: Seçkin Hukuk, 2021), s. 64; Arık, s. 125; Polat, s. 985; Gayretli Aydın, s. 206.

¹⁸⁵ Selahattin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop, *Tekinay Eşya Hukuku (Eşya)*, 5. Basım, (İstanbul: Filiz Kitapevi, 1989), s. 19; Gayretli Aydın, s. 206; Sağlam, s. 109; Keser, s. 62.

¹⁸⁶ Sinan Okur, *Otonom Araçlarda Sözleşme Dışı Hukuki Sorumluluk- Yapay Zekâ Sorumluluk Doktrinine Mukayeseli Bir Katkı*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), s. 290; Doğan/Okur, s. 285.

¹⁸⁷ Keser, s. 62; Sağlam, s. 109; Demir, s. 102. Yalnızca maddi malların eşya olabileceğine ilişkin ayrıntılı bilgi için bk. Ünal/Başpınar, s. 15; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 27; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, *Eşya*, s. 19.

¹⁸⁸ Keser, s. 62; Sağlam, s. 109. Demir, eşya sayılmayan maddi varlıkların ürün olmasını isabetli bulmuştur. Demir, s. 102.

maddesel varlıkları da içine almakta; böylece tanımın kapsamı zaten genişlemektedir. Her ne kadar eşya kapsamında değerlendirilemeyecek bazı maddeler hukuken varlık gösterse de bu maddelere ürün sıfatı yüklenerek üreticinin sorumluluğuna gidilmesi uygulamada oldukça zordur. Bu nedenle, ürün tanımının bu yönde genişletilmesinin hukuki bir yarar sağlamayacağı kanaatindeyiz.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 3/1-s'te yer alan ürün tanımında kullanılan eşya kavramından ne anlaşılması gerektiği açıkça düzenlenmemiştir. Doktrinde ise, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu kapsamındaki eşya kavramı, sınırlandırılmış bir maddi varlığı bulunan, kişiler ile hayvanlar dışında kalan¹⁸⁹ üzerinde fiili ve hukuki hâkimiyet kurulabilen somut varlıklar olarak tanımlanır¹⁹⁰. Eşya kavramı hususunda değerlendirmemiz gerekenler; taşınır mallar ve taşınmaz mallardır. Bir yerden başka bir yere taşınırken özünde bir değişiklik göstermeyen mallar taşınır mallardır. Örneğin, bir kitap veya bilgisayar, taşınır mallardır¹⁹¹. Taşınmaz eşyalar ise, bulunduğu yerden başka bir yere özüne zarar verilmeden taşınamayan varlıkları ifade eder¹⁹². Türk hukukunda taşınmaz kavramı içerisinde bir takım ayni haklar da yer almaktadır. Her ne kadar ayni haklar fiziksel varlık göstermeseler de taşınmaz sıfatı kapsamındadırlar. Bu durum, Kanun Koyucu'nun sadece hukuki ölçütlere değil, ekonomik ihtiyaçlara dayanarak da taşınmaz kavramını şekillendirdiğini göstermektedir¹⁹³.

Taşınır eşyalar, bir taşınmaza fiziksel olarak entegre edilerek onun ayrılmaz bir parçası hâline gelebilir. Böylece söz konusu taşınır eşya, TMK m. 684 ile m. 685 uyarınca bütünlüyici

¹⁸⁹ Hayvanların eşya sıfatını haiz olup olmadığına ilişkin Türk hukukunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Gayretli Aydın, s. 208. Doktrinde bir yazar Resmi Gazete 01.07.2004 tarih ve 25509 sayılı, 5199 sayılı Hayvanlı Koruma Kanunu'nda hayvanların yaşam hakkı vurgulandığı için hayvanların eşya olamayacaklarını, hayvanlara özel düzenlemeler bulunmadığı takdirde eşya hukukundaki hükümlerin uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür. Şeref Ertaş, *Eşya Hukuku*, 16. Basım, (İzmir: Barış Yayınları, 2021), s. 7. Aynı yönde bk. M. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 26. Basım, (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2024), s. 10; Sirmen, *Eşya*, s. 8; Antalya/Topuz, *Eşya* s. 64; Bir başka görüşe göre ise hayvanlar kendine özgü statüsü olan eşyalardır. Ünal/Başpınar, s. 27; Aksi görüşe göre ise hayvanlar eşya statüsündedir. Senem Aksoy Dursun, *Eşya Kavramı*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2012), s. 188.

¹⁹⁰ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 32; Ertaş, s. 6; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 5; Sirmen, *Eşya*, s. 5; Antalya/Topuz, *Eşya*, s. 57; Ünal/Başpınar, s. 15.

¹⁹¹ Ünal/Başpınar, s. 30-31; Sirmen, *Eşya*, s. 15; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 32; Ertaş, s. 8; Antalya/Topuz, *Eşya*, s. 84; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, *Eşya*, s. 23.

¹⁹² Sirmen, *Eşya*, s. 15; Ünal/Başpınar, s. 31; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 32; Ertaş, s. 8; Antalya/Topuz, *Eşya*, s. 84; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, *Eşya*, s. 23.

¹⁹³ Akipek/Akıntürk/Ateş, *Eşya Hukuku*, s. 28; Ertaş, s. 31.

parça niteliği kazanır¹⁹⁴. Bütünleyici parçalar, bağımsız hukuki statülerini yitirir ve bağlı oldukları taşınmazın hukuki akıbetine tabi hale gelir¹⁹⁵. Bununla birlikte, 85/374 sayılı Direktif ve 09.12.2026 tarihinde yürürlüğe girecek 2024/2853 sayılı Direktif uyarınca, bir taşınır, başka bir eşya ya da taşınmazla birleştirilmiş olsa dahi, ürün vasfını korur¹⁹⁶. Dolayısıyla bir binaya monte edilen asansör, yürüyen merdiven veya pencere gibi öğeler, ürün olarak değerlendirilmeye devam eder ve üretici bu ürünlerdeki hatalar sebebiyle sorumlu tutulabilir¹⁹⁷.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 3/1-s'te yer alan müstahzar kavramının ne olduğunun anlaşılması için Farmasötik Müstahzarların Biyoyararlanım ve Biyoeşdeğerliğinin Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmelik'te¹⁹⁸ yer alan tanıma bakmamız gerekmektedir. Bu tanıma göre müstahzar, *“belirli bir formülasyona göre, belirli bir farmasötik şekil hâlinde, araştırma/geliştirme boyutunda ve üretim boyutunda imal edilen ilaç”* şeklinde ifade edilmiştir. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda müstahzar kavramına yer verilerek ilaç üreticilerinin hatalı ürettikleri ilaçlar sebebiyle zarar görene karşı sorumlu oldukları konusunda bir kuşku bırakılmamıştır¹⁹⁹. Doktrinde yer alan bir görüşe göre ürün tanımında müstahzar kavramına yer verilmesine gerek yoktur. Zira müstahzar, madde kavramı içerisinde yer almaktadır²⁰⁰. Aksi görüşe göre ise müstahzar kavramına yer verilmesi yerinde olmuştur. Böylelikle ilaç üreticilerinin ürün sorumluluğu kapsamına alındığı hususu açıklığa kavuşturulmuştur²⁰¹. *Kanaatimizce* müstahzar

¹⁹⁴ TMK m. 684'e göre bütünleyici parça, *“Bütünleyici parça, yerel âdetlere göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parçadır.”* şeklinde tanımlanmıştır. Bütünleyici parça, bir eşyayı tamamlayarak yeni bir eşya ortaya çıkmasını sağlar. Bütünleyici parça sayesinde, yeni oluşan eşyadan beklenen fayda elde edilebilir. Bütünleyici parça olmadan yeni parçanın meydana gelmesinin imkânı yoktur. Detaylı açıklamalar için bk. Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 50; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Eşya, s. 517.

¹⁹⁵ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 58; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Eşya, s. 528; Sirmen, Eşya, s. 378; Akipek, Ürün, s. 58; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 329.

¹⁹⁶ Çınar, s. 140; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 244; Erlüle, Avrupa Konseyi, s. 54; Kibar, s. 95; Dinç, s. 105; Gayretli Aydın, s. 211; Ünlen, s. 207; Sirmen, Ürün, s. 73; Akın Ünal/Mehmet Zahid Yener, *“2024/2853 Sayılı Avrupa Birliği Ürün Sorumluluğu Direktifi'nin Getirmiş Olduğu Bazı Yeniliklerin Değerlendirilmesi”*, *Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, S. 7, (2025), s. 367.

¹⁹⁷ Sağlam, s. 116.

¹⁹⁸ RG. T. 27.05.1995, S. 21942.

¹⁹⁹ Yazıcı, s. 143; Okur, s. 292; Çelt, s. 90; Yasan Tepetaş, s. 46; Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 83; Sağlam, s. 109; Demir, s. 102; Doğan/Okur, s. 286.

²⁰⁰ Yazıcı, s. 143; Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 83; Kanışlı, Üretici, s. 1432.

²⁰¹ Okur, s. 291; Doğan/Okur, s. 286; Keser, s. 62; Arık, s. 133; Sağlam, s. 109; Yasan Tepetaş, s. 46; Çelt, s. 90; Demir, s. 103.

kavramının ürün tanımında yer alması gereklidir. Böylece ilaç üreticilerinin; ilaçların ürün olmadığı yönündeki savunmalarını geçerli olmayacağı açıklığa kavuşturulmuştur.

bb. ÜGTDK Kapsamında Ürün Sayılmayanlar

aaa. Taşınmaz Eşyalar

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 3/1-s kapsamında taşınmazların ürün kavramı içerisinde yer alıp almadığı hususu açık bir şekilde düzenlenmemiştir²⁰². Taşınmazların hatalı inşa edilmesi sebebiyle oluşan zararların ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilip edilmeyeceği hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilki²⁰³, taşınmazların ürün sıfatını haiz olmadığını ileri sürmektedir. Bunun sebebi ise 85/374 sayılı Direktif’te taşınmazların kapsam dışında bırakılmasıdır²⁰⁴. Bu görüş 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda açıkça belirtilmeyen hususlar için Direktif’in esas alınması gerektiğini ileri sürmüştür²⁰⁵. Bu kapsamda taşınmaz malların, ürün sıfatını haiz olması kanun amacına aykırıdır²⁰⁶. Buna ek olarak TBK m. 69 (yapı malikinin sorumluluğu) uyarınca taşınmaz üreticilerin sorumluluğu düzenlenmiştir. Bu üreticilere 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca ek sorumluluk yüklemek hâlihazırda var olan düzenleme ile çelişki yaratacaktır²⁰⁷.

Diğer bir görüşe göre ise ÜGTDK m. 3/1-s kapsamında taşınmazlar, ürün olarak kabul edilmelidir²⁰⁸. Bu görüş uyarınca, Kanun Koyucu’nun ürün tanımında, taşınır ya da taşınmaz eşya ayrımı yapmaması, taşınmazların Türk hukukunda ürün sorumluluğu kapsamına alındığının bir göstergesidir. Keza ürün sorumluluğu hususunda her ülke kendi ihtiyaçları doğrultusunda düzenleme yapma serbestisine sahiptir. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun, 85/374 sayılı Direktif’i esas alması, bu Direktif’e mutlak surette

²⁰² Taşınmazlarla ilgili genel açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/III/A/1/a/aa.

²⁰³ Kara, İmalatçı, s. 300; Atamer/Kurtulan Güner, s. 15; Kanişlı, Üretici, s. 1432; Çelt, s. 89; Al, s. 1808; Yasan Tepetaş, s. 49; Sirmen, Ürün, s. 71; Demir, s. 104.

²⁰⁴ Çınar, s. 140; Havutçu, Üretici, s. 70; Yener, s. 175.

²⁰⁵ Kara, İmalatçı, s. 300; Atamer/Kurtulan Güner, s. 15; Kanişlı, Üretici, s. 1432; Çelt, s. 89.

²⁰⁶ Kanişlı, Üretici, s. 1432; Atamer/Kurtulan Güner, s. 15; Kara, İmalatçı, s. 300; Çelt, s. 89.

²⁰⁷ Kanişlı, Üretici, s. 1432; Atamer/Kurtulan Güner, s. 15.

²⁰⁸ Polat, s. 984; Okur, s. 290; Oral, s. 128; Keser, s. 61; Gayretli Aydın, s. 210; Sağlam, s. 151.

bağlı kalınmasını zorunlu kılmaz²⁰⁹. Taşınmaz üreticileri, yapı maliki sıfatıyla alıcılara karşı sorumlu olsalar da bu sorumluluk taşınmazın inşasındaki kusurlar ve bakım eksiklikleri ile sınırlıdır. Oysa ÜGTDK m. 6 kapsamında, taşınmazın üreticisi hatalı üretimden sorumludur. Bu iki düzenlemedeki sorumlukların kaynakları aynı değildir²¹⁰.

Ülkemizde deprem riski yadsınamayacak bir gerçektir. Özellikle 06 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş'ta meydana gelen depremde birçok taşınmaz yıkılmış ve binlerce vatandaşımız vefat etmiştir. Bu sebeple ileride deprem kaynaklı oluşacak zararların tazminin kolaylaştırılması için taşınmazlar ÜGTDK m. 3/1-s kapsamında ürün sayılmalıdır. Taşınmazların ürün kapsamında değerlendirilmesi hâlinde ÜGTDK m. 6/6²¹¹ hükmü uyarınca, bu tür talepler için öngörülen on yıllık mutlak zamanaşımı süresinin “zararın meydana geldiği” tarihten itibaren başlaması, zarar görenin hukuki süreci başlatması açısından lehinedir. Bu durum, uzun vadede ortaya çıkabilecek zararların telafisi açısından da önem arz eder²¹². Öte yandan, ÜGTDK m. 6 kapsamındaki üreticinin kusursuz sorumluluğu hükümlerine yalnızca 12 Mart 2021 tarihinden sonra piyasaya arz edilen ürünler için başvurulabileceği unutulmamalıdır²¹³. Bu itibarla, yalnızca bu tarihten sonra piyasaya sürülen binaların müteahhitleri bakımından 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu hükümleri uygulanabilir²¹⁴.

Kanaatimizce, doktrinde yer alan ağırlıklı görüşün aksine, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda taşınmazların ürün sayılmaları gereklidir. Zira, taşınmazların ürün kapsamında yer almayacağı ÜGTDK m. 3/1-s'te açıkça düzenlenmemiştir. Aksine; eşya kavramının ilgili maddede yer alması taşınmazların da 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca ürün kabul edildiğini göstermektedir. Bizce, taşınmazların ürün kapsamına dahil edilmesi, özellikle deprem gibi doğal afetlere bağlı

²⁰⁹ Oral, s. 128; Sağlam, s. 144; Demir, s. 105; Okur, s. 289.

²¹⁰ Oral, s. 129; Sağlam, s. 145; Demir, s. 105; Okur, s. 289.

²¹¹ ÜGTDK m. 6/6: “Tazminat talebi için zamanaşımı süresi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren üç yıl ve her hâlde zararın doğduğu tarihten itibaren on yıldır.”

²¹² Oral, s. 136; Sağlam, s. 147.

²¹³ Kanışlı, Üretici, s. 1454; Oral, s. 139; Sağlam, s. 147.

²¹⁴ Oral, s. 139; Sağlam, s. 147; Gayretli Aydın, s. 289.

zararlarda, mağdurların tazminat elde etme şansını artırabilir. Ayrıca, ÜGTDK m. 6/6'da düzenlenen zamanaşımı hükmünün tüketiciler için daha lehe olacağı açıktır.

bbb. Hizmetler

Ürün sorumluluğu uyarınca hizmet edimleri, ürün kabul edilmemektedir²¹⁵. Örneğin danışmanlık, avukatlık, taşıma, iletişim vb. hizmetler sebebiyle meydana gelen zararların tazmininde bu hizmetleri sağlayan kişiler üretici olarak atfedilemez²¹⁶.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında hangi hâllerin hizmet hangi hâllerin ise ürün kavramı içerisinde değerlendirileceğini tespit etmek oldukça zordur. Bu bağlamda doktrindeki bir görüşe göre, ürünün bakım ve onarımı hizmet kapsamında değerlendirilmeli; bakım ve onarım sonrasında meydana gelen zararların tazmininde 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmalıdır. Buna karşılık ilgili görüşe göre, bakım ve onarım sırasında ürünün güvenli olmasını etkileyecek nitelikte bir faaliyette bulunulması hâlinde ürün sorumluluğu gündeme gelmelidir²¹⁷.

Doktrinde yer alan bir diğer tartışmalı konu ise, ürün niteliği taşıyan bir eşyanın, hizmet sunumu ile birlikte tüketiciye arz edilmesidir. 85/374 sayılı AB Direktifi bağlamında, bu tür karma edimlerde ürün sorumluluğu hükümlerinin uygulanabilir olup olmadığı; zararın doğrudan üründen mi yoksa sunulan hizmetten mi meydana geldiğine bakılarak tespit edilir. Örneğin, bir lokantada sunulan yemek hizmetinde yemek bir ürün olarak kabul edilmekte, buna karşılık yemeğin sunumu hizmet niteliği taşımaktadır. Yemeğin neden olduğu bir zarar hâlinde ürün sorumluluğu hükümleri uygulanırken, servis aşamasında ortaya çıkan kusurlar hizmete ilişkin hükümler kapsamında değerlendirilmektedir²¹⁸.

ccc. Gayri maddi Mallar

²¹⁵ Yazıcı, s. 129; Tiryaki, Ayıplı Hizmet, s. 48; Arık, s. 64; Sağlam, s. 107; Kara, İmalatçı, s. 301; Keser, s. 57; Kanışlı, Üretici, s. 1431; Karyot, s. 109; Yavuz, İmalatçı, s. 1316; Havutçu, Üretici, s. 70; Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 499; Yener, s. 175.

²¹⁶ Kara, İmalatçı, s. 302. Dijital ürünler ve yapay zekâ ürünleri hizmet olarak kabul edilmektedir. 2024/2853 sayılı Direktif ile AB hukukunda ürün sorumluluğuna dair yeni bir dönem açılmış ve ürün olarak kabul edilmeyen hizmetlere istisnalar getirilmiştir. Detaylı açıklamalar için bk. Ünal/Yener, s. 366 vd.

²¹⁷ Tiryaki, Ayıplı Hizmet, s. 77; Arık, s. 64.

²¹⁸ Arık, s. 64.

TDK'ya göre gayri maddi, “*maddi olmayan, elle tutulup gözle görülmeyen*” şeklinde tanımlanmaktadır²¹⁹. Bu doğrultuda doktrinde gayri maddi mal, fiziksel varlığı bulunmayan ancak ekonomik ve hukuki değeri olan malvarlığı unsuru olarak kabul edilmektedir²²⁰. Telif hakları, patentler, markalar ve ticaret unvanları bu kapsama girer²²¹. Özellikle modern hukuk sistemlerinde gayri maddi mallar, maddi mallar kadar önemli bir ekonomik değer ifade etmektedir. Bu tür mallar, doğrudan fiziksel bir varlığa sahip olmasalar da devredilebilir, lisanslanabilir ve miras yoluyla geçebilirler²²².

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 3/1-s'te yer alan “*ürün*” tanımı dikkatle incelendiğinde, gayri maddi malların ürün sayıldığına ilişkin özel bir ifade içermediği görülmektedir²²³. Aksine ilgili tanım çerçevesinde, ürünün maddi nitelik taşıması gerektiği yer almaktadır²²⁴. Doktrine göre ise bilgisayar programları, basılı ürünler veya dijital veriler; kitap, USB, CD, sabit disk gibi veri saklayıcıları içinde saklanıyor ise bu ürünler maddi nitelik kazanır ve ürün olarak kabul edilir²²⁵. Yapay zekâ ise bir donanım ile birlikte kullanıldığında ürün sıfatını haizdir. Bu hususa örnek olarak yapay zekânın robot aracılığı ile kullanılması ya da otomobillerde, makinelerde vb. kullanılması verilebilir²²⁶.

Bununla birlikte ilgili ürünlerin fiziki hale gelmesi neticesinde meydana gelen zararlardan hangi üreticinin sorumlu olacağının tespiti önem arz etmektedir. Doktrinde ağırlıklı

²¹⁹ <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 29.04.2025.

²²⁰ Çabri, s. 128; Kalkan, s. 96-97; Aydoğdu/Kahveci, s. 112. Gayri maddi mallar, eşya hukukunun konusu değildir. Ancak bazı gayri maddi mallar üzerinde kişiler, eşyaların üzerinde olduğu gibi, haklara sahip olabilir. Doğal güçler, ticari unvanlar, fikri eserler bu gayri maddi mallara örnek olarak verilebilir. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Eşya, s. 22. Benzer yönde görüş için bk. Ünal/Başpınar, s. 16.

²²¹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Eşya, s. 22; Ünal/Başpınar, s. 28.

²²² Ünal/Başpınar, s. 16.

²²³ Arat/Akıncı, s. 380; Kanişlı, Üretici, s. 1432; Sağlam, s. 106. Doktrindeki bir görüş, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda gayri maddi mallara ilişkin açıklama olmadığını, bu sebeple gayri maddi malların ürün olarak kabul edilmeleri gerektiklerini ileri sürmüştür. Bu görüşe göre, gayri maddi mallar, ürün tanımında yer alan eşya kavramı içerisinde yer almalıdır. Bu sebeple dijital ürünler ve yapay zekâ gibi gayri maddi malların ürün olarak değerlendirilmesi gereklidir. Polat, s. 980.

²²⁴ Arat/Akıncı, s. 380; Kanişlı, Üretici, s. 1432; Sağlam, s. 106.

²²⁵ Kara, İmalatçı, s. 302; Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 84; aynı yazar, Ayıplı Mal, s. 288; Aydos, Ürün, s. 137; Kırca, s. 193; Kanişlı, Üretici, s. 1432; Gökçe Kurtulan Güner, “Dijital Çağda Ürün Sorumluluğuna İlişkin Bazı Meseleler”, *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları-I* içinde, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, (İstanbul: On İki Levha, 2022), s. 244; Ünal/Başpınar, s. 17; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 29; Yazar, dijital ürünlerin cisimleşmemesi hâlinde eşya olmayacağını kabul edilmekle birlikte bu anlamda Türk hukukunda bir düzenleme yapılması gerektiğini savunmaktadır. Sirmen, Eşya, s. 5.

²²⁶ Kara, İmalatçı, s. 302; Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 500.

görüŖe göre dijital ürünlerin fiziki bir varlıkla bütünleşmesi ile oluşan zararların tazmininden hem fiziki ürünün üreticisi hem de dijital ürünü üreticisi sorumlu tutulmalıdır²²⁷.

Dijital ürünler kapsamında değerlendirilmesi gereken bir diğ er husus ise çevrimiçi platformlarda bulunan yapay zekâ, yazılım vb. unsurlardır. Doktrindeki bir görüş e göre çevrimiçi platformlar gayri maddi mal kabul edildiğ inden bu platformlarda yer alan ürünler ÜGTDK m. 3/1-s kapsamında değerlendirilemezler²²⁸. Aksi görüş e göre ise eş ya kavramı geniş yorumlanmalı ve gayri maddi mallar, eş ya kavramı içerisinde ÜGTDK m. 3/1-s uyarınca ürün kabul edilmelidir²²⁹.

Fikri ürünler ve sanat ürünlerinin, maddi varlık iç ermemeleri nedeniyle 7223 sayılı Ürün Güvenliğı ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında ürün sayılmayacağı doktrinde kabul görmektedir²³⁰. Ancak bu tür eserler fiziksel bir taşıyıcı üzerinde çoğ altılırsa 7223 sayılı Ürün Güvenliğı ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında değerlendirilebilir. Her ne kadar basılı eserler ürün sıfatını haiz olsalar da eserin sahibinin üretici sıfatını taşıyıp taşımayacağı doktrinde tartışmalıdır. Bu husustaki bir görüş e göre, kitabın uygun olmayan koş ullarda üretilmesi ve kullanılan boyanın tüketiciye zarar vermesi hâlinde, kitap basan üretici ürün sorumluluğı kapsamında sorumlu tutulabilirken; kitabın içeriğ inden kaynaklanan bir zarar söz konusu olduğ unda, kitabı yazan eser sahibi üretici olarak sorumlu tutulmamalıdır²³¹. Aksi görüş e göre ise kitap ile içeriğı, maddi varlık kazandığı nda 7223 sayılı Ürün Güvenliğı ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında ürün olarak birlikte değerlendirilmelidir ve kitap basıldıktan sonra iç erdiği bilgid en kaynaklı bir zarar meydana gelirse içerik üreticisi ürün sorumluluğı na tabi olmalıdır²³².

²²⁷ Atamer/Kurtulan Güner, s. 16-18; Kanış lı, Üretici, s. 1434; Arık, s. 137.

²²⁸ Polat, s. 987; Keser, s. 58; Arık, s. 137; Sağ lam, s. 138; Sirmen, Ürün, s. 72.

²²⁹ Atamer/Kurtulan Güner, s. 18; Yener, s. 187; Kanış lı, Üretici, s. 1434; Okur, s. 288-292; Doğ an/Okur, s. 285; Çelt, s. 90; Yasan Tepetaş, s. 53; Arat/Akıncı ise Türk hukukunda ürün kavramının geniş yorumlanması sebebiyle dijital ürünlerin ürün kapsamında kaldığı nı; bu sebeple 7223 sayılı Ürün Güvenliğı ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda değ iş iklik yapılmasına gerek olmadığı nı ileri sürmüştür. Arat/Akıncı, s. 370.

²³⁰ Kara, İmalatçı, s. 303; Arık, s. 107; Havutçu, s. 71; Gayretli Aydın, s. 212; Kırca, s. 194; Kanış lı, Zarar, s. 1433; Yasan Tepetaş, s. 51. Fikri ürünlerin somut bir maddi varlık üzerinde bütünlük kazanmadıkça eş ya sayılmadığı na ilişkin açıklamalar için bk. Ünal/Baş pınar, s. 17; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 29; Sirmen, Eş ya, s. 6.

²³¹ Kırca, s. 193; Arık, s. 107; Keser, s. 58-59.

²³² Kara, İmalatçı, s. 303.

AB hukukunda, 85/374 sayılı Direktif kapsamında yapılan ürün tanımında fikri ve sanat ürünleri hizmet olarak değerlendirilmiş ve ürün olarak kabul edilmemişti. Ancak dijital ürünlerin Direktif kapsamına girip girmediği belirsiz kalmıştı²³³. Günümüzde özellikle yapay zekânın günlük yaşamda önemli bir yer tutmaya başlaması, bu sistemlerin yol açabileceği zarar riskini de artırmaktadır²³⁴. Bu risklerin önüne geçmek ve gelişen teknolojilere uygun düzenlemeler yapmak amacıyla 2024/2853 sayılı Direktif 09.12.2026 tarihinde yürürlüğe girecek ve 85/374 sayılı Direktif’te yer alan “*ürün kavramı*” revize edilmiş olacaktır. Yeni Direktif’e göre ürün, “*başka bir taşınır ya da taşınmazla bütünleşmiş veya birbirine bağlanmış olsa bile tüm taşınırları ifade eder; buna elektrik, dijital üretim dosyaları, ham maddeler ve yazılım da dahildir*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım doğrultusunda çevrimiçi platformlarda yer alan dijital ürünlerin hukuki statüsü netleşmiştir. Ayrıca zayıf konumda olan zarar gören kişilerin konumu güçlendirilmiştir²³⁵.

Kanaatimizce fikri ürünler ve sanat ürünleri ÜGTDK m. 3/1-s uyarınca ürün kabul edilmemelidir. Bu ürünlerin fiziksel hâle getirilmesi durumunda dahi, içerik üreticilerinin ürün sorumluluğu kapsamında tüketiciye karşı sorumlu tutulmaması gerektiği kanaatindeyiz. Buna karşılık dijital ürünler ve yazılımlar, cisimleşmiş olmasalar dahi 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca ürün olarak kabul edilmelidir. 2024/2853 sayılı yeni AB Direktifi ile dijital içeriklerin, yazılımların ve yapay zekâ sistemlerinin açıkça ürün sorumluluğu kapsamına dâhil edilmesi de bu yaklaşımı desteklemektedir²³⁶. Dolayısıyla, gerek teknolojik gelişmelerin geldiği nokta, gerekse “*zayıf olanın korunması*” ilkesi dikkate

²³³ Arat/Akıncı, s. 369.

²³⁴ Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 497. Direktif’in Gerekçesi m. 2: “*Modern teknolojik üretimde var olan riskin adil dağılımı sorununun yeterince ele alınmasının tek yolu, ekonomik operatörlerin kusursuz sorumluluğu olmaya devam etmektedir.*” (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0132_EN.html, E.T. 18.05.2025).

²³⁵ Direktif Gerekçesi m. 3: “*85/374/EEC Direktifi etkili ve önemli bir araç olmuştur, ancak yapay zekâ (YZ), yeni dairesel ekonomi iş modelleri ve yeni küresel tedarik zincirleri de dahil olmak üzere yeni teknolojilerle ilgili gelişmeler ışığında revize edilmesi gerekecektir. Bu, özellikle 'ürün' teriminin anla/mı açısından tutarsızlıklara ve yasal belirsizliğe yol açmıştır. Bu Direktifin uygulanmasından edinilen deneyim, yaralanan kişilerin tazminat taleplerinde bulunma konusundaki kısıtlamalar ve özellikle artan teknik ve bilimsel karmaşıklık ışığında sorumluluğu kanıtlamak için delil toplamadaki zorluklar nedeniyle tazminat alma konusunda zorluklarla karşılaştığını da göstermiştir. Buna yeni teknolojilerle ilgili hasarlara ilişkin tazminat talepleri de dahildir. Bu nedenle bu Direktifin revizyonu, YZ da dahil olmak üzere bu tür yeni teknolojilerin kullanıma sunulmasını ve benimsenmesini teşvik ederken, talep sahiplerinin söz konusu teknolojiye bağımsız olarak aynı koruma seviyesinden yararlanmasını ve tüm işletmelerin daha fazla yasal kesinlikten ve eşit şartlardan faydalanmasını sağlayacaktır.*” (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0132_EN.html, E.T. 18.05.2025).

²³⁶ Ünal/Yener, s. 368; Yener, s. 189; Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 498; Arat Akıncı, s. 369.

alındığında, yazılım ve yapay zekâ sistemlerinin sebep olduğu zararlarda, üretici ya da ithalatçının 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında sorumlu tutulması gerekmektedir. Aksi hâlde tüketicilerin etkili bir şekilde korunması mümkün olmaz.

b. Hata

aa. Terminoloji

Doktrinde ürün sorumluluğu hususunda terminoloji birliği sağlanamamış olup “hata”²³⁷, “ayıp”²³⁸, “uygunsuzluk”²³⁹, “bozukluk”²⁴⁰ ve “güvenli olmama”²⁴¹ kavramları birbirleri yerine kullanılmaktadır.

Doktrinde ürün sorumluluğunda “ayıp” kavramını tercih eden görüşe göre, satış sözleşmesinde kullanılan ayıp kavramı ile ürün sorumluluğunda kullanılan ayıp kavramı aynı anlamı taşımamaktadır. Sözleşmeden doğan sorumluluk kapsamında ayıp, “ifa menfaatinin”²⁴² sağlanmamasıyken; ürün sorumluluğu kapsamında ayıp, “bütünlük menfaatinin”

²³⁷ Kanişlı, Üretici, s. 126; Çabri, s. 1258; Yasan Tepetaş, s. 58; Yeşilköy, s. 413; Yazıcı, s. 149; Baş, s. 354; Esra Kıraç Adır, *Robotların Yol Açtığı Zararlardan Doğan Hukuki Sorumluluk*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023), s. 126; Ünal/Kalkan, s. 56; Keser, s. 107; Gayretli Aydın, s. 246; Oğuzer/Baysal, s. 118; Çelt, s. 91; Akipek, Ürün, s. 23; Yavuz, İmalatçı, s. 1318; Akçaal, s. 276; Petek, s. 159; Havutçu, Üretici, s. 23; Atamer/Kurtulan Güner, s. 21; Arat/Akıncı, s. 374; Özcan Büyüktanır, s. 498; Kardeşahin, s. 1406; Kara, İmalatçı, s. 70; Kibar, s. 94; Demir, s. 146; Sanlı/Atamer, s. 769; Şenel, s. 107.

²³⁸ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 14; Aydos, Ürün, s. 148; Arık, s. 139; Sirmen, Ürün, s. 73; Al, s. 1805; Kırca, s. 125; Sağlam, s. 152; Polat, s. 978; Okur, s. 325; Oğuzer, s. 118; Kulaklı, s. 9; Burak Hamza Er, “Türk Hukuku’nda Üreticinin ve İthalatçının Satım Sözleşmesinde Ayıptan Sorumluluğu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 11, S. 38, (2019), s. 290; Atabek, s. 169; Öztan, s. 6; Canpolat, s. 372; Karaman, s. 295; Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 238; Özlem Döğerlioğlu Işıksungur, “Avrupa Birliği Elektrik Piyasasında Tüketicinin “Ayıba” Karşı Korunması”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 1, (2011), s. 106.

²³⁹ Uygunsuzluk kavramı 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile kullanılmaya başlanmıştır. Oral, her ne kadar doktrinde uygunsuzluk kavramının kullanılmasının eleştirildiğini ve bu hususta hata kavramının kullanılması gerektiğini ifade etse de eserinde uygunsuzluk kavramını tercih etmiştir. Oral, s. 129. Akçura Karaman, Ayıplı Ürün eserinde ayıp kavramını kullanmış olmasına karşın 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden sonra yazdığı Eleştirel Bakış eserinde uygunsuzluk kavramını kullanmayı tercih etmiştir. Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 85; aynı yönde görüş, Gülen Erdoğan, s. 1561; Doğan/Okur, s. 287.

²⁴⁰ Özsunay, Yapımcı, s. 108; aynı yazarın, Değerlendirme, s. 332; Öz, Üretici, s. 8, dn. 1.

²⁴¹ Doktrinde aynı zamanda “güvenli olmayan ürün” kavramını tercih eden yazarlar da bulunmaktadır. Detaylı bilgi için bk. Canpolat, s. 372; Dinç, s. 3; Zevkliler/Aydoğdu, s. 89.

²⁴² Ayıp, alıcıya bildirilen niteliklerin malda bulunmamasını, malda olması gereken nitelik veya niceliklerin eksikliklerini, alıcının maldan beklediği faydayı sağlamamasını ifade etmektedir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca ayıp kavramına ilişkin detaylı açıklamalar için bk. İkinci Bölüm/II.

sağlanmamasıdır²⁴³. Ayrıca bu görüşe göre, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminde Ayıplı Mal Yönetmeliği'nde ürün sorumluluğu hususunda Kanun Koyucu, ayıp kavramını tercih etmiştir. Bu sebeple kavram birliğinin sağlanması için ürün sorumluluğu kapsamında da ayıp kavramı tercih edilmelidir²⁴⁴.

Doktrinde “ayıp” kavramını tercih eden bir yazara göre, ana dili Almanca olan hukuk sistemlerinde ayıptan doğan sorumlulukta kullanılan “Mängel” kavramı; hem üründe bulunması gereken nitelik vaadinin eksikliğini hem de ürün sorumluluğunda kullanılan “Fehler” kavramı ile ifade edilen, haklı güvenlik beklentisinin karşılanmaması²⁴⁵ hâlini kapsamaktadır²⁴⁶. Bu yazara göre, “Mängel” kavramının Türk hukukundaki karşılığı “ayıp” kavramıdır²⁴⁷. Yazar, aynı zamanda “Fehler” kavramının Almancada yalnızca “hata” anlamına gelmediğini; sözleşme konusu ürünün kendisinden beklenen nitelikleri karşılamaması hâlini de kapsadığını belirtmiştir²⁴⁸. Ürün sorumluluğu kapsamında hata kavramının kullanılmasının sebebi “Fehler” kavramının Türkçeye hata olarak çevrilmesidir; ancak yazara göre, “Fehler” kavramı ayıp olarak Türkçeye çevrilmelidir. Kaldı ki hata kavramı, irade bozukluklarından kaynaklanan sözleşmenin iptali hâlinde de kullanılmaktadır. Dolayısıyla yazar, ürün sorumluluğu kapsamında hata kavramının kullanılmasının, irade bozukluklarındaki hata kavramı ile karışıklığa sebep olabileceğini ileri sürmüştür²⁴⁹.

Doktrinde ayıp kavramını tercih eden başka bir yazar ise bu kavramı; güvenlik ayıbı ve uygunluk ayıbı olmak üzere ikiye ayırmıştır. Güvenlik ayıbı ile ürünün güvenli olmaması

²⁴³ Bütünlük menfaati ile ifade edilmek istenen; ürünün kullanıcı ve üçüncü kişilere bedensel zarar vermemesidir. Detaylı açıklamalar için bk. Sağlam, s. 153; Kulaklı, s. 2; Er, s. 290; Kırca, s. 130; Arık, s. 140; Havutçu, Üretici, s. 34; Nurcihan Dalcı, “TBK md.71 Bağlamında İlaç Üreticisinin Tehlike Sorumluluğu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 114, (2014), s. 55; Kanışlı, Üretici, s. 1440.

²⁴⁴ Kırca, s. 130; Dalcı, s. 55.

²⁴⁵ Haklı güvenlik beklentisi ile ilgili detaylı açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/III/A/1/b/bb.

²⁴⁶ Kırca, s. 125.

²⁴⁷ Kırca, s. 125.

²⁴⁸ Kırca, s. 127.

²⁴⁹ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 14, dn. 33; Sağlam, s. 154. Havutçu, Üretici, hata kavramının irade bozukluklarında kullanıldığına dikkat çekmiş olsa da eserinde ürün sorumluluğu hususunda hata kavramını kullanmayı tercih etmiştir. Havutçu, Üretici, s. 23.

sebebiyle bedensel ve mala verilen zararlar kastedilirken; uygunluk ayıbı ile üründen beklenen menfaatin yerine getirilmemesi kastedilir²⁵⁰.

Doktrinde ürün sorumluluğu hususunda “*hata*” kavramını tercih eden görüşe göre, 85/374 sayılı Direktif’teki “*defective*” kavramının teknik anlamda kullanılan Türkçe karşılığı “*hata*” kavramıdır²⁵¹. Bu görüşe göre, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun, 85/374 sayılı Direktif ile uyumlu olması için *hata* kavramının kullanılması gereklidir²⁵². Ayrıca belirtmemiz gerekir ki bu görüş uyarınca *hata* kavramı ve ayıp kavramı aynı anlama gelmemektedir²⁵³. Nitekim, ürünün hatalı olması üreticinin sorumluluğuna ilişkin bir kavramken, ürünün ayıplı olması ise satıcının sorumluluğuna ilişkin bir kavramdır²⁵⁴. Üründeki ayıp tespit edilirken alıcı tarafından üründe, kendisinden beklenen özelliklerin var olup olmadığına bakılır. Dolayısıyla ayıp kavramı sübjektif bir kavramdır. Ancak *hata* kavramında dikkate alınan husus ürünün zarar verme ihtimalidir. Kişisel vaatler *hata* kavramının tespitinde dikkate alınmaz. Bu sebeple *hata* kavramının objektif bir kavram olduğu söylenebilir²⁵⁵.

Üründeki her *hata* ayıp olarak kabul edilirken, üründeki her ayıp *hata* olarak kabul edilmez²⁵⁶. Örneğin üretici, ürettiği televizyonun internete bağlanabildiğini vadetmiş; ancak tüketici televizyonu satın aldıktan sonra cihazda bu özelliğin bulunmadığını fark etmiştir. Bu durumda televizyon ayıplı bir mal niteliği taşımaktadır. Buna karşılık, televizyonun hatalı olduğu söylenemez. Zira internet bağlantısının bulunmaması, insan sağlığı ve güvenliği

²⁵⁰ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 14 vd.

²⁵¹ Sözlüğe göre “*defective*” in 5. Açıklamadaki çevirisi “*hata*”dır. <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/defective> (E.T. 03.07.2025).

²⁵² Kara, İmalatçı, s. 70; Kanışlı, Üretici, s. 1435, dn. 62; Yener, s. 193. Doktrinde bir yazar ürün sorumluluğu hususunda bozuk, *hata*, uygunsuzluk gibi birbirinden farklı kavramların kullanılmasının sebebinin, 85/374 sayılı Direktif’te yer alan; Almanca Fehler, İngilizce defective, Fransızca defectueux ifadelerinin Türkçeye farklı şekillerde çevrilmesinden kaynaklandığını ileri sürmüştür. Gayretli Aydın, s. 168.

²⁵³ Atamer/Kurtulan Güner, s. 22, dn. 76; Ünal/Kalkan, s. 54; Oğuzer/Baysal, s. 118, dn. 14; Kanışlı, Üretici, s. 1437; Kırca, s. 130; Sanlı/Atamer, s. 774, dn. 15; Kırac Adır, s. 126, dn. 583; Sirmen, Ürün, s. 74; Çelt, s. 87; Demirci, s. 144; Havutçu, Üretici, s. 23-24; Baysal, s. 291.

²⁵⁴ Atamer/Kurtulan Güner, s. 22, dn. 76; Yener, s. 192, dn. 502.

²⁵⁵ Atamer/Kurtulan Güner, s. 22, dn. 76; Sanlı/Atamer, s. 774, dn 15; Havutçu, Üretici, s. 32; Yener, s. 192, dn. 502.

²⁵⁶ Atamer/Kurtulan Güner, s. 22, dn. 76; Ünal/Kalkan, s. 54-57; Sanlı/Atamer, s. 774, dn. 15; Oğuzer/Baysal, s. 118, dn. 14; Kanışlı, Üretici, s. 1437; Karaman, s. 191; Havutçu, Üretici, s. 32; Zevkliler/Aydoğdu, s. 89; Gayretli Aydın, s. 172; Demirci, s. 145; Havutçu, s. 32.

bakımından herhangi bir tehlike yaratmadığı gibi, üründen beklenen haklı güvenlik beklentisine de aykırılık teşkil etmemektedir. Bir diğer örnekte ise saç kurutma makinesinin voltajının uygun ayarlanmaması nedeniyle patlama meydana gelmiş; bu durum hem saç kurutma makinesinin hem de evin elektrik sisteminin kullanılmaz hâle gelmesine yol açmıştır. Bu durumda saç kurutma makinesi, haklı güvenlik beklentisine aykırı şekilde üretildiğinden hatalı kabul edilmekte; aynı zamanda sözleşmede öngörülen niteliklere aykırı olması ve temel işlevini yerine getirememesi nedeniyle ayıplı sayılır.

Hata kavramını tercih eden yazarlar, ayıp kavramını tercih eden yazarların aksine; Alman hukukunda “*Mängel*” kavramının ayıpları; “*Fehler*” kavramının ise hataları ifade ettiğini ileri sürmüşlerdir²⁵⁷. Bu sebeple yazarlar, “*Fehler*” kavramının Türkçeye ayıp olarak çevrilmemesi gerektiğini savunmuşlardır. Aksi hâlde bu yazarlar, sözleşmeden doğan sorumluluk ve ürün sorumluluğu hükümlerinin birbiri ile karıştırılmasının söz konusu olabileceğini ileri sürmüşlerdir²⁵⁸.

Doktrinde hata kavramının, TBK m. 38’de yer alan kavram ile karıştırılabileceği göz önüne alınarak; “*bozukluk*” kavramının kullanılmasının yerinde olacağını savunan bir görüş de bulunmaktadır²⁵⁹. Ancak doktrindeki aksi görüşe göre, bozukluk kavramının kamu hukuku kaynaklı ürün güvenliği kapsamında kullanılmasının uygun olduğu; ürün sorumluluğu hususunda kullanılmasının ise yerinde olmadığı ileri sürülmüştür²⁶⁰.

“*Uygunsuzluk*” kavramı ise ÜGTDK m. 3/1-r’de kullanılmıştır. Bu hükme göre uygunsuzluk, “*ürünün teknik düzenlemeye veya genel ürün güvenliği mevzuatına uygun olmama hâlini*” ifade etmektedir. Uygunsuzluk kavramının 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda kullanılması doktrinde eleştirilmiştir²⁶¹. Doktrinde yer alan bir görüşe göre Kanun Koyucu’nun, uygunsuzluk kavramını tercih etmesi hatalıdır²⁶². Bu görüş, uygunsuzluk kavramının kamu hukuku alanında düzenlemeler içeren ürün güvenliği

²⁵⁷ Havutçu, Üretici, s. 23; Ünal/Kalkan, s. 54.

²⁵⁸ Ünal/Kalkan, s. 54; Havutçu, Üretici, s. 23.

²⁵⁹ Özsunay, Yapımcı, s. 108; aynı yazarın, Değerlendirme, s. 332; Öz, Üretici, s. 8, dn. 1.

²⁶⁰ Ünal/Kalkan, s. 56.

²⁶¹ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 85; Atamer/Kurtulan Güner, s. 22, dn. 76; Çabri, s. 1258.

²⁶² Atamer/Kurtulan Güner, s. 21; Baysal, s. 290; Kanişlı, Üretici, s. 1434; Sağlam, s. 153.

hükümlerine daha uygun olduğunu ileri sürmüştür. Bu görüşe göre, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda uygunsuzluk kavramının kullanılmasının sebebi, kamu hukuku nitelikli ürün güvenliğinin ve özel hukuk nitelikli ürün sorumluluğunun aynı kanunda düzenlenmesidir²⁶³. Oysa ürün güvenliği ve ürün sorumluluğu kavramları, birbirinden oldukça farklıdır. Her iki sorumluluğun aynı kavram ile ifade edilmesi uygun değildir²⁶⁴. Zira ürün güvenliği kapsamında uygunsuzluk; teknik düzenleme ve genel ürün güvenliği mevzuatına uygun olmama hâli iken; ürün sorumluluğu kapsamında uygunsuzluk, haklı güvenlik beklentisinin karşılanmamasıdır²⁶⁵. Buna ek olarak 85/374 sayılı Direktif'te kullanılan kavramın aksine 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda uygunsuzluk kavramının kullanılması, ürün sorumluluğunun iç hukukumuzda başarılı şekilde aktarılmadığı sonucunu doğurur²⁶⁶.

Çalışmamızda, ürün sorumluluğu konusunda yerleşmiş bir kavram olan hata kavramı tercih edilmiştir. Hata kavramının tercih edilmesinin sebebi, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da düzenlenen üreticinin ve ithalatçının sorumlulukları arasındaki farkın daha açık bir şekilde ortaya konulmasının sağlanmasıdır. *Kanaatimizce*, ayıp kavramı ürünün sözleşmede belirtilen niteliklere ve kendisinden beklenen menfaatlere aykırı olması hâlini ifade ederken; hata kavramı ise ürünün tehlikeli olma hâlini ifade eder. Bunun yanı sıra, ayıp kavramı içerisinde hata kavramını da barındırmaktadır. Bu sebeple ürün sorumluluğu hususunda ayıp kavramının kullanılması hâlinde; sözleşmeye aykırılık sebebiyle meydana gelecek zararlardan dolayı da ürün sorumluluğu hükümlerinin uygulanabileceği sonucu çıkabilecektir. Bu hâlde ise üretici ve ithalatçı, sorumlu olmadığı zararları tazmin etme tehlikesi ile karşı karşıya kalabilir. Ürün sorumluluğu bakımından hata kavramının tercih edilmesi ise, ürün sorumluluğu ile ayıplı mal sorumluluğunun birbirinden ayrılmasını sağlamak açısından yerinde olur. Çalışmamızda 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda tercih edilen uygunsuzluk

²⁶³ Atamer/Kurtulan Güner, s. 22; Okur, s. 386; Oral, 129, dn. 24; Şenel, s. 109; Sağlam, s. 153.

²⁶⁴ Atamer/Kurtulan Güner, s. 23.

²⁶⁵ Oğuzer, s. 67-75; Çelt, s. 87; Kanışlı, Üretici, s. 1435; Şenel, s. 109; Atamer/Kurtulan Güner, s. 24; Sağlam, s. 154. Haklı güvenlik beklentisi ile ilgili detaylı açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/III//A/1/b/bb.

²⁶⁶ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 90; Sirmen, Ürün, s. 5; Atamer/Kurtulan Güner, s. 24.

kavramının tercih edilmemesinin sebebi ise bu kavramın daha çok kamu hukuku alanında yer alan ürün güvenliği hükümlerine uygun düştüğünün düşünülmesidir.

bb. Güvenli Ürün

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 3/1-e’ye göre güvenli ürün; “*Kullanım süresi, hizmete sunulması, kurulumu, kullanımı, bakımı ve gözetimine ilişkin talimatlara uygun ve normal kullanım koşullarında kullanıldığında risk taşımayan veya sadece ürünün kullanımına özgü asgari risk taşıyan ve insan sağlığı ve güvenliği için gerekli düzeyde koruma sağlayan ürünü,*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımdan yola çıkarak, ürünün normal kullanım koşullarında risk taşımaması veya kendisinden beklenebilecek az düzeyde risk taşıyıp insan sağlığı ve güvenliğini tehdit etmemesi hâlinde güvenli olacağı ileri sürülebilir²⁶⁷.

Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği m. 4/1-d²⁶⁸ ve ÜGTDK m. 3/1-e’de yer alan güvenli ürün tanımında 2001/95 sayılı Direktif esas alınmıştır. Direktif’e göre güvenli ürün ya risk taşımaz ya da az risk taşır. Ayrıca Direktif, “*kullanım süresi, hizmete girme, montaj ve kullanımın makul olması*” kriterlerini, güvenli ürün tespitinde dikkate alır²⁶⁹. Örneğin kullanım süresi dolduğu bilinen bir ilacı kullanan kişi, ürünün güvenli olmadığını iddia edemez²⁷⁰.

Devlet, güvenli ürün kavramını düzenleyerek kişilerin can ve mal güvenliğini koruma altına almak zorundadır²⁷¹. Ürünün güvenli olarak üretilmesi tedarik zincirinde yer alan

²⁶⁷ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 89; Kara, İmalatçı, s. 306; Baş, s. 371; Yener, s. 195.

²⁶⁸ GÜGY m. 4/1-d’ye göre ise güvenli ürün: “*Kullanım süresi ve uygulanabilir olduğu durumlarda hizmete sunulması, kurulumu ve bakımına ilişkin gereklilikleri dahil olmak üzere, normal ve makul ölçüde öngörülebilir koşullarda kullanımı risk taşımayan veya ürünün kullanımına özgü asgari risk taşıyan, aşağıdaki unsurlar ele alındığında insan sağlığı ve güvenliği için yüksek düzeyde koruma sağladığı kabul edilen ürünü.*”

²⁶⁹ 2001/95 sayılı Direktif’e göre güvenli ürün, “*kullanım süresi ve varsa hizmete alma, kurulum ve bakım gereklilikleri de dahil olmak üzere normal veya makul ölçüde öngörülebilir kullanım koşulları altında hiçbir risk oluşturmayan veya yalnızca ürünün kullanımıyla uyumlu asgari riskleri taşıyan, özellikle özellikleri, ambalajı ve sunumu, özel tüketici grupları (yaşlı veya genç insanlar) ve diğer ürünler üzerindeki etkileri dikkate alındığında, kişilerin güvenliği ve sağlığı için yüksek düzeyde koruma sağladığı kabul edilebilir ve tutarlı bir üründür.*” (<https://osha.europa.eu/en/legislation/directives/53>, E.T. 05.10.2025).

²⁷⁰ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 89; Sağlam, Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği’nde yer alan tüm düzenlemelerin, 2001/95 sayılı Direktif esas alınarak hazırlandığını ileri sürmüştür. Sağlam, s. 153.

²⁷¹ Kara, İmalatçı, s. 306; Atamer/Kurtulan Güner, s. 23.

kişilerin inisiyatifine bırakılamayacak kadar elzemdir. Bu sebeple devletin ürünler konusunda güvenlik standartları belirlemesi gereklidir²⁷².

Bir ürünün güvenli olması, haklı güvenlik beklentisine aykırı olmaması anlamına gelir. Haklı güvenlik beklentisi tespit edilirken objektif kriterler dikkate alınır²⁷³. Bu çerçevede ürünü kullanan “*ortalama bir tüketicinin*” haklı güvenlik beklentisi esastır²⁷⁴. Ortalama bir tüketicinin ise makul, dürüst, güvenilir, orta zekâda olması beklenir. Bu kişi ürünü kullandığı zaman üründen zarar görme riski yoksa veya bu risk oldukça düşükse ürün güvenlidir²⁷⁵. Dolayısıyla bir ürün “*mutlak güvenli*” değil, “*makul güvenli*” olmalıdır²⁷⁶. Makul güvenlik ise ürünün hitap ettiği kesime göre belirlenir. Bilgi düzeyi yüksek kesime hitap etmek adına hazırlanmış bir ürünün makul güvenlik sağlaması için o konuda bilgisi olmayan kişilerin özellikleri dikkate alınmaz²⁷⁷. Örneğin, laboratuvarda kullanılmak üzere hazırlanmış bir cihazın yarattığı risk, burada çalışan insanların bilgisi dikkate alınarak belirlenir. İlgili cihazın güvenli olup olmadığı tespit edilirken, laboratuvar konusunda uzman olmayan bir öğrencinin güvenlik beklentisi dikkate alınmaz. Buna karşılık bir ürün bilgi ve deneyim seviyesi düşük kişiler için hazırlanmışsa yüksek seviyede güvenli olması gereklidir²⁷⁸. Bu hususta örnek olarak, çocuk oyuncakları verilebilir. Oyuncakların üzerinde çoğunlukla “*küçük parçalar vardır, yutulabilir*” uyarıları görmektediriz. Normalde yetişkin birinin oyuncakları yutarak boğulması beklenmez; ancak çocuklar için bu durum geçerli değildir. Bu sebeple oyuncak üreticilerinin, oyuncağın içerdiği güvenlik riskini anlatmak adına bu uyarıları ürünlerinde bulundurması elzemdir. Ayrıca bir ürün birden fazla kesime hitap etmek için hazırlanmış olabilir. Bu hâlde ürünün güvenlik riski tespit edilirken en az bilgili olan kesimin güvenlik beklentisi esas alınmalıdır²⁷⁹.

²⁷² Kara, İmalatçı, s. 306; Atamer/Kurtulan Güner, s. 23.

²⁷³ Kara, İmalatçı, s. 311; Kulaklı, s. 36; Kırca, s. 131; Keser, s. 137; Ünlen, s. 94; Havutçu, Üretici, s. 72; Arık, s. 142; Oğuzer, s. 120; Sağlam, s. 158; Çınar, s. 144; Baysal, s. 289; Yener, s. 197.

²⁷⁴ Kara, İmalatçı, s. 311; Havutçu, Üretici, s. 72; Kanışlı, Üretici, s. 1436; Aydos, Ürün, s. 152; Baş, s. 371; Ünlen, s. 94; Kırca, s. 131; Arık, s. 141; Sağlam, s. 159; Çınar, s. 144.

²⁷⁵ Kara, İmalatçı, s. 311; Havutçu, Üretici, s. 72; Oğuzer, s. 121; Kanışlı, Üretici, s. 1436; Aydos, Ürün, s. 152; Baş, s. 371; Ünlen, s. 94. Ürünün güvenli olup olmadığında bir hedef kitle belirlenmişse; haklı güvenlik beklentisinin tespitinde o hedef kitlenin güvenlik standartları dikkate alınmalıdır. Kırca, s. 132.

²⁷⁶ Kırca, s. 132; Arık, s. 141; Çınar, s. 144; Aydos, Ürün, s. 153.

²⁷⁷ Kırca, s. 132; Havutçu, Üretici, s. 73; Arık, s. 142.

²⁷⁸ Kırca, s. 133; Arık, s. 143.

²⁷⁹ Kırca, s. 133; Arık, s. 144.

Ürünün güvenli olmaması ile hatalı olmaması birbirleri ile bağlantılı kavramlardır²⁸⁰. Bu sebeple haklı güvenlik beklentisinin tespiti için AB Direktif’lerindeki hata kavramına dair açıklamaları incelememiz gereklidir²⁸¹. 85/374 sayılı Direktif’e göre hata kavramı, ürünün kullanıcıların haklı güvenlik beklentisini karşılamamasıdır. Direktif m. 6’da haklı güvenlik beklentisinin tespiti için birtakım kriterler getirmiştir. Bu kriterler, ürünün sunumu, beklenen kullanımı, piyasaya sürüldüğü tarihtir²⁸². Bahsi geçen kriterler, Direktif’te örnekleme yoluyla sayılmıştır²⁸³. Dolayısıyla, ürün her ne kadar görünürde güvenli olsa da bu kriterlerden birine uymuyor ise hatalı olabilir²⁸⁴.

Ürünün sunumu, ürünün ambalajı, etiketi, markası, özellikleri, uyarıları, kullanımına ilişkin tüm bilgileri edinmemizi sağlar. Haklı güvenlik beklentisi tespit edilirken ürünün sunumu yol göstericidir. Böylelikle ürünün ne için kullanıldığı anlaşılır²⁸⁵. Ürünün sunumu hususunda dikkatimizi çeken ilk özellik ise dış görünümüdür. Ürünün dış görünümü bize ürünün ne için kullanıldığını göstermektedir. Tüketici, ürünün güvenli olup olmadığına dış görünümüne bakarak karar verir²⁸⁶. Örneğin bir bıçağın güvenli olmadığı bakıldığı ilk anda anlaşılmaktadır. Tüketici bıçağı kullanırken dikkatli olması gerektiğini ürünün dış görünümünden anlayabilir. Üreticinin bıçağın keskin olduğuna dair uyarıda bulunmasına gerek yoktur.

²⁸⁰ Baş, s. 372; Çelt, s. 92; Yener, s. 195. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca hata kavramına ilişkin değerlendirmeler için bk. Birinci Bölüm/III/A/1/b/cc.

²⁸¹ Döğertlioğlu Işıksungur, s. 107; Baş, s. 372; Yener, s. 197; Çelt, s. 92; Çınar, s. 145; Çamcı, s. 165; Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 238; Atamer/Kurtulan Güner, s. 27; Kanışlı, Üretici, s. 1436. Yazara göre, ÜGTDK m. 5 ile getirilen karinenin şartlarından biri ürünün güvenli olmasıdır. Dolayısıyla hatalı ürün ve güvenli ürün arasında sıkı ilişki söz konusudur. Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 88.

²⁸² 85/374 sayılı Direktif m. 6: “1. Aşağıdakiler dâhil olmak üzere bütün durumlar dikkate alındığında, kişinin beklemeye hakkı olduğu güvenliği sağlamayan bir ürün hatalıdır: (a) ürünün sunumu; (b) üründen makul olarak beklenen kullanım; (c) ürünün piyasaya sürüldüğü tarih. 2. Bir ürün sadece sonradan daha iyi bir ürünün piyasaya sürülmüş olması sebebiyle hatalı sayılmaz.”

²⁸³ Çınar, s. 144; Kara, İmalatçı, s. 70 vd.; Kibar, s. 103; Kırca, s. 131; Havutçu, Üretici, s. 72; Aydos, Ürün, s. 154; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 217; Kulaklı, s. 39; Atamer/Kurtulan Güner, s. 27; Şenel, s. 111; Çamcı, s. 165; Sağlam, s. 155; Oğuzer, s. 124.

²⁸⁴ Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 238; Ünlen, s. 93; Kırca, s. 131; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 218; Kanışlı Üretici, s. 1437; Sanlı/Atamer, s. 774, dn. 15; Kırca Adır, s. 126, dn. 583; Sirmen, Ürün, s. 74; Atamer/Kurtulan Güner, s. 22, dn. 76; Ünal/Kalkan, s. 54; Oğuzer/Baysal, s. 118, dn. 14; Çelt, s. 87; Demirci, s. 144; Oğuzer, s. 121.

²⁸⁵ Kırca, s. 135; Çınar, s. 145; Arık, s. 146; Havutçu, Üretici, s. 74; Sağlam, s. 159; Keser, s. 141; Erlüle, Avrupa Konseyi, s. 111; Yavuz, Tüketici, s. 159.

²⁸⁶ Kırca, s. 136; Arık, s. 147; Sağlam, s. 159; Çınar, s. 145-146.

Bunun yanı sıra ürünün tanımlanması da kullanımda etkilidir. Ürünün ne olduğu, üreticinin ürünü tanımlaması vasıtasıyla anlaşılır. Tanımlama; ürünün ambalajı, etiketi, kullanım kılavuzu, reklamları ve ilanları yoluyla yapılabilir²⁸⁷. Ürüne uygun bir tanımlama yapıldığı müddetçe ürünün hatalı olduğu söylenemez. Bu hususta değinmemiz gereken bir diğer nokta ise bilgilendirme hatasıdır. Esasen bilgilendirme hatası, ürünün tanımlamasının gerektiği gibi yapılmamasıdır²⁸⁸.

Bir ürünün kullanım tarzı belirlenirken “*makul şekilde hesaba katılan*” kullanımı esas alınır²⁸⁹. Makul kullanım ise somut olayın özelliklerine göre belirlenir. Ayrıca kullanım tarzı tespit edilirken ürünün kullanım kılavuzu dikkate alınır. Her ne kadar ürünün kullanım tarzı, hitap ettiği kişilere yönelik hazırlansa da üçüncü kişilerin de ürünü kullanabileceği dikkate alınmalıdır²⁹⁰. Bunula birlikte ürünün yanlış kullanımı ve kötüye kullanımı kavramları birbirinden oldukça farklıdır. Ürünün kötüye kullanılması durumunda, kullanıcı ürünün hangi amaçla kullanılması gerektiğini bildiği veya bilebilecek durumda olduğu hâlde, ürünü kullanım amacı dışında kullanmaktadır²⁹¹. Örneğin bir alkoliğin kolonyayı içmesi kötüye kullanımdır. Bu hâlde ürünün güvenli olmadığı söylenemez²⁹². Ürünün kötüye kullanılıp kullanılmadığının tespiti için makul ve mantıklı bir üreticinin ürünü nasıl kullanacağı esas alınır²⁹³.

Piyasaya sürülme tarihi, ürünün haklı güvenlik beklentisini karşılayıp karşılamadığına ilişkin 85/374 sayılı Direktif tarafından sayılan kriterlerden biridir. Ürünün güvenli olup olmadığının tespitinde piyasaya sürüldüğü tarihteki durum ve koşullar dikkate alınmalıdır²⁹⁴. Bir ürün sırf kendisinden sonra daha güvenli bir ürün piyasaya sürüldüğü için hatalı hale gelmez²⁹⁵. Örneğin, otomobillerin ilk üretildikleri dönemde hava yastıkları bulunmamaktaydı; ancak sonraki yıllarda araç güvenliğinin artırılması amacıyla hava yastığı kullanımının zorunlu

²⁸⁷ Kırca, s. 135; Havutçu, Üretici, s. 74; Arık, s. 148; Sağlam, s. 159; Kara, İmalatçı, s. 333; Kulaklı, s. 44; Keser, s. 141.

²⁸⁸ Bilgilendirme hatası için bk. Birinci Bölüm/III/A/1/b/cc/cc.

²⁸⁹ Kırca, s. 141; Arık, s. 150; Havutçu, Üretici, s. 74; Sağlam, s. 159-160; Çınar, s. 147; Baysal, s. 290.

²⁹⁰ Kırca, s. 142; Çınar, s. 147.

²⁹¹ Kırca, s. 142; Çınar, s. 147.

²⁹² Kırca, s. 142.

²⁹³ Kırca, s. 142; Arık, s. 152.

²⁹⁴ Kırca, s. 143; Arık, s. 153; Havutçu, Üretici, s. 76; Çınar, s. 148; Baysal, s. 290.

²⁹⁵ Kırca, s. 143; Arık, s. 153; Havutçu, Üretici, s. 76; Çınar, s. 148.

hâle getirildiği görülmektedir. Hava yastığı bulundurma zorunluluğundan önce üretilen araçlar ise, yalnızca bu donanımına sahip olmamaları nedeniyle hatalı kabul edilmezler.

Yürürlüğe girecek olan 2024/2853 sayılı Direktif’ m. 7’de de tıpkı 85/374 sayılı Direktif’te olduğu gibi haklı güvenlik beklentisinin tespitinde birtakım kriterler öngörülmüştür. Ürünün sunumu, ürün hakkındaki talimatlar, ürünün doğru kullanımı, ürünün sonradan öğrenme yeteneği, birlikte kullanılacak ürünlerin etkileri, üreticinin ürün üzerindeki kontrol anı, ürünün güvenlik gereksinimleri, ürünün güvenliği için gerekli müdahale, ürünün hedef kitlesinin beklentileri bu kriterlerdendir²⁹⁶. Ürünün güvenli olup olmadığının tespiti genel olarak 85/374 sayılı Direktif ile benzer olsa da yeni eklenen kriterler ile hata kavramına farklı bir boyut kazandırılmıştır. Bu kriterlerin getirilmesinin sebebi ise dijital ürünlerin ve yazılımların yürürlüğe girecek 2024/2853 sayılı Direktif ile ürün kapsamına alınmasıdır. Dolayısıyla haklı güvenlik beklentisinin tespitinde ürün kapsamına alınan dijital ürünlerin özellikleri de dikkate alınmıştır.

cc. Hatalı Ürün

Ürün sorumluluğunun doğmasının koşullarından biri olan hukuka aykırılık, hatalı ürünün üretilmesiyle gerçekleşir²⁹⁷. Hata kavramı, piyasaya arzı gerçekleşmiş bir ürünün haklı

²⁹⁶ Ünlen, s. 212 vd. 2024/2853 sayılı Direktif m. 7: “1. Bir ürün, bir kişinin beklemeye hakkı olduğu veya Birlik veya ulusal yasalar uyarınca gerekli olan güvenliği sağlamadığı takdirde hatalı kabul edilir. 2. Bir ürünün hatalı olup olmadığının değerlendirilmesinde aşağıdakiler de dahil olmak üzere tüm durumlar dikkate alınır: (a) Ürünün tanıtımı ve etiketleme, tasarım, teknik özellikler, bileşim ve ambalajlama dahil olmak üzere özellikleri ve montajı, kurulumu, kullanımı ve bakımı için talimatlar; (b) ürünün makul ölçüde öngörülebilir kullanımı; (c) Ürünün piyasaya arz edilmesinden veya hizmete girmesinden sonra yeni özellikler öğrenmeye veya edinmeye devam etme yeteneğinin ürün üzerindeki etkisi; (d) Ürünle birlikte kullanılması beklenebilecek diğer ürünlerin, ara bağlantı yoluyla da dahil olmak üzere, ürün üzerindeki makul ölçüde öngörülebilir etkisi; (e) Ürünün piyasaya arz edildiği veya hizmete sunulduğu an veya üreticinin bu andan sonra ürün üzerinde kontrolü devam ediyorsa, ürünün üreticinin kontrolünden çıktığı an; (f) güvenlikle ilgili siber güvenlik gereklilikleri de dahil olmak üzere ilgili ürün güvenliği gereklilikleri; (g) Madde 8’de belirtilen yetkili bir makam veya ekonomik işletmeci tarafından ürünün geri çağırılması veya ürün güvenliğine ilişkin diğer ilgili müdahaleler; (h) Ürünün kullanım amacına yönelik kullanıcı grubunun özel ihtiyaçları; (ı) Amacı zararı önlemek olan bir ürün söz konusu olduğunda, ürünün bu amacı yerine getirmemesi. 3. Bir ürünün, bir ürünün güncellemeleri veya yükseltmeleri de dahil olmak üzere daha iyi bir ürünün daha önce veya daha sonra piyasaya sunulmuş veya hizmete sunulmuş olması tek gerekçesiyle hatalı olduğu kabul edilmez.”

²⁹⁷ Kara, İmalatçı, s. 369.

güvenlik beklentisini karşılamaması sebebiyle tüketici, nihai kullanıcı veya üçüncü kişilerde; bedensel zarar veya mala verilecek zararın oluşma riski ile ilgilidir²⁹⁸.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 3/1-r’de uygunsuzluk, “Ürünün ilgili teknik düzenlemeye veya genel ürün güvenliği mevzuatına uygun olmama halini,” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre hatalı ürün teknik düzenlemeye uygun olmayan üründür. Ancak ürün sorumluluğu hususunda hata kavramının yalnızca teknik düzenlemeye uygunluk üzerinden tanımlanması yeterli değildir. Bu sebeple ÜGTDK m. 5’te yer alan ürünün güvenli olması için belirtilen kriterler hatalı ürünün tespitinde kullanılmalıdır. Bu kriterlerden ilki ürünün güvenli olmasıdır. İkincisi ise ürünün; insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin düzenlemeler içeren teknik düzenlemeye uygun olmasıdır. Son kriterse, teknik düzenlemenin bulunmadığı, bulunsa bile insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümler içermediği hâlde ürünün, ürün güvenliği mevzuatına uygun olmasıdır. Bu çerçevede bir ürünün hatalı sayılabilmesi için; ürünün güvenli olmaması, insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümler içeren teknik düzenlemelere aykırı olması ya da teknik düzenlemenin bulunmadığı veya mevcut teknik düzenlemenin insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümler içermediği hâllerde genel ürün güvenliği mevzuatına aykırı olması gerekmektedir²⁹⁹.

Hatalı ürünün tespit edilmesinde kullanılacak ilk kriter, ürünün güvenli olmamasıdır. Ancak güvenli ürün kavramı, kamu hukuku kaynaklı ürün güvenliğine ilişkin bir kavramdır. Bu

²⁹⁸ Erhan Kanışlı, “Ürün Sorumluluğunda Zarar (Zarar)”, *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları-I* içinde, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, Ekim 2022), s. 75; aynı yazarın, Üretici, s. 126; Özcan Günergök, “Üreticinin Sorumluluğu Çerçevesinde Üreticinin Ürün Gözleme Yükümlülüğü”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 3-4, (2008), s. 316; Yasan Tepetaş, s. 58; Yeşilköy, s. 413; Yazıcı, s. 149; Baş, s. 354; Kıraç Adır, s. 126; Ünal/Kalkan, s. 56; Keser, s. 107; Gayretli Aydın, s. 246; Oğuzer/Baysal, s. 118; Çelt, s. 91; Akipek, Ürün, s. 23; Yavuz, İmalatçı, s. 1318; Akçaal, s. 276; Petek, s. 159; Havutçu, Üretici, s. 6; Atamer/Kurtulan Güner, s. 21; Arat/Akıncı, s. 374; Özcan Büyüktanır, s. 498; Karaşahin, s. 1406; Kara, İmalatçı, s. 70; Kibar, s. 94; Demir, s. 146; Sanlı/Atamer, s. 769; Şenel, s. 107; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 15; Aydos, Ürün, s. 148; Arık, s. 139; Kulaklı, s. 9; Sirmen, Ürün, s. 73; Kırca, s. 125; Sağlam, s. 152; Polat, s. 978; Okur, s. 325; Oğuzer, s. 118; Al, s. 1805; Er, s. 290; Atabek, s. 169; Öztan, s. 6; Canpolat, s. 372; Karaman, s. 295; Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 238; Oral, s. 129; Gülen Erdoğan, s. 1561; Dinç, s. 3; Zevkliler/Aydoğdu, s. 89; Çamcı, s. 164; Döğerlioğlu Işıksungur, s. 106.

²⁹⁹ ÜGTDK m. 5: “(1) Ürünün güvenli olması zorunludur.

(2) Teknik düzenlemenin insan sağlığı ve güvenliği ile ilgili hükümlerine uygun ürün, aksi ispatlanana kadar güvenli kabul edilir.

(3) Teknik düzenlemenin bulunmadığı veya insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümler içermediği durumlarda, bir ürünün güvenli olup olmadığının değerlendirilmesi genel ürün güvenliği mevzuatına göre yapılır.”

durum doktrinde eleştirilmiş ve 85/374 sayılı Direktif m. 6'da³⁰⁰ yer alan haklı güvenlik beklentisinin ve haklı güvenlik beklentisine ilişkin kriterlerin 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca dikkate alınması gerektiği ileri sürülmüştür³⁰¹. Bu görüş uyarınca, ürünün topluma sunuş şekli, uygun kullanım şekli, piyasaya arz edildiği andaki durum ve koşulları haklı güvenlik beklentisini karşılamıyorsa ürün hatalıdır³⁰².

İkinci kriter ise ürünün insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümler içeren teknik düzenlemeye uygun olmamasıdır³⁰³. Teknik düzenleme ÜGTDK m. 3'te "*idari hükümler de dâhil olmak üzere, ürünün niteliğini, işleme veya üretim yöntemlerini veya bunlarla ilgili terminoloji, sembol, ambalajlama, işaretleme, etiketleme veya uygunluk değerlendirme işlemlerini tek tek veya birkaçını ele alarak belirleyen uyulması zorunlu mevzuatı...*" şeklinde tanımlanmıştır. Doktrinde ise teknik düzenlemelerin; ürünlerin özellikleri, üretim yöntemleri, paketlenmesi, ambalajlanması gibi aşamaların nasıl olması gerektiğini belirleyen idari kurallardan olduğu ileri sürülmüştür³⁰⁴. ÜGTDK m. 4'ün gerekçesinde³⁰⁵, teknik düzenleme hazırlanırken

³⁰⁰ 85/374 sayılı Direktif m. 6: "*1. Aşağıdakiler dâhil olmak üzere bütün durumlar dikkate alındığında, kişinin beklemeye hakkı olduğu güvenliği sağlamayan bir ürün hatalıdır: (a) ürünün sunumu; (b) üründen makul olarak beklenen kullanım; (c) ürünün piyasaya sürüldüğü tarih. 2. Bir ürün sadece sonradan daha iyi bir ürünün piyasaya sürülmüş olması sebebiyle hatalı sayılmaz.*"

³⁰¹ Haklı güvenlik beklentisi ile ilgili detaylı açıklamalar için bk. İkinci Bölüm/II/A/1/b.

³⁰² Çamcı, s. 165; Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 238; Atamer/Kurtulan Güner, s. 27; Kanışlı, Üretici, s. 1436; Yener, s. 195-196.

³⁰³ Kara, İmalatçı, s. 348; Şenel, s. 109; Özcan Büyüktanır, s. 405; Arık, s. 175; Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 88.

³⁰⁴ Ünlen, s. 107; Okur, s. 380; Arık, s. 176.

³⁰⁵ ÜGTDK m. 4 gerekçesi: "... Kanunun, teknik düzenlemelerin sektör ayrımı yapmaksızın aşağıdaki temel ilkelere uymasını hükme bağlamaktadır. Bir teknik düzenlemeler, insan sağlığı ve güvenliği gibi.

1-) Kamu yararını korumak ve gözetmek amacını güden. Çünkü bu bir kamu yararı, varlığı ve korunmaz ise doğuracağı zararın büyüklüğünü, kamu müdahalesinin meşru kılar. Ancak bu müdahalenin de kuralları ile sınırlandırılması gerekir. Amacına uygun olmayan, gerektiğinden fazla müdahaleci olan. Parantez içerisinde ölçülü olmayan parantezi kapat, anlaşılması ve bu nedenle uygulanması, güç düzenlemeler, kamu yararını korumak bir yana tehlikeye sokar.

2-) Teknik düzenlemeler gözetilmesi gerekli kamu yararını korumak için gerekli tedbirleri belirler. Ancak aynı zamanda, üretim ve ticaretin işlevini de bozacak eylemlere yol açmamalıdır. Bu hassas dengenin korunması için gözetilecek ana ölçü şu olmalıdır: yetkili kuruluş, korumayı amaçladığı kamu yararını aynı ölçüde koruyacak yöntemlerden daha az kısıtlayıcı olanı tercih etmelidir. Örneğin uygun bir işaretlemenin etiketleme enin veya alıcıya yer sınırı koymanın da yeterli olabileceği hâllerde. Ürünün tamamen yasaklanması yoluna gitmemeli veya tehlikenin gerçekleşme ihtimalinin çok düşük olduğu veya ürün grubunun çok az bir bölümünün riskli olduğu durumlarda sadece bunları yönetebilir, tedbirler geliştirmeli ve uygulamalı bir gün geriye kalan uygun ürünü engellememeli ve iktisadi işletmeciyi gereksiz külfete sokma olmalıdır. 3

3-) Teknik düzenlemelerin ve ticari hayata, üretim ve tüketimde çok önemli etkileri olabilmektedir. Bu nedenle, teknik düzenleme taslaklarını mümkün olabildiğince ilgili tüm tarafların görüşüne sunulmasında yarar vardır. Duyuru yapılmasını resmi yolların yanı sıra internet gibi yaygın kullanılan ve geniş kitlelere yardımcı

uyulması gereken şartlara yer verilmiştir. Bu şartlardan ilki, teknik düzenleme hazırlanırken kamu yararının esas alınmasıdır. İkinci şarta göre ise teknik düzenleme ile elde edilmek istenen koruma faktörünün, ürünün vereceği zarar riski ile ölçülü olmasıdır. Örneğin, ürünün yalnızca belirli bir yaşın üzerindeki kişiler tarafından kullanıma uygun olması hâlinde, tamamen yasaklanması yerine yaş sınırı getirilmesi ölçülü olur. Üçüncü şarta göre ise, ürünün piyasaya ve kamuya etkisi düşünülerek tüm kesimlerin teknik düzenleme hakkındaki fikirlerinin alınmasıdır³⁰⁶. Bu şartlara ek olarak teknik düzenlemeler, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalara uygun şekilde düzenlenmelidir. Bu ölçütlere aykırı olan ürün hatalıdır³⁰⁷.

Ürünün insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümler içeren teknik düzenlemeye uygun üretilmesi, güvenli olduğunu gösterir. Üretici, ürünün teknik düzenlemeye uygun olduğunu ispat ederse sorumluluktan kurtulabilir. Esasen ÜGTDK m. 5'e göre üreticinin, insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümler içeren teknik düzenlemeye uygun ürün üretmesi; ürünün hatalı olmadığına ilişkin karine kabul edilir ve bu karinenin aksi ispat edilebilir³⁰⁸. Eğer teknik düzenlemenin insan sağlığına ve kamu güvenliğine aykırı olduğu ispatlanırsa; teknik düzenlemeye uygun üretilen üründen dolayı üretici, sorumluluktan kurtulamaz³⁰⁹.

Doktrinde ise ürünün hatalı olup olmadığının teknik düzenlemeye uygunluk kriterine göre belirlenmesi eleştirilmiştir³¹⁰. Zira, teknik düzenlemeler, ürün sorumluluğuna ilişkin değil, ürün güvenliğine ilişkin bir kavramdır³¹¹. Bununla birlikte, bu tedbirlere rağmen ürünün hatalı olarak üretilmesi ve bu sebeple üreticinin sorumluluğunun doğması mümkündür. Bu durumda ürün sorumluluğu hükümleri devreye girerek, hatalı ürünün sebep olduğu zararların tazminini sağlar. Öte yandan, ürün güvenliğine ilişkin teknik düzenlemeler kavramının uygunsuz ürünler

olabilecek diğer yollarda kullanılabilir. Ya yorum yapabilmeleri için ilgililere belli bir süre tanınması, onlar taslak üzerinde sağlıklı bir inceleme yapabilmesi için ve başkalarına da çalışabilmesi için imkân sağlar. Bu yöntemle hazırlanmış bir teknik düzenleme çok daha geniş bir mutabakata dayandığından rahat ve etkin uygulanacaktır. Taslak hâlindeki bir görüşü kabul etmeyen yetkili kuruluş, bu eylemi makul bir şekilde gerçekleştirilmeli ve sunabilme elidir."

³⁰⁶ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 86.

³⁰⁷ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 86.

³⁰⁸ Okur, s. 380; Ünlen, s. 107; Atamer/Kurtulan Güner, s. 25; Arık, s. 182.

³⁰⁹ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 86. Üreticinin sorumluluktan kurtulma sebeplerine ilişkin detaylı açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/V/C.

³¹⁰ Atamer/Kurtulan Güner, s. 25; Kırac Adır, s. 135; Yasan Tepetaş, s. 66; Şenel, s. 113; Arık, s. 182; Kanışlı, Üretici, s. 1435; Sağlam, s. 154; Oğuzer, s. 67.

³¹¹ Atamer/Kurtulan Güner, s. 25.

bakımından kullanılması, kavram karmaşasına yol açabilecek niteliktedir³¹². Örneğin güvenli olmayan bir ürün zarara sebep olursa; bu ürün teknik düzenlemeye uygun olduğu için zarar gören zararını tazmin edemeyebilir. Bu hâlde ise Kanun Koyucu'nun zarar göreni koruma hedefi, kanun metni ile çelişmiş olur³¹³.

Üçüncü kriter ise ürünün genel ürün güvenliği mevzuatına uygun olmamasıdır³¹⁴. Ürünün teknik düzenlemesinin bulunmaması ya da insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin hüküm içermemesi mümkündür. Bu hâllerde ürünün hatalı olduğunun tespit edilmesinde genel ürün güvenliği mevzuatı dikkate alınır³¹⁵. Ancak 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, genel ürün güvenliği mevzuatının hangi mevzuat olduğunu açıkça belirtmemiştir. Buna karşılık Piyasa Gözetim ve Denetimine Dair Çerçeve Yönetmelik'te³¹⁶ ürün güvenliği mevzuatının Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği olduğu düzenlenmiştir³¹⁷. Doktrinde de ürün güvenliği mevzuatının Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği olduğu ileri sürülmektedir³¹⁸. Diğer yandan, GÜGY m. 2, *“Bu Yönetmelik, ürünlere ilişkin bir teknik düzenlemenin bulunmadığı veya teknik düzenleme bulunsa dahi insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümler içermediği veya belirli risklere yahut risk kategorilerine ilişkin hükümler içermediği durumlarda uygulanır.”* hükmü uyarınca da Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'nin genel ürün güvenli mevzuatı olduğu sonucuna varılabilir³¹⁹.

Teknik düzenlemenin bulunmaması hâlinde ürünün hatalı olup olmadığının tespiti ise GÜGY m. 5/6'e göre yapılır³²⁰. Bu düzenleme doğrultusunda hatalı ürün tespitinde ilk olarak

³¹² Atamer/Kurtulan Güner, s. 25.

³¹³ Arık, s. 183.

³¹⁴ Kara, İmalatçı, s. 350; Arık, s. 175; Atamer/Kurtulan Güner, s. 24-25; Polat, s. 997.

³¹⁵ Atamer/Kurtulan Güner, s. 24-25.

³¹⁶ RG. T. 10.07.2021, S. 31357.

³¹⁷ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, 87; Arık, s. 175, dn. 595.

³¹⁸ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 87; Okur, s. 236; Atamer/Kurtulan Güner, s. 22; Ünlen, s. 112; Arık, s. 175; Sağlam, s. 152.

³¹⁹ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 88; Atamer/Kurtulan Güner, s. 25; Okur, s. 385- 386; Ünlen, s. 112; Arık, s. 176.

³²⁰ GÜGY m. 5/6: *“Ürüne ilişkin bir teknik düzenlemenin bulunmadığı veya insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümler içermediği ya da belirli risklere yahut risk kategorilerine ilişkin hükümler içermediği ve beşinci fıkra da atıfta bulunulan standartların olmadığı durumlarda, bir ürünün genel ürün güvenliği gereklerine uygunluğu, mevcut olması hâlinde aşağıda yer alan hususlar göz önüne alınarak değerlendirilir:*
a) Beşinci fıkra da atıfta bulunulan standartlar haricindeki Avrupa standartlarına karşılık gelen ulusal standartlar.

AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanmış olan ürün güvenliğine ilişkin ölçütler esas alınarak düzenlenen ulusal ölçütler dikkate alınır. Bu ölçütlerin yokluğu hâlinde ise ürünün hatalı olup olmadığının tespitinde; ürünün niteliğine uygun ulusal ve uluslararası ölçütler, yetkili kuruluşun veya AB Komisyonu'nun kılavuz mahiyetindeki görüşleri, ürünün üretildiği faaliyet alanındaki uygun kodlamalar, teknik bilgi ve teknolojik seviye, tüketicinin³²¹ korunmasına ilişkin haklı beklentileri dikkate alınır³²².

Görüldüğü üzere 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda hata tespit edilirken, 85/374 sayılı Direktif'teki "*haklı güvenlik beklentisi*" kavramından yararlanılması oldukça sınırlandırılmıştır. Nitekim, yalnızca teknik düzenleme veya AB standartlarına uygun ulusal standartların bulunmaması hâlinde tüketicinin haklı güvenlik beklentisi hatalı ürün tespitinde önemli olmaktadır. Aksi taktirde, teknik düzenlemenin haklı güvenlik beklentisi kriterini taşıyıp taşımadığının değerlendirmesi kanun uyarınca yapılamamaktadır³²³.

aaa. Tasarım Hatası

Tasarım hatası, ürünün teknik düzenlemelere ve güvenlik standartlarına uygun olarak üretilmemesi ya da bu standartlara uygun üretilse bile ilgili standartların kişilerin korunması için yeterli olmaması sonucunda meydana gelen hata olarak tanımlanır. Tasarım hatası, ürün henüz üretilmeden önce yapılan planlamadaki yanlışlıklardan kaynaklanmaktadır³²⁴. Tasarım

b) Ulusal ve uluslararası standartlar.

c) Yetkili kuruluşların veya Avrupa Komisyonunun ürün güvenliği değerlendirmesinde rehber niteliğindeki görüşleri.

ç) İlgili sektörde yürürlükte olan ürün güvenliğine ilişkin iyi uygulama kodları

d) Teknik bilgi ve teknoloji düzeyi.

e) Tüketicinin güvenliğe ilişkin makul beklentileri...".

³²¹ Her ne kadar Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'nde ilgili maddede "*tüketici kavramı*" kullanılmışsa da bu kavramın yanlışlıkla kullanıldığı; zira, ürün sorumluluğunun tüketici dahil, tüm kişileri koruma altına aldığına ilişkin eleştiri için bk. Atamer/Kurtulan Güner, s. 14, dn. 45.

³²² Atamer/Kurtulan Güner, s. 25; Arık, s. 177.

³²³ Atamer/Kurtulan Güner, s. 26; Okur, s. 390; Polat, s. 997-998; Arık, s. 178; Oral, s. 130; Gayretli Aydın, s. 246.

³²⁴ Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 240; Öztan, s. 180; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 195; Okur, s. 336; Aydos, Ürün, s. 168; Kırca, s. 151; Keser, s. 115; Kulaklı, s. 87; Ünlen, s. 123; Demir, s. 147; Kibar, s. 105; Kara, İmalatçı, s. 73; Özsunay, Yapımcı, s. 108; Şenel, s. 110; Yasan Tepetaş, s. 59; Sirmen, Ürün, s. 74; Arık, s. 163; Yener, s. 198.

hatası mahiyeti gereği; ürünün tüm üretim serisinde meydana gelmektedir³²⁵. Tasarımı hatalı olan bir ürün zarar meydana gelmeden tespit edildiğinde o üretim serisindeki tüm ürünler genellikle üretici tarafından geri çağrılmaktadır³²⁶. Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmelerle de tasarım hatalarının tespit edilmesi daha kolay hale gelmektedir³²⁷.

Tasarım hatasına örnek olarak, Türk Hava Yolları'nın 1974 yılındaki bir seferinde uçağın arka kargo kapısının gerektiği gibi kapanmaması sebebiyle uçağın düşmesi gösterilebilir³²⁸. Bu olay sonucunda, üretici olan McDonell Douglas'a karşı tazminat davası açılmıştır. McDonell Douglas, uçağın düşmesinin sebebi olarak çalışanların dikkatsizliğini öne sürmüştür. Bilirkişi ise dikkatsizliğin yanı sıra uçağın kapısının tasarımının hatalı olduğunu, uçak kapısının dışa açılması ve dışarıdan bakıldığında kapalı görünmesi sebebiyle uçağın düşüp zararın meydana geldiğini tespit etmiştir. Bilirkişi raporunda bu ayıbın tasarım ayıbı olduğu vurgulanmıştır³²⁹.

bbb. Üretim Hatası

Üretim sırasında meydana gelen hatalara üretim hataları denilmektedir. Üretim hataları, üreticinin üretim planından kaynaklanan hatalardır. Burada üretimden önce güvenlik ve teknik standartlara uygun şekilde tasarlanan ürünün, üretim aşamasındaki aksaklıklar sebebiyle hatalı olarak üretilmesi söz konusudur³³⁰. Örneğin; mevcut standartlara uygun olmayan bir üretimin yapılması, üretilen maddenin malzeme kalitesinin düşük olması veya standartlara uygun üretim yapılmasına karşın üretim makinelerindeki aksaklık sebebiyle ürünlerde hata meydana gelmesi

³²⁵ Kırca, s. 151; Havutçu, Üretici, s. 29; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 196; Dalcı, s. 57; Kulaklı, s. 87; Kibar, s. 105; Petek, s. 169.

³²⁶ Örneğin, Samsung, Galaxy Note 7 model cep telefonunda aşırı ısınma sonrasında patlama meydana gelmekteydi. Patlamanın sebebi ise bataryadaki pillerin üretimindeki hataydı. Bu sebeple Samsung bu ürünleri geri çağırmıştı. Detaylar için bk. (<https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/samsung-note-7deki-arizanın-nedenini-acikladi/732989>, E.T. 05.10.2025).

³²⁷ Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 240; Öztan, s. 179-180; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 196; Ünlen, s. 123.

³²⁸ Demir, s. 148; Yener, s. 199. Olaya ilişkin bilgi için bk. (<https://www.history.com/this-day-in-history/march-3/faulty-door-dooms-plane>, E.T. 05.10.2025).

³²⁹ Kulaklı, s. 87; Ünlen, s. 123; Demir, s. 148.

³³⁰ Öztan, s. 181; Kibar, s. 106; Günergök, s. 316; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 198; Keser, s. 113; Baysal, s. 291; Ünlen, s. 124; Kara, İmalatçı, s. 73; Kulaklı, s. 88; Kırca, s. 150; Dalcı, s. 58; Havutçu, Üretici, s. 29. Demir, imalat hatası olarak adlandırmıştır. Demir, s. 146; aynı yönde, Şenel, s. 110. Tiryaki, fabrikasyon ayıpları olarak adlandırmıştır. Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 240; Arık, s. 162; Yener, s. 204.

hâlinde bu hatalar üretim hatalarıdır³³¹. Ayrıca üreticinin gerekli tüm önemleri almasına rağmen bir kısım ürünün hatalı olduğunu fark etmemesi söz konusu olabilir. Bu ürünlere üretim kaçağı denilmektedir. Üretim kaçağı söz konusu olduğunda, tüm üretim serisinde değil de sadece birkaç üründe hata mevcuttur³³². Örneğin, otomatik kahve makinesi üretilirken teknik aksaklık sebebiyle bir kahve makinesindeki basıncı sağlayan kısım yeterince iyi monte edilmemişse bu makinenin üretim kaçağı olduğu söylenebilir.

ccc. Bilgilendirme Hatası

Ürün, tasarım ya da üretim aşamasında hatalı olarak üretilmemiş olabilir. Ancak bu üreticinin hatadan kaynaklı sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Üretici aynı zamanda ürünün barındırdığı mevcut riskleri ve ürünün doğru kullanımına ilişkin gerekli bilgileri kullanıcılara vermek zorundadır³³³. Eğer üretici, ürünün kullanımı ve barındırdığı riskleri kullanıcılara yanlış, eksik verir veya hiç vermez ise bilgilendirme hatası meydana gelir. Üretici, kullanıcılara ürüne ilişkin risk bilgileri ve kullanım talimatlarını verirken açık, anlaşılır olmak ve bilgilendirme yaptığı kişinin durumuna göre davranmak zorundadır³³⁴. *Kanaatimizce* kullanım ve bilgilendirme kılavuzundaki metnin ortalama ve makul bir kişinin anlayabileceği şekilde kaleme alınması ve bu metinde mümkün olduğunca teknik terimlerden uzak durulması gerekmektedir. Belirtmemiz gerekir ki bilgilendirme herkesin bilebileceği açık tehlikeler konusuna yapılmak zorunda değildir. Örneğin bir bıçağın keskin olduğu herkes tarafından

³³¹ Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 241; Ünlen, s. 124; Havutçu, Üretici, s. 29; Demir, s. 146; Kibar, s. 106; Petek, s. 170; Öztan, s. 181.

³³² Bu duruma üretim kaçağı denilmektedir. Özel, Ayıplı Mal, s. 810; Günergök, s. 136; Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 241; Kulaklı, s. 88; Petek, s. 172; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 198; Kırca, s. 150; Havutçu, Üretici, s. 29; Demir, s. 146; Kibar, s. 106.

³³³ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 203-204; Özsunay, Yapımcı, s. 108; Yener, s. 200; Kibar, s. 107; Kara, İmalatçı, s. 74; Keser, s. 123; Ünlen, s. 126; Demir, s. 149; Duygu Dincioğlu, “Alman İlaç Kanunu’na Göre İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğunun Alman Hukukundaki Diğer Temel Özel Hukuk Sorumluluk Türleri ile Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi”, *Türkiye Adalet Akademisi*, Y. 15, S. 58, (Nisan 2024), s. 427. Yazar, bu hatalara talimat hatları demektedir. Havutçu, Üretici, s. 30. Aynı yönde bk. Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 241; Şenel, s. 111; Yasan Tepetaş, s. 60; Sirmen, Ürün, s. 74; Öztan, s. 183; Kırca, s. 150-151; Çelt, s. 91; Arık, s. 165.

³³⁴ Demir, s. 151; Öztan, s. 153; Kibar, s. 107; Kara, İmalatçı, s. 75. Üreticinin bilgi verme yükümlülüğü, hatasız ürünün kullanımına ilişkindir. Ürün hatalı olsa dahi, üreticinin bu durumu tüketiciye bildirmesi, sorumluluktan kurtulmasına olanak sağlamaz. Detaylı bilgi için bk. Kırca, s. 152; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 207; Ünlen, s. 127; Keser, s. 123; Demir, s. 149.

bilinebildiğinden; üreticinin, bıçağın keskin olduğunu kullanıcıya ayrıca belirtmesine gerek yoktur.

ddd. Gelişim Hatası

Gelişim hatası, ürünün üretildiği tarihte mevcut olmayan; ancak bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle tespit edilebilen hata olarak tanımlanmaktadır. Ürün, esasen ilk hâli itibarıyla hatalıdır. Bununla birlikte, üretildiği dönemdeki teknik ve teknolojik imkânlar çerçevesinde ürünün hatalı olduğunun tespit edilmesi mümkün olmadığından, ürün güvenli kabul edilmektedir³³⁵. Gelişim hatasının tespitinde öncelikli olarak bilimsel yöntemler ile bu hatanın tespit edilip edilemediği araştırılır³³⁶. Daha sonrasında bu ürünlerdeki hatanın objektif olarak üretici tarafından bilinip bilinmeyeceği değerlendirilir. Örneğin bir ilacın üretildiği zaman kansere sebep olduğu bilinmiyorsa ve ancak teknolojinin ilerlemesi ile bu durum anlaşılıyorsa bu hata, gelişim hatasıdır³³⁷.

Gelişim hatasına örnek olarak Contergan adlı ilaç gösterilebilir. Bu ilacın etken maddelerinden biri olan thalidomidin ceninlere zarar verdiği, ilacın tasarlandığı ve piyasaya sürüldüğü dönemde üretici tarafından bilinmemektedir. Nitekim piyasaya sürülmeden önce yapılan testlerde de ilacın ceninler bakımından zararlı olduğu tespit edilememiştir. Buna rağmen, ilacı kullanan çok sayıda hamile kadının çocuklarında telafisi imkânsız zararlar meydana gelmiş; bu durum doktrinde söz konusu hatanın gelişim hatası olarak değerlendirilmesine yol açmıştır³³⁸.

³³⁵ Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 242; Günergök, s. 136; Özsunay, Yapımcı, s. 109; Keser, s. 128; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 200; Öztan, s. 184; Özel, Ayıplı Mal, s. 811; Kırca, s. 178; Ünlen, s. 127; Kibar, s. 108; Demir, s. 151; Kara, İmalatçı, s. 77; Oğuzer/Baysal, s. 135; Dincioğlu, s. 426; Havutçu, Üretici, s. 30; Erlüle, Avrupa Konseyi, s. 104; Kulaklı, s. 90-91; Çelt, s. 91; Yasan Tepetaş, s. 60; Petek, s. 202-203; Şenel, s. 111; Arık, s. 166; Baysal, s. 292; Yener, s. 206-207.

³³⁶ Kırca, s. 179; Ünlen, s. 128.

³³⁷ Dincioğlu, s. 426; Petek, s. 200.

³³⁸ Doğan/Okur, s. 283; Dincioğlu, s. 421; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 201. Aksi görüşe göre ise bu ayıplı gelişim ayıbı değil tasarım ayıbıdır. Zira thalidomide maddesinin cenin üzerindeki etkisi 1891 yılından beri bilinmektedir. Bu etki bilinmesine karşın üretici ilacın tasarımında bu maddeyi kullanmıştır. Bu sebeple bu görüşe göre, ilaç üretimindeki hatanın gelişim hatası olarak kabul edilmesi yerinde değildir. Kibar, s. 109, dn. 367; Şenel, s. 110.

2. Ürünün Piyasaya Arz Edilmiş Olması

Ürün sorumluluğunun doğması için, ürünün hatalı olması yeterli değildir. Ürünün piyasaya arzı da gereklidir³³⁹. Ürünün piyasaya arzı kavramı; ürün sorumluluğundaki zamanaşımı süresinin başlangıcı, üreticinin sorumluluktan kurtuluş imkânının değerlendirilmesi gibi hususlar bakımından önem arz etmektedir³⁴⁰.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 3/1-k piyasaya arzı, “*ürünün piyasada ilk kez bulundurulması*” şeklinde tanımlamıştır. ÜGTDK m. 3/1-i’de piyasada bulundurma ise, “*ürünün ticari faaliyet yoluyla, bedelli veya bedelsiz olarak dağıtım, tüketim veya kullanım için piyasaya sağlanması*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu hâlde ürünün piyasaya arzı kavramının, piyasaya sağlanma kavramı ile ilişkili olduğu söylenebilir. Ancak doktrinde, bu kavramlardan tam olarak ne anlaşılması gerektiği hususunda belirsizlik olduğu ileri sürülmüştür³⁴¹. Piyasada bulundurma kavramının ne olduğu tespit edilirken ÜGTDK m. 2’nin gerekçesi dikkate alınmalıdır. Gerekçeye göre ürün; piyasaya arzdan, kullanıcının eline geçinceye kadar geçen süreçte, piyasada bulundurulur³⁴². Bu ifadeden yola çıkarak ürünün pazarlama faaliyetlerinin başlaması ile piyasaya arz edilmiş olacağı doktrinde kabul edilmiştir³⁴³. Buna ek olarak, doktrinde “*piyasaya arz edilmesi hedeflenen*”³⁴⁴ ürünlerin koruma kapsamında kalıp kalmayacağı tartışılmıştır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre piyasaya arz edilmesi hedeflenen ürünler, fiili olarak henüz piyasaya arz edilmemiştir. Bu sebeple bu görüş, üreticinin niyetine hukuki sonuç bağlanmaması gerektiğini ve piyasaya arzı hedeflenen ürünlerin ürün sorumluluğu kapsamında değerlendirilmeyeceğini ileri sürmüştür³⁴⁵. Aksi görüşe göre ise, ÜGTDK m. 2’nin gerekçesinde piyasaya arz edilmesi hedeflenen

³³⁹ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 342-343; Yasan Tepetaş, s. 70; Şenel, s. 144; Atamer/Kurtulan Güner, s. 19; Sağlam, s. 167; Baş, s. 372; Çelt, s. 93; Kara, İmalatçı, s. 367; Ünlen, s. 216; Oğuzer, s. 90; Yener, s. 190.

³⁴⁰ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 342-343; Yasan Tepetaş, s. 70; Şenel, s. 144.

³⁴¹ Atamer/Kurtulan Güner, s. 20; Sağlam, s. 169; Yener, s. 190.

³⁴² <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y3/T2/WebOnergeMetni/8fd956fe-67ce-4083-8529-6a3447338d65.pdf>, (E.T. 07.10.2025).

³⁴³ Sağlam, s. 172; Kara, İmalatçı, s. 367.

³⁴⁴ ÜGTDK m. 2 gerekçesi uyarınca piyasaya arz edilmesi hedeflenen ürün, “... *henüz piyasaya arz edilmiş olmamakla birlikte imalat süreci sona ermiş, piyasa arz edilmesi için başkaca imalat işlemine gerek olmayan ürünlerin piyasaya arz edilmesi hedeflenen ürünler olduğu varsayılmakta ve gerektiğinde bu ürünler de Kanun öngördüğü koşullara uygun olması gerekmektedir...*”

³⁴⁵ Atamer/Kurtulan Güner, s. 20; Sağlam, s. 173.

ürünlerin gerekli koşullarda kanuna uygun olması şartı aranmıştır. Bu sebeple ilgili ürünlerin de hatalı olması hâlinde meydana gelen zararlardan üreticilerin sorumlu olduğu söylenebilmelidir³⁴⁶. *Kanaatimizce*, piyasaya arz edilmesi hedeflenen ürünler, ürün sorumluluğu kapsamına alınmamalıdır. Zira bu ürünlerin henüz piyasaya arzı gerçekleşmediğinden ürün sorumluluğunun şartlarını sağlamamaktadırlar.

Piyasaya arz kavramı doktrinde yer alan ağırlıklı görüşe göre; ürünün üreticinin kontrolünden çıkıp tedarik zincirindeki yerini alması anlamına gelir³⁴⁷. Ancak ürün üreticinin iradesi ile kontrol alanından çıkmalıdır. Aksi hâlde ürünün piyasaya arz edildiği kabul edilmez³⁴⁸. ÜGTDK m. 21/2-a³⁴⁹ uyarınca üretici veya ithalatçı ürünü piyasaya kendi iradesi ile sürmediğini ispatlar ise sorumluluktan kurtulabilecektir³⁵⁰. Doktrine göre ürün sorumluluğu üretici için ağır sonuçları olan bir kusursuz sorumluluktur. Bu sebeple kendi iradesi dışında piyasada bulunan ürünün verdiği zararlardan üreticinin sorumlu tutulmaması daha adilanedir³⁵¹.

85/374 sayılı Direktif m. 6 uyarınca, ürünün hatalı olmasının arandığı an, piyasaya arz edildiği andır³⁵². Direktif ürünün piyasaya arz edilmekle tedarik zincirine dahil olduğunu kabul etmektedir. Böylece ürün üreticinin hâkimiyet alanından çıkmaktadır³⁵³. Yürürlüğe girecek olan 2024/2853 sayılı Direktif m. 7 uyarınca, 85/374 sayılı Direktif m. 6'daki gibi, hatanın ürünün

³⁴⁶ Okur, s. 467; Yazar, piyasa sürülmek amacıyla depolanan ısıtıcıların patlaması sebebiyle zarar meydana gelmişse bu zararın ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Yazara göre piyasaya sunulmak üzere depolanan ürünler de sorumluluk kapsamında olmalıdır. Önemli olan husus üreticinin ürünü piyasa sürme iradesi ile hareket etmesidir. Yener, s. 191.

³⁴⁷ Kanışlı, Üretici, s. 1444; Keser, s. 150; Sağlam, s. 169; Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 231; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 342; Kırca, s. 167; Oğuzer, s. 90.

³⁴⁸ Atamer/Kurtulan Güner, s. 20; Sağlam, s. 169; Kanışlı, Üretici, s. 1444; Keser, s. 150; Erlüle, Avrupa Konseyi, s. 162; Havutçu, Üretici, s. 102; Kibar, s. 129; Yasan Tepetaş, s. 71; Ünlen, s. 192.

³⁴⁹ ÜGTDK m. 21/2: “(2) *İmalatçı veya ithalatçı;*
a) *Ürünü piyasaya kendisinin arz etmediğini,*
b) *Uygunsuzluğun dağıtıcının veya üçüncü bir tarafın ürüne müdahalesinden veya kullanımdan kaynaklandığını,*
c) *Üründeki uygunsuzluğun, teknik düzenlemelere veya diğer zorunlu teknik kurallara uygun olarak üretilmesinden kaynaklandığını,*
ispatladığı takdirde bu Kanunda düzenlenen idari yaptırımlar uygulanmaz.”

³⁵⁰ Sorumluluktan kurtuluş sebepleri hakkında detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/IV/E/1.

³⁵¹ Dinç, s. 148; Sağlam, s. 169.

³⁵² Sağlam, s. 170.

³⁵³ Sağlam, s. 170; Oğuzer, s. 91; Havutçu, Üretici, s. 102; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 342.

piyasaya arz edildiği anda var olması gereklidir³⁵⁴. Nitekim 2024/2853 sayılı Direktif m. 4 uyarınca, piyasaya arz “*bir ürünün ilk kez Birlik pazarında sunulması*” anlamına gelir³⁵⁵. Bunun yanı sıra 2024/2853 sayılı Direktif ile yapay zekâ ve yazılım programları gibi dijital ürünlerin de koruma kapsamına alınması ile hizmet sunma kavramı da ilk defa Direktif’te yerini almıştır³⁵⁶. Bu kavram “*bir ürünün, bir ticari faaliyet kapsamında ister bedel karşılığında ister bedelsiz olarak, Birlik içinde ilk kez kullanılması ve bu ürünün ilk kullanımından önce piyasaya arz edilmemiş olması*” anlamına gelir³⁵⁷. Bu hususta getirilen bir diğer değişiklik ise güncelleme ve iyileştirme getirilen ürünlere ilişkin olmuştur. Bu ürünler piyasaya arz edildiği hâli ile kalmamakta üreticinin kontrolünderken “*güncelleme veya iyileştirmelerle*” yenilenmektedirler. Bu hâllerde hatanın aranacağı an, piyasaya ilk arz edilen an değil; ürünün üreticinin kontrolü dışında kaldığı andır³⁵⁸.

AB hukukunda piyasaya arz kavramının açıklanmasında Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) kararlarından da yararlanılmıştır³⁵⁹. Bu hususta önemli bir yere sahip olan kararlardan biri Henning Veedfald/Århus Amtskommune kararıdır³⁶⁰. Karara konu olayda böbrek nakli sırasında kullanılmak üzere olan bir sıvı başka hastaneden getirilmiş; hastaya bu sıvı ile böbrek nakli yapılmış; ancak sıvının hatalı olması sebebiyle böbrek nakli başarısız olmuştur. Davacı uğradığı zararın tazmini için dava açtığı anda, davalı taraf ilgili sıvının sadece kurum içinde kullanılmak üzere üretildiğini ve piyasaya arz edilmediğini öne sürmüştür. Mahkeme bu savunmayı kabul etmemiş ve hatalı sıvının hastane içerisinde kullanılması ile piyasaya arz şartının sağlandığına kanaat getirerek davalının savunmasını reddetmiştir³⁶¹.

Bir başka ABAD kararı Declan O’Byrne/Sanofi Pasteur kararıdır³⁶². Somut olayda davacı 1992 yılında vurulduğu aşı sebebiyle zarar görmüş ve bu zararın tazmini için üretici

³⁵⁴ Ünlen, s. 216.

³⁵⁵ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng>, (E.T. 07.10.2025).

³⁵⁶ Ünal/Yener, s. 368; Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 498; Arat/Akıncı, s. 369.

³⁵⁷ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng>, (E.T. 07.10.2025).

³⁵⁸ Arat/Akıncı, s. 379; Ünlen, s. 217.

³⁵⁹ Atamer/Kurtulan Güner, s. 20; Sağlam, s. 173.

³⁶⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61999CJ0203>, (E.T. 05.10.2025).

³⁶¹ Sağlam, s. 171.

³⁶² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62004CJ0127>, (E.T. 05.10.2025).

olduğunu düşündüğü APMSD'ye 2000 yılında dava açmıştır. Ancak dava sırasında aşının üreticisinin APM olduğu sonradan anlaşıldığından gerçek üreticiye dava 2002 yılında açılmıştır. Davada on yıllık zamanaşımı süresinin dolup dolmadığı ve ürünün piyasaya ne zaman arz edildiğinin tespiti değerlendirmeye alınmıştır. Mahkeme ürünün piyasaya arzının, ürünün üreticiden çıkıp kullanılmak ve tüketiciye sunulmak üzere pazarlama aşamasına girdiği anda gerçekleştiğini tespit etmiştir. Bu tespiti göre ürünün piyasada bulunması doğrudan pazarlama süreci ile ilgilidir³⁶³.

3. Zarar

a. Genel Olarak

Hukuki anlamda zarar; bir kişinin malvarlığında rızası dışında meydana gelen azalma olarak tanımlanır³⁶⁴. Zarar kavramını açıklamak için doktrinde iki temel teori bulunmaktadır. Bu teorilerden biri fark teorisidir. Fark teorisine göre zarar, zarar görenin fiilden önce malvarlığının bulunduğu durum ile fiilden sonra malvarlığının durumunun karşılaştırılması sonucu ortaya çıkmaktadır³⁶⁵. Diğer teori ise somut zarar teorisidir. Somut zarar teorisine göre, zarar gören kişinin malvarlığı bütün olarak ele alınmamakta; yalnızca ihlal edilen hak sonucu uğranılan zarar belirlenmektedir³⁶⁶. Zarar aynı zamanda, dar anlamda ve geniş anlamda zarar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dar anlamda zarar yalnızca malvarlığında meydana gelen zarardır³⁶⁷. Nitekim, maddi zararlar dar anlamda zarar içerisinde yer alır. Geniş anlamda zarar ise hem maddi zararı hem de manevi zararı kapsar³⁶⁸.

³⁶³ Sağlam, s. 172.

³⁶⁴ Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 156; O. Gökhan Antalya/Başak Görgeç, “Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri ve Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri (Cilt: V/1, 2)”, *Marmara Hukuk Yorumu- Cilt: V/1 - Borçlar Hukuku Genel Hükmeler Ders Kitabı* içinde, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2025), s. 201; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 43; Eren, s. 597.

³⁶⁵ Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 157; Antalya/Görgeç, s. 201; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 43; Eren, s. 600; Tunçomağ, C. 1, s. 466.

³⁶⁶ Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 157; Antalya/Görgeç, s. 201; Eren, s. 601-602; Tunçomağ, C. 1, s. 465.

³⁶⁷ Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 51; Eren, s. 541; Antalya/Görgeç, s. 201; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, Borçlar Genel, s. 735.

³⁶⁸ Antalya/Görgeç, s. 201; Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 156; Eren, s. 597; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, Borçlar Genel, s. 735.

b. Ürün Sorumluluğunda Zarar Kavramı

Zarar gören tüketici, ÜGTDK m. 6/1, “Ürünün, bir kişiye veya bir mala zarar vermesi hâlinde, bu ürünün imalatçısı veya ithalatçısı zararı gidermekle yükümlüdür.” hükmü uyarınca üretici ve ithalatçıdan bedensel veya mala verilen zararlarını talep edebilir³⁶⁹. Tüketici olmayan kişiler de hatalı ürün sebebiyle zarara uğurlamışlarsa üretici ve ithalatçıdan 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında tazminat talep edebilirler³⁷⁰.

85/374 sayılı Direktif m. 9 uyarınca, “1. maddenin amacı doğrultusunda ‘zarar’: (a) ölüm ya da yaralanmaların neden olduğu zararı; (b) hatalı ürünün kendisi dışındaki herhangi bir mala gelen alt eşiği 500 ECU olan bir zararı ya da tahribatı, bu malların: (i) genel olarak özel kullanıma veya tüketime yönelik bir türden olması ve; (ii) zarara uğrayan kişi tarafından başlıca kendi özel kullanımı veya tüketimi için kullanılmış olması; koşuluyla ifade eder. Bu madde, maddi olmayan zararlara ilişkin ulusal hükümlere hâlel getirmez.” ölüm ile yaralanmanın neden olduğu, ürünün kendisi haricinde kalan ve alt sınırı 500 Euro olan mala verilen zararlar, ürün sorumluluğu kapsamına dahil edilmiştir. Direktif bu hüküm ile mala verilen zararlarda parasal bir alt limit öngörmüştür³⁷¹. Bu sınırlamaya ek olarak, 85/374 sayılı Direktif m. 16 kapsamında, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’ndan farklı olarak, ürün sorumluluğundan doğan zararlar için üye devletlerin 70 milyon Euro’dan az olmamak kaydıyla üst limit getirebileceği de düzenlenmiştir³⁷².

09.12.2026 tarihinde yürürlüğe girecek olan 2024/2853 sayılı Direktif ise zarar kavramını geniş yorumlamıştır. Direktif m. 6, “1. 5 inci maddeye göre tazminat hakkı, yalnızca aşağıdaki zarar türleri bakımından geçerlidir: (a) psikolojik sağlığa yönelik tıbbi olarak tanınan hasarlar da dahil olmak üzere ölüm veya kişisel yaralanma; (b) herhangi bir mülke verilen zarar veya tahribat, aşağıdakiler hariç: (i) hatalı ürünün kendisi; (ii) o ürünün üreticisi

³⁶⁹ Kanişlı, Zarar, s. 178; aynı yazarın, Üretici, s. 1419; Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 90; Şenel, s. 116; Gülen Erdoğan, s. 1565; Baş, s. 373; Ünlen, s. 141; Oğuzer, s. 2; Yasan Tepetaş, s. 73; Kibar, s. 111; Demir, s. 156; Gayretli Aydın, s. 254; Kara, İmalatçı, s. 371; Sağlam, s. 175.

³⁷⁰ Atamer/Kurtulan Güner, s. 30; Oğuzer, s. 2; Yasan Tepetaş, s. 73; Baş, s. 373; Şenel, s. 116; Kanişlı, Üretici, s. 1424; aynı yazarın, Zarar, s. 181; Al, s. 1809; Gülen Erdoğan, s. 1565; Ünlen, s. 142; Demir, s. 170; Gayretli Aydın, s. 256; Kara, İmalatçı, s. 378.

³⁷¹ Havutçu, Üretici, s. 83; Gülen Erdoğan, s. 1566; Kırca, s. 161; Sanlı/Atamer, s. 809; Kanişlı, Zarar, s. 211; Baş, s. 373; Kibar, s. 115; Gayretli Aydın, s. 130; Sağlam, s. 193.

³⁷² Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 91; Ünal/Yener, s. 372; Arat/Akıncı, s. 387; Kanişlı, Zarar, s. 185; aynı yazar, Üretici, s. 1424; Gülen Erdoğan, s. 1566; Baş, s. 374; Sağlam, s. 186.

tarafından veya o üreticinin kontrolü altında, o ürüne entegre edilmiş veya o ürünle bağlantılı olan hatalı bir bileşen tarafından hasara uğratılan ürün; (iii) yalnızca mesleki amaçlarla kullanılan mülk; (c) Mesleki amaçlar dışında kullanılan verilerin imhası veya bozulması.^{2. 5 inci maddeye göre tazminat hakkı, bu maddenin 1 inci fıkrasında sözü edilen zarardan kaynaklanan bütün maddi zararları kapsar. Tazmin hakkı, bu maddenin 1 inci fıkrasında sözü edilen zarardan kaynaklanan manevi zararları da, ulusal mevzuat uyarınca tazmin edilebildiği ölçüde kapsar. 3. Bu Madde, diğer sorumluluk rejimleri kapsamındaki zararların tazminine ilişkin ulusal hukuku etkilemez.” hükmünde zararın kapsamı belirlenmiştir. Yeni Direktif, 85/374 sayılı Direktif’in aksine psikolojik zararın (manevi zarar) ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilebileceğini açıkça düzenlemiştir³⁷³. Bunun yanı sıra 2024/2853 sayılı Direktif ile dijital ürünler koruma kapsamına alındığından; siber güvenlik zaaflarından doğan zararların ürün sorumluluğu uyarınca talep edilebileceği doktrinde ileri sürülmüştür³⁷⁴. 2024/2853 sayılı Direktif’in getirdiği bir diğer yenilik ise 85/374 sayılı Direktif’te düzenlenen 500 Euro alt sınır ve 70 milyon Euro üst sınır tutarlarının kaldırılmasıdır. Doktrinde ürün sorumluluğu kapsamında ortaya çıkan zararın sınırlandırılması uygun görülmemiş ve Yeni Direktif’in bu tutumu yerinde bulunmuştur³⁷⁵. ÜGTDK m. 6’da ise zarar miktarı için alt limit veya üst limit belirlenmemiştir³⁷⁶.}

2024/2853 sayılı Direktif, 85/374 sayılı Direktif’ten farklı olarak hem tüketim maksadıyla hem de kar elde etmek maksadıyla kullanılan ürünleri koruma kapsamına almıştır. Yeni Direktif doğrultusunda karma amaçla kullanılan malların hatalı ürün sebebiyle uğradığı zararlar, üreticiden ve ithalatçıdan tazmin edilebilir³⁷⁷. Örneğin, home ofiste kullanılan bir kahve makinesinin patlaması hâlinde, üretici bu ürünün sadece ticari amaçla kullanıldığını iddia edemez. ÜGTDK m. 6 kapsamında ise AB Direktif’lerindeki gibi ürünün kişisel kullanımı veya

³⁷³ Ünal/Yener, s. 372; Gayretli Aydın, s. 258; Arat/Akıncı, s. 384; Ünlen, s. 230. 85/374 sayılı Direktif’te manevi zararların tazmini Üye Devletleri’n iç hukukuna bırakılmıştır. Atamer/Kurtulan Güner, s. 31; Erlüle, Yapımcı, s. 323; Havutçu, Üretici, s. 82; Kibar, s. 112.

³⁷⁴ Ünal/Yener, s. 372; Gayretli Aydın, s. 258.

³⁷⁵ Ünal/Yener, s. 372; Arat/Akıncı, s. 387; Ünlen, s. 231.

³⁷⁶ Ünal/Kalkan, s. 69; Çelt, s. 96-97; Şenel s. 119; Kanişlı, Zarar, s. 187; Gülen Erdoğan, s. 1566; Baş, s. 374; Arık, s. 204; Demir, s. 159; Gayretli Aydın, s. 130; Sağlam, s. 192.

³⁷⁷ Arat/Akıncı, s. 380; Ünlen, s. 230; Gayretli Aydın, s. 258.

ticari ve mesleki kullanımına ilişkin bir ayırım yapılmamıştır. Üretici ve ithalatçı her iki kullanım hâlinde de hatalı ürünlerin sebep olduğu zararları tazminle yükümlüdür³⁷⁸.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 6’da ürün sorumluluğu kapsamında üretici ve ithalatçıdan hangi zararların, ne şekilde talep edilebileceği düzenlenmemiştir³⁷⁹. ÜGTDK m. 6/5, “*ürünün sebep olduğu zarar nedeniyle ödenecek maddi ve manevi tazminat miktarının belirlenmesinde 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır*” hükmünce zararların tespit edilmesi ve belirlenmesinde 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümlerine atıfta bulunmuştur³⁸⁰.

aa. Bedensel Zararlar

Hatalı ürün sebebiyle bir kişi bedensel zarara uğrarsa ürünün üreticisi ve ithalatçısı, bu zararı karşılamakla yükümlüdür. ÜGTDK m. 6 kapsamında hangi zararların bedensel zararlar olduğu açıkça düzenlenmemiştir. Doktrine göre bedensel zararlar kapsamına, ölüm ve bedensel bütünlüğün bozulması sebebiyle meydana gelen maddi ve manevi zararlar girmektedir³⁸¹. TBK m. 53³⁸² uyarınca hatalı ürün ölümüne sebep olmuşsa, cenaze masrafları, ölen kişinin desteğinden yoksun kalınması sebebiyle yaşanan kayıplar ve ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri

³⁷⁸ Şenel, s. 118; Kanışlı, Üretici, s. 1441; aynı yazar, s. 216 Çelt, s. 95; Okur, s. 511; Ünal/Kalkan, s. 67; Atamer/Kurtulan Güner, s. 35; Ünlen, s. 143; Okur, s. 511; Arık, s. 202; Polat, s. 1004; Sağlam, s. 196.

³⁷⁹ Oğuzer, s. 71. Doktrinde 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda, tıpkı 2024/2853 sayılı Direktif’te ön görüldüğü gibi, ürün sorumluluğu kapsamında psikolojik sorunlar sebebiyle meydana gelen manevi kayıpların ve zayıf siber güvenliğin sebep olduğu veri çalınması ve veri kayıplarının açıkça koruma altına alınması gerektiği ileri sürülmüştür. Ünal/Yener, s. 373; Arat/Akıncı, s. 383; Ünlen, s. 231. Doktrinde ayrıca, her ne kadar buna ilişkin açık bir düzenleme bulunmasa da manevi tazminat kapsamında psikolojik zararların, maddi tazminat kapsamında ise dijital ürünlerdeki veri kayıp ve çalıntılarına ilişkin zararların tazmin edilebileceği kabul edilmiştir. Ünal/Yener, s. 373. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda cisimleşmemiş gayri maddi mallara gelen zararların koruma kapsamında kaldığına ilişkin detaylı bilgi için bk. Kanışlı, Zarar, s. 226.

³⁸⁰ ÜGTDK m. 6: “*Ürünün sebep olduğu zarar nedeniyle ödenecek maddi ve manevi tazminat miktarının belirlenmesinde 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.*”

³⁸¹ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 91; aynı yazarın, Ayıplı Ürün, s. 223; Şenel, s. 117; Atamer/Kurtulan Güner, s. 30; Erlüle, Yapımcı, s. 323; Yasan Tepetaş, s. 75; Kanışlı, Zarar, s. 180; Ünlen, s. 142; Kibar, s. 113; Demir, s. 158; Sağlam, s. 176; Yener, s. 283.

³⁸² TBK m. 53: “*Ölüm hâlinde uğranılan zararlar özellikle şunlardır:*

1. Cenaze giderleri.

2. Ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar.

3. Ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar.”

ile çalışmada meydana gelen azalma kayıpları istenebilir³⁸³. Kişi hatalı ürün sebebiyle bedensel zarar görmüşse TBK m. 54³⁸⁴ uyarınca tedavi masrafları, kazanç kaybı, ekonomik geleceğinde meydana gelecek azalmalar, geçici veya kalıcı iş gücü kaybı talep edilebilir³⁸⁵.

Yargıtay bir kararında tüp gazının patlaması sonucu vefat eden kişinin ailesinin, üreticiden destekten yoksun kalma tazminatı alabileceğine hükmetmiştir. Bu karar doğrultusunda doktrinde, Yargıtay'ın üreticinin destekten yoksun kalma tazminatından sorumlu olduğu görüşünü, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu yürürlüğe girmeden önce benimsediği ileri sürülmüştür³⁸⁶. Ancak TBK m. 53'e göre destekten yoksun kalma tazminatı haksız fiilden doğan zararlar kapsamında istenebilir. Haksız fiil hükümlerine göre tazminat talep edebilmek içinse üreticinin kusurlu olması gereklidir. Doktrinde yer alan bir görüşe göre, ÜGTDK m. 6'da üreticinin kusursuz sorumluluğu düzenlendiğinden, bu kapsamda destekten yoksun kalma tazminatı talep ediliyor ise üreticinin kusuru aranmamalıdır³⁸⁷.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 56³⁸⁸ uyarınca haksız fiil sebebiyle kişi, ölüm veya bedensel yaralanma sonucu yaşayacağı elem ve ızdırap karşısında uğradığı manevi zararlarını

³⁸³ Kanişlı, Zarar, s. 190; Gülen Erdoğan, s. 1565; Baş, s. 373; Ünlen, s. 146; Demir, s. 159-162; Kara, İmalatçı, s. 374; Sağlam, s. 177 vd. Ölüm hâlinde meydana gelecek zararların tazmini hakkında detaylı bilgi için bk. Oğuzman/Öz, C. 2, s. 108 vd.; Antalya/Görgeç, s. 212 vd.

³⁸⁴ TBK m. 54: “Bedensel zararlar özellikle şunlardır:
1. Tedavi giderleri.
2. Kazanç kaybı.
3. Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar.
4. Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar.”

³⁸⁵ Kanişlı, Üretici, s. 1441; aynı yazarın, s. 191; Atamer/Kurtulan Güner, s. 31-32; Şenel, s. 177; Kırca, s. 153; Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 90; Şenel, s. 117; Keser, s. 178; Kara, İmalatçı, s. 375; Ünlen, s. 155; Demir, s. 162-168; Sağlam, s. 180 vd. Bedensel zararların tazmini hakkında detaylı bilgi için bk. Oğuzman/Öz, C. 2, s. 100 vd.; Antalya/Görgeç, s. 212 vd.

³⁸⁶ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 91. Karar için bk. Yargıtay 11. HD, T. 19.04.2002, E. 2001/1069, K. 2002/1069, (<https://www.lexpera.com.tr>, E.T. 06.09.2025).

³⁸⁷ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 91.

³⁸⁸ TBK m. 56: “Hakim, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine karar verebilir.

Ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir.”

talep edebilir³⁸⁹. ÜGTDK m. 6/5 hükmünde de zarar görenin 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca “*manevi tazminat*” talep edebileceği açıkça düzenlenmiştir. Ancak TBK m. 49’da düzenlenen haksız fiil hükümleri kapsamında zarar görenin TBK m. 56 uyarınca manevi tazminat talep etmesi için failin kusurlu olması gereklidir. Buna karşılık, ÜGTDK m. 6/2 gereğince hatalı ürün sebebiyle doğan zararların talep edilebilmesi için üreticinin kusurlu olması gerekli değildir. Dolayısıyla, üretici ve ithalatçı, hatalı ürünün meydana gelmesinde kusurlu olmasa bile zarar görene manevi tazminat ödemekle yükümlüdür³⁹⁰.

Kişilik hakkı; bir insanın, insan olması sebebiyle sahip olduğu, hukuk düzeni tarafından korunan psikolojik, sosyolojik, ekonomik kişilik değerleridir³⁹¹. Kişilik hakkı mutlak haklardır³⁹². ÜGTDK m. 6’nın lafzında, üreticinin kişiye verilen zararlardan sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Bu noktada, “*kişiye verilen zarar*” ibaresiyle, bedensel zararlar haricindeki kişilik hakkı meydana gelen zararların da sorumluluk kapsamında olup olmadığı doktrinde değerlendirilmiştir. Doktrinde yer alan bir görüşe göre, 85/374 sayılı Direktif’te yalnızca ölüm sebebiyle veya bedensel bütünlüğün bozulmasıyla meydana gelen zararların ürün sorumluluğu kapsamında kaldığı; bu sebeple şeref ve haysiyet gibi kişisel haklara ilişkin zararların ÜGTDK m. 6 kapsamına alınmaması gerektiği savunulmuştur. Bu görüş, kişinin şeref ve haysiyetine yönelik zararların koruma kapsamına alınmasının üretici ve ithalatçı için adil olmayacağını ileri

³⁸⁹ Manevi zarar hakkında detaylı bilgi için bk. Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 165 vd.; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 271 vd.; Antalya/Görgeç, s. 234 vd.

³⁹⁰ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 92; Sağlam, s. 199; Yasan Tepetaş, s. 82; Kara, İmalatçı, s. 373; Al, s. 1810; Atamer/Kurtulan Güner, s. 32; Kanışlı, Zarar, s. 189; aynı yazarın, Üretici, s. 1441; Okur, s. 514; Çelt, s. 94. Manevi tazminat talebi için kusur aranması gerektiği yönündeki aksi görüş için bk. Balioğlu, s. 147; Gülen Erdoğan, s. 1565; Baş, s. 373; Arık, s. 209; Demir, s. 157; Baysal, s. 295; Yener, s. 286. “*Manevi tazminat yönünden yapılan değerlendirmede; dosya kapsamı, zarara yol açan ürünündeki hatanın boyutu, meydana gelen olayın vahameti, üretici olan davalının bilim ve tekniğin gerekli kıldığı son durumu dikkate almadan ürün tasarlaması, tarafların sosyal ve ekonomik durumu, vefat eden çocuğun yaşı, ailenin yaşadığı elemin boyutu, paranın alım gücü dikkate alındığında mahkemece hükmedilen manevi tazminat miktarlarının az olduğu, bu hususlar ve davalının zararın doğmasına olan etkisi dikkate alındığında davacı anne lehine 110.000,00 TL, davacı kardeşler lehine ise her biri için 15.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesinin hakkaniyete uygun olacağı gerekçesiyle; davalı vekilinin istinaf başvurusunun HMK’nın 353/1-b-1 hükmü gereğince esastan reddine, davacılar vekilinin ilk derece mahkemesi kararına ilişkin istinaf itirazlarının kabulü ile, Bulancak 2. Asliye Hukuk (Tüketici) Mahkemesi’nin 01.06.2022 tarih ve 2022/77 Esas, 2022/240 Karar sayılı kararının HMK’nın 353/1-b-2 hükmü gereğince kaldırılmasına,*”, Yargıtay 3 HD, T. 23.01.2024, E. 2023/2691, K. 2024/326, (<https://www.corpus.com.tr>, ET. 18.12.2025).

³⁹¹ Kişilik hakkı hakkında detaylı bilgi için bk. Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, s. 441; Hüseyin Hatemi, *Kişiler Hukuku (Kişiler)*, Güncellenmiş 9. Basım, (Ankara: On İki Levha Yayınları, 2021), s. 66; Mustafa Dural/Tufan Ögüz, *Türk Özel Hukuku Cilt 2*, 24. Basım, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2024), s. 99 vd. Kişilik hakkının ihlali hâlinde TBK m. 58 uyarınca tazminat talep edilebilir. Detaylı bilgi için bk. Antalya/Görgeç, s. 238 vd.

³⁹² Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, s. 445; Dural/Öğüz, s. 103.

sürmüştür³⁹³. Biz de bu görüşe katılmaktayız. Zira, ürünün hatalı olması sebebiyle bedensel zarar ve ürün dışındaki malda bir zarar meydana gelmediği sürece üretici sorumlu olmamalıdır. Hatalı ürün sebebiyle bir kişinin yalnızca kişilik hakkı zarar gördüyse; bu kişi ürün sorumluluğu kapsamında değil, haksız fiil hükümleri kapsamında manevi tazminat talep edebilmelidir.

bb. Mala Verilen Zararlar ve Saf Ekonomik Zarar

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 6/1, “*ürünün, bir kişiye veya bir mala zarar vermesi hâlinde, bu ürünün imalatçısı veya ithalatçısı zararı gidermekle yükümlüdür*” hükmü uyarınca hatalı ürün, kendi dışında kalan bir malda zarara sebep olmuşsa, ürünün üreticisi ve ithalatçısı bu zararı gidermekle yükümlüdür³⁹⁴. Örneğin, hatalı üretilen bir elektrikli su ısıtıcısı yangın çıkarmıştır. Yangın sonucunda ise tüketicinin mutfak dolapları ve mutfak eşyaları zayi olmuştur. Bu hâlde yalnızca tüketicinin malı zarara uğramıştır³⁹⁵.

Mala verilen zararlar, doğrudan zararlardır. Doktrinde ürün sorumluluğu kapsamında dolaylı zararların durumu da tartışılmıştır. Dolaylı zarar, hatalı ürünün bir başka malda sebep olduğu zararın uzantısıdır³⁹⁶. Örneğin, hatalı ürünün, otomobile verdiği zarar sonrası otomobilin tamir masrafı doğrudan zararken otomobilin çalışmadığı süre boyunca yaşadığı kazanç kaybı ya da taksiye verilen para dolaylı zarardır³⁹⁷. Doktrine göre dolaylı zarar ile hatalı ürün arasında nedensellik bağı bulunması hâlinde üretici bu zararları tazmin etmekle yükümlüdür³⁹⁸.

³⁹³ Doktrinde bir görüş, zarar görenlerin, kişisel haklarının ihlali hâlinde ürün sorumluluğu hükümleri değil; haksız fiil hükümlerine göre tazminat talep edebileceklerini öne sürmüştür. Kanışlı, Zarar, s. 193; Ünlen, s. 145; Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 92; Demir, s. 169; Baysal, s. 295.

³⁹⁴ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 92; Sağlam, s. 191; Kanışlı, Zarar, 180; aynı yazarın, Üretici, s. 1140; Yasan Tepetaş, s. 80; Oğuzer, s. 72; Arık, s. 206; Tiftik, s. 52; Atamer/Kurtulan Güner, s. 33; Ünlen, s. 165; Çelt, s. 96; Ünal/Kalkan, s. 67; Keser, s. 183. Aksi görüşe göre ise Direktif’te ürünün kendisinde meydana gelen zararlar hariç ifadesi yer almasına karşın; 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda Kanun Koyucu, bilinçli bir tercih yaparak bu ifadeyi kanuna eklememiştir. Bu sebeple ürünün kendisinde meydana gelen zararlar, ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilmelidir. Okur, s. 513; Oral, s. 136; Gülen Erdoğan, s. 1565; Kara, İmalatçı, s. 382.

³⁹⁵ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 93.

³⁹⁶ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 93. Doğrudan ve dolaylı zarar hakkında detaylı açıklamalar için bk. Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 163; Antalya/Görgeç, s. 208 vd.; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 46 vd.; Eren, s. 606 vd.

³⁹⁷ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 93.

³⁹⁸ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 93.

Kişinin mutlak hakları ihlal edilmeden meydana gelen ekonomik zarar ise “saf ekonomik zarardır”³⁹⁹. Kişinin hatalı ürün sebebiyle beklenen faydanın alınamaması sonucu uğradığı zarar, ürünün kullanılmasındaki eksiklik, ürünün kullanılamaması sebebiyle ortaya çıkan zarar, saf ekonomik zarara örnek olarak verilebilir⁴⁰⁰. Doktrinde bir görüşe göre saf ekonomik zararlar ÜGTDK m. 6’da düzenlenen ürün sorumluluğu kapsamında talep edilemezler⁴⁰¹. Biz de bu görüşe katılıyoruz. Zira, saf ekonomik zarar sözleşme ilişkisine dayanarak talep edilebilen zarardır. Saf ekonomik zararda; kişi bedensel bir zarar görmez ve ürünün kendisi dışındaki bir mal da zarar uğramaz. Oysa 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında üreticinin sorumlu olması için bedensel zarar ve mala verilen zararın meydana gelmesi gereklidir. Örneğin, atölyesindeki ahşap kesme makinesinin çalışmaması sebebiyle üretim yapamayan marangozun uğradığı ticari kazanç kaybı saf ekonomik zarardır⁴⁰². Ahşap kesme makinesi hatalı olduğu için bedensel zarar veya makine harici bir malda zarar meydana gelmemiştir. Bu sebeple 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca üretici sorumlu olmamalıdır.

Ürün sorumluluğunda, bir kişinin TBK m. 56 uyarınca manevi tazminat isteyebileceği doktrinde ağırlıklı görüşçe kabul edilmektedir⁴⁰³. Ancak kullanıcının malının zarar görmesi hâlinde TBK 58⁴⁰⁴, uyarınca üretici ve ithalatçıdan manevi tazminat talep edilip edilmeyeceği açık değildir. Doktrinde yer alan bir görüşe göre mala verilen zararlarda manevi tazminat talep edilmesinin pek mümkün olmadığı savunulmaktadır⁴⁰⁵. Aksi görüşe göre ise mala verilen

³⁹⁹ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 93; Kanışlı, Zarar, s. 180; Okur, s. 513; Öztan, s. 23; Vedat Buz, “Aynı Şahsın Farklı Hukuki Sebeplerle Sorumluluğu: TBK m.60 Üzerine Düşünceler”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 29, S. 2, (2013), s. 36.

⁴⁰⁰ Öztan, s. 23; Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 93, dn. 75.

⁴⁰¹ Saf ekonomik zararlar, sözleşmeden doğan sorumluluk kapsamında değerlendirilmelidir. Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 93; Kanışlı, Zarar, 180; Aksi görüş için bk. Okur, s. 513; Arat/Akıncı, s. 282.

⁴⁰² Örnek için bk. Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 93.

⁴⁰³ Detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/III/A/3/b/aa.

⁴⁰⁴ TBK m. 58: “Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir:

Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir.”. Kişilik hakkının ihlali hâlinde TBK m. 58 uyarınca istenebilecek tazminat hakkında detaylı bilgi için bk. Antalya/Görgeç, s. 238 vd.

⁴⁰⁵ Kanışlı, Zarar, s. 231.

zararlarda tazminat talep edilebilmelidir⁴⁰⁶. Örneğin, depremde evi yıkılan ancak bedensel zarar görmeyen kişi, yaşadığı korku ve elem sebebiyle üretici ve ithalatçıya karşı manevi tazminat talebinde bulunabilir⁴⁰⁷. *Kanaatimizce* mala verilen zararlarda da zarar gören, manevi tazminat talep edebilmelidir. Zira kişinin üzüntü, acı vb. duygular yaşaması yalnızca bedensel zararlarda mümkün olmamaktadır. Kişinin malına zarar gelmesi hâlinde de bu duyguları yaşaması mümkündür. ÜGTDK m. 6/1 uyarınca mala verilen zararların talep edilebilmesi mümkün olduğundan, mala zarar gelmesi sebebiyle yaşanan üzüntü ve elemden kaynaklanan manevi tazminat talebi de kabul edilebilmelidir.

Mala verilen zararlar başlığı altında değerlendirmemiz gereken bir diğer husus ise ürünün kendisindeki zararlardır. Üretici ve ithalatçı, ürünün hatalı olması sonucunda ÜGTDK m. 6/1 uyarınca üründeki zararı gidermekle yükümlü müdür? Üretici ve ithalatçı, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca ürün sorumluluğu kapsamında bedensel zararlardan ve mala verilen zararlardan sorumludur. Ancak ürünün kendisinde meydana gelen zarardan sorumlu değildir⁴⁰⁸. Bu zarardan alıcı ile aralarında sözleşme ilişkisi olan satıcı sorumludur⁴⁰⁹. Alıcının tüketici olduğu varsayılırsa 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun gereği ayıplı maldan doğan seçimlik haklar gündeme gelecektir. O hâlde tüketici ürünün ücretsiz onarımı ve misli ile değişimi seçimlik haklarını üretici ve ithalatçıdan talep edebilir⁴¹⁰. Yargıtay bu hususta verdiği bir kararda işyerinde fan patlaması sonucunda meydana gelen zararda; işyerindeki mala verilen zararlardan üreticiyi sorumlu tutmuşken fanda meydana gelen zarardan ise satıcıyı sorumlu tutmuştur⁴¹¹.

Ara ürününün veya ham maddesinin hatalı olması neticesinde; nihai üründe meydana gelen zarar, ürün sorumluluğu esasına göre mi yoksa ayıptan doğan sorumluluğa göre mi tazmin

⁴⁰⁶ Kara, İmalatçı, s. 373; Sağlam, s. 201; Oral, s. 137; Yener, s. 288.

⁴⁰⁷ Oral, s. 137.

⁴⁰⁸ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 92; Gayretli Aydın, s. 259; Kanışlı, Zarar, 180; aynı yazarın, Üretici, s. 1140; Yasan Tepetaş, s. 80; Oğuzer, s. 72; Tiftik, s. 52; Atamer/Kurtulan Güner, s. 33; Ünlen, s. 157; Çelt, s. 96; Ünal/Kalkan, s. 67; Keser, s. 183; Ünlen, s. 165. Aksi görüş için bk. Okur, s. 513; Oral, s. 136; Gülen Erdoğan, s. 1565; Kara, İmalatçı, s. 382; Baysal, s. 293.

⁴⁰⁹ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 94; Kara, İmalatçı, s. 380.

⁴¹⁰ Alıcı, tüketici değilse, aralarında sözleşme ilişkisi bulunmadığı için üretici ve ithalatçıdan ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim seçimlik haklarını talep edemez. Tüketicinin 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca sahip olduğu haklar hakkında detaylı bilgi için bk. İkinci Bölüm/II.

⁴¹¹ Yargıtay 11. HD, T. 27.01.1989, E. 1989/216, K. 1989/328, (<https://www.legalbank.com.tr>, E.T. 06.09.2025).

edilecektir? Ara ürün veya ham maddenin hatalı olması sebebiyle nihai üründe oluşan zarara “sirayet eden zarar” denilmektedir⁴¹². Doktrinde bu hususta ikili bir ayrıma gidilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Eğer nihai ürün, hatalı olan ara ürün veya ham madde ile birlikte satılmışsa nihai üründeki zararın malın kendisinde meydana gelen zarar olduğu kabul edilmelidir. Bu durumda nihai üründe oluşan zarar sözleşmeden doğan sorumluluk kapsamında değerlendirilmelidir. Eğer ara ürün hatalı ise ve nihai ürüne daha sonradan eklendiyse nihai ürünün kendisi olarak kabul edilmemelidir. Nihai üründeki zarar ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilmelidir⁴¹³.

Üretici ve ithalatçı, her ne kadar hatalı ürünün kendisinde meydana gelen zararı tazmin etmese de hatalı ürün dışındaki malda meydana gelen zararın tazmini için; o malın tamirini, tamiri yapılamıyorsa malın bedelini; buna ek olarak maldaki hasarın artmaması için gereken önlemlerin masraflarını ve tüketicinin malı kullanamadığı zamanda o mala ikame olacak malın teminini sağlamakla yükümlüdür⁴¹⁴.

4. Nedensellik Bağı

Üretici veya ithalatçının, zarar görene karşı sorumlu olması için; zarar ile hatalı ürün arasında uygun nedensellik bağının mevcut olması gereklidir⁴¹⁵. Nedensellik bağı; haksız fiil ve haksız fiilin sebep olduğu zarar arasında sebep-sonuç ilişkisini ifade eder⁴¹⁶. Nedensellik bağının tespitinde doktrinde kabul gören teori uygun nedensellik bağı teorisidir. Uygun nedensellik bağı, fiilin etkisiyle meydana gelen sonucu, hayatın olağan akışına ve fiilin amacına uygun biçimde ortaya çıkarmaya elverişli ve bu sonucun gerçekleşme olasılığını objektif olarak artıran zorunlu koşul ile meydana gelen sonuç arasındaki ilişkiyi ifade eder⁴¹⁷. Eğer uygun

⁴¹² Atamer/Kurtulan Güner, s. 34; Kanişlı, Zarar, s. 201.

⁴¹³ Atamer/Kurtulan Güner, s. 34; Kanişlı, Zarar, s. 201; Havutçu, Üretici, s. 86; Baş, s. 373; Ünlen, s. 169.

⁴¹⁴ Şenel, s. 118; Yasan Tepetaş, s. 78; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 250; Havutçu, Üretici, s. 88.

⁴¹⁵ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 264; Çelt, s. 97; Kırca, s. 163-164; Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 244; Kanişlı, Üretici, s. 1442; Ünal/Kalkan, s. 73; Yasan Tepetaş, s. 85; Şenel, s. 119; Arık, s. 212; Demir, s. 174; Oğuzer/Baysal, s. 120; Oral, s. 132; Karyot, s. 89; Dinç, s. 144; Atamer/Kurtulan Güner, s. 37; Gayretli Aydın, s. 259; Sağlam, s. 205; Kara, İmalatçı, s. 384; Baş, s. 374; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 26; Baysal, s. 296; Yener, s. 253.

⁴¹⁶ Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 167; Antalya/Görgeç, s. 261; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, Borçlar Genel, s. 762.

⁴¹⁷ Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 168; Antalya/Görgeç, s. 262-263; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, Borçlar Genel, s. 762; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 49.

nedensellik bağıını kesen sebepler mevcut ise kişi haksız fiil sonucu zarara uğradığını iddia ederek tazminat talep edemez. Nedensellik bağıını kesen sebepler; mücbir sebep, zarar gören kişinin nedensellik bağıını kesecek derecede ağır kusuru, üçüncü bir kişinin ağır kusurudur. Bu hâllerin birinin mevcudiyeti hâlinde nedensellik bağı kesilmiş olur⁴¹⁸.

85/374 sayılı Direktif m. 4'te⁴¹⁹ zarar görenin, zarar ile hata arasındaki nedensellik bağıını ispatlaması gerektiği düzenlenmiştir⁴²⁰. 2024/2853 sayılı Direktif'te de hatalı ürün ve zarar arasında nedensellik bağı aranmış; ancak bu bağıın ispatı noktasında 85/374 sayılı Direktif'e nazaran zarar görene birtakım kolaylıklar sağlanmıştır⁴²¹.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda nedensellik bağına ilişkin bir tanım yer almamaktadır⁴²². Bu sebeple doktrinde ürün sorumluluğu kapsamında uygun nedensellik bağı teorisinin uygulanması gerektiği ileri sürülmüştür⁴²³. Uygun nedensellik bağı teorisine göre zarar, hayatın olağan akışı ve geçmişte yaşanmış tecrübeler doğrultusunda, hata sonucunda meydana gelmelidir.⁴²⁴ Nedensellik bağı üreticinin hatalı ürünün üretilmesine sebep olan davranışı ile zarar arasında değil, hata ile zarar arasında olmalıdır⁴²⁵. Üretici ve ithalatçı, uygun nedensellik bağıının kesilmesi hâlinde hatalı ürün sebebiyle meydana gelen zarardan sorumlu olmaz. Uygun nedensellik bağıının kesilmesi; mücbir sebep, zarar görenin kusurlu davranışıyla veya üçüncü bir kişinin daha ağır kusurunun mevcut olmasıyla gerçekleşir⁴²⁶.

⁴¹⁸ Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 170 vd.; Antalya/Görgeç, s. 270 vd.; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 52 vd.; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, Borçlar Genel, s. 765.

⁴¹⁹ 85/374 sayılı Direktif m. 4: “Zarara uğrayan kişinin zararı, hatayı ve hata ile zarar arasındaki nedensellik bağıını ispat etmesi gerekir.”

⁴²⁰ Yasan Tepetaş, s. 86; Kara, İmalatçı, s. 386; Sirmen, Ürün, s. 79; Şenel, s. 120; Arık, s. 122; Atamer/Kurtulan Güner, s. 36; Polat, s. 1005; Sağlam, s. 205; Erlüle, Yapımcı, s. 328; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 26.

⁴²¹ Detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/IV/A.

⁴²² Yasan Tepetaş, s. 86; Atamer/Kurtulan Güner, s. 36; Polat, s. 1005; Şenel, s. 120; Sağlam, s. 206.

⁴²³ Yasan Tepetaş, s. 86; Sağlam, s. 205; Gayretli Aydın, s. 259; Sirmen, Ürün, s. 163; Kırac Adır, s. 208; Kara, İmalatçı, s. 388; Erlüle, Yapımcı, s. 328; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 26.

⁴²⁴ Arık, s. 213; Yasan Tepetaş, s. 86; Gayretli Aydın, s. 259; Sirmen, Ürün, s. 163; Kırac Adır, s. 208; Kibar, s. 120.

⁴²⁵ Arık, s. 122; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 271; Demir, s. 176; Öztan, s. 293; Sağlam, s. 205.

⁴²⁶ Öztan, s. 292; Demir, s. 179; Karyot, s. 90; Yasan Tepetaş, s. 85; Gayretli Aydın, s. 260; Sağlam, s. 208.

Nedensellik bağıını kesen ilk sebep mücbir sebeptir. Mücbir sebebin varlığı hâlinde üreticinin iradesi dışında, kaçınılmaz ve öngörülmez objektif bir sebep ile hatanın oluşması gerekir, bu hâlde üretici hatalı ürün sebebiyle sorumlu tutulmaz⁴²⁷. İkinci sebep ise üçüncü kişinin kusurudur. Üçüncü kişinin kusuru, ÜGTDK m. 21/3'te⁴²⁸ düzenlenmiştir. Bu hâlde meydana gelen zararda üçüncü kişinin ihmali veya fiili mevcuttur. Zira üçüncü kişinin fiil ve ihmalinin nedensellik bağıını kesecek ölçüde olması elzemdir. Aksi hâlde üreticinin ürün sorumluluğu devam eder⁴²⁹. Nedensellik bağıının kesilmesini sağlayan son sebep ise zarar görenin kusurudur. ÜGTDK m. 21/4'e⁴³⁰ göre zarar görenin zararın meydana gelmesindeki kusuru tazminat miktarının belirlenmesinde önem arz eder. Eğer zarar gören, zararın meydana gelmesinde nedensellik bağıının kesilmesini gerektirecek kadar kusurlu ise üretici veya ithalatçı, doğan zarardan sorumlu olmaz⁴³¹.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 21/2 uyarınca yukarıda sayılan nedensellik bağıını kesen sebeplere ek olarak üreticiye sorumluluktan kurtuluş kanıtı imkânı tanımıştır. Bu kanıtlar; ürünün piyasaya üretici veya ithalatçı tarafından arz edilmemiş olması, hataya dağıtıcı veya üçüncü bir kişinin müdahalesinin sebep olması ve ürünlerdeki uygunsuzluğun teknik düzenlemelere ve diğer düzenlemelere aykırı olmamasıdır⁴³².

Zarar gören, zarar ile ürünün hatalı olması arasında nedensellik bağı olduğunu iddia ettiği için bu iddiasını ispatlamak zorundadır⁴³³. Ancak üretiminde fazlaca teknik bilgi gereken ve hataların anlaşılmasının teknik bilgi olmadan mümkün olmadığı ürünlerde, zarar gören tüketicilerin hata ile zarar arasındaki nedensellik bağıını ispatlaması oldukça zordur. Bu sebeple

⁴²⁷ Demir, s. 179; Öztan, s. 292; Karyot, s. 90; Yasan Tepetaş, s. 85; Gayretli Aydın, s. 260; Sağlam, s. 210.

⁴²⁸ ÜGTDK m. 21/3: “İmalatçı veya ithalatçı, ikinci fıkrada belirtilen şartlardan birini ispatladığı takdirde, 6 ncı maddede belirtilen tazminat sorumluluğu kalkar. Zararın, ürünlerdeki uygunsuzluğun yanı sıra üçüncü bir kişinin fiili veya ihmaliinden kaynaklanmış olması imalatçı veya ithalatçının 6 ncı maddede düzenlenen tazminat sorumluluğunu azaltmaz. Ancak, imalatçı veya ithalatçının üçüncü kişiye rücu hakkı saklıdır.”

⁴²⁹ Oğuzer, s. 135; Arık, s. 226; Demir, s. 181; Karyot, s. 90; Sağlam, s. 212.

⁴³⁰ ÜGTDK m. 21/4: “Zararın, ürünlerdeki uygunsuzluğun yanı sıra zarar görenin veya zarar görenin sorumluluğundaki bir kişinin kusurundan kaynaklanmış olması hâlinde, imalatçı veya ithalatçının 6 ncı maddede düzenlenen tazminat sorumluluğu, hal ve şartlara göre azaltılabileceği gibi tamamen de kaldırılabilir.”

⁴³¹ Öztan, s. 292; Demir, s. 179; Karyot, s. 90; Sağlam, s. 211; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 270.

⁴³² Sorumluluktan kurtuluş sebepleri hakkında detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/IV/E.

⁴³³ Polat, s. 1005; Yasan Tepetaş, s. 86; Şenel, s. 120; Demir, s. 175; Kanışlı, Zarar, s. 175; Atamer/Kurtulan Güner, s. 36; Gayretli Aydın, s. 260; Kara, İmalatçı, s. 386; Oral, s. 132; Oğuzer/Baysal, s. 120; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 26.

hata ve zarar arasında nedensellik bağının kurulduğunun karine olarak kabul edilmesi gereklidir⁴³⁴.

D. Sorumlu Tutulacak Kişiler

1. Üretici

a. Terminoloji

Ürün sorumluluğu kapsamında ürün üreten kişi için doktrinde “*imalatçı*”, “*yapımcı*” ve “*üretici*” kavramları kullanılmıştır⁴³⁵. Yargıtay ise kimi kararlarında üretici kavramını kullanmışken kimi kararlarında imalatçı kavramını tercih etmiştir⁴³⁶.

Türk Dil Kurumu imalatçı kavramını, “*imalat yapan kimse*” olarak tanımlanmıştır⁴³⁷. İmalatın tanımı ise “*ham maddenin işlenerek mal hâline getirilmesi*” şeklinde ifade edilmiştir⁴³⁸. Bu bağlamla doktrinde yer alan bir görüşe göre, imalatçı kavramı sanayi sektörü ile ilişkilendirilmiş ve doğal ürün üreten kişilerin imalatçı kavramı içerisinde yer alamayacağı savunulmuştur. Bu görüşe göre 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında sadece sanayi ile uğraşan kişiler değil, doğal ürünleri üreten kişiler de zarar görene karşı sorumlu tutulmalıdır. Bu sebeple ilgili görüş, imalatçı kavramının kullanılmaması gerektiğini savunmuş ve bunun yerine kullanılacak üretici kavramının daha kapsayıcı olduğunu ileri sürmüştür⁴³⁹. Aksi görüşe göre ise ürün sorumluluğunun düzenlendiği 7223 sayılı Ürün

⁴³⁴ Şenel, s. 120; Demir, s. 175; Kanışlı, Üretici, s. 1442; Atamer/Kurtulan Güner, s. 37; Gayretli Aydın, s. 262; Oral, s. 132; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 26.

⁴³⁵ Üreticinin ve ithalatçının hatalı ürünleri sebebiyle verdikleri zararlar için kullanılan terminoloji hakkında detaylı açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/II/A.

⁴³⁶ Yargıtay’ın üretici kavramının kullandığı kararlar: Yargıtay 13. HD, T. 26.11.2015, E. 2015/15011, K. 2016/34674; Yargıtay 3. HD, T. 07.02.2022, E. 2021/8941, K. 2022/656; Yargıtay 5. HD, T. 03.02.2025, E. 2025/87, K. 2025/591; Yargıtay 3. HD, T. 15.11.2021, E. 2021/3976, K. 2021/11399. Yargıtay’ın imalatçı kavramını kullandığı kararlar: Yargıtay 11. HD, T. 20.05.2013, E. 2012/11093, K. 2013/10373; Yargıtay 13. HD, T. 27.06.2013, E. 2012/30074, K. 2013/17722; Yargıtay 3. HD, T. 24.02.2021, E. 2020/7400, K. 2021/1844; Yargıtay 13. HD, T. 25.09.2014, E. 2013/27932, K. 2014/28788; Yargıtay 13. HD, T. 11.07.2013, E. 2013/1205, K. 2013/19339, (www.corpus.com.tr, E.T. 17.05.2025).

⁴³⁷ <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 29.04.2025.

⁴³⁸ <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 29.04.2025.

⁴³⁹ Kırca, s. 203; Keser, s. 77; Ünal/Kalkan, s. 72; Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2616; Kurt, s. 363; Yazıcı, s. 233; Ünlen, s. 41; Al, s. 1809. Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 13; Kanışlı, Kanun Koyucu’nun bilinçli bir tercih yapmadığını ileri sürmüştür. Kanışlı, Üretici, s. 1426. Aynı yönde görüş için bk. Kırac Adır, s. 211, dn. 974.

Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda ürün üreten kişi için imalatçı kavramının kullanılması, Kanun Koyucu’nun bu hususta imalatçı kavramını tercih ettiğini göstermektedir⁴⁴⁰. 85/374 sayılı Direktif ise kavram olarak üreticiyi tercih etmiştir. Buna karşılık yürürlüğe girecek olan 2024/2853 sayılı Direktif ise üretici kavramı yerine imalatçı kavramını kullanmayı tercih etmiştir⁴⁴¹.

Türk Dil Kurumu uyarınca yapımcı, *“bir şeyin yapımını üstlenen veya gerçekleştiren kimse veya özellikle sinema, tiyatro, televizyon gibi alanlarda bir yapımın finansmanını sağlayan ve organizasyonunu üstlenen kişi”* olarak tanımlanmıştır⁴⁴². Bu bağlamda, yapımcı kavramı fikir ve sanat ürünlerinin üreticileri için kullanılmaktadır. Oysa 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu bu üreticiler için bir sorumluluk atfetmemiştir. Bu sebeple doktrinde yapımcı kavramının kullanılmasının hukuksal anlamda belirsizlik yaratacağı öne sürülmüştür⁴⁴³.

Çalışmamızda tercih edilen kavram ise *“üretici”* kavramıdır. TDK, üretici kavramını, *“üretimle uğraşan kimse; yetiştirici, müstahsil, prodüktör, tüketici karşıtı”* olarak tanımlamıştır⁴⁴⁴. Üretici kavramında temel alınan unsur üretim faaliyeti gerçekleştirebilme becerisidir. Üretim ise TDK’da, *“belirli faaliyet ve işlemler sonucunda yeni bir mal veya hizmet meydana getirme”* şeklinde tanımlanmıştır⁴⁴⁵. Bu tanımlardan yola çıkarak kanaatimizce, üretici kavramının, hem endüstriyel ürünler ile bağdaştırılan imalatçı kavramını hem doğal ürünleri üreten kişileri hem de yapımcı kavramı altında değerlendirebilecek aktörleri kapsadığı düşünülebilir. Bu sebeple kanaatimizce, ürün sorumluluğu hususunda ürün üreten kişi, en iyi şekilde üretici kavramı ile ifade edilmektedir. Ayrıca TKHK m. 3/1-n’de de üretici kavramı tercih edilmiştir. Bize göre, kanunlar arasındaki yeknesaklığın sağlanması adına, üretici kavramının ürün sorumluluğu kapsamında kullanılması gereklidir.

⁴⁴⁰ Kara, İmalatçı, s. 252; Yavuz, İmalatçı, s. 1318; Oğuzer/Baysal, s. 118; Demir, s. 106; Yener, s. 263.

⁴⁴¹ Yazıcı Çakmak, 2024/2853 sayılı Direktif’te imalatçı kavramının tercih edilmesinin sebebinin ürün sorumluluğu ve ürün güvenliği direktifleri arasında kavram birliğinin sağlanması olduğunu ileri sürmüştür. Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 519; Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2617.

⁴⁴² <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 29.04.2025.

⁴⁴³ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 14; Arık, s. 9; Yasan Tepetaş, s. 9; Kibar, s. 52; Şenel, s. 55; Yavuz, İmalatçı, s. 1317-1318.

⁴⁴⁴ <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 29.04.2025.

⁴⁴⁵ <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 29.04.2025.

b. Genel Olarak

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 3/1-g göre üretici, *“Ürünü imal ederek veya ürünün tasarımını veya imalatını yaptırarak kendi isim veya ticari markası ile piyasaya arz eden gerçek veya tüzel kişi”* olarak tanımlanmıştır. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden önce, üreticilerin ayıplı mallar nedeniyle verdikleri zararlara ilişkin sorumlulukları 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında düzenlenmekteydi. Bu sebeple üreticinin kim olduğu tespit edilirken TKHK m. 3/1-n’deki⁴⁴⁶ hüküm esas alınmaktaydı. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle birlikte, üreticinin tüketiciye karşı ayıplı maldan kaynaklanan sorumluluğuna ek olarak; hatalı ürünlerden doğan kusursuz sorumluluğu da düzenlenmiştir. Bu doğrultuda ÜGTDK m. 3/1-g’de, TKHK m. 3/1-n’deki tanımdan farklı bir üretici tanımı yapılmış⁴⁴⁷ ve 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’ndaki üretici tanımında ara madde ve ham madde üreticilerine değinilmemiştir⁴⁴⁸.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’ndaki üretici tanımı, 85/374 sayılı AB Direktifi’ndeki üretici tanımıyla⁴⁴⁹ örtüşmemektedir⁴⁵⁰. Direktifte, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’ndan farklı olarak ara madde ve ham madde üreticilerine açıkça yer verilmiştir. Doktrinde yer alan bir görüşe göre, tanımlamanın farklı olmasının sebebi 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’ndaki tanımlamada 765/2008/EC sayılı Ürünlerin Pazarlanmasına İlişkin Akreditasyon ve Piyasa

⁴⁴⁶ TKHK m. 3/1-n’de ise üretici: *“Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere, tüketiciye sunulmuş olan mal ya da bu malların ham maddelerini yahut ara mallarını üretenler ile mal üzerine markasını, unvanını veya herhangi bir ayırt edici işaretini koyarak kendisini üretici olarak gösteren gerçek veya tüzel kişidir.”*

⁴⁴⁷ GÜGY m. 4/1-ğ’ye göre üretici: *“Türkiye’de yerleşik olması hâlinde ürünü imal eden ve ürüne kendi ismini, ticari markasını veya herhangi bir ayırt edici işaret koyarak kendisini imalatçı olarak sunan veya ürünü ıslah eden, Kanun kapsamında imalatçı sıfatını haiz gerçek veya tüzel kişiyi”* olarak tanımlamıştır. Ayrıca maddenin devamında *“İmalatçının Türkiye’de yerleşik olmaması hâlinde, Kanun kapsamında ürünün yetkili temsilcisi sıfatını haiz Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişiyi, yetkili temsilcinin bulunmaması hâlinde ürünü ithal eden, Kanun kapsamında ithalatçı sıfatını haiz gerçek veya tüzel kişidir.”*

⁴⁴⁸ Kanişlı, Üretici, s. 1426; Ünlen, s. 44; İnceoğlu, Ürün, s. 86; Demir, s. 113; Kurt, s. 367; Yasan Tepetaş, s. 89-90; Sağlam, s. 95.

⁴⁴⁹ 85/374 sayılı AB Direktifi m. 3/1’e göre üretici: *“Nihai bir ürünün imalatçısını, herhangi bir ham maddenin üreticisini veya bir bileşen parçasının imalatçısını ve ismini, ticari markasını ya da diğer ayırt edici özelliğini ürün üzerinde belirtmek suretiyle kendisini ürünün üreticisi olarak tanıtan herhangi bir kişidir.”*

⁴⁵⁰ Atamer/Kurtulan Güner, s. 7; Kanişlı, Üretici, s. 1426; Sağlam, s. 95.

Gözetimi Gerekliliklerini Belirleyen AB Tüzüğü m. 2/3'ün esas alınmış olmasıdır⁴⁵¹. Buna karşılık, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra düzenlenen 2024/2853 sayılı AB Direktif'inde yer alan üretici tanımı⁴⁵², 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'ndaki tanım ile paralellik göstermektedir. Her iki mevzuattaki tanımlamada da ara ürün üreticilerine ve ham madde üreticilerine değinilmemiştir. Böylece 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda yer alan üretici tanımı, ürün sorumluluğunun düzenlendiği AB hukukundaki Direktif'te yer alan üretici tanımı ile uyum sağlamıştır.

Doktrinde yer alan bir görüşe göre, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında, ara ürün üreticilerinin ve ham madde üreticilerinin tanımlarının açık şekilde yapılmamış olması eleştirilmiştir⁴⁵³. Zira üretici tanımındaki bu kavramsal eksiklik, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında ara ürün üreticilerinin ve ham madde üreticilerinin zarar gören kişilere karşı sorumlu tutulamamasına yol açabilir. Bu sebeple tüketicilerin veya nihai kullanıcıların zararların tazmini güçleşmekte, dolayısıyla etkin bir hukuki koruma mekanizmasının işletilmesi engellenmektedir. Örneğin, cep telefonunun bataryasının patlaması sonucu bedensel veya mala verilen zarara uğrayan bir tüketici, zararlarının tazmini için yalnızca telefon üreticisine başvurabilir. Batarya, telefonun ara ürünü olarak değerlendirildiğinden ve ara ürün üreticisinin sorumluluğu 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda açık bir şekilde düzenlenmediğinden, tüketici doğrudan batarya üreticisine karşı başvuru hakkına sahip olmayabilir. Bu durum, özellikle zararın doğrudan bataryadaki bir kusurdan kaynaklandığı hâllerde, tüketicinin etkin şekilde korunmasını engellemekte ve sorumluluğun tespiti ile zarar görenin zararının giderilmesi bakımından ciddi bir boşluk yaratmaktadır⁴⁵⁴.

⁴⁵¹ Sağlam, s. 96. 765/2008/EC sayılı AB Tüzüğü m. 2/3: “Üretici, bir ürünü imal eden veya bir ürünü tasarlayan veya imal ettiren ve bu ürünü kendi adı veya ticari markası altında pazarlayan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi anlamına gelecektir.”, (<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2008/765/oj/eng>, E.T. 17.05.2025).

⁴⁵² 2024/2853 sayılı AB Direktifi m. 4/10'a göre üretici: “Bir ürünü geliştiren, imal eden veya üreten ya da bir ürünün tasarımını veya imalatını yaptıran, ya da adını, ticari markasını veya diğer ayırt edici özelliklerini bu ürüne koyarak kendisini üretici olarak tanıtan yahut bir ürünü kendi kullanımı için geliştiren, imal eden veya üreten her gerçek veya tüzel kişidir.”

⁴⁵³ Kanışlı, Üretici, s. 1426; Ünlen, s. 44; İnceoğlu, Ürün, s. 86; Demir, s. 113; Kurt, s. 367; Yasan Tepetaş, s. 89-90; Yener, s. 264.

⁴⁵⁴ Atamer/Kurtulan Güner, s. 8; Kanışlı, Üretici, s. 1426.

Doktrinde yer alan bir görüş, söz konusu belirsizliğin giderilmesi amacıyla, ÜGTDK m. 3/1-g’de yer alan ürün tanımının geniş yorumlanması gerektiğini savunmaktadır. Bu çerçevede, ara ürün üreticilerinin ve ham madde üreticilerinin de ürettikleri ürünlerin hatalı olması durumunda, neden oldukları zararlardan sorumlu tutulmaları gerektiği ileri sürülmektedir. Bu görüş, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun açıkça düzenlemediği hususların, 85/374 sayılı AB Direktifi doğrultusunda ve kanunun amacı dikkate alınarak yorumlanması gerektiğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla, ara ürün ve ham madde üreticileri, üretici sıfatıyla sorumluluk taşırlar⁴⁵⁵.

Doktrinde yer alan bir diğer görüş ise, ara madde ve ham madde üreticilerinin; hâlihazırda üretici tanımı içerisinde yer aldıklarını ileri sürmüştür. Zira, ÜGTDK m. 6/3, *“Ürünün sebep olduğu zarardan birden fazla imalatçı veya ithalatçının sorumlu olması hâlinde, bunlar müteselsilen sorumlu tutulurlar.”* hükmü gereğince birden fazla üretici hatalı üründen dolayı zarar görene karşı sorumlu olabilir. Bu görüş, ilgili maddeden yola çıkarak ara madde ve ham madde üreticilerinin nihai ürün üreticisi ile sorumlu olacağını kabul etmektedir⁴⁵⁶.

Doktrinde yer alan aksi görüşe göre ise kanun lafzı gereği ara madde ve ham madde üreticilerinin, ürün sorumluları arasında gösterilmesi mümkün değildir. Bu görüşe göre, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda ara ürün ve ham madde üreticilerinin sorumlu olarak gösterilmemesinin sebebi Kanun Koyucu’nun bilinçli tercihidir. Kaldı ki zarar gören kişilerin ara madde ve ham madde üreticilerinin bilgilerini elde etmesi her olayda mümkün değildir. Bu sebeple ilgili görüş, zarar görenin, zararının tazmini için nihai ürün üreticisine başvurmasının yerinde olacağını savunmaktadır. Ayrıca 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, 85/374 sayılı Direktif m. 7/f’nin aksine, ara ürün ve ham madde üreticilerine, hatanın kendi ürünlerinde olmaması hâlinde, sorumluluktan kurtulma imkânı tanımamıştır⁴⁵⁷. İlgili görüş, ara madde ve ham madde üreticilerinin hatalı ürünler sebebiyle zaten sorumlu olmadıklarından bahisle, bu üreticiler için özel bir kurtuluş imkânının

⁴⁵⁵ Atamer/Kurtulan Güner, s. 8; Kanişlı, Üretici, s. 1426; İnceoğlu, Ürün, s. 86; Kurt, s. 367; Yasan Tepetaş, s. 89; Ünlen, s. 44; Yener, 265.

⁴⁵⁶ Keser, s. 79.

⁴⁵⁷ Sorumluluktan kurtuluş sebeplerine ilişkin detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/IV/E/4.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda düzenlenmediğini ileri sürmüştür⁴⁵⁸.

Kanaatimizce, her ne kadar 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda açıkça düzenlenmese de ara ürün ve ham madde üreticileri zarar görene karşı sorumlu olmalıdır. ÜGTDK m. 6/3 hükmü, bir ürünün birden fazla üretici ve ithalatçısı varsa bu üretici ve ithalatçıların birlikte müteselsilen sorumlu olacağını düzenlemiştir. Bu düzenleme uyarınca ara ürün ve ham madde üreticilerinin hatalı ürünlerinden dolayı sorumlu oldukları söylenebilir. Kaldı ki üretici ve ithalatçı dışında, ürünün yetkili temsilcisi ve dağıtıcısının bile 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca sorumluluğu düzenlenmiştir. Ürünün gerçek üreticileri olan ara ürün ve ham madde üreticilerinin, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca sorumlu olmayacaklarını düşünmek kanaatimizce kanun amacıyla örtüşmemektedir.

Ürün sorumluluğu kapsamında üretici tanımlamasına ilişkin olarak doktrinde eleştirilen bir diğer husus, GÜGY m. 4/1-ğ hükmünde ithalatçı ve yetkili temsilcilerin de üretici tanımına dahil edilmesidir. Bu madde, kendi bağlamında değerlendirildiğinde, ithalatçı ve yetkili temsilcilerin üretici olarak kabul edilmesi mümkün görünmektedir. Ancak, Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'nin esas aldığı ÜGTDK m. 6 ve m. 11 birlikte değerlendirildiğinde, bu kavramların üretici kavramından farklı ve bağımsız hukuki nitelik taşıdığı görülmektedir⁴⁵⁹. Bu sebeple kanaatimizce Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'nde düzenlenen üretici tanımının değiştirilerek 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda yer alan tanımla uyumlu hale getirilmesi gereklidir.

Doktrinde, Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'ndeki üretici tanımının farklı olmasının nedeni olarak, düzenlemenin dayanağı olan 2001/95 sayılı Direktif⁴⁶⁰ gösterilmektedir⁴⁶¹.

⁴⁵⁸ Okur, s. 315; Yazıcı, s. 234; Arık, s. 290; Gayretli Aydın, s. 238- 239.

⁴⁵⁹ Sağlam, s. 98; Yener, s. 263.

⁴⁶⁰ 2001/95 sayılı Direktif m. 2/e: “*üretici*” aşağıdaki anlamlara gelir:
(i) Topluluk'ta yerleşik olması hâlinde ürünün üreticisi ve ürüne adını, ticari markasını veya diğer ayırt edici işaretini iliştiyerek kendisini üretici olarak tanıtan herhangi bir kişi veya ürünü yeniden şartlandıran kişi;
(ii) üreticinin Topluluk'ta yerleşik olmaması hâlinde, üreticinin temsilcisi veya Topluluk'ta yerleşik bir temsilcinin bulunmaması hâlinde, ürünün ithalatçısı;
(iii) faaliyetleri bir ürünün güvenlik özelliklerini etkileyebildiği ölçüde, tedarik zincirindeki diğer profesyoneller.”

⁴⁶¹ Sağlam, s. 96.

Kanaatimizce, yönetmeliğin dayandığı Direktif farklı bir amaca hizmet etmektedir. Ürün güvenliği kapsamında yapılan bu tanımın, ürün sorumluluğuna ilişkin normatif düzenlemelerle örtüşmediği açıktır. Bu nedenle, Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'nin üretici tanımının 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu sistematigi ile uyumlu hale getirilmesi kavramsal tutarlılık sağlayacaktır.

c. Gerçek Üretici

Gerçek üretici, bir ürün veya hizmeti başka kişilerden bağımsız olarak üreten gerçek veya tüzel kişidir⁴⁶². Kamu tüzel kişisi de üretici olabilir⁴⁶³. Gerçek üreticiler, ürünlerini kendi hâkimiyet alanı kapsamında üretirler. Bu ürünlerin üretilmesindeki tüm aşamalarla gerçek üretici ilgilenmektedir⁴⁶⁴. Ürünleri kendi hâkimiyet alanında üretmeyen ve bir başkasının emir ve talimatları doğrultusunda hareket eden kişiler, üretici sıfatını haiz değildirler⁴⁶⁵. Örneğin bir uçak fabrikasında, uçakları tasarlayan mühendisler ile uçakların mekanik parçalarını bir araya getiren işçiler, üretici sayılmazlar. Ancak bu kişilerin hataları sebebiyle bir zarar meydana gelmişse, ürünün üreticisinin TBK m. 66'da düzenlenen "*adam çalıştıranın sorumluluğu*" ilkesi gereğince ilgili zararları tazmin etmesi beklenenecektir⁴⁶⁶.

Gerçek üretici ile görünüşte üretici arasındaki fark; gerçek üreticinin üretim faaliyeti sonucunda yeni bir ürün meydana getiriyor olmasıdır⁴⁶⁷. Doktrinde yeni bir ürünün meydana gelmesinde iki farklı yöntem öngörülmektedir. İlk yöntem uyarınca, daha önceden üretilmemiş bir ürünün ham maddelerinden başlayarak bir araya getirilmesi gereklidir. Ürün meydana gelirken, üreticinin tasarımı, bilgisi ve teknik donanımları etkilidir⁴⁶⁸. İkinci yöntem de ise, daha önceden üretilmiş bir ürünün üzerinde birkaç değişiklik yapılması ile yeni bir kullanım kazanması sağlanır. Böylece eski ürünün yenileşmesi ve farklılaşması sağlanarak âdeta yeni bir

⁴⁶² Kırca, s. 204; Kara, İmalatçı, s. 269; Arık, s. 256; Kurt, s. 365; Kırac Adır, s. 212; Ünlen, s. 34; Özel, Tüketici, s. 158; Aydos, Risk, s. 1788. Gerçek kişi hakkında detaylı bilgi için bk. Dural/Öğüz, s. 5 vd.; Hatemi, Kişiler, s. 1. Tüzel kişiler hakkında detaylı bilgi için bk. Dural/Öğüz, s. 217 vd.; Hatemi, Kişiler, s. 91 vd.

⁴⁶³ Kırca, s. 204; Arık, s. 256.

⁴⁶⁴ Kırca, s. 204; Arık, s. 256.

⁴⁶⁵ Kırca, s. 204; Kara, İmalatçı, s. 278; Aydos, Ürün, s. 113; Demir, s. 110; Kurt, s. 365.

⁴⁶⁶ Kara, İmalatçı, s. 278; Demir, s. 110.

⁴⁶⁷ Kara, İmalatçı, s. 269.

⁴⁶⁸ Kara, İmalatçı, s. 269.

ürün elde edilir⁴⁶⁹. Bu doğrultuda 2024/2853 sayılı Direktif m. 8/2’de, “*bir ürünü üreticinin kontrolü dışında önemli ölçüde değiştiren ve daha sonra piyasaya süren veya hizmete sunan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi paragrafının amaçları doğrultusunda söz konusu ürünün üreticisi olarak kabul edilir*” şeklinde düzenleme yapılmıştır⁴⁷⁰. 85/374 sayılı Direktif’ten farklı olarak Yeni Direktif, ürünün üzerinde esaslı değişiklik yapanların gerçek üretici olacaklarına dair açık bir düzenleme getirmiştir. Böylece ikinci yöntem ile yeni ürünlerin üretilbileceği Direktif tarafından da kabul edilmiştir⁴⁷¹. Doktrinde ise ÜGTDK m. 13, “*...ürün güvenliği mevzuatına uygunluğunu etkileyecek şekilde değiştiren ithalatçılar ile dağıtıcılar bu Kanun kapsamında imalatçı sayılırlar*” hükmü uyarınca üründe esaslı değişiklik yapan kişilerin üretici olarak kabul edilmesi gerektiği savunulmuştur⁴⁷².

Gerçek ürün üreticisinin, bir ürünün tüm parçalarını kendi üretmesi ile, başkaları tarafından üretilen parçaları montajlayarak yeni bir ürün üretmesi arasında bir fark yoktur. Her iki hâlde de gerçek üretici, kendi bilgi ve tasarımını kullanacak olup yeni bir ürün meydana getirir. Örneğin bir üreticinin, otomobilin tüm parçalarını aynı fabrikada üretilip montajlaması ile bu parçaları başka ülkelerden temin edip sadece montajlaması arasında, üreticilik sıfatı hususunda bir fark bulunmamaktadır⁴⁷³.

aa. Nihai Ürün Üreticisi

Nihai ürün, tüketicilerin doğrudan kullanımına sunulan, ek bir işlem veya müdahale gerektirmeksizin piyasaya arz edilen son üründür⁴⁷⁴. Nihai ürün üreticisinin, ürünü oluştururken ham madde veya ara ürünleri dışarıdan temin edip birleştirmesi ya da tüm bileşenleri kendisi üreterek ürünü ortaya koyması arasında hukuki açıdan bir fark bulunmamaktadır. Her iki durumda da nihai ürünü piyasaya süren kişi, nihai ürün üreticisi sıfatını taşır⁴⁷⁵. Ham madde

⁴⁶⁹ Kara, İmalatçı, s. 269. Bu hâlde ürünün üzerinde esaslı değişiklik yapılmış olur. Ayrıntılı bilgi için bk. Kara, İmalatçı, s. 281; Arık, s. 105; Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 516.

⁴⁷⁰ Direktif’in ilgili maddesi için bk. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng>, E.T. 17.05.2025.

⁴⁷¹ Kurt, s. 375.

⁴⁷² Kara, İmalatçı, s. 418; Polat, s. 1011; Kurt, s. 375.

⁴⁷³ Kara, İmalatçı, s. 269.

⁴⁷⁴ Kırca, s. 205; Kara, İmalatçı, s. 270; Günergök, s. 324; Ünlen, s. 34; Aydos, Ürün, s. 115; Sağlam, s. 99; Arık, s. 259; Kurt, s. 368; Havutçu, Üretici, s. 89; Sağlam, s. 99.

⁴⁷⁵ Havutçu, Üretici, s. 89; Kurt, s. 368; Aydos, Ürün, s. 115; Kırca, s. 206; Sağlam, s. 99.

veya ara ürünleri bir araya getirerek yeni bir ürün ortaya koyan üretici, yalnızca ham maddeleri birleştiren kişi olmanın ötesinde, tedarik zincirindeki çeşitli üretim girdilerini koordine ederek katma değer oluşturan temel aktördür⁴⁷⁶. Nihai ürün üreticisi üretim sürecinde ara ürünlerin ve ham maddelerin temininden, nihai ürünün piyasaya sürülmesine kadar olan aşamalarda önemli bir rol üstlenir. Önemli olan nihai ürün üreticisi tarafından ürünün son hâli ile tüketici veya nihai kullanıcılara sunulmasıdır⁴⁷⁷.

Nihai ürünün kendisinde veya nihai ürünün üretiminde kullanılan ara ürün veya ham maddelerde bulunan bir hata nedeniyle ortaya çıkan zararlarda nihai ürün üreticisi asli sorumludur⁴⁷⁸. Zira, nihai ürün üreticisi, bu bileşenleri sistemli bir şekilde bir araya getirerek tüketiciye doğrudan ulaşan ürünü meydana getirir. Bu nedenle, üretim zincirinin önceki halkalarında yer alan üreticilerin de neden olduğu hatalardan sorumlu olması gerekir. Nihai ürün üreticisinin, hatanın ara üründen veya ham maddeden kaynaklandığını iddia ederek sorumluluktan kurtulma imkânı bulunmaz⁴⁷⁹; ancak hatalı imal edilen ürünü üreten ara ürün veya ham madde üreticisine rücu hakkı vardır⁴⁸⁰. Ayrıca ürün sorumluluğu gereği, her bir üretici, kendi üretim süreci kapsamında ortaya çıkan kusurlardan bağımsız olarak sorumlu tutulur. Dolayısıyla, tüketici veya nihai kullanıcı, sadece nihai ürünü üreten değil, hatalı ürünün imal edilmesine yol açan ara ürün veya ham madde üreticisine de zararlarının tazmini için başvurabilir. Örneğin, bir otomobildeki hız göstergesinin arızalı olması nedeniyle meydana gelen bir trafik kazasında, zarar gören kişi uğradığı bedensel ve maddi zararların tazmini amacıyla, hız göstergesini üretmiş olan ara ürün üreticisine olduğu kadar, otomobili piyasaya süren nihai üreticiye de başvurabilir⁴⁸¹.

Nihai ürün üreticisinin sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi gereken hususlardan biri ise nihai ürünü paketleyen, montajlayan, ambalajlayan kişilerin sorumluluğudur. Örneğin üreticiler, kimi ürünlerin paketlenmesi işini bir taşeronla devredebilmektedir. Bu hâllerde paketlenme işi yapan kişi nihai ürün üreticisi sayılmalı mıdır? Doktrinde yer alan bir görüşe göre

⁴⁷⁶ Kırca, s. 205; Arık, s. 260; Kurt, s. 370.

⁴⁷⁷ Kırca, s. 205; Arık, s. 260; Demir, s. 108.

⁴⁷⁸ Kurt, s. 370; Sağlam, s. 99.

⁴⁷⁹ Kara, İmalatçı, s. 270; Sağlam, s. 99; Kurt, s. 366.

⁴⁸⁰ Kara, İmalatçı, s. 270; Demir, s. 108.

⁴⁸¹ Kara, İmalatçı, s. 270.

bu kişilerin nihai ürün üreticisi sayılmaları için paketleme, montajlama, ambalajlama vb. işlerinin, ürünün sunulmasında asli aşamalardan biri olması gereklidir. Aksi hâlde bu kişiler nihai ürün üreticisi sayılmamalıdır ve nihai üründeki hatadan dolayı sorumlu tutulmamalıdır⁴⁸². Örneğin bir gıdanın paketlenmesi, bu gıdanın piyasaya arzında asli bir aşamadır. Güvenli bir şekilde paketlenmeyen gıda, kullanan kişiyi zehirleyebilecektir. Bu hâlde paketleme işini yapan kişinin nihai ürün üreticisi olduğu kabul edilmelidir⁴⁸³. Buna karşılık, çocuklar için satılan bir oyuncağın paketlenmesini yapan kişi; paketleme işleminin oyuncak için asli unsur sayılmaması sebebiyle nihai ürün üreticisi sayılmaz⁴⁸⁴.

bb. Ara Ürün Üreticisi

Ara ürün üreticisi, nihai ürünlerin üretilmesinde kullanılarak nihai ürünün son hâline gelmesini sağlayan bütünleyici parçaları üreten gerçek üreticidir⁴⁸⁵. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte ürün yapısı giderek karmaşıklaşmıştır. Bu sebeple nihai ürünler, genellikle birden fazla üreticinin ürünlerinin bir araya getirilmesi ile meydana gelirler. Örneğin, otomobil, bilgisayar, televizyon, telefon vb. karmaşık yapıları ürünlerde birden fazla ara ürün mevcuttur⁴⁸⁶. Kimi durumlarda bir ara ürünün meydana getirilmesinde birden fazla ara ürün gerekebilir. Örneğin, bir telefonun bataryasının üretilmesi için piller, vidalar vb. ürünler kullanılmaktadır. Bu durumda telefon üreticisi nihai üretici; batarya üreticisi, pil üreticisi, vida üreticisi ise ara ürün üreticileridir⁴⁸⁷.

Ara ürünün hatalı olması sebebiyle zarar görene karşı, ara ürün üreticisi, nihai ürün üreticisi ile birlikte müteselsilen sorumludur⁴⁸⁸. Nihai ürünün meydana gelebilmesi için ara ürünün üretilmiş olması şarttır. Ancak kimi durumlarda hangi ürünün nihai ürün; hangi ürünün

⁴⁸² Kurt, s. 369; Kırca, s. 206.

⁴⁸³ Arık, s. 262.

⁴⁸⁴ Kırca, s. 208. Doktrinde montajın ürün için asli unsur olup olmadığına bakılmaksızın, montaj yapan kişilerin de üretici olarak kabul edilmeleri gerektiğini savunan görüşler de bulunmaktadır. Kara, İmalatçı, s. 270; Havutçu, Üretici, s. 90.

⁴⁸⁵ Kırca, s. 208; Havutçu, Üretici, s. 90; Kırca Adır, s. 213; Arık, s. 263; Aydos, Ürün, s. 116-117; Keser, s. 69; Kurt, s. 371; Ünlen, s. 35; Sağlam, s. 100.

⁴⁸⁶ Kırca, s. 208; Havutçu, Üretici, s. 90; Aydos, Ürün, s. 116-117; Keser, s. 69; Kurt, s. 371; Sağlam, s. 100.

⁴⁸⁷ Kırca, s. 208; Arık, s. 263.

⁴⁸⁸ Kara, İmalatçı, s. 268; Havutçu, Üretici, s. 90; Kırca, s. 208; Aydos, Ürün, s. 116-117; Keser, s. 69; Kurt, s. 371; Sağlam, s. 410.

ara ürün olduğunu tespit etmek oldukça güçtür. Bu sebeple ara ürünün tespiti için söz konusu ürünün nihai tüketiciye sunulup sunulmadığına bakılmalıdır. Kimi ara ürünler takriben tüketiciye arz edilebilecek şekilde üretilir. Nihai ürün üreticileri bu mallar üzerinde küçük değişiklikler yaparak nihai ürünü meydana getirir. Bu durumda nihai ürün üreticisinin kim olduğu tespit edilirken nihai ürünün kimin hâkimiyet alanında üretildiğine bakılır⁴⁸⁹. Örneğin hazır yemekleri bir araya getirip ambalajlayan kişi, nihai ürün üreticisi olmakla beraber; bu yemekleri yapan kişi ise ara ürün üreticisidir. Ürünün ambalajlamasını yapan üretici, ürünü tüketiciye arz eden son kişi olduğundan nihai ürün üreticisi kabul edilir. Buna karşılık, yemekler ürünün asli unsurunu oluştursa da yemek yapan üretici, yemekleri doğrudan tüketiciye arz etmediğinden, ara ürün üreticisidir.

Nihai ürünler ile bütünleşmiş ara ürünler kimi zaman nihai ürünlerden bağımsız şekilde piyasaya sunulabilirler. Bu hâlde ara ürünler artık nihai ürün olarak değerlendirilirler⁴⁹⁰. Örneğin bir arabanın lastiği o arabaya montajlanmış ise; ara ürün statüsündedir. Buna karşılık arabadan sökülüp yedek lastik olarak satışa çıkartılmışsa artık nihai üründür⁴⁹¹. Dolayısıyla ara ürünleri, nihai ürünlerden ayıran en önemli husus, ara ürünlerin nihai ürünler gibi piyasaya arz edilmemeleridir⁴⁹².

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 3/1-g’de⁴⁹³ her ne kadar ara ürün üreticisinin tanımı yapılmamış olsa da kanun lafzından bu üreticilerin zarar gören kişilere karşı doğrudan sorumlu olduğu doktrinde savunulmaktadır⁴⁹⁴. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun aksine 85/374 sayılı AB Direktifi m. 3/1⁴⁹⁵ kapsamında ara ürün üreticileri ürettikleri ürünlerdeki hatalardan dolayı meydana gelen zararlardan sorumlu tutulmuşlardır⁴⁹⁶. Ayrıca 85/374 sayılı Direktif’te, ara ürün üreticisine ve

⁴⁸⁹ Kırca, s. 209; Arık, s. 263.

⁴⁹⁰ Havutçu, Üretici, s. 90; Kırca, s. 209; Arık, s. 263.

⁴⁹¹ Kırca, s. 209; Arık, s. 264.

⁴⁹² Arık, s. 264.

⁴⁹³ ÜGTDK m. 3/1-g: “İmalatçı: Ürünü imal ederek veya ürünün tasarımını veya imalatını yaptırarak kendi isim veya ticari markası ile piyasaya arz eden gerçek veya tüzel kişiyi,”

⁴⁹⁴ Kurt, s. 367; Polat, s. 1009; Kanişlı, Üretici, s. 1427; İnceoğlu, Ürün, s. 86-87.

⁴⁹⁵ 85/374 sayılı Direktif m. 3/1: “Üretici, nihai bir ürünün imalatçısını, herhangi bir ham maddenin üreticisini veya bir bileşen parçasının imalatçısını ve ismini, ticari markasını ya da diğer ayırt edici özelliğini ürün üzerinde belirtmek suretiyle kendisini ürünün üreticisi olarak tanıtan herhangi bir kişiyi ifade eder.”

⁴⁹⁶ Kanişlı, Üretici, s. 1427; İnceoğlu, Ürün, s. 87; Havutçu, Üretici, s. 90; Kurt, s. 367; Sağlam, s. 101.

ham madde üreticisine sorumluluktan kurtuluş imkânı tanınmıştır. Bu doğrultuda ara ürün üreticisi, ara ürünlerdeki hatanın meydana gelmesine nihai ürün üreticisinin talimatlarının veya nihai ürünün tasarımının yol açtığını ispat edebilirse sorumluluktan kurtulabilir⁴⁹⁷. Doktrinde yer alan bir görüşe göre ise 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında ara ürün üreticisine sorumluluktan kurtuluş imkânı tanınmaması yerinde görülmüştür⁴⁹⁸. Bu görüş doğrultusunda zayıf lehine yorum ilkesi gereğince zarar görenin, üretici karşısında korunması için sorumluluktan kurtuluş imkânlarının kısıtlanması gereklidir. Zira hatalı ürün sebebiyle meydana gelen zararların kaynağının tespiti ara ürün üreticisinin ve nihai ürün üreticisinin iç ilişkisini ilgilendirir⁴⁹⁹.

cc. Ham Madde Üreticisi

Türk Dil Kurumu'na göre ham madde, *“işlenmeden önceki, bir ürünün üretimi için kullanılan doğal materyal veya madde.”* olarak tanımlanmıştır⁵⁰⁰. Bu tanım doğrultusunda, ham madde; nihai ürün veya ara ürün oluşturmak için kullanılan ana maddedir. Bu ana maddeyi imal eden kişi ise ham madde üreticisidir⁵⁰¹. Bu maddeler arasında doğadan elde edilen metaller, mineraller, kimyasallar, tarım ve hayvansal ürünler yer alır⁵⁰². Ham maddelerin işlenerek piyasaya sürülmesi veya bir sonraki üretim aşamasına dahil edilmesi, onu ürün niteliğine kavuşturur ve bu ürünün üreticisi olan kişi ürünün hatalı olması nedeniyle meydana gelen zararlardan sorumlu tutulur⁵⁰³.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca ürün, yalnızca nihai ürünleri değil; ara ürün ve ham madde gibi üretim sürecine dahil olan girdileri de

⁴⁹⁷ 85/374 sayılı Direktif'te yer alan sorumluluktan kurtuluş sebepleri hakkında detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/IV/E/4.

⁴⁹⁸ Sağlam, s. 101.

⁴⁹⁹ Kara, ara madde üreticisi kavramı yerine, eserinde bütünleyici parça üreten kavramını kullanmıştır. Yazar, ürettiği ham maddenin hatalı olması hâlinde ham madde üreticisinin, nihai ürün üreticisi ile müteselsilen sorumluluğundan bahsetmiştir. *Kanaatimizce* ham madde üreticisi için yaptığı açıklama, bu hâlde ara madde üreticisi için de geçerlidir. Kara, İmalatçı, s. 268.

⁵⁰⁰ <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 29.04.2025.

⁵⁰¹ Havutçu, Üretici, s. 91; Aydos, Ürün, s. 117; Kurt, s. 371; Kara, İmalatçı, s. 89; Arık, s. 265; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 297; Sağlam, s. 101.

⁵⁰² Kırca, s. 210; Kara, İmalatçı, s. 89; Arık, s. 265; Erlüle, Avrupa Konseyi, s. 78; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 297; Aydos, Ürün, s. 117; Kibar, s. 123; Kurt, s. 371; Sağlam, s. 101.

⁵⁰³ Kırca, s. 210; Arık, s. 265; Kibar, s. 123; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 297.

kapsamaktadır. Kanun'un lafzı ve amacı birlikte değerlendirildiğinde, ham maddeleri doğadan temin eden, işleyen, depolayan ve piyasaya arz eden kişilerin de hatalı ürünlerden dolayı sorumlu tutuldukları söylenebilir. Bu maddeler arasında doğadan elde edilen metaller, mineraller, kimyasallar, tarım ve hayvansal ürünler yer alır⁵⁰⁴. Ham maddelerin işlenerek piyasaya sürülmesi veya bir sonraki üretim aşamasına dahil edilmesi, onu ürün niteliğine kavuşturur ve bu ürünün üreticisi olan kişi ürünün hatalı olması nedeniyle meydana gelen zararlardan sorumlu tutulur. Bu maddelerin toplanmadan önce hatalı olması ham madde üreticisinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz⁵⁰⁵.

Ham maddeler bir ürün ile birleşmeden, nihai ürün olarak da kullanılabilirler. Örneğin, buğday işlenmeden satılırsa nihai ürün; işlenip un hâline getirilip satılırsa ham madde olarak kabul edilir. Ham madde üreticilerinin işlenmemiş ürünlerinin hatalı olması hâlinde zarar görene karşı sorumlu olduğuna dair bir kuşku bulunmamaktadır. Ancak ham madde üreticileri, 85/374 sayılı Direktif yürürlüğe girdiğinde zarar görene karşı ürün sorumluluğu kapsamında sorumlu tutulmamaktaydılar. Zira ürün tanımı içerisinde doğal tarım ürünleri ve av ürünleri yer almamaktaydı. Ancak ilerleyen yıllarda bu ürünler sebebiyle verilen zararların tazmini zorlaşmış, zayıf konumda olan tüketicinin korunması için ilgili düzenleme yetersiz kalmıştı. Bu nedenle, 01.12.2000 tarihli değişiklikle⁵⁰⁶ birlikte doğal tarım ürünleri ve av ürünleri Direktif kapsamına alınmıştı. Böylece işlenmemiş ürünlerin üreticileri de hatalı ürünleri sebebiyle zarar görene karşı sorumlu tutulmuşlardı⁵⁰⁷.

d. Görünüşte Üretici

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 3/1-g'de, *“ürünün tasarımını veya imalatını yaptırarak kendi isim veya ticari markası ile piyasaya arz eden kişi”* hükmü uyarınca görünüşte üretici; bir ürünün üretim sürecinde fiilen yer almamış olmakla birlikte, o ürünün üzerine adını, ticari markasını, amblemini basarak kendisini o ürünün üreticisi

⁵⁰⁴ Kırca, s. 210; Kara, İmalatçı, s. 89; Arık, s. 265; Erlüle, Avrupa Konseyi, s. 78; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 297; Aydos, Ürün, s. 117; Kibar, s. 123; Kurt, s. 371; Sağlam, s. 101.

⁵⁰⁵ Kırca, s. 210; Arık, s. 265; Kibar, s. 123; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 297.

⁵⁰⁶ Kozmetik ürünlerin bileşenleri veya bileşen kombinasyonları için hayvan testlerinin yasaklandığı tarihi ikinci kez erteleyen 19 Haziran 2000 tarihli ve 2000/41/EC sayılı Komisyon Direktifi, (<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/41/oj/eng>, E.T. 17.05.2025).

⁵⁰⁷ Kara, İmalatçı, s. 286; Kırca, s. 189, dn. 845; Al, s. 1808; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 297; Şenel, s. 103; Karyot, s. 103; Arık, s. 93; Sağlam, s. 120.

gibi tanıtan kişidir⁵⁰⁸. Görünüşte üreticilerin hatalı üründen sorumlu tutulmasının sebebi, tüketicilerin bu kişilerin ürünü bizzat ürettikleri yönünde bir kanaate sahip olmalarıdır. Bu kişiler her ne kadar ürünü fiilen üretmemiş olsalar da marka ve amblemleri aracılığıyla ürünün kendileri tarafından üretildiği izlenimini yaratırlar. Tüketicilerin bu izlenime dayanarak ürünü satın almaları, görünüşte üreticilerin de hatalı ürünlerden kaynaklanan zararlardan sorumlu tutulmasını gerekli kılar⁵⁰⁹.

Ürünü üreten üretici, ürünün hatalı olması sebebiyle meydana gelen zararlardan birinci derecede sorumludur. Zira üretim sürecinde, ürün üzerinde hâkimiyet kuran kişi, üreticidir. Bu sebeple zarar görene karşı, üreticinin birinci derece sorumlu olması olağandır⁵¹⁰.

Görünüşte üreticiler, tıpkı gerçek üreticiler gibi piyasaya arz ettikleri ürünlerdeki hatalardan dolayı zarar gören kişilere karşı sorumludurlar. Ancak görünüşte üreticinin sorumluluğunun doğması için ürünü kendi markası veya ticari unvanı altında pazara sunmuş olması gereklidir. Eğer bu kişi, açıkça ürünün kendisi tarafından üretilmediğine ilişkin bir ibareyi ürüne eklemişse ve kamuoyunda ürünü kendisinin ürettiğine ilişkin bir izlenim doğurmuyorsa, bu kişinin görünüşte üretici olarak sorumlu tutulması mümkün olmayabilir⁵¹¹. Zira iradi sahiplenme söz konusu değilse ve ürün üzerinde gerçek üreticiye dair açık bir beyan mevcutsa, görünüşte üreticiye sorumluluk yüklenmesi, hukuken mümkün olmayabilir. Bu doğrultuda görünüşte üreticilerin tespit edilmesinde somut olayın özellikleri dikkate alınır⁵¹².

Tüketici, bir ürünü satın alırken etiketini, markasını vb. özelliklerini dikkate alır. Tüketici için ürün üzerinde yer alan bilgiler üreticinin bilgileridir ve ürünü satın almasının

⁵⁰⁸ Kırca, s. 214; Arık, s. 268; Kara, İmalatçı, s. 269; Günergök, s. 324; Ünlen, s. 36; Havutçu, Üretici, s. 91; Kurt, s. 372; Kırac Andır, s. 217; Sağlam, s. 102; Aydos, Risk, s. 1788. GÜGY m. 4/1-ğ göre ise görünüşte üretici: “Ürüne kendi ismini, ticari markasını veya herhangi bir ayırt edici işaret koyarak kendisini imalatçı olarak sunan veya ürünü ıslah eden kişidir.”

⁵⁰⁹ Dinç, s. 93; Sağlam, s. 95.

⁵¹⁰ Ünlen, s. 34; Kara, İmalatçı, s. 413; Sağlam, s. 218; Kanışlı, Üretici, s. 1426; Atamer/Kurtulan Güner, s. 7; Oral, s. 132; Oğuzer, s. 99; Arık, s. 255; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 27; Inceoğlu, Ürün, s. 83; Çelt, s. 99; Al, s. 1809; Demir, s. 105; Gayretli Aydın, s. 237; Okur, s. 315; Kibar, s. 122; Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2615; Gülen Erdoğan, s. 1568.

⁵¹¹ Arık, s. 269; Sağlam, s. 102.

⁵¹² Kara, İmalatçı, s. 271; Arık, s. 269. Aksi görüşe göre, 85/374 sayılı Direktif’in aksine 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca ürünün üzerinde markası olan kişinin, üreticinin kendisi olmadığını iddia etse bile sorumluluktan kurtulması mümkün değildir. Kurt, s. 372; Kanışlı, Üretici, s. 1428; Inceoğlu, Ürün, s. 83-84.

sebebi ise görünüşte üreticinin ticari itibarına güvenmesidir. Tüketicinin, üzerinde görünüşte üreticiye ait etiket basılmış bir ürünün gerçek üreticisini araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır⁵¹³. Bu sebeple görünüşte üreticiler, gerçek üreticiler gibi hatalı ürünlerden dolayı tüketicilere karşı sorumlu olmalıdırlar⁵¹⁴. *Kanaatimizce* görünüşte üreticiler, üzerlerine etiketlerini bastıkları ürünlerin kendi sorumluluğunda üretildiğini zımni olarak kabul etmektedirler. Bu sebeple, görünüşte üreticilerin, ürünün gerçek üreticisi olmadıklarından bahisle sorumluluktan kurtulma imkânları bulunmamaktadır.

2. İthalatçı

İthalatçı, ÜGTDK m. 3/1-ğ uyarınca “ürünü ithal ederek piyasaya arz eden gerçek ve tüzel kişiyi” ifade etmektedir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ise aynı kavramı, m. 3/1-e’te “*Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere mal veya hizmetleri ya da bu malların ham maddelerini yahut ara mallarını ticari veya mesleki amaçlarla ithal ederek, satım, kira, finansal kiralama veya benzeri bir yolla piyasaya süren gerçek veya tüzel kişidir.*” şeklinde ifade etmiştir. Ürün sorumluluğu kapsamında ithalatçının üretici ile birlikte müteselsilen sorumlu tutulmasının sebebi, ülke dışında yerleşik olan üreticinin mallarındaki hataları dolayısıyla verdiği zararların tazmininin kolaylaştırılmasıdır⁵¹⁵. Tüketicinin hatalı ürün sebebiyle uğradığı zararın giderilmesi için ithal ürünün üreticisine başvurması oldukça zordur. Bu sebeple malı ülke içinde piyasaya arz eden ithalatçı, uğranılan zararları tazmin etmelidir⁵¹⁶.

Tüketicilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla hem 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu hem de 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, ürünü yurt içine ithal eden ithalatçıyı sorumlu tutmayı gereklilik olarak kabul etmiştir. İthalatçı,

⁵¹³ Kara, İmalatçı, s. 271; Ünlen, s. 36; Kırca, s. 213; Sağlam, s. 102; Arık, s. 266; Havutçu, Üretici, s. 91; Kanışlı, Üretici, s. 1427.

⁵¹⁴ Demirci, s. 135; Dinç, s. 92; Atamer/Kurtulan Güner, s. 548-549; İnceoğlu, Ürün, s. 83-84; Kurt, s. 372; Kanışlı, Üretici, s. 1428; Sağlam, s. 102.

⁵¹⁵ Kanışlı, Üretici, s. 1428; İnceoğlu, Ürün, s. 85; Ünlen, s. 38; Kara, İmalatçı, s. 418-419; Kurt, s. 377; Havutçu, Üretici, s. 91; Kırca, s. 217-218; Kırca Adır, s. 218; Sağlam, s. 222-223; Yasan Tepetaş, s. 92; Yener, s. 267.

⁵¹⁶ Gayretli Aydın, s. 241; Kara, İmalatçı, s. 281; Çabri, s. 1263; Ünlen, s. 37; Ünal/Kalkan, s. 71; Demir, s. 111; Çelt, s. 99; Kanışlı, Üretici, s. 1428; İnceoğlu, Ürün, s. 85; Kırca, s. 217; Yasadan Tepetaş, s. 92; Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2627.

ürünü ülkeye ithal ederken ürünün güvenlik standartlarına uygun olarak üretildiğini bilmek ve ürünün hatasız ya da ayıpsız olduğunu öngörmekle yükümlüdür⁵¹⁷.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu'nda düzenlenen ithalatçı tanımı ile 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda düzenlenen ithalatçı tanımı arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklardan ilki, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'unda ithalatçının yalnızca ticari ve mesleki amaçla mal veya hizmet ithal eden kişi olarak tanımlanmasıdır⁵¹⁸. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda ise ithalatçının ticari bir gaye ile hareket etmesi gerektiğine dair herhangi bir ibare bulunmamaktadır⁵¹⁹. Ancak doktrinde, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda yer alan “*piyasaya arz*” ifadesinin⁵²⁰ içinde ticari gayenin taşındığı savunulmakla beraber; ticari amaçla mal ithal etmeyen kişilerin ithalatçı olamayacağı öne sürülür. Böylece her iki kanunda da ithalatçı, ticari ve mesleki amaçla ürün veya malı ithal etmelidir⁵²¹.

Bu farklardan ikincisi ise ithalatçının ürünü piyasaya hangi hukuki işlem temelinde sunduğuna ilişkindir. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda bu husus açıkça belirtilmemişken, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ise 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'na göre daha net bir tutum sergilemiş ve “*satım, kira, finansal kiralama veya benzeri bir yolla piyasaya süren*” ifadesiyle ithalatın hangi hukuki işlemler ile gerçekleşebileceğini açıkça ortaya koymuştur⁵²². Her ne kadar 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, ithalatçının ürününü piyasaya arz ederken kullandığı hukuki dayanakları sınırlamış gibi görünse de “*veya benzeri yollarla*” ifadesi ile bu

⁵¹⁷ Mehmet Akif Tutumlu/Özge Tutumlu, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi (Şerh)*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2024), s. 63.

⁵¹⁸ Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 64; Zevkliler/Özel, s. 102; Ayşe Barış, *6502 Sayılı Kanun Kapsamında Ayıplı İfadan İthalatçı ve Üreticinin Sorumluluğu*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2021), s. 34; Çabri, s. 115.

⁵¹⁹ Kurt, s. 377; Polat, s. 1011; Kanışlı, Üretici, s. 1428; Sağlam, s. 221. GÜGY m. 4/ğ -2: “*İmalatçının Türkiye’de yerleşik olmaması hâlinde, Kanun kapsamında ürünün yetkili temsilcisi sıfatını haiz Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişiyi, yetkili temsilcinin bulunmaması hâlinde ürünü ithal eden, Kanun kapsamında ithalatçı sıfatını haiz gerçek veya tüzel kişiyi,*” ifadesi ile üretici tanımının içerisine ithalatçı kavramını da dahil edilmiştir. *Kanaatimizce Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği’nde, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile paralel olarak, ithalatçı tanımı üretici tanımından bağımsız ifade edilmeliydi.*

⁵²⁰ Piyasaya arz kavramına ilişkin detaylı açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/III/2.

⁵²¹ Okur, s. 316; Kanışlı, Üretici, s. 1428; Demir, s. 111; Sağlam, s. 222; Polat, s. 1011; Kurt, s. 377; Barış, s. 35.

⁵²² Zevkliler/Özel, s. 102; Kanışlı, Üretici, s. 1429.

sınırlamanın aslında bulunmadığı doktrinde savunulmaktadır⁵²³. Buna ek olarak 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında ticari faaliyetin ne şekilde yapılacağı açık bir düzenleme ile belirtilmemiş olmasına karşın ithalatçı ürünü; satım, kiralama, finansal kiralama vb. her türlü yolla piyasaya arz edebilir⁵²⁴. Kanunda yer alan piyasaya arz kavramı, ithalatçının ürününü tüketicilere ulaştırması sürecindeki tüm faaliyetlerini kapsar. Bu doğrultuda doktrinde, bedelli veya bedelsiz her türlü dağıtım şekli, piyasaya arz olarak değerlendirilmektedir⁵²⁵.

Bu husustaki üçüncü fark ise, ara ürün ve ham madde ithalatçılarının durumudur. Zira 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında ara ürün ve ham madde ithalatçılarının tanımlamaları yapılmamıştır. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ise ithalatçı tanımında hem ara mal hem de ham madde ithalatçılarına yer vermiştir⁵²⁶. Doktrinde yer alan bir görüşe göre her ne kadar 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında ara ürün ve ham madde ithalatçılarına ilişkin bir düzenleme yer almasa da 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da olduğu gibi bu ithalatçılar da ürün sebebiyle meydana gelen zararlardan dolayı zarar gören kişilere karşı sorumlu tutulmalıdırlar⁵²⁷. Bu görüş uyarınca hatalı ürünün piyasaya arz edilmesinde etkisi olan tüm aktörler; ürün sebebiyle meydana gelen zararlarda sorumluluğu paylaşmalıdır. Ara ürün ithalatçıları, ham madde ithalatçıları ve nihai ürün ithalatçıları; zarar görene karşı birlikte müteselsilen sorumlu tutulmalıdır⁵²⁸.

Doktrinde yer alan bir diğer görüş ise⁵²⁹, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında ara mal ve ham madde ithalatçılarının ayıplı mallardan sorumlu

⁵²³ Çabri, s. 31; Barış, s. 35. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ithalatçı tanımında her ne kadar piyasaya süren ifadesini kullanmışsa da bu ifade ile kastedilen ürünlerin tüketiciye sunulması değil, satıcıya sunulmasıdır. Zira ürünler tüketiciye sunuluyor olsaydı, ithalatçı sıfatı anlamsız olacak ve bu kişiler satıcı sayılacaklardır. Çabri, s. 31; Gümüş, s. 23.

⁵²⁴ Gayretli Aydın, s. 241; Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2627; Sağlam, s. 222; Kurt, s. 85; Kanışlı, Üretici, s. 1428; Kırca, s. 218; Erlüle, Avrupa Konseyi, s. 81; İncoğlu, Ürün, s. 85; Polat, s. 1011. Piyasaya arz kavramına ilişkin detaylı açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/III/A/2.

⁵²⁵ Kanışlı, Üretici, s. 1428; Sağlam, s. 222.

⁵²⁶ Çabri, s. 116; Gümüş, s. 23; Aydoğdu/Kahveci, s. 138; Barış, s. 36.

⁵²⁷ Havutçu, Üretici, s. 91; Sağlam, s. 224; Ünlen, s. 39; Yasan Tepetaş, s. 92; Kanışlı, Üretici, s. 1429; Kırca, s. 217- 218; Kırca Adır, s. 218; İncoğlu, Ürün, s. 87.

⁵²⁸ Sağlam, s. 224; Kanışlı, Üretici, s. 1429.

⁵²⁹ Gümüş, s. 23; Çabri, s. 116; Barış, s. 36.

tutulmasının, tüketici lehine getirilmiş ancak ölçülülük ilkesini zorlayabilecek nitelikte bir düzenleme olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşe göre, nihai ürünün yapımında kullanılan ancak tüketiciye doğrudan sunulmayan bir ürünün ithalatçısının, ayıplı mal sebebiyle sorumlu tutulması adalet ve hakkaniyet ilkeleri ile bağdaşmamaktadır. Zira, bu kişilerin nihai ürünün kullanım amacı, son hâli veya pazarlama sürecine ilişkin bilgi ve kontrol imkânları sınırlıdır. Dolayısıyla, tüketici menfaatlerinin korunması kadar, ara ürün ve ham madde ithalatçılarının kaldırabilecekleri yükümlülüklerle sorumlu tutulmaları önem arz etmektedir⁵³⁰.

Kanaatimizce ara ürün ve ham madde ithalatçıları 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca tüketiciye karşı sorumlu tutulmalıdır. Zira, ÜGTDK m. 6, ithalatçıların yalnızca tazminat sorumluluğunu düzenlemiştir. Bu doğrultuda ara ürün ve ham madde hatalı ise ara ürün ve ham madde ithalatçısı meydana gelen maddi ve manevi zararı tazmin etmelidir. Dolayısıyla ara ürün ve ham madde ithalatçıları yalnızca 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca tüketiciye karşı sorumlu olmalılardır. Ancak nihai ürünlerdeki hatanın kendi ürünlerinden kaynaklanmadığını ispatlamaları hâlinde ara ürün ve ham madde üreticilerine tıpkı 85/374 sayılı Direktif m. 7/f’de⁵³¹ olduğu gibi sorumluluktan kurtuluş imkânı tanınmalıdır.

Değinmemiz gereken bir diğer husus ise ticari amacın bulunması gereken andır. Doktrine göre ticari amacın, ithalatın gerçekleştirildiği anda mevcut olup olmadığı esas alınmalıdır. Bu bağlamda, kişisel amaçlarla ithalat yapan bir kişi, daha sonra fikrini değiştirerek ithal ettiği ürünü satmaya karar verirse, ithalatçı gibi sorumlu tutulmaz⁵³². Ayrıca ticari faaliyetin bir kişinin asli faaliyet alanını oluşturması şarttır. Başka bir ticari faaliyetle bağlantısı bulunmayan ve yalnızca tek seferlik olarak gerçekleştirilen bir ithalat işlemi hem 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hem de 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında düzenlenen sorumlulukların doğması bakımından yeterli kabul edilmez⁵³³.

⁵³⁰ Gümüş, s. 23; Çabri, s. 116; Barış, s. 36.

⁵³¹ 85/374 sayılı Direktif m. 7/f: “*Bileşen imalatçısı söz konusu olduğunda, hatanın bileşenin dahil edildiği ürünün tasarımına veya bu ürünün imalatçısı tarafından verilen talimatlara atfedilebilir olduğunu.*”

⁵³² Şebnem Akipek, “Madde 3/Akipek Şerhi (Milli Şerh)”, *Milli Şerh 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi* içinde, Ed. Hakan Tokbaş ve Özlem Tüzüner, (İstanbul: Aristo Yayınevi, 2016), s. 47; Barış s. 35.

⁵³³ Akipek, Milli Şerh, s. 47; Barış s. 35.

85/374 sayılı Direktif'in m. 3/2'te⁵³⁴ de ticari faaliyetler çerçevesinde ürünü; satış, kiralama, finansal kiralama veya başka bir yöntemle ithal eden kişi ithalatçı olarak tanımlanmıştır. Yürürlüğe girecek 2024/2853 sayılı AB Direktifi'nde ise ithalatçı, "*üçüncü bir ülkeden gelen bir ürünü Birlik pazarına sunan Birlik içinde yerleşik herhangi bir gerçek veya tüzel kişi*" olarak tanımlanmıştır. Yeni Direktif, 85/374 sayılı Direktif'ten farklı olarak, ithalatçı tanımında ithalatın hangi hukuki işlemlerle yapılacağına yer vermemiştir. Bu yönüyle, Yeni Direktif'teki tanım, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'ndaki tanımla örtüşmektedir. Buna ek olarak, 2024/2853 sayılı Direktif'te geçen "*piyasaya sunulma*" kavramı ile 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda yer alan "*piyasaya arz*" kavramı aynı anlama gelmektedir⁵³⁵. Bu nedenle, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki ithalatçı tanımı, 85/374 sayılı Direktif'teki tanımla uyumlu iken, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'ndaki ithalatçı tanımı ise 2024/2853 sayılı Direktif'teki tanımla örtüşmektedir. Netice itibarıyla tanımların lafzi ifadeleri farklılık arz etse de 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, 85/374 sayılı Direktif ve 2024/2853 sayılı Direktif'te yer alan "*ithalatçı*" kavramları öz itibarıyla aynı anlama sahiptir⁵³⁶.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca ithalatçı, ithal ettiği ürünün hatalı olması sebebiyle meydana gelen zararlardan birinci derecede sorumludur⁵³⁷. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda olduğu gibi 85/374 sayılı Direktif'te de ithalatçı, zarar görene karşı birinci derecede sorumlu tutulmuştur⁵³⁸. Direktif'te ithalatçının sorumlu tutulmasının sebebi, AB üyesi vatandaşların, AB üyesi olmayan ülkede üretilen bir ürün sebebiyle zarar görmesi hâlinde bu zararın tazmininin kolaylaştırılmasıydı⁵³⁹.

⁵³⁴ 85/374 sayılı Direktif m. 3/2: "*Üreticinin sorumluluğuna halel getirmeksizin, ticari faaliyetleri çerçevesinde satış, kiralama, finansal kiralama veya herhangi bir şekilde dağıtım amacıyla Topluluğa ürün ithal eden herhangi bir kişi, bu Direktif uyarınca bir üretici sayılır ve üretici gibi sorumlu olur.*"

⁵³⁵ Kurt, s. 377.

⁵³⁶ *Kanaatimizce* 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda yer alan tanım her iki Direktif ile uyumludur. Doktrinde 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yer alan ithalatçı tanımının 85/374 sayılı Direktif ile uyumlu olduğunu ileri süren görüşler için bk. Barış, s. 36; Zevkliler/Özel, s. 99.

⁵³⁷ Arık, s. 270; Gayretli Aydın, s. 241; Kara, İmalatçı, s. 417; Demir, s. 110; Çamcı, s. 159; Ünal/Kalkan, s. 71; Çelt, s. 100; Keser, s. 80; Kurt, s. 377; Atamer/Kurtulan Güner, s. 9; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 28; Kanışlı, Üretici, s. 1428; İncoğlu, Ürün, s. 85.

⁵³⁸ Kurt, s. 37; Atamer/Kurtulan Güner, s. 549; Kanışlı, Üretici, s. 1428; İncoğlu, Ürün, s. 85; Kara, İmalatçı, s. 418-419; Sağlam, s. 223; Gayretli Aydın, s. 241.

⁵³⁹ Kara, İmalatçı, s. 419; Havutçu, Üretici, s. 91; Sağlam, s. 223.

Türk hukukunda da yurt dışında üretilen ürünlerin üreticisine ulaşmanın ekonomik ve fiziki zorlukları göz önüne alınarak, üretici ile birlikte ithalatçı, zarar görene karşı müteselsilen sorumlu tutulmuştur⁵⁴⁰. Doktrinde de ithalatçının hatalı ürünler sebebiyle meydana gelen bedensel zararlar ve mala verilen zararlardan dolayı asli sorumlu olması gerektiği savunulmuştur⁵⁴¹. Dolayısıyla ithalatçının, dağıtıcı gibi, üreticinin bilgilerini zarar görene ileterek sorumluluktan kurtulması mümkün değildir⁵⁴².

Bu hususta değinilmesi gereken bir diğer konu ise 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'na göre ithalatçının sorumluluğunun, üreticinin sorumluluğunu ortadan kaldırıp kaldırmayacağıdır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre her ne kadar üretici yurt dışına yerleşik olsa da ithalatçının sorumluluğu 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'na göre üreticinin sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır⁵⁴³. İthalatçı, üretici ile birlikte tüketiciye karşı müteselsilen sorumludur⁵⁴⁴. Aksi görüşe göre ise, ithal edilen ürünlerin hatalı olmasından dolayı meydana gelen zararlarda üreticinin, ithalatçı ile birlikte müteselsilen sorumlu tutulmasının gerekli olmadığı savunulmuştur. Zira, bir ürünün ithal edilmesi, o ürünün yurt dışında üretildiğini ve üreticisinin yurt dışında yerleşik olduğunu göstermektedir. Bu hâlde üreticinin, meydana gelen zararları tazmin etmesi olası olmadığından ithalatçının bu zararlar kapsamında tek başına sorumlu tutulması yeterli görülmüştür⁵⁴⁵. *Kanaatimizce* zayıf olanın korunması ilkesince ithalatçı ve üretici zarar görene karşı herhâlde birlikte müteselsilen sorumlu olmalıdır.

Her ne kadar uygulamada sıkça rastlanmasa da bir ürünün yurt dışına ihraç edildikten sonra tekrar yurt içine ithal edilmesi mümkündür. Bu durumda hatalı üründen kaynaklanan zararlardan kimin, ne şekilde sorumlu olacağı gündeme gelebilir. Doktrinde bu hususun çözümü

⁵⁴⁰ Kara, İmalatçı, s. 419; Atamer/Kurtulan Güner, s. 9; Sağlam, s. 223; Çamcı, s. 160; Gayretli Aydın, s. 241; Yasan Tepetaş, s. 92; Kırca, s. 217; Demir, s. 112.

⁵⁴¹ Sağlam, s. 223; Gayretli Aydın, s. 241; Yasan Tepetaş, s. 92; Kara, İmalatçı, s. 419; Kırca, s. 218; Atamer/Kurtulan Güler, s. 549; Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2627.

⁵⁴² Sağlam, s. 223; Demir, s. 112; Kara, İmalatçı, s. 280.

⁵⁴³ Kanişlı, Üretici, s. 1428; Kurt, s. 378; Atamer/Kurtulan Güner, s. 9; İncoğlu, Ürün, s. 85; Demir, s. 112.

⁵⁴⁴ Kanişlı, Üretici, s. 1428; İncoğlu, Ürün, s. 85; Sağlam, s. 224; Kurt, s. 378; Çamcı, s. 161; Atamer/Kurtulan Güner, s. 9.

⁵⁴⁵ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2627. Yazara göre, ürün yurt dışından ithal edilmediyse sorumluluk üreticinin, ürün yurt dışından ithalat edildiye sorumluluk ithalatçındır. Kara, İmalatçı, s. 280.

için, ürünün hem ithalatçısının hem de üreticisinin Türkiye’de bulunması göz önüne alınarak ithalatçı ile üreticinin birlikte müteselsilen sorumlu tutulması gerektiği ileri sürülmüştür⁵⁴⁶.

AB hukukunda ise ithalatçı 85/374 sayılı Direktif m. 3 kapsamında, hatalı ürünlerden dolayı üretici ile birlikte müteselsilen sorumludur⁵⁴⁷. 09.12.2026 tarihinde yürürlüğe girecek olan 2024/2853 sayılı Direktif m. 8/1-c⁵⁴⁸ uyarınca ise, üreticinin sorumluluğu kalkmaksızın ithalatçı, yalnızca AB sınırları dışından ithal edilen ürünler kapsamında sorumlu tutulabilecektir. Üreticinin birlik dışında olması hâlinde yetkili temsilcinin de asli sorumluluğu gündeme gelecektir. Böylece ithalatçı, tüketiciye karşı, üreticinin sorumluluğu ortadan kalkmaksızın, yetkili temsilci ile birlikte müteselsilen sorumlu olacaktır⁵⁴⁹. Ürünün üreticisinin AB sınırlarında bulunması hâlinde ise ithalatçının sorumluluğuna gidilemeyecektir. Bu hâlde hatalı ürünlerden dolayı zarar görene karşı yalnızca üretici sorumlu tutulacaktır⁵⁵⁰.

3. Yetkili Temsilci

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 3/1-t’de yetkili temsilci, *“imalatçının bu Kanun ve ilgili diğer mevzuat kapsamındaki bazı yükümlülüklerini onun adına yerine getirmek üzere imalatçı tarafından yazılı şekilde görevlendirilen Türkiye’de yerleşik gerçek veya tüzel kişi”* olarak tanımlanmıştır. Bu doğrultuda, üreticinin yazılı şekilde yetkilendirdiği ülke içerisine yerleşik gerçek veya tüzel kişi yetkili temsilci sıfatını haizdir⁵⁵¹.

Yetkili temsilcinin, hatalı üründen kaynaklanan zararlardan dolayı hukuken sorumlu olup olmadığı hususu, doktrinde tartışmalı bir konudur. Bu konuda üç farklı görüş öne çıkmaktadır. İlk görüşe göre, 85/374 sayılı AB Direktifi’nde yetkili temsilci, açıkça ürün sorumluluğunun süjeleri arasında sayılmamaktadır. Bu nedenle, doğrudan bir üretim faaliyeti

⁵⁴⁶ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2628; İncoğlu, Ürün, s. 85; Kurt, s. 378.

⁵⁴⁷ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2638; Sağlam, s. 223; Kara, İmalatçı, s. 90; Havutçu, Üretici, s. 91; Kibar, s. 122; Canpolat, s. 375; Arık, s. 270; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 28; Atamer/Kurtulan Güner, s. 9.

⁵⁴⁸ 2024/2853 sayılı Direktif m. 8/1-c: *“Ürünün veya kısmi ürünün üreticisinin Birlik dışında yerleşik olması hâlinde bu üreticinin sorumluluğuna hâlel gelmeksizin: Hatalı ürün veya kısmi ürünün (bileşenin) ithalatçısı; üreticinin yetkili temsilcisi ve Birlik içinde yerleşik bir ithalatçının veya yetkili temsilcinin bulunmadığı hâllerde ifa hizmet sağlayıcısıdır.”*

⁵⁴⁹ Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 519; aynı yazarın, Sorumlular, s. 2641-42; Kurt, s. 388.

⁵⁵⁰ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2641; aynı yazarın, Değerlendirme, s. 519.

⁵⁵¹ Sağlam, s. 219; Kara, İmalatçı, s. 399; Arık, s. 299; Kurt, s. 386; Demir, s. 116; İncoğlu, Ürün, s. 90; Yener, s. 271.

yürütmeyen ve sadece temsil yetkisi bulunan bu kişilerin, üretici gibi sorumlu tutulmaları mümkün değildir. Bu görüş, yetkili temsilcinin ürün sorumluluğu kapsamına dahil edilmesinin, Direktif'in sistematığı ile bağdaşmayacağını ileri sürmüştür⁵⁵².

Bir diğer görüşe göre ise 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ve Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği'nde açıkça tanımlanan yetkili temsilci, üretici gibi asli sorumlu olmalıdır. Bu görüşe göre Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği uyarınca yetkili temsilci gerekli şartlarda üretici olarak kabul edilmiştir. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca ise yetkili temsilcinin bilgilerinin zarar görene verilmesi hâlinde, dağıtıcının sorumluluktan kurtulacağı ön görülmüştür. Bu düzenlemeler ile Türk hukukunda yetkili temsilci âdeti üretici sayılmıştır. Kaldı ki yetkili temsilci, üreticinin yurt dışına yerleşik olması hâlinde atanmaktadır. Bunun sebebi ise yurt dışındaki üreticinin, zarar görenlerin zararlarını tazmin etmesinin pek mümkün görünmemesidir. Bu hâlde yetkili temsilcinin sorumlu olması bir gerekliliktir⁵⁵³.

Üçüncü görüşe göre ise 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında yetkili temsilcinin sorumluluğu dağıtıcının sorumluluğu gibi tali sorumluluk olmalıdır. Yetkili temsilci, üretim sürecine doğrudan katılmasa da ürünün piyasaya arzında belirli sorumluluklar üstlenen bir aktördür. Bu nedenle, yetkili temsilcinin ürün sorumluluğu, üretici veya ithalatçının zarar görene bildirilmemesi hâlinde ve yalnızca bu kişilerin tespit edilemediği durumlarda gündeme gelmelidir⁵⁵⁴.

Yetkili temsilci tanımı, 85/374 sayılı AB Direktifi'nde yer almamasına karşın 09.12.2026 tarihinde yürürlüğe girecek 2024/2853 sayılı Direktif'te *“Birlik içerisinde yerleşik olan ve bir üreticiden belirli görevlerle ilgili olarak kendi adına hareket etmek üzere yazılı bir yetki almış olan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi”* şeklinde tanımlanmıştır. 2024/2853 sayılı AB Direktifi m. 8/1-c, *“Ürünün veya kısmi ürünün üreticisinin Birlik dışında yerleşik olması hâlinde bu üreticinin sorumluluğuna hâlel gelmeksizin: Hatalı ürün veya kısmi ürünün*

⁵⁵² Arik, s. 304.

⁵⁵³ Kara, İmalatçı, s. 425; Sağlam, s. 221. Yazıcı Çakmak'a göre, yetkili temsilcinin sorumluluğunun ürün güvenliğine ilişkin düzenlemelere yer verilen Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği ile düzenlenmesi yerinde olmamıştır. 2024/2853 sayılı Direktif'teki gibi sorumluluk 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda açıkça düzenlenmemiştir. Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2627.

⁵⁵⁴ İnceoğlu, Ürün, s. 90; Yasan Tepetaş, s. 91; Demir, s. 116; Kurt, s. 387.

(bileşenin) ithalatçısı; üreticinin yetkili temsilcisi, Birlik içinde yerleşik bir ithalatçının veya yetkili temsilcinin bulunmadığı hâllerde ifa hizmet sağlayıcısı” düzenlemesiyle de yetkili temsilcinin sorumluluğu düzenlenmiştir. Yürürlüğe girecek AB Direktifi doğrultusunda üreticisi birlik dışında yerleşik olan ürünün neden olduğu zararların tazmininde, üreticinin sorumluluğu kalkmaksızın; yetkili temsilci, ürünün ithalatçısı ile birlikte müteselsilen sorumlu olacaktır⁵⁵⁵.

Kanaatimizce, yetkili temsilci, üretici ve ithalatçıyla aynı düzeyde, asli sorumluluk taşıyan bir aktör olarak değerlendirilmelidir. Zira, GÜGY m. 4’te⁵⁵⁶, yetkili temsilcinin üretici tanımında yer alması ve ÜGTDK m. 11 uyarınca dağıtıcının yetkili temsilcinin kimlik ve iletişim bilgilerini zarar görene ileterek sorumluluktan kurtulabilmesi; Türk hukukunda yetkili temsilcinin ürün sorumluluğuna tabi tutulan kişiler arasında yer aldığını göstermektedir. Bu hükümlerden yola çıkarak Kanun Koyucu’nun, yetkili temsilciyi, üretici ve ithalatçı ile aynı konumda değerlendirdiği sonucuna ulaşabiliriz. Ayrıca Kanun Koyucu, yetkili temsilciye dağıtıcıya tanından “sorumluluktan kurtulma” imkânını tanımamıştır. Bu sebeple yetkili temsilcinin tali sorumluluğundan bahsedilemez. Yetkili temsilci, üretici veya ithalatçının yerini alabilecek düzeyde bir hukuki yükümlülük taşımakta ve asli sorumlu sıfatıyla hareket etmektedir. Özellikle yakın zamanda yürürlüğe giren 2024/2853 sayılı AB Direktifi’nde yetkili temsilcinin sorumlular arasında yer alması, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’ndaki yetkili temsilcinin sorumluluğuna da meşrutiyet kazandırmıştır.

4. Dağıtıcı

Dağıtıcı, ÜGTDK m. 3/1-ç’ye göre, “ürünü tedarik zincirinde yer alarak piyasada bulunduran kişi” olarak tanımlanmaktadır⁵⁵⁷. Bu tanımlara göre Türk hukukunda ürünün tedarik zincirinde yer alan acente, satıcı, bayi, toptancı vb. kişilerin dağıtıcı olarak kabul

⁵⁵⁵ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2430; Kurt, s. 387.

⁵⁵⁶ GÜGY m. 4/ğ: “(2) İmalatçının Türkiye’de yerleşik olmaması hâlinde, Kanun kapsamında ürünün yetkili temsilcisi sıfatını haiz Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişiyi, yetkili temsilcinin bulunmaması hâlinde ürünü ithal eden, Kanun kapsamında ithalatçı sıfatını haiz gerçek veya tüzel kişiyi”

⁵⁵⁷ 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu dağıtıcı kavramını kullanmış olsa da doktrinde ürün sorumluluğu alanında tedarikçi kavramı da kullanılmaktadır. Tedarikçi kavramını kullanan yazar için bk. Dinç, s. 92. Aynı zamanda sağlayıcı kavramı da kullanılmaktadır. Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 302.

edildikleri söylenebilir⁵⁵⁸. Doktrinde bu kişilere ek olarak, nihai kullanıcılar ile nihai satıcıları bir araya getiren çevrim içi platformların da bizzat satış yapmaları dahi dağıtıcı kapsamında değerlendirilebileceği belirtilmiştir⁵⁵⁹. Öte yandan ürünün bir yerden başka bir yere taşınmasında yer alan kişiler ise dağıtıcı sıfatını haiz değildirler⁵⁶⁰.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 11⁵⁶¹ düzenlemesine göre dağıtıcı, on gün içerisinde gerekli bilgileri tüketici, nihai kullanıcı veya üçüncü kişiye iletmez ise hatalı ürünler sebebiyle doğan zararlardan dolayı sorumlu olur. Bu çerçevede, dağıtıcının, ürünün hatalı olması nedeniyle üreticiye verdiği zarardan doğan sorumluluğu ikincil sorumluluk olarak kabul edilir⁵⁶².

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 11 uyarınca, dağıtıcının sorumluluğunun doğabilmesi için iki temel koşul öngörülmüştür. İlk koşul, zarar görenin, ürünün üreticisine veya ithalatçısına ait bilgilere ulaşmasının mümkün olmamasıdır. Eğer ürün üzerinde üreticiye ilişkin bilgiler açık ve eksiksiz şekilde yer alıyorsa, bu durumda

⁵⁵⁸ Kurt, s. 382; İnceoğlu, Ürün, s. 88; Karyot, s. 120; Ünal/Kalkan, s. 72; Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2628; Kanişlı, Üretici, s. 1429; Çamcı, s. 161; Arık, s. 276; Kırca, s. 220; Kara, İmalatçı, s. 420.

⁵⁵⁹ Polat, s. 1012; Kanişlı, Üretici, s. 1429; Kurtulan Güner, s. 246; Arık, s. 276; Atamer/Kurtulan Güner, s. 10. 2024/2853 sayılı AB Direktifi'nin yürürlüğe girmesi ile çevrimiçi platformlarda tüketiciler ve satıcıları bir araya getiren kişilerin, elektronik aracı hizmet sağlayıcı oldukları düzenlenmiştir. Bu kişiler Direktif m. 8 uyarınca ürün sorumluluğu kapsamına sorumlu tutulan kişiler içerisinde yer almışlardır. Böylece bu kişilerin dağıtıcı sıfatı içerisinde değerlendirilmesine gerek kalmamıştır.

⁵⁶⁰ Kara, İmalatçı, s. 420; Kurt, s. 382, dn. 91.

⁵⁶¹ ÜGTDK m. 11: “(1) Ürünü kendi isim veya ticari markası altında piyasaya arz eden veya piyasada bulundurulmuş ürünü teknik düzenlemesine veya 5 inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen genel ürün güvenliği mevzuatına uygunluğunu etkileyecek şekilde değiştiren ithalatçılar ile dağıtıcılar bu Kanun kapsamında imalatçı sayılırlar ve imalatçının 7'nci maddede belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmekle sorumludurlar.

(2) Ürünün imalatçısı, yetkili temsilcisi veya ithalatçısının tespit edilemediği durumlarda, yetkili kuruluşça yapılan bildirimin kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on iş günü içinde imalatçı, yetkili temsilci veya ithalatçısının isim ve irtibat bilgilerini, bu bilgilere sahip değil ise tedarik zincirinde yer alan bir önceki iktisadi işletmecinin isim ve irtibat bilgilerini bildirmeyen dağıtıcı, bu Kanun kapsamında imalatçı olarak kabul edilir.

(3) Üründen kaynaklanan tazminat sorumluluğuna ilişkin olarak ürünün imalatçısı, yetkili temsilcisi veya ithalatçısının belirlenmediği durumlarda, zarara uğrayan kişiye bu iktisadi işletmecilerin isim ve irtibat bilgilerini, bu bilgilere sahip değil ise tedarik zincirinde yer alan bir önceki iktisadi işletmecinin isim ve irtibat bilgilerini bu talebin kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on iş günü içinde bildirmeyen dağıtıcı, bu Kanun kapsamında imalatçı gibi tazminattan sorumlu tutulur.”

⁵⁶² İnceoğlu, Ürün, s. 87; Gayretli Aydın, s. 242; Çamcı, s. 161; Al, s. 1809; Keser, s. 81; Kanişlı, Üretici, s. 1429; Demir, s. 114; Kara, İmalatçı, s. 276; Yasan Tepetaş, s. 93; Atamer/Kurtulan Güner, s. 10; Kurt, s. 381; Havutçu, Üretici, s. 92; Karyot, s. 121; Dinç, s. 92; Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2628; Çabri, s. 1263; Ünal/Kalkan, s. 72; Arık, s. 274; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 28; Sağlam, s. 225; Demir, s. 114; Çelt, s. 100; Yener, s. 270.

dağıtıcı açısından ÜGTDK m. 11 kapsamında bir sorumluluk doğması söz konusu değildir⁵⁶³. Ancak ithal ürünler bakımından farklı bir değerlendirme yapılmaktadır. Ürünün üzerinde, üreticinin bilgileri yer alıyor olsa dahi; ithalatçıya ilişkin bilgilerin yer almaması hâlinde dağıtıcı sorumluluktan kurtulamaz⁵⁶⁴. Öte yandan dağıtıcı, ürünün üreticisinin ve ithalatçısının bilgilerine erişemeyebilir. Bu hâlde dağıtıcının, tedarik zincirinde yer alan kendisinden bir önceki kişinin bilgilerini vererek de sorumluktan kurtulma imkânı vardır⁵⁶⁵. Ancak dağıtıcının sorumluluktan kurtulması için verdiği bilgiler tam ve açık olmalıdır⁵⁶⁶.

İkinci koşul ise, dağıtıcının bilgi verme yükümlülüğünü kanunda öngörülen süre içerisinde yerine getirmemesidir. Bu süre on gündür⁵⁶⁷. Ancak doktrinde, dağıtıcıya verilen sürenin kısa olması eleştirilmiştir⁵⁶⁸. Nitekim, 85/374 sayılı AB Direktifi uyarınca, dağıtıcının sorumlu tutulabilmesi için, üretici veya ithalatçıya ilişkin bilgileri, makul süre içerisinde zarar görene iletmemiş olması aranmaktadır⁵⁶⁹. Bu bağlamda, doktrindeki bir görüşe göre, Türk hukukundaki sürenin, AB hukukuna kıyasla daha kısa tutulması, dağıtıcı aleyhine sonuçlar doğurabilir⁵⁷⁰. Zira ekonomik gücü çoğu zaman üretici ve ithalatçıdan daha az olan dağıtıcıların, bu kadar kısa süre içinde gerekli bilgileri temin edip zarar görene iletmemesi, her durumda mümkün olmayabilir. Bu nedenle, doktrinde 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda öngörülen sürenin, bir aya çıkarılmasının daha hakkaniyetli olacağı savunulmaktadır⁵⁷¹. Biz de bu görüşe katılmaktayız. Zira, tedarik zincirinde ürünler birden fazla el kez değiştirmektedir. Dağıtıcının on gün içerisinde üretici ve ithalatçının bilgilerine ulaşabilmesi güçlük arz etmektedir. Ürünün hatalı olmasında doğrudan bir sorumluluğu

⁵⁶³ Kırca, s. 222; Kurt, s. 382; Karyot, s. 120; Arık, s. 300.

⁵⁶⁴ Havutçu, Üretici, s. 92; Kurt, s. 382; Arık, s. 300.

⁵⁶⁵ Kurt, s. 383; Kara, İmalatçı, s. 422; Kırca, s. 223; Karyot, s. 120; Demir, s. 115; Gayretli Aydın, s. 242; Al, s. 1809; İncoğlu, Ürün, s. 88.

⁵⁶⁶ Kurt, s. 383; Kırca, s. 223.

⁵⁶⁷ Kırca, s. 223; Kurt, s. 383; Arık, s. 278; İncoğlu, Ürün, s. 89; Sağlam, s. 225; Demir, s. 114; Kara, İmalatçı, s. 427; Karyot, s. 120; Gayretli Aydın, s. 243; Al, s. 1809; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 28; Kara, İmalatçı, s. 422.

⁵⁶⁸ Kurt, s. 383.

⁵⁶⁹ Kurt, s. 383; Arık, s. 278. 85/374 sayılı Direktif m. 3/3: “Ürünün üreticisinin belirlenemediği durumlarda, ürünün tedarikçilerinin her biri, zarara uğrayan kişiye üreticinin veya kendisine ürünü tedarik eden kişinin kimliğini makul bir süre içinde bildirmediği takdirde ürünün üreticisi olarak muamele görür. İthal edilen bir ürün söz konusu olduğunda, bu ürün 2. paragrafta belirtilen ithalatçının kimliğini belirtmiyorsa, üreticinin ismi belirtilmiş olsa dahi aynı hüküm geçerlidir.”

⁵⁷⁰ Kurt, s. 383.

⁵⁷¹ Kurt, s. 383.

bulunmayan dağıtıcının, bu kadar kısa bir süre içinde bilgi vermemesi nedeniyle hatalı ürün sebebiyle meydana gelen zarardan sorumlu tutulması ise adil değildir.

Bu konuya ilişkin bir diğer tartışma ise dağıtıcının, zararın meydana gelmesinden sonra on günlük sürenin geçmesinin ardından zarar görene gerekli bilgileri sağlaması durumunda sorumluluktan kurtulup kurtulamayacağıdır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre⁵⁷², kanunda ön görülen sürenin kaçırılması sorumluluğun doğmasına yol açar ve dağıtıcı, üretici veya ithalatçı ile birlikte müteselsilen sorumlu olur. Aksi görüşe göre ise⁵⁷³, kanun amacı, zarar görenin, üretici veya ithalatçıya ulaşabilmesini sağlamaktır; bu nedenle geç de olsa bilgilendirme yapılması, dağıtıcıyı ürün sorumluluğundan kurtarabilir. Ancak dağıtıcının, geç bilgilendirilme sebebiyle meydana gelen zararlardan dolayı, zarar görene karşı sorumlu tutulabilmesi mümkündür. Bu hususta ikinci görüşe katılmaktayız. Zira hatalı ürünün üreticisi ve söz konusu ürünün ekonomik getirilerinden faydalanan asıl kişi üretici ya da ithalatçıdır. Dağıtıcı ise, yalnızca sınırlı sayıda ürünü elinde bulunduran bir ara aktördür. Kanun Koyucu'nun amacı, esasen dağıtıcı üzerinde bir baskı mekanizması oluşturarak, üretici veya ithalatçıya ilişkin bilgilerin zarar görene iletilmesini sağlamaktır. Her ne kadar ÜGTDK m. 11'de dağıtıcının bilgi vermesi için on günlük süre öngörülmüş olsa da, bu sürenin oldukça kısa olduğu açıktır. Bununla birlikte, süre aşılmış olsa dahi zarar gören gerekli bilgilere ulaşabiliyorsa, dağıtıcının ürün sorumluluğundan kurtulması gerektiği kanaatindeyiz.

Piyasada bulunan bir ürünün isimsiz olması veya üretici ile ithalatçısının belirlenememesi mümkün olabilir. Bu gibi durumlarda, zayıf konumda bulunan tüketicilerin mağduriyet yaşamamaları adına, zararlarını tazmin edebilecek bir sorumluya ulaşılabilmesi gerekir⁵⁷⁴. Tedarik zincirinin son halkasında yer alan dağıtıcının tespit edilmesi, diğer aktörlere kıyasla daha kolaydır. Bu nedenle, hatalı ürünlerin sebep olduğu zararlardan, belirli koşullarda dağıtıcı sorumlu tutulmalıdır⁵⁷⁵. Örneğin, pazarda satılan bir gömleğin üretiminde kullanılan boyanın zararlı olması sebebiyle tüketicinin vücudunda bir zarar meydana gelmişse bu

⁵⁷² Kanışlı, Üretici, s. 1430; Polat, s. 1012; Kara, İmalatçı, s. 428.

⁵⁷³ İnceoğlu, Ürün, s. 89; Kurt, s. 384; Arık, s. 300; Kanışlı, Üretici, s. 1430.

⁵⁷⁴ Kanışlı, Üretici, s. 1429; Kurt, s. 381; İnceoğlu, Ürün, s. 89; Karyot, s. 120; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 28; Kara, İmalatçı, s. 423.

⁵⁷⁵ Gayretli Aydın, s. 242; İnceoğlu, Ürün, s. 88; Havutçu, Üretici, s. 92; Demir, s. 115; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 28; Kara, İmalatçı, s. 423.

gömleğin üreticisinin veya ithalatçısının tespiti güç olabilir. Bu hâlde pazarcı olan dağıtıcı 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu gereğince sorumlu tutulabilecektir⁵⁷⁶.

Dağıtıcı, ürünü elinde bulunduran ve piyasaya arz eden tedarik zincirinin son halkasıdır ve bazı durumlarda 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da düzenlenen satıcı ile aynı kişi olabilir. Böyle bir durumda, zarar gören tüketici, ayıplı maldan doğan sorumluluk hükümleri çerçevesinde haklarını doğrudan bu kişiye yöneltebilir ve uğradığı zararların giderilmesini talep edebilir⁵⁷⁷. Ancak *kanaatimizce*, zarar gören kişinin tüketici sıfatını taşımadığı, yani malı ticari veya mesleki olmayan amaçla edinmediği durumlarda, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da düzenlenen ayıptan doğan sorumluluk hükümlerinden yararlanması mümkün değildir. Bu gibi hâllerde, zarar gören kişi, yalnızca genel hükümlere ya da 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'ndaki özel hükümlere dayanarak dağıtıcıdan talepte bulunabilir.

Kanun Koyucu, üretici ve ithalatçının tespitinin mümkün olmadığı hâllerde dağıtıcıya sorumluluk yükleyerek, piyasadaki ürün güvenliğini sağlama yönünde bir baskı mekanizması oluşturmayı hedeflemiştir. Bu mekanizma sayesinde, tedarik zincirinde yer alan her bir aktör, ürünün güvenliğinden ve doğurabileceği zararlardan dolayı sorumluluk taşıma ihtimaliyle karşı karşıya kalır. Böylece bu kişiler daha dikkatli ve özenli hareket etmeye sevk edilirler⁵⁷⁸.

85/374 sayılı AB Direktifi uyarınca dağıtıcılar, ürünün üreticisi, ithalatçısı ya da ürünü kendilerine temin eden kişinin kimlik ve iletişim bilgilerini makul süre içerisinde, zarar görene iletmekle yükümlüdür⁵⁷⁹. Aksi hâlde, bu bilgileri sağlamayan dağıtıcılar, meydana gelen zararlardan dolayı zarar görene karşı sorumlu olurlar. Direktif, söz konusu sürenin belirlenmesini üye ülkelerin iç hukukuna bırakmış ve bu nedenle düzenlemede “*makul süre*” kavramına yer vermiştir⁵⁸⁰. Uygulamada birçok ülke, makul süreyi genellikle bir ay olarak

⁵⁷⁶ Kara, İmalatçı, s. 425.

⁵⁷⁷ Atamer/Kurtulan Güner, s. 10, dn. 37; Gayretli Aydın, s. 242.

⁵⁷⁸ Kırcı, s. 220; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 28; Arık, s. 275; Kara, İmalatçı, s. 423.

⁵⁷⁹ Direktif m. 3/3: “Ürünün üreticisinin belirlenemediği durumlarda, ürünün tedarikçilerinin her biri, zarara uğrayan kişiye üreticinin veya kendisine ürünü tedarik eden kişinin kimliğini makul bir süre içinde bildirmediği takdirde ürünün üreticisi olarak muamele görür. İthal edilen bir ürün söz konusu olduğunda, bu ürün 2. paragrafta belirtilen ithalatçının kimliğini belirtmiyorsa, üreticinin ismi belirtilmiş olsa dahi aynı hüküm geçerlidir.”

⁵⁸⁰ Arık, s. 278; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 28.

kabul etmektedir⁵⁸¹. Ancak, 2024/2853 sayılı AB Direktifi'nin 09.12.2026 tarihinde yürürlüğe girmesi ile bu alandaki düzenleme önemli ölçüde değişikliğe uğrayacaktır. Yeni Direktif'te, önceki düzenlemeden farklı olarak “*makul süre*” kavramı terk edilmiş ve bunun yerine dağıtıcıya, kendisinden önce gelen tedarik zincirindeki kişilere ilişkin bilgileri vermesi için kesin bir süre, yani bir ay tanınmıştır⁵⁸². Böylece sübjektif değerlendirmelere açık olan makul süre yerine, objektif ve öngörülebilir bir süre benimsenmiştir⁵⁸³. Ayrıca, 2024/2853 sayılı Direktif ile dağıtıcının bilgi vermekle yükümlü olduğu kişi grubu da genişletilmiştir. Daha önce dağıtıcının yalnızca üretici, ithalatçı ve bir önceki tedarikçinin bilgilerini vermesi aranmaktayken; Yeni Direktif'te bu kişilere ek olarak yetkili temsilci ile ifa yardımcısına ilişkin bilgilerin verilmesi de sorumluluktan kurtulmak için yeterli kabul edilmiştir⁵⁸⁴.

5. 2024/2853 Sayılı Direktif ile Sorumlu Tutulacak Kişilerin Değerlendirilmesi

a. İfa Hizmet Sağlayıcı

2024/2853 sayılı Direktif m. 4/13'te ifa hizmet sağlayıcısı, “*ticari faaliyet sırasında aşağıdaki hizmetlerden en az ikisini sunan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi anlamına gelir: 97/67/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifinin 2. maddesinin (1) bendinde tanımlanan posta hizmetleri, 2018/644 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü'nün (AB) 2. maddesinin (2) bendinde tanımlanan paket teslimat hizmetleri ve diğer posta hizmetleri veya yük taşıma hizmetleri hariç olmak üzere, ürünün mülkiyetine sahip olmaksızın bir ürünün depolanması, paketlenmesi, adreslenmesi ve gönderilmesi*” şeklinde tanımlanmıştır. Türk hukukunda ifa hizmet sağlayıcısına ilişkin tanım, Uzaktan İletişim Araçları Yoluyla Piyasaya Arz Edilen Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği⁵⁸⁵ m. 4'te yer almaktadır. İlgili hükme göre, “*ifa hizmet sağlayıcısı; ticari faaliyeti kapsamında ürünün mülkiyetini*

⁵⁸¹ Arık, s. 278.

⁵⁸² Direktif m. 8/3: “Üye devletler; 1. paragrafta atıfta bulunulandan ve birlik içinde yerleşik olanlardan bir müteşebbisin tespit edilemediği durumlarda, hatalı ürünün her bir dağıtıcısının sorumlu olmasını sağlar; (a) Zarar gören kişi, söz konusu dağıtıcıdan, 1. paragrafta atıfta bulunulan ve Birlik içinde yerleşik olanlar arasından bir müteşebbisi veya kendisine söz konusu ürünü tedarik eden kendi dağıtıcısını belirlemesini talep eder ve (b) Söz konusu dağıtıcı, (a) bendinde atıfta bulunulan talebi aldıktan sonra bir ay içinde (a) bendinde atıfta bulunulan bir müteşebbisi veya kendi dağıtıcısını belirleyemez.”

⁵⁸³ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2644; Kurt, s. 383.

⁵⁸⁴ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2644.

⁵⁸⁵ RG. T. 30.10.2024, S. 32707.

devralsız, posta hizmetleri, koli veya parsel sevkiyat hizmetleri, diğer posta hizmetleri ya da navlun taşımacılığı hizmetleri hariç olmak üzere, depolama, paketleme, adresleme ve sevkiyat işlemlerinden en az ikisini gerçekleştiren gerçek veya tüzel kişiyi” ifade etmektedir.

2024/2853 sayılı Direktif uyarınca ifa hizmet sağlayıcısı hatalı ürün sebebiyle; üretici, ithalatçı veya yetkili temsilci AB ülkelerinden birine yerleşik değilse sorumlu tutulur. Dolayısıyla ifa hizmet sağlayıcısının sorumluluğu ikinci derecede sorumluluktur⁵⁸⁶. İfa hizmet sağlayıcısı, dağıtıcı gibi kendisinden önceki tedarikçinin bilgilerini zarar görene ileterek sorumluluktan kurtulamaz. Bu sebeple 2024/2853 sayılı Direktif uyarınca, ifa hizmet sağlayıcısı, tali sorumlu değil, asli sorumludur⁵⁸⁷.

85/374 sayılı AB Direktifi, ürün sorumluluğuna ilişkin düzenlemelerinde ifa hizmet sağlayıcısı kavramına yer vermemiştir. Bu Direktif’in esas alındığı 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda da ifa hizmet sağlayıcısına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu bağlamda, ilerleyen süreçte Türk hukukunda da AB mevzuatına paralel olarak ifa hizmet sağlayıcılarının ürün sorumluluğuna ilişkin açık düzenlemelere yer verilmesi gerektiği doktrinde savunulmaktadır⁵⁸⁸.

b. Elektronik Aracı Hizmet Sağlayıcı

6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’daki⁵⁸⁹ m. 2 kapsamında elektronik aracı hizmet sağlayıcı, “*elektronik ticaret pazar yerinde elektronik ticaret hizmet sağlayıcıların mal veya hizmetlerinin teminine yönelik sözleşme yapılmasına ya da sipariş verilmesine imkân sağlayan aracı hizmet sağlayıcı*” şeklinde tanımlanmıştır. Elektronik aracı hizmet sağlayıcılar, çevrimiçi platformlarda alıcı ile satıcı arasında satış sözleşmesi akdedilmesini sağlayan aracılar⁵⁹⁰.

⁵⁸⁶ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2643; Kurt, s. 380; Ünlen, s. 225; Arat/Akıncı, s. 391; Ünal/Yener, s. 370.

⁵⁸⁷ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2643; Kurt, s. 380; Arat/Akıncı, s. 391.

⁵⁸⁸ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2652; Kurt, s. 380; Ünal/Yener, s. 370.

⁵⁸⁹ RG. T. 05.11.2014, S. 29166.

⁵⁹⁰ Harun Demirbaş, 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Kapsamında Hizmet Sağlayıcıları ve Aracı Hizmet Sağlayıcılarının Yükümlülükleri, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2015), s. 26; Kurtulan Güner, s. 246.

09.12.2026 tarihinde yürürlüğe girecek 2024/2853 sayılı AB Direktif'i kapsamında, ürünlerdeki hatalardan dolayı meydana gelen zararların tazmini noktasında sorumlu tutulan kişilerden biri de elektronik aracı hizmet sağlayıcılarıdır⁵⁹¹. Yeni Direktif ile ürünlerin internet ortamında nihai kullanıcılara ulaşmasına aracılık eden kişiler, belirli koşullarda hatalı ürün sebebiyle meydana gelen zararlardan sorumlu tutulmuşlardır⁵⁹². Böylelikle denetimi oldukça zorluk atfeden çevrimiçi platformlardan, tüketicilerin korunması hedeflenmiştir⁵⁹³.

Elektronik aracı hizmet sağlayıcısı; üretici, yetkili temsilci veya ithalatçı gibi tüketiciye karşı birinci derece sorumlu değildir. Bunun sebebi ise bu kişilerin ürünler üzerinde doğrudan hâkimiyet kurmalarının hukuki ve vicdani olarak beklenemeyecek olmasıdır. Ancak Direktif, dağıtıcılarda olduğu gibi, elektronik aracı hizmet sağlayıcıların üzerinde baskı yaratmak amacıyla bu kişilere tali sorumluluk atfetmiştir. Bu bağlamda Direktif uyarınca dağıtıcılar için öngörülen düzenlemeler, elektronik aracı hizmet sağlayıcı için de uygulanacaktır⁵⁹⁴.

Türk hukukunda, mesafeli sözleşmeler kapsamında aracı hizmet sağlayıcıların sorumluluğu düzenlenmiş olmasına karşın⁵⁹⁵; elektronik aracı hizmet sağlayıcıların ürün

⁵⁹¹ Direktif m.8/4: “Bu Maddenin 3. Paragrafı, 2022/2065 (AB) sayılı Tüzüğü’nün 6(3) Maddesinde belirtilen koşulların yerine getirilmesi kaydıyla, tüketicilerin tacirlerle mesafeli sözleşmeler akdetmesine olanak tanıyan ve müteşebbis olmayan herhangi bir çevrimiçi platform sağlayıcısı için de geçerlidir.”

⁵⁹² Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2646; Kurt, s. 385; Arat/Akinci, s. 391 vd.

⁵⁹³ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2646; Kurt, s. 385.

⁵⁹⁴ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2646; Kurt, s. 385; Kurtulan Güner, elektronik aracı hizmet sağlayıcılarının tali sorumlu olması gerektiğini ileri sürmüştür. Kurtulan Güner, s. 251.

⁵⁹⁵ TKHK m. 48: “(5)Oluşturdukları sistem ile satıcı veya sağlayıcı adına mesafeli sözleşme kurulmasına aracılık eden aracı hizmet sağlayıcılar, sistem aracılığıyla kurulan mesafeli sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülüklerin kullanım süresi boyunca tüketicilerin yönetmelikle belirlenen hususlara ilişkin talep ve bildirimlerini iletebilmelerine ve takip edebilmelerine elverişli bir sistemi kurmak ve kesintisiz olarak açık tutmakla yükümlüdür.”

(6) (Ek:24/3/2022-7392/7 md.) Aracı hizmet sağlayıcısı olarak faaliyet gösterenler aracılık ettikleri mesafeli sözleşmelere ilişkin olarak;

a) Tüketiciye ön bilgilendirmenin yapılmasından, teyidinden ve ispatından satıcı veya sağlayıcı ile birlikte müteselsilen,

b) Veri girişinin satıcı veya sağlayıcı tarafından yapıldığı durumlar hariç olmak üzere, yönetmelikle belirlenen ön bilgilendirmede bulunması zorunlu hususlardaki eksikliklerden, 10 24/3/2022 tarihli ve 7392 sayılı Kanunun 7 nci maddesiyle bu maddeye beşinci fıkradan sonra gelmek üzere fıkra eklenmiş, mevcut altıncı fıkra yedinci fıkra olarak teselsül ettirilmiş, mevcut altıncı fıkra da yer alan “tüketici ile satıcı ve sağlayıcının” ibaresi “tüketici, satıcı ve sağlayıcı ile mesafeli sözleşme kurulmasına aracılık eden aracı hizmet sağlayıcının” şeklinde değiştirilmiştir.

c) Bu maddede yer alan hususlardan dolayı tüketicilerin satıcı veya sağlayıcılar ile yaptıkları işlemlere ilişkin kayıtların tutulmasından ve istenilmesi hâlinde bu bilgilerin ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile tüketicilere verilmesinden,

ç) Satıcı veya sağlayıcı ile yaptıkları aracılık hizmetine ilişkin sözleşmeye aykırı uygulamaları nedeniyle satıcı ve sağlayıcıların bu madde hükümlerine aykırı davranmasına sebep oldukları her bir işlemde, d) Satıcı veya

sorumluluğuna ilişkin herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Doktrinde ise hatalı ürünler kapsamında elektronik aracı hizmet sağlayıcılarının sorumluluğunun 2024/2853 sayılı Direktif doğrultusunda yeniden değerlendirilmesi gerektiği savunulmaktadır⁵⁹⁶. Özellikle elektronik ticaret aracı hizmet sağlayıcılarının ürünün kim tarafından sunulduğuna ilişkin bilgiye sahip olmamaları, satıcıların gerçek kimliklerinin gizli kalabilmesi ve riskli ürünlerin yaygın biçimde dolaşıma girmesi, elektronik aracı hizmet sağlayıcıların daha aktif bir sorumluluk türüne tabi tutulmasını gerekli kılmaktadır⁵⁹⁷.

Türk hukukunda, AB’de olduğu gibi elektronik aracı hizmet sağlayıcılarının hatalı ürünlerden sorumluluğunu öngören özel bir düzenleme bulunmamakla birlikte, gelişen e-ticaret uygulamaları karşısında bu aktörlerin hukuki konumlarının ileride daha ayrıntılı biçimde düzenlenmesi kaçınılmaz görünmektedir⁵⁹⁸.

E. Sorumluluğun Hukuki Niteliği

1. Genel Olarak

Sorumluluk, kişinin bir başkasına verdiği zararı tazmin etmesi anlamına gelir⁵⁹⁹. Bu kavram iki başlık altında incelenir. Bu başlıklar “...den sorumluluk” ve “...ile sorumluluktur”⁶⁰⁰. “...ile sorumluluk”, borçlunun borcunu ifa etmemesi sebebiyle alacaklının,

sağlayıcı adına bedel tahsil etmesi hâlinde, mal veya hizmetin tüketiciye teslim veya ifası sonrası bedelin satıcıya veya sağlayıcıya aktarıldığı durumlar ile 11 inci ve 15 inci maddelerde yer alan hakların kullanımı hariç olmak üzere teslim veya ifa ile cayma hakkına ilişkin yükümlülüklerden satıcı veya sağlayıcı ile birlikte müteselsilen,

e) Satıcı veya sağlayıcı onayı olmaksızın düzenledikleri kampanyalı, promosyonlu veya indirimli satışlarda, sözleşmenin hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesinden,

f) Ön bilgilendirmede yer alan hususlar ile reklamlarında yer alan bilgilerin uyumlu olmasından ve ispatından, sorumludur.”

⁵⁹⁶ Elektronik aracı hizmet sağlayıcıların, dağıtıcılar gibi tali sorumlu tutulmaları gerektiği doktrinde savunulmuştur. Kurt, s. 386.

⁵⁹⁷ Murat İnceoğlu/Ece Baş Süzel, “Mesafeli Sözleşme Kurulmasına Aracılık Edenlerin Tüketiciye Karşı Sorumluluğu”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 189-190, (2020), s. 481.

⁵⁹⁸ Yazıcı Çakmak, Sorumlular, s. 2652; Kurt, s. 386; Kurtulan Güner, s. 253; Atamer/Kurtulan Güner, s. 13.

⁵⁹⁹ Oğuzman/Öz, C. 1, s. 17; Gökhan Antalya/Işıl Yelkenci, “Temel Kavramlar ve Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri (Cilt: V/1, 1)”, *Marmara Hukuk Yorumu - Cilt: V/1- Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı* içinde, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2025), s. 25; Eren, s. 85 vd.; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, Borçlar Genel, s. 23.

⁶⁰⁰ Oğuzman/Öz, C. 1, s. 17; Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 24; Antalya/Yelkenci, s. 25; Eren, s. 560.

cebrî icra yoluyla borçlunun malvarlığından alacağını tahsil etmesidir⁶⁰¹. “...den sorumluluk” ise kişinin bir başkasına verdiği zararı tazmin etmesidir. Bu sorumlulukta borç sözleşmeden veya sözleşme dışındaki bir sebepten kaynaklanıyor olabilir⁶⁰². Bu doğrultuda borçlu, sözleşmeye aykırılık sebebiyle veya genel davranış kurallarına aykırılık sebebiyle bir başkasına zarar vermiş olmalıdır⁶⁰³.

Sorumluluk doktrinde aynı zamanda geniş anlamda sorumluluk, dar anlamda sorumluluk ve en dar anlamda sorumluluk olmak üzere üçe ayrılır⁶⁰⁴. Geniş anlamda sorumluluk, sözleşmeden doğan sorumluluk ve sözleşme dışı sorumluluğu ifade eder. Buna karşılık dar anlamda sorumluluk, sözleşme dışı sorumluluğu kapsar⁶⁰⁵. En dar anlamda sorumluluk ise sadece özel kanun kapsamında ele alınan kusursuz sorumluluktur⁶⁰⁶.

Dar anlamda sorumluluk haksız fiil sorumluluğudur⁶⁰⁷. Haksız fiil sorumluluğu kusura dayanan ve kusura dayanmayan sorumluluk olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. En dar anlamda sorumluluğa doktrinde kusura dayanmayan haksız fiil sorumluluğu da denilmektedir⁶⁰⁸. Bu doğrultuda doktrinde ürün sorumluluğun hukukî niteliğinin ise sözleşme dışı-kusursuz sorumluluk olduğu ileri sürülmektedir⁶⁰⁹.

Sözleşme dışı sorumluluk hükümlerinde esas alınan, genel hukuk kurallarına aykırı fiiller nedeniyle meydana gelen zararların giderilmesidir⁶¹⁰. Bu tür sorumlulukta taraflar arasında zarar doğmadan önce herhangi bir sözleşme ilişkisi olmasına gerek yoktur. Önemli

⁶⁰¹ Oğuzman/Öz, C. 1, s. 18; Cansel/Özel, s. 87; Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 24; Antalya/Yelkenci, s. 25; Eren, s. 560.

⁶⁰² Cansel/Özel, s. 87; Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 24; Antalya/Yelkenci, s. 25; Eren, s. 560.

⁶⁰³ Cansel/Özel, s. 87; Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 24; Antalya/Yelkenci, s. 25; Eren, s. 560.

⁶⁰⁴ Antalya/Görgeç, s. 161; Cansel/Özel, s. 37; Eren, s. 561.

⁶⁰⁵ Antalya/Görgeç, s. 161; Cansel/Özel, s. 37; Eren, s. 561.

⁶⁰⁶ Antalya/Görgeç, s. 161; Cansel/Özel, s. 37; Eren, s. 561.

⁶⁰⁷ Antalya/Görgeç, s. 161; Cansel/Özel, s. 37; Tunçomağ, C. 1, s. 427; Eren, s. 562.

⁶⁰⁸ Antalya/Görgeç, s. 161; Cansel/Özel, s. 37; Eren, s. 562.

⁶⁰⁹ Kanişlı, Üretici, 1419; Ünal/Kalkan, s. 52; Erlüle Yapımcı, s. 304; Yasan Tepetaş, s. 35; Havutçu, Üretici, s. 21; Kırca, s. 8; Sanlı/Atamer, s. 772; Dinç, s. 56; Çelt, s. 106; Öztan, s. 21; Gayretli Aydın, s. 189; Şenel, s. 127; Demir, s. 119; Arık, s. 251; Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 80; Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 239; Çamcı, 177; Gülen Erdoğan, s. 1553; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 22; Gayretli Aydın, s. 189; Akipek, Ürün, s. 25; Atabek, s. 165; Atamer/Kurtulan Güner, s. 7; Sağlam, s. 252; Kara, İmalatçı, s. 356.

⁶¹⁰ Oğuzman/Öz, C. 2, s. 17; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, Borçlar Genel, s. 641; Tunçomağ, C. 1, s. 427; Eren, s. 559; Antalya/Görgeç, s. 161.

olan hukuk düzeninin öngördüğü yükümlülüklerle aykırı davranılmasıdır. Sözleşme dışı sorumluluk ise kusura dayanan haksız fiil sorumluluğu, kusursuz sorumluluk ve hakkaniyet sorumluluğu olmak üzere üçe ayrılır⁶¹¹.

Sözleşme dışı sorumlulukta en çok karşılaşılan tür ise kusura dayanan haksız fiil sorumluluğudur⁶¹². TBK m. 49’a göre haksız fiil, “*Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür. Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de bu zararı gidermekle yükümlüdür.*” şeklinde ifade edilmiştir. Kusur sorumluluğunda kural olarak fail; kusurlu fiili ile aralarında sözleşme olup olmadığına bakılmaksızın üçüncü kişilerin bedensel bütünlüğüne ya da malvarlığına zarar verilmesine neden olmaktadır. Verilen bu zararın tazmini içinse haksız fiil hükümlerinden yararlanılmaktadır⁶¹³. Bu doğrultuda zarar görenin, failin fiilinin hukuka aykırı olduğunu, failin kusurlu olduğunu ve bu fiil ile zarara uğradığını ve uğradığı zarar ile fiil arasında nedensellik bağı olduğunu ispatlaması gerekir⁶¹⁴. Zayıf konumda olan tüketicilerin teknik bilgiye ulaşmada yaşadığı zorluk, üreticinin veya ithalatçının kusurunu ispat etmesine engel teşkil eder. Bu sebeple doktrinde ürün sorumluluğunda kusursuz sorumluluk hükümlerinin uygulanması gerektiği savunulmaktadır⁶¹⁵.

Türk hukukunda 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile ürün sorumluluğunun sözleşme dışı sorumluluk olduğu kesinleşmiştir. ÜGTDK m. 6/1, “*Ürünün, bir kişiye veya bir mala zarar vermesi hâlinde, bu ürünün imalatçısı veya ithalatçısı zararı gidermekle yükümlüdür.*” hükmü gereğince hatalı ürün sebebiyle zararın doğması yeterlidir. Zarar gören ile üretici veya ithalatçı arasında bir sözleşme ilişkisinin varlığı

⁶¹¹ Cevdet Yavuz, “Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na Göre ‘Kusursuz Sorumluluk’ Hâlleri ve İlkeleri (Kusursuz Sorumluluk)”, *Marmara Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*. C. 14, S. 4, (2008), s. 30. Eren, s. 563.

⁶¹² Antalya/Görgeç, s. 161; Tunçomağ, C. 1, s. 427; Eren, s. 564; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 13.

⁶¹³ Haksız fiil hükümleri hakkında detaylı bilgi için bk. Yavuz, Kusursuz Sorumluluk, s. 31; Tunçomağ, C. 1, s. 427; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, Borçlar Genel, s. 642; Eren, s. 562; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 13.

⁶¹⁴ Tunçomağ, C. 1, s. 427; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, Borçlar Genel, s. 642; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 14; Eren, s. 592.

⁶¹⁵ Kanışlı, Üretici, 1419; Ünal/Kalkan, s. 52; Erlüle Yapımcı, s. 304; Yasan Tepetaş, s. 35; Dinç, s. 56; Çelt, s. 106; Öztan, s. 21; Gayretli Aydın, s. 189; Şenel, s. 127; Demir, s. 119; Arık, s. 251; Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 80; Çamcı, 177; Gülen Erdoğan, s. 1553; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 22; Akipek, Ürün, s. 25; Atabek, s. 165; Atamer/Kurtulan Güner, s. 7; Sağlam, s. 252; Kara, İmalatçı, s. 356. Kusursuz sorumluluğa ilişkin detaylı bilgi için bk. Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 171; Eren, s. 565 vd.; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 145; Antalya/Görgeç, s. 275.

aranmamıştır⁶¹⁶. Bu düzenleme ile Türk hukukunda zayıf konumda olan nihai kullanıcılar ve üçüncü kişiler, sosyal devlet ilkesi gereğince daha güçlü olan üretici ve ithalatçılara karşı koruma altına alınmıştır⁶¹⁷.

2. Kusursuz Sorumluluk

Kusursuz sorumluluk, haksız fiil sorumluluğunun kusur aranmayan bir türüdür⁶¹⁸. Bu sorumluluğun temel dayanağı fiilin hukuk kurallarına aykırı olmasıdır. Buna ek olarak fiilin kişisel değerler veya ahlaki değerlere aykırı olup olmamasını bir önemi bulunmamaktadır⁶¹⁹. Kusursuz sorumluluk; hakkaniyet sorumluluğu, hâkimiyet sorumluluğu ve tehlike sorumluluğu olmak üzere üçe ayrılır. Hâkimiyet sorumluluğu, bir kişinin denetimi sırasında meydana gelen zararın tazminine dayanır. Tehlike sorumluluğu ise üçüncü kişilerin zarar görmesi noktasında yüksek risk taşıyan faaliyetler sonucu doğan sorumluluktur⁶²⁰.

Türk hukukunda kusur sorumluluğu esastır. Kusursuz sorumluluk ise istisnaidir. Bu sebeple kanunda kusursuz sorumluluk hâlleri açıkça düzenlenmelidir⁶²¹. Ürün sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olup olmadığı 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda açık bir şekilde belirtilmemiştir⁶²². Ancak ÜGTDK m. 6'ya göre, üretici veya ithalatçının ürünleri dolayısıyla verdikleri zararlarda kusurlu olması gerektiği de öngörülmemiştir. Bu sebeple doktrinde, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında düzenlenen ürün sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğu savunulmuştur⁶²³. 85/374 sayılı Direktif'te hatalı ürünlerden kaynaklanan zararın tazmini için üreticinin kusurunun aranmayacağı açıkça düzenlenmiştir. Bu sebeple doktrinde, 85/374 sayılı

⁶¹⁶ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 82; Şenel, s. 129; Yasan Tepetaş, s. 35; Kanışlı, Üretici, s. 1419; Ünal/Kalkan, s. 52; Baş, s. 365; Gayretli Aydın, s. 189.

⁶¹⁷ Arık, s. 250; Karyot, s. 33; Demir, s. 119; Şenel, s. 129; Yasan Tepetaş, s. 35; Gayretli Aydın, s. 190.

⁶¹⁸ Tunçomağ, C. 1, s. 428; Eren, s. 566; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 145; Antalya/Görgeç, s. 275.

⁶¹⁹ Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 172; Eren, s. 566.

⁶²⁰ Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 171; Eren, s. 569 vd.; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 145-146. Doktrinde yer alan bir görüş, kusursuz sorumluluğu, olağan sebep sorumluluğu ve tehlike sorumluluğu olmak üzere ikiye ayrıldığı ileri sürmüştür. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altup, Borçlar Genel, s. 672-673.

⁶²¹ Tunçomağ, C. 1, s. 428; Eren, s. 564; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 13.

⁶²² Yasan Tepetaş, s. 40; Sağlam, s. 253; Ünal/Kalkan, s. 62.

⁶²³ Kanışlı, Üretici, 1419; Yasan Tepetaş, s. 35; Çelt, s. 106; Gayretli Aydın, s. 189; Şenel, s. 127; Demir, s. 119; Arık, s. 251; Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 80; Çamcı, 177; Gülen Erdoğan, s. 1553; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 22; Atamer/Kurtulan Güner, s. 7; Sağlam, s. 252; Kara, İmalatçı, s. 356.

Direktif'in iç hukukumuzla aktarılmasını sağlayan 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda kusursuz ürün sorumluluğunun benimsendiği ileri sürülmüştür⁶²⁴.

Doktrindeki bir görüşe göre⁶²⁵ ürün sorumluluğunun hukuki niteliği tehlike sorumluluğudur⁶²⁶. Bu görüş, ürün sorumluluğundaki risk faktörünün, üretim faaliyetinden değil; ürünün hatalı üretilmesi sebebiyle insanlara verebilecekleri zarardan kaynaklandığını ileri sürmektedir⁶²⁷. Özellikle üreticinin dikkatli ve özenli davranmış olmasına karşın engel olamadığı “*üretim kaçakları*”⁶²⁸, üçüncü kişiler ve nihai kullanıcılar için risk barındırmaktadır⁶²⁹. Bu görüşü savunan yazarlar, riskin önlenmesi ve mağdurun zarara katlanmaması adına ürün sorumluluğunun hukuki niteliğinin tehlike sorumluluğu olduğunu ileri sürmüşlerdir⁶³⁰.

⁶²⁴ Arık, s. 251; Atamer/Kurtulan Güner, s. 6; Sağlam, s. 254; Kara, İmalatçı, s. 356. ÜGTDK m. 6'nın gerekçesinde, “Söz konusu düzenleme AB'nin üye devletlerinin ürün sorumluluğuna ilişkin 25 Temmuz 1985 tarihli ve 85/374/ET sayılı Konsey Direktif'i doğrultusunda hazırlanmaktadır.” ifadesi ile kusursuz sorumluluğa işaret edilmektedir.

⁶²⁵ Öztan, s. 282; Aydos, Ürün, s. 96; Gülen Erdoğan, s. 1553; Yavuz, İmalatçı, s. 1324.

⁶²⁶ Tehlike sorumluluğu, tehlikeli bir faaliyetten menfaat elde eden kişilerin bu menfaatleri sırasında verdikleri zararları tazmin etmeleri esasına dayanan sorumluluktur. Bu sorumlulukta her ne kadar yüksek risk taşıyan faaliyet ekonomik, sağlık ve toplum refahı açısından yararlı sayılsa da üçüncü kişiler için ağır sonuçları olacak zararlar meydana getirmesi kaçınılmaz kabul edilmektedir. Bu sebeple tehlike sorumluluğu ile bu ağır sonuçların tazmini hedeflenmektedir. Böylece tehlikeli faaliyetin riski, zarar görene değil; faaliyeti gerçekleştiren kişiye yönlendirilir. Sorumluluğun konusu faaliyet, işletme veya nesnenin yüksek tehlike riskidir. Tehlike sorumluluğu TBK m. 71'de düzenlenmiş olup sorumluluğun koşulları; zarar, nedensellik bağı ve hukuka aykırılıktır. Bu sorumlulukta failin kusurlu olması aranmaz. Ayrıca failin gerekli özeni göstermesi hâlinde de zararın meydana geleceğini öne sürmesi, onu sorumluluktan kurtarmamaktadır. Sorumluluktan kurtuluşun tek yolu, zarar ile fiil arasındaki nedensellik bağının kesilmesidir. Tehlike sorumluluğu hakkında detaylı bilgi için bk. Oğuzman/Öz, C. 2, s. 205 vd.; Antalya/Görgeç, s. 320 vd.; Eren, s. 572.

⁶²⁷ Paksoy/Arsalan Demir, s. 303; Öztan, s. 282; Aydos, Ürün, s. 96; Gülen Erdoğan, s. 1553.

⁶²⁸ Üretici gerekli dikkat ve özeni gösterse bile ürünün hatalı olarak üretilmesi hâline; “*üretim kaçağı*” denmektedir. Üreticinin üretim kaçaklarının mevcudiyetinde gerekli dikkat ve özeni gösterdim diyerek sorumluluktan kurtulması ise ürün sorumluluğunun temeli ile bağdaşmaz. Havutçu, Üretici, s. 100. Üretim kaçakları ile ilgili detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/III/A/1/b/cc/bbb.

⁶²⁹ Paksoy/Arsalan Demir, s. 303; Öztan, s. 282; Aydos, Ürün, s. 96; Gülen Erdoğan, s. 1553.

⁶³⁰ Öztan, s. 282; Aydos, Ürün, s. 96-97; Gülen Erdoğan, s. 1553; Yavuz, İmalatçı, s. 1324; Paksoy/Demir, her ne kadar tehlike sorumluluğu ile ürün sorumluluğunun örtüştüğünü ifade etmişse de yazarlar, üretim faaliyetinin tehlike riski yaratmadığından bahisle ürün sorumluluğunun tehlike sorumluluğu olmadığı kanaatinde. Ancak yazarlar, üretim kaçakları yönünden ürün sorumluluğunun tehlike sorumluluğuna yaklaştığını ileri sürmüşlerdir. Bu sebeple ürün sorumluluğunun hukuki niteliğinin karma sorumluluk olduğunu kabul etmişlerdir. Paksoy/Arsalan Demir, s. 314. Kuran, ürün sorumluluğunun tehlike sorumluluğu kapsamında düzenlenebileceğini ileri sürmüştür. Kuran, s. 7. Havutçu, üretim kaçaklarını da dikkate alarak ürün sorumluluğunun hukuki niteliğinin karma sorumluluk olduğuna kanaat getirmiştir. Havutçu, Üretici, s. 100-101. Çamcı, ürün sorumluluğunun ağırlaştırılmış sebep sorumluluğu olduğunu ifade etmesine karşın üretim kaçağı yönünden tehlike sorumluluğu niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür. Yazar, bu karışıklığın önlenmesi için Kanun Koyucu'nun düzenleme getirmesi gerektiğini ifade etmiştir. Çamcı, s. 179.

Aksi görüşe göre ise ürün sorumluluğu kapsamında her üretim faaliyeti yüksek tehlike riski taşımaz. Üretim faaliyetinin doğası gereği tehlike riski barındırmadığı durumlarda ise tehlike sorumluluğundan söz edilemez⁶³¹. Örneğin, radyasyon içeren tıbbi cihaz üretiminin ya da patlama riski yüksek olan tüp üretiminin tehlikeli olduğu söylenebilmekle birlikte; giysi üretimi, yiyecek üretimi, basit cihazlar gibi ürünlerin üretiminin yüksek tehlike taşıdığından bahsedilemez⁶³². Ürün sorumluluğunun kusursuz sorumluk türü içerisinde yer almasını sağlayan unsur ise üretim faaliyetinin tehlikeli olması değil, hatalı ürünün piyasaya arzıdır⁶³³. Buna ek olarak tehlike sorumluluğunda üretim faaliyeti sırasında meydana gelecek zararların da tazmini göz önüne alınır; ancak ürün sorumluluğunda üretim faaliyeti sona erip ürün piyasaya sunulduktan sonra meydana gelecek zararlar tazmin edilir⁶³⁴.

Dikkat etmek gerekir ki, üretici gerekli dikkat ve özeni gösterebilirse ürün hatalı olmayabilir. Bu sebeple bize göre, üreticinin sorumluluğu; tipik tehlike arz etmediğinden tehlike sorumluluğu kapsamında değildir. Zira TBK m. 71, “*Önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur. Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletme olduğu kabul edilir. Özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arz eden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arz eden işletme sayılır.*” hükmü gereğince tehlike sorumluluğu kapsamında işletme sahibi gerekli dikkat ve özeni gösterse dahi zararı engelleyememektedir. Bu sebeple tehlike sorumluluğunun esası, yüksek risk teşkil eden faaliyetlerden doğan zarara işletme sahibinin katlanmasına dayanır. Ayrıca tehlike sorumluluğu, niteliği gereği hakimiyet sorumluluğundan daha ağır bir sorumluluktur ve zarar veren kişiye sorumluluktan kurtulma imkânı tanınmamıştır⁶³⁵. Oysa gerek 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu gerek 85/374 sayılı Direktif ve gerekse 2024/2853 sayılı Direktif,

⁶³¹ Paksoy/Arslan Demir, s. 310; Oral, s. 126; Kırca, s. 122; Öz, Üretici, s. 13; Baş, s. 367; Gayretli Aydın, s. 197; Dinç, s. 79; Tiftik, s. 31; Sağlam, s. 257.

⁶³² Sağlam, s. 257.

⁶³³ Sağlam, s. 257; Okur, s. 392; Yasan Tepetaş, s. 64; Kanişlı, Üretici, s. 1434.

⁶³⁴ Tiftik, s. 21; Sağlam, s. 257.

⁶³⁵ Eren, s. 578; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 8.

ürün sorumluluğu kapsamında; üreticinin ve ithalatçının sorumluluktan kurtuluş imkânlarını düzenlemiştir. *Kanaatimizce* bu durum, ürün sorumluluğunun hukuki niteliğini tehlike sorumluluğundan uzaklaştırmaktadır⁶³⁶.

Ürün sorumluluğunda üreticinin temel yükümlülüğü güvenli ürün üretmektir. Bu bağlamda üretim faaliyetinin tehlike arz etmesi gerekmez. Sorumluluğun doğması için üreticinin hâkimiyet alanı içerisinde gerekli dikkat ve özeni göstermeden ürünü piyasaya sürmesi gereklidir⁶³⁷. Bu hâlde meydana gelen zarar, üreticinin özen yükümlülüğüne aykırı davranmasından kaynaklanır. Dolayısıyla ürün sorumluluğunun hukuki niteliği tehlike sorumluluğu değil sebep sorumluluğudur⁶³⁸. Ancak sebep sorumluluğunda failin gerekli dikkat ve özeni gösterdiğini ispat ederek sorumluluktan kurtulma imkânı vardır. Buna karşılık, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca üretici, gerekli dikkat ve özeni gösterse de ürünün hatalı olduğunu ispat ederek sorumluluktan kurtulamaz⁶³⁹. Bu sebeple

⁶³⁶ TBK m. 71’de düzenlenen tehlike sorumluluğu kurtuluş kanıtı olmayan ağır bir sorumluluk türüdür. Bu konu hakkında detaylı bilgi için bk. Oğuzman/Öz, C. 2, s. 8; Eren, s. 576. Tehlike sorumluluğunun aksine üreticinin kurtuluş kanıtı getirme imkânı bulunmaktadır. Aynı yöne görüş için bk. Sağlam, s. 258; Çelt, s. 108; Arık, s. 254.

⁶³⁷ Sebep sorumluluğu, kişinin kanunlarla düzenlenmiş olan objektif özen yükümlülüğüne aykırı davranmasından doğan kusursuz sorumluluk türüdür. Hâkimiyet sahibi, bu sorumluluk uyarınca; hâkimiyeti altında kalan kişi veya şeye karşı dikkat ve gözetim yükümlülüğü altındadır. Eğer bu dikkat ve gözetim yükümlülüğüne aykırı davranılır ve bir zarar meydana gelirse, hâkimiyet sahibi bu zarardan sorumludur. Sebep sorumluluğu; olağan sebep sorumluluğu ve ağırlaştırılmış sebep sorumluluğu olmak üzere ikiye ayrılır. Olağan sebep sorumluluğunda, hâkimiyet sahibi gerekli dikkati ve özeni gösterse de zararın meydana gelebileceğini kanıtlayabiliyorsa, zarardan sorumlu tutulmaz. Böylelikle hâkimiyet sahibine sorumluluktan kurtuluş imkânı tanınmış olur. Ağırlaştırılmış sebep sorumluluğunda ise hâkimiyet sahibi, gerekli dikkat ve özeni yerine getirdiğini ispatlasa bile sorumluluktan kurtulamaz. Dolayısıyla hâkimiyet sahibi, olağan sebep sorumluluğundan daha ağır bir sorumluluk üstlenmiş olur. Ancak kanunda ağırlaştırılmış sebep sorumluluğu için özel sorumluluktan kurtuluş imkânları düzenlenmiş olabilir. Bu yönüyle ağırlaştırılmış sebep sorumluluğu, tehlike sorumluluğundan ayrılır. Sebep sorumluluğu hakkında detaylı bilgi için bk. Antalya/Görgeç, s. 280 vd.; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 9-10; Eren, s. 570 vd.

⁶³⁸ Oral, s. 126; Kırca, s. 122; Yener, s. 167; Baysal, s. 286; Sağlam, s. 258; Baş, s. 367; Kulaklı, s. 24; Yıldırım, s. 246. Üretim kaçakları açısından bu durum geçerli değildir. Arık, s. 252, dn. 859; Paksoy/Arslan Demir, s. 303; Tiryaki, Avrupa Konseyi, s. 239; Şenel, s. 134.

⁶³⁹ Ağırlaştırılmış sebep sorumluluğunda faile sorumluluktan kurtuluş imkânları tanınabilir. Ancak bu kapsamda “*gerekli dikkat ve özen gösterilseydi de fiilin meydana geleceği*” yönündeki savunmaya yer verilmez. Bu kurtuluş imkânı, ağırlaştırılmış sebep sorumluluğunu, olağan sebep sorumluluğundan ayıran temel noktadır; zira, söz konusu savunma ağırlaştırılmış sebep sorumluluğunda fail için sorumluluktan kurtuluş imkânı sağlamaz. Buna karşılık tehlike sorumluluğunda ise faile hiçbir şekilde kurtuluş imkânı tanınmaz. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda ise üreticinin ancak ürünün kendi iradesi dışında piyasaya arz edildiğini, hatanın dağıtıcı veya üçüncü kişi tarafından meydana getirildiğini ya da hatanın teknik düzenlemelere uyulmasından kaynaklandığını kanıtlaması hâlinde sorumluluktan kurtulma imkânı tanınmıştır. Buna karşılık “*gerekli dikkat ve özenin gösterilmiş olması*” 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca bir kurtuluş nedeni olarak kabul edilmemiştir. Ağırlaştırılmış sebep sorumluluğuna ilişkin detaylı bilgi için bk. Antalya/Görgeç, s. 280; Eren, s. 571.

doktrinde ürün sorumluluğunun hukuki niteliğinin ağırlaştırılmış sebep sorumluluğu olduğu savunulmaktadır⁶⁴⁰. Doktrinde yer alan bir görüşe göre ise, üreticinin sorumluluğunun, TBK m. 69’da düzenlenen yapı malikinin sorumluluğu⁶⁴¹ ile benzediği ileri sürülmüştür. Zira, her iki sorumlulukta da zarar verenin dikkatli ve özenli olduğunu ispat etmesi sorumluluktan kurtuluş sebebi olarak görülmez⁶⁴².

Kanaatimizce; ürün üretimi tipik tehlike arz eden ve zarar doğması muhtemel olan bir faaliyet değildir. Bazı ürünlerin üretimi tehlike arz etse bile bu durum istisnaidir. Hatalı üretimin meydana gelmesi, üreticinin hâkimiyet alanında dikkatle ve özenle üretmediği ürünü piyasaya sunmasından kaynaklıdır. Ancak üreticinin gerekli dikkati ve özeni gösterse bile ürünün hatalı olacağını ispat etmesi, sorumluluktan kurtuluş sebebi olarak kabul edilmez. Tüm bu sebeplerle ürün sorumluluğunun hukuki niteliğinin, ağırlaştırılmış sebep sorumluluğu olduğu kanaatindeyiz.

F. Sorumlulukla İlgili Diğer Hususlar

1. İspat Yükü

Dava taraflarının iddia ettiği olguların kimin tarafından ve nasıl ispatlanması gerektiğini gösteren kurallara ispat yükü denir⁶⁴³. İspat yükü, TMK m. 6, “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür.*” ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)⁶⁴⁴ m. 190, “*İspat yükü,*

⁶⁴⁰ Akçura Karaman, Eleştirel Bakış, s. 81; Çamcı, s. 178; Kırca, s. 124; Oral, s. 126; Arık, s. 252; Paksoy/Arslan Demir, s. 303; Çelt, s. 101; Sirmen, Ürün, s. 68; Baş, s. 365; Ünal/Kalkan, s. 53; Kanışlı, Üretici, s. 1462; Al, s. 1810; Keser, s. 100; Gayretli Aydın, s. 194. Sanlı, diğer görüşlerden ayrılarak ürün sorumluluğunun hukuki niteliğinin kusur sorumluluğuna yakın bir sorumluluğa dayandığını ileri sürmüştür. Sanlı’ya göre Kanun Koyucu’nun uygunsuz terimini 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda kullanmasının, sorumluluğa bir tür özen prensibi getirdiğini göstermektedir. Güvenli bir ürün zarara sebebiyet verse bile kişi, ürünün uygunsuz olmadığı için tazminat talep edemez. Kerem Sanlı, “Hukuk ve Ekonomi Perspektifinden Ürün Sorumluluğu Tazminatının Dayandığı Esasın Eleştirisi”, *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları-I* içinde, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022), s. 57 vd.

⁶⁴¹ Yapı malikinin sorumluluğu hakkında detaylı bilgi için bk. Antalya/Görgeç, s. 303 vd.; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 181 vd.; Eren, s. 743 vd.

⁶⁴² Kırca, s. 124; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 129.

⁶⁴³ Ünlütepe, Medeni Hukuk, s. 479; Antalya/Topuz, Medeni Hukuk, s. 575; Akıntürk/Ateş, s. 100; Oğuzman/Barlas, s. 358; Dural/Sarı, s. 228; Atalı/Ermenek, s. 245; Karlı, s. 513; Filiz Berberoğlu Yenipınar, *Hukuk Davalarında İspat*, 3. Basım, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2025), s. 29.

⁶⁴⁴ RG T. 12.01.2011, S. 27836.

kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakiya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir.” hükümleri gereğince olguyu iddia eden tarafa aittir⁶⁴⁵. İspat bir yüküdür; yükümlülük değildir. Bu sebeple ispat yükü üstüne düşen taraf bu yükü yerine getirmemezse, karşı taraftan kendi iddiasını ispatlamasını bekleyemez. Davacı iddiasını ispatlayamaz ise dava reddedilir veya davalı kendisine düşen ispat yükünü yerine getirmemez ise dava kabul edilir⁶⁴⁶.

85/374 sayılı Direktif m. 4 uyarınca, zarar gören kişi; uğradığı zararı, hatayı ve zarar ile hata arasındaki nedensellik bağıını ispatlamakla yükümlüdür⁶⁴⁷. Yürürlüğe girecek olan 2024/2853 sayılı Direktif’te de zarar gören bu hususları ispatlamak zorundadır⁶⁴⁸. Ancak 85/374 sayılı Direktif’ten farklı olarak 2024/2853 sayılı Direktif, zarar görenin ispat yükünün kolaylaştırılması adına birtakım karineler getirmiştir⁶⁴⁹. Bu karinelerden ilkinde göre, mahkemenin talep ettiği belgelerin üretici tarafından sunulmaması, ürünün hatalı olduğunu gösterir. İkinci karineye göre ise, ürün AB hukukundaki veya ulusal hukuktaki zararın önlenmesine ilişkin getirilen güvenlik standartlarına uygun değilse hatalı sayılır. Son karineye göre ise, ürünün normal kullanım ve olağan koşullarda arıza göstermesi hâlinde hatalı olduğu

⁶⁴⁵ Ünlütepe, Medeni Hukuk, s. 480; Antalya/Topuz, Medeni Hukuk, s. 577; Atalı/Ermenek, s. 246; Karşlı, s. 513; Berberoğlu Yenipınar, s. 30; Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, s. 194; Oğuzman/Barlas, s. 360.

⁶⁴⁶ Oğuzman/Barlas, s. 358; Karşlı, s. 513; Berberoğlu Yenipınar, s. 30.

⁶⁴⁷ Çelt, s. 98; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 215; Polat, s. 1013; Şenel, s. 137; Akıncı/Arat, s. 396; Kara, İmalatçı, s. 454; Atamer/Kurtulan Güner, s. 36; Kıraç Adır s. 223. 85/374 sayılı Direktif m. 4: “Zarara uğrayan kişinin zararı, hatayı ve hata ile zarar arasındaki nedensellik bağıını ispat etmesi gerekir.”

⁶⁴⁸ 2024/2853 sayılı Direktif m. 10, “1. Üye Devletler, talep sahibinin ürünün kusurlu olduğunu, uğranılan zararı ve söz konusu kusur ile zarar arasındaki nedensellik bağıını ispat etmesinin zorunlu olmasını sağlar. 2. Aşağıdaki koşullardan herhangi biri mevcutsa ürünün arızalı olduğu varsayılır:

a) Sanık, Madde 9(1) uyarınca ilgili delilleri açıklamaktan kaçınır;

b) Talep eden, ürünün, yaralanan kişinin maruz kaldığı zarar riskine karşı korumayı amaçlayan Birlik veya ulusal hukukta belirtilen zorunlu ürün güvenliği gerekliliklerine uymadığını gösterir; veya

c) Davacı, hasarın ürünün makul ölçüde öngörülebilir kullanım sırasında veya olağan koşullar altında bariz bir arızasından kaynaklandığını gösterir.

3. Ürünün ayıplı olması ve meydana gelen zararın söz konusu ayıp ile tipik olarak bağdaşacak nitelikte olması hâlinde, ürünün ayıplı olması ile zarar arasında nedensellik bağıının bulunduğu varsayılır.

4. Madde 9 uyarınca delillerin açıklanmasına ve olayın tüm ilgili koşullarının dikkate alınmasına rağmen, ulusal mahkeme, ürünün ayıplı olduğunu veya ayıplı olması ile zarar arasındaki nedensellik bağıını veya her ikisini birden varsayacaktır:

a) Talep eden, özellikle teknik veya bilimsel karmaşıklık nedeniyle, ürünün kusurlu olduğunu veya kusurluluğu ile hasar arasındaki nedensel bağlantıyı veya her ikisini birden kanıtlamada aşırı zorluklarla karşı karşıyadır; ve

b) Talep eden, ürünün arızalı olma ihtimalinin bulunduğunu veya ürünün arızalı olması ile hasar arasında nedensellik bağı bulunduğunu veya her ikisini birden gösterir.

5. Davalı, 2, 3 ve 4 üncü fıkralarda belirtilen karinelerden herhangi birini çürütme hakkına sahiptir.”

⁶⁴⁹ Akıncı/Arat, s. 400; Ünal/Yener, s. 374; Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 528; Ünlen, s. 234.

kabul edilir. Ayrıca ürünün hatalı olduğu zarar gören tarafından ispatlanmış veya bu karineler uyarınca kabul edilmişse; hata ve zarar tipik olarak uyuşuyorsa, zarar görenin ürün ile hata arasındaki nedensellik bağına da ispatladığı mahkeme tarafından kabul edilir⁶⁵⁰.

2024/2853 sayılı Direktif zarar görenin iddiasını ispatı için yeni bir usul getirmiştir. Bu usulün adı delillerin açıklanmasıdır⁶⁵¹. Delillerin açıklanması, üretiminde teknik bilginin gerekli olduğu ilaç ya da yapay zekâ gibi ürünlerin hatalı olduğunun ispatının kolaylaştırılmasını sağlar. Ancak, delillerin açıklanması hükümlerine başvurulabilmesi için davacının davasında haklı olduğuna ilişkin makul oranda bilgi ve belgeyi mahkemeye ibraz etmiş olması gereklidir. Bu hâlde mahkeme delillerin açıklanması talebini kabul eder. Daha sonrasında davalıdan, ticari sır ve sınırlar hariç olmak üzere ürün ile alakalı bilgi ve belgelerin mahkemeye ibrazını ister. Mahkemenin delillerin açıklanması usulünde davalı ile davacı arasındaki dengeyi koruyacak şekilde karar vermesi gereklidir. Dolayısıyla mahkeme, “*duruşma tutanaklarının kısıtlanması, duruşmaya katılacak kişilerin sınırlandırılması, belirli belgelerin açıklanmaması*” gibi önlemler olarak davalının ticari itibarını korumak zorundadır⁶⁵². Doktrinde delillerin açıklanması usulünün, Türk hukukundaki HMK m. 219-

⁶⁵⁰ Akıncı/Arat, s. 401; Ünal/Yener, s. 377; Ünlen, s. 235; Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 528.

⁶⁵¹ 2024/2853 sayılı Direktif m. 9: “1. Üye Devletler, kusurlu bir ürünün neden olduğu zarar nedeniyle ulusal mahkemede tazminat talep eden ve tazminat talebinin makul olduğunu destekleyecek yeterli olgu ve delilleri sunan bir kişinin (talep eden) talebi üzerine, davalının, bu Maddede belirtilen koşullara tabi olarak, davalının tasarrufunda bulunan ilgili delilleri açıklamasının zorunlu kılınmasını sağlar.
2. Üye Devletler, tazminat talebine karşı delile ihtiyaç duyduğunu göstermeye yeterli olguları ve delilleri sunan bir davalının talebi üzerine, davacının ulusal hukuka uygun olarak, tasarrufunda bulunan ilgili delilleri açıklamasının zorunlu kılınmasını sağlar.
3. Üye Devletler, 1 ve 2 numaralı paragraflar uyarınca ve ulusal mevzuata uygun olarak delillerin açıklanmasının gerekli ve orantılı olanla sınırlı olmasını sağlar.
4. Üye Devletler, bir tarafın talep ettiği delilin açıklanmasının gerekli ve orantılı olup olmadığını belirlerken, ulusal mahkemelerin, üçüncü taraflar da dahil olmak üzere, ilgili tüm tarafların meşru çıkarlarını, özellikle gizli bilgilerin ve ticari sırların korunmasıyla ilgili olarak dikkate almasını sağlar.
5. Üye Devletler, bir davalının ticari sır veya ticari sır olduğu iddia edilen bilgileri ifşa etmesinin istendiği durumlarda, ulusal mahkemelerin, bir tarafın makul gerekçeli talebi üzerine veya kendi inisiyatifleriyle, söz konusu bilgilerin yasal işlemler sırasında veya sonrasında kullanılması veya atıfta bulunulması hâlinde gizliliğini korumak için gerekli özel önlemleri alma yetkisine sahip olmasını sağlar.
6. Üye Devletler, bir tarafın delil açıklaması yapması gerektiği durumlarda, karşı tarafın makul gerekçeli talebi üzerine veya ilgili ulusal mahkemenin uygun gördüğü ve ulusal hukuka uygun olduğu durumlarda, ulusal mahkemenin söz konusu delilin kolayca erişilebilir ve kolayca anlaşılabilir bir şekilde sunulmasını talep etme yetkisine sahip olmasını sağlar; bu tür bir sunumun, talep edilen taraf için maliyet ve çaba açısından ulusal mahkeme tarafından orantılı olduğu kabul edilirse.
7. Bu Madde, delillerin duruşma öncesi açıklanmasına ilişkin ulusal kuralların mevcut olması hâlinde, bu kuralları etkilemez.”

⁶⁵² Ünlen, s. 233; Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 527; Ünal/Yener, s. 374.

220⁶⁵³ ve hâkimin davayı aydınlatma ödevi⁶⁵⁴ ile sınırlı ölçüde örtüştüğü ileri sürülmüştür⁶⁵⁵.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 6/2'ye göre ise ispat yükü Direktif'te olduğu gibi zarar görene yüklenmiştir. ÜGTDK m. 6/2'de, zarar görenin; zararı ve zarar ile hata arasındaki nedensellik bağı ispatlaması gerektiği düzenlenmiştir⁶⁵⁶. Ancak kanun taslağında zarar görenin “uygunsuzluğu” (hata) da ispatlaması gerektiği yer almaktayken bu ifade kanun metninde yer almamıştır⁶⁵⁷. Bu sebeple doktrinde hatanın zarar gören tarafından ispatlanıp ispatlanmaması gerektiği noktasında farklı görüşler öne sürülmüştür.

Bu görüşlerden ilkinde göre ispat yükü, ÜGTDK m. 6/2 ve m. 5/2 uyarınca taraflar arasında bölünmüştür. İlk aşamada zarar gören, hatalı ürün sebebiyle zarar gördüğünü ve bu zarar ile ürünün hatalı olmasında nedensellik bağı bulunduğunu ispatlamalıdır. Zarar görenin bu aşamada hatayı ispatlamasına gerek yoktur. Daha sonrasında ise ispat yükü üreticiye geçer. Üretici ürünün; insan sağlığı ve güvenliğine dair hükümler içeren teknik düzenlemelere uygun olduğunu, teknik düzenleme yoksa veya insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümler içermiyorsa genel ürün güvenliği mevzuatına uygun olduğunu ispatlamalıdır. Bu hâlde mahkeme ürünün güvenli olduğunu karine olarak kabul eder. Bu karinenin aksini ispat yükü ise zarar görene düşmektedir. Zarar gören ürünün teknik düzenlemeye uygun olmasına rağmen,

⁶⁵³ HMK m. 219: “(1) Taraflar, kendilerinin veya karşı tarafın delil olarak dayandıkları ve ellerinde bulunan tüm belgeleri mahkemeye ibraz etmek zorundadırlar. Elektronik belgeler ise belgenin çıktısı alınarak ve talep edildiğinde incelemeye elverişli şekilde elektronik ortama kaydedilerek mahkemeye ibraz edilir. (2) Ticari defterler gibi devamlı kullanılan belgelerin sadece ilgili kısımlarının onaylı örnekleri mahkemeye ibraz edilebilir.”

HMK m. 220: “(1) İbrarı istenen belgenin, ileri sürülen hususun ispatı için zorunlu ve bu isteğin kanuna uygun olduğuna mahkemece kanaat getirildiği ve karşı taraf da bu belgenin elinde olduğunu ikrar ettiği veya ileri sürülen talep üzerine sükut ettiği yahut belgenin var olduğu resmi bir kayıtla anlaşıldığı veya başka bir belgede ikrar olduğu takdirde, mahkeme bu belgenin ibrazı için kesin bir süre verir. (2) Mahkemece, ibrazı istenen belgenin elinde bulunduğunu inkâr eden tarafa, böyle bir belgenin elinde bulunmadığına, özenle aradığı hâlde bulamadığına ve nerede olduğunu da bilmediğine ilişkin yemin teklif edilir. (3) Belgeyi ibraz etmesine karar verilen taraf, kendisine verilen sürede belgeyi ibraz etmez ve aynı sürede, delilleriyle birlikte ibraz etmemesi hakkında kabul edilebilir bir mazeret göstermez ya da belgenin elinde bulunduğunu inkâr eder ve teklif edilen yemini kabul veya icra etmezse, mahkeme, duruma göre belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir.”

⁶⁵⁴ HMK m. 31: “Hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında, taraflara açıklama yaptırabilir; soru sorabilir, delil gösterilmesini isteyebilir.”

⁶⁵⁵ Akıncı/Arat, s. 40.

⁶⁵⁶ Baş, s. 374; Kara, İmalatçı, s. 453; Atamer/Kurtulan Güner, s. 36; Çelt, s. 98; Polat, s. 1013; Okur, s. 535.

⁶⁵⁷ Polat, s. 1016; Karaşahin, s. 1417; Okur, s. 535; Sağlam, s. 213; Şenel, s. 137; Çelt, s. 98-99.

hatalı olduğunu ispatlamalıdır⁶⁵⁸. Aksi görüşe göre ise ÜGTDK m. 5, ürün güvenliğine ilişkin bir düzenlemedir. Bu düzenlemenin ürün sorumluluğunun şartlarının oluşup oluşmadığının tespitinde kullanılması, mümkün değildir. Kanun Koyucu, ÜGTDK m. 6/2 hükmünde hata kavramına yer vermeyerek, zarar görenin ispat yükünü kolaylaştırmıştır. Bu sebeple ilgili görüş ürünün hatalı olduğunun Kanun Koyucu tarafından karine olarak kabul edildiğini savunmaktadır⁶⁵⁹.

Bir diğer görüşe göre ise üründeki hatayı ispatlaması gereken kişi zarar görendir. Herkes iddiasını ispatlamakla mükelleftir. Bu sebeple zarar gören ürünün hatalı olduğunu iddia ettiği için bu iddiasını ispatlamalıdır. Bu görüş uyarınca üreticinin ürünün hatasız olduğunu ispatlaması beklenmemelidir. Zarar gören hem hatayı hem zararı hem de nedensellik bağıını ispatlamak zorundadır⁶⁶⁰.

İspat hususunda doktrinde yer alan ilk görüşe katılmaktayız. Zira, ÜGTDK m. 6/2’de, *“İmalatçı veya ithalatçının sorumlu tutulabilmesi için, zarar gören tarafın uğradığı zararı ve uygunsuzluk ile zarar arasındaki nedensellik bağıını ispat etmesi zorunludur.”* hükmüyle zarar görenin zararı ve nedensellik bağıını ispatlaması yeterli görülmüştür. Madde metninde üründeki hatanın zarar gören tarafından ispatlanması gerektiği ibaresi yer almamaktadır. Bu sebeple zarar görenin ilk aşamada hatayı ispatlama yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu aşamada ürünün güvenli olduğunu ispat yükü, üreticidedir. ÜGTDK m. 5/2, *“Teknik düzenlemenin insan sağlığı ve güvenliği ile ilgili hükümlerine uygun ürün, aksi ispatlanana kadar güvenli kabul edilir.”* hükmü uyarınca üreticinin ürünün güvenli olduğuna ilişkin ispat yükümlülüğü, ürünün teknik düzenlemelere uygunluğunu göstermek suretiyle yerine getirilir. Bu hâlde ise ispat yükü yeniden yer değiştirir ve zarar gören, teknik düzenlemenin insan sağlığı ile güvenliğine aykırı hükümler içerdiğini, bunun sonucu olarak ürünün hatalı olduğunu ispat etmekle yükümlü olur.

İspat ile ilgili değinmemiz gereken son nokta ise sorumluluktan kurtuluş kanıtlarının ispatıdır. Eğer, üretici veya ithalatçı, ÜGTDK m. 21/2’de düzenlenen sorumluluktan kurtuluş kanıtlarına dayanmak istiyorsa iddiasını ispatla yükümlüdür. Bu kapsamda üretici veya ithalatçı, ürünün kendisi tarafından piyasaya arz edilmediğini veya ürünün teknik düzenleme

⁶⁵⁸ Çelt, s. 99; Okur, s. 315.

⁶⁵⁹ Polat, s. 1019; Kırış Adır, s. 232; Karaşahin, s. 1419-1420; Çelt, s. 98-99; Okur, s. 535.

⁶⁶⁰ Keser, s. 154; Kanışlı, Üretici, s. 1422; Kara, İmalatçı, s. 453; Atamer/Kurtulan Güner, s. 36.

ve diğer zorunlu düzenlemelere uygun üretildiğini ya da ürünün dağıtıcı veya üçüncü kişi tarafından hatalı hale getirildiğini ispatlamalıdır⁶⁶¹.

2. Zamanaşımı

Ürün sorumluluğunun düzenlendiği 85/374 sayılı Direktif m. 10, “*Üye devletler mevzuatlarında, bu Direktifte öngörülen zararların telafisine yönelik işlemler için üç yıllık bir zaman aşımı süresi öngörürler. Zaman aşımı süresi, davacının, zararı, hatayı ve üreticinin kimliğini öğrendiği veya makul olarak öğrenmiş olmasının beklendiği tarihten itibaren işlemeye başlar.*” ve m. 11 “*Üye devletler mevzuatlarında, üreticinin zarara neden olan ürünü piyasaya sürdüğü tarihten itibaren 10 yıllık bir dönemin ardından, bu süre içinde zarara uğrayan kişinin üretici aleyhinde işlem başlatmamış olması şartıyla, bu Direktif gereğince zarara uğrayan kişiye verilen hakların sona ermesini öngörürler.*” hükümlerine göre ürün sorumluluğundan kaynaklanan zararlarda tazminat talepleri için üç yıl ve on yıllık süreler öngörülmüştür⁶⁶². Üç yıllık süre, zarar görenin; zararı, hatayı ve üreticinin kim olduğunu öğrenmesinden veya öğrenmesinin kendisinden beklendiği makul olan durumdan itibaren başlamaktadır⁶⁶³. On yıllık süre içinse böyle bir şart aranmamaktadır. Hatalı ürünün piyasaya arz edilmesinden itibaren on yıl geçmesi ile zarar gören zararını üreticiden talep edememektedir⁶⁶⁴.

85/374 sayılı Direktif’te öngörülen üç yıllık süre, zamanaşımı süresidir. Bu sebeple zamanaşımı süresinin dolduğu hâkim tarafından resen dikkate alınmamakta ve ilk itiraz süresinde öne sürülmezse, mahkemenin diğer aşamalarında da öne sürülemez. On yıllık süre ise hak düşürücü süre olup hâkim resen dikkate alır ve mahkemenin hüküm aşaması hariç her aşamasında öne sürülebilir⁶⁶⁵. Örneğin, kalça implantı yaptıran bir kişi implanttaki bir

⁶⁶¹ Polat, s. 1019; Kara, İmalatçı, s. 455; Al, s. 1812.

⁶⁶² Arık, s. 314; Şenel, s. 135; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 29; Sirmen, Ürün, s. 90; Çelt, s. 104; Kırac Adır, s. 256; Havutçu, Üretici, s. 110; Polat, s. 1032; Al, s. 1810; Atamer/Kurtulan Güner, s. 47; Yener, s. 308.

⁶⁶³ Kanişlı, Üretici, s. 1450; Atamer/Kurtulan Güner, s. 47; Kırac Adır, s. 256; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 32; Polat, s. 1032.

⁶⁶⁴ Yasan Tepetaş, s. 103-105; Sirmen, Ürün, s. 90; Polat, s. 1032; Çelt, s. 104; Kanişlı, Üretici, s. 1450; Atamer/Kurtulan Güner, s. 47; Kırac Adır, s. 256; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 32; Polat, s. 1032; Yener, s. 308.

⁶⁶⁵ Atamer/Kurtulan Güner, s. 47-48; Kırac Adır, s. 256-257; Çelt, s. 104. Zamanaşımı süresi hakkında detaylı bilgiler için bk. Mehmet Akif Tutumlu, *Türk Hukukun ve Hukuk Muhakemeleri Kanun’a Göre Zamanaşımı ve Zamanaşımı Def’i*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2024), s. 25 vd.; Antalya/Topuz, Medeni Hukuk, s. 276-277; Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 93; Eren, s. 1449 vd.; Oğuzman/Öz, C. 1, s. 618 vd.; Eraslan Özkaya, *Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler*, 3. Basım, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2023), s. 38 vd.

maddenin kemiklerine zarar vermesi sonucu bedensel bir zarar görmüşse; üç yıllık zamanaşımı süresi kemikte zararın meydana gelmesi, zararın implanttaki hatadan kaynaklanmasının tespiti ve implant üreticisinin kimliği ile bilgilerinin zarar gören tarafından öğrenilmesi veya öğrenebilecek durumda olmasından itibaren başlamaktadır. Bu süre herhâlde implantın üretilmesinden on yıl geçmekle sona erer⁶⁶⁶. Doktrinde, 85/374 sayılı Direktif m. 10'da ürün sorumluluğu için on yıllık hak düşürücü sürenin belirlenmesi eleştirilmiştir. Ürünlerdeki hataların keşfedilmesi çok daha uzun süreler alabileceğinden on yıllık sürenin çok kısa olduğu ileri sürülmüştür⁶⁶⁷.

09.12.2026 tarihinde yürürlüğe girecek olan 2024/2853 sayılı Direktif m. 16/1, “*Üye Devletler; bu Direktifin kapsamına giren zararların tazmini için dava açılmasına üç yıllık bir zamanaşımı süresinin uygulanmasını sağlayacaktır. Zamanaşımı süresi, zarar gören kişinin aşağıdakilerin hepsinden haberdar olduğu veya makul bir şekilde haberdar olması gerektiği günden itibaren işlemeye başlayacaktır: a) zarar; b) kusur; c) madde 8 uyarınca bu zarardan sorumlu tutulabilecek ilgili ekonomik işletmecinin kimliği*” hükmüne göre zarar gören; zararı, hatayı ve üreticinin kimliğini öğrenmesinden itibaren üç yıl içerisinde talepte bulunmalıdır. 2024/2853 sayılı Direktif’i, 85/374 sayılı Direktif’ten zamanaşımı hususunda ayıran düzenlemelerden ilki ürünün sadece üretildiği tarih değil; önemli ölçüde değiştirilme tarihinin de dikkate alınmasıdır⁶⁶⁸. Bu Direktif uyarınca bir ürün önemli ölçüde değiştirilmişse başka bir deyişle esaslı bir değişikliğe uğramışsa âdeta yeni bir ürün sıfatını haiz olacaktır. Bu sebeple değiştirmenin yapıldığı tarih; ürünün üretildiği tarih olarak kabul edilecek ve zamanaşımı süresi bu tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır⁶⁶⁹.

Bir diğer değişiklik ise 2024/2853 sayılı Direktif’te bedensel zararlar için farklı bir sürenin öngörülmesidir. 2024/2853 sayılı Direktif m. 17, “*1. Üye Devletler, 10 yıllık bir sürenin sonunda, yaralanan kişinin bu Yönerge uyarınca tazminat almaya hak kazanmamasını sağlar; ancak bu süre içinde, söz konusu yaralanan kişi, 8. madde uyarınca sorumlu tutulabilecek bir*

Hak düşürücü süre hakkında detaylı bilgiler için bk. Özkaya, s. 197 vd.; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Borçlar Genel, s. 1383 vd.; Antalya/Topuz, Medeni Hukuk, s. 278.

⁶⁶⁶ Şenel, s. 135.

⁶⁶⁷ Çelt, s. 104.

⁶⁶⁸ Akıncı/Arat, s. 401.

⁶⁶⁹ Atamer/Kurtulan Güner, s. 49.

ekonomik işletmeciye karşı dava açmamışsa bu süre şu tarihten itibaren başlar: a) Hasara neden olan arızalı ürünün piyasaya sunulduğu veya hizmete sunulduğu tarih; veya b) Önemli ölçüde değiştirilmiş bir ürün söz konusu olduğunda, söz konusu ürünün önemli ölçüde değiştirilmesinden sonra piyasaya sunulduğu veya hizmete sunulduğu tarih. 2. 1. fıkranın istisnası olarak, bir zarar gören kişi, kişisel yaralanmanın gecikmesi nedeniyle 1. fıkra belirtilen tarihlerden itibaren 10 yıl içinde dava açmamışsa, 25 yıllık sürenin geçmesi üzerine bu Yönerge uyarınca tazminat almaya hak kazanmaz; ancak bu zarar gören kişi, bu arada, 8. madde uyarınca sorumlu tutulabilen bir ekonomik işletmeciye karşı dava açmışsa bu hüküm saklıdır.” hükmüne göre zarar görenin bedensel zararları on yıllık hak düşürücü sürenin sonrasında ortaya çıkmışsa ve kişi bu sebeple on yıl içerisinde dava açmamışsa hak düşürücü süre yirmi beş yıl olarak kabul edilecektir⁶⁷⁰. Bu süre Direktif taslağında on beş yıl olarak belirtilmişken⁶⁷¹ 2024/2853 sayılı Direktif’te yirmi beş yıla çıkartılmıştır⁶⁷². Bedensel zararlar için hak düşürücü sürenin artırılmasının sebebi, ilaç gibi ürünlerin zararlarının hemen ortaya çıkmamasıdır. İlaçların yan etkileri uzunca süreler geçtikten sonra ortaya çıkabilir. Bu sebeple *kanaatimizce*, Yeni Direktif ile hak düşürücü sürenin yirmi beş yıl olarak tespit edilmesi mağdurlar lehine olmuştur⁶⁷³.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca zamanaşımı süreleri ise üç yıl ve herhâlde on yıl olarak öngörülmüştür⁶⁷⁴. Direktiflerden farklı olarak ÜGTDK m. 6/6’da üç yıllık zamanaşımı süresi, zararın meydana geldiği ve zarar görenin üreticinin bilgilerini öğrendiği tarihten itibaren başlatılmış; zarar görenin hatayı öğrendiği tarih ise zamanaşımı süresinin başlangıcında dikkate alınmamıştır. Ayrıca 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda, 85/374 sayılı Direktif’ten farklı olarak zarar görenin,

⁶⁷⁰ Ünal/Yener, s. 376.

⁶⁷¹ Akıncı/Arat, s. 401; Ünlen, s. 240.

⁶⁷² Direktif metni için bk. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng>, (E.T. 16.07.2025).

⁶⁷³ Akıncı/Arat, s. 401.

⁶⁷⁴ Arat/Akıncı, s. 402; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 32; Polat, s. 1032; Kanışlı, Üretici, s. 1450; Çelt, s. 105; Atamer/Kurtulan Güner, s. 48; Sağlam, s. 344; Gayretli Aydın, s. 287; Kara, İmalatçı, s. 496; Al, s. 1811; Yener, s. 303. ÜGTDK m. 6/6: “Tazminat talebi için zamanaşımı süresi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren üç yıl ve her hâlde zararın doğduğu tarihten itibaren on yıldır.”

zararı ve üreticiyi öğrenmesi aranmış; öğrenebilecek durumda olmasının süreye etkisinden bahsedilmemiştir⁶⁷⁵.

Diğer bir fark ise ÜGTDK m. 6/6'da düzenlenen on yıllık sürenin niteliğidir. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda bu süre zamanaşımı süresi iken 85/374 sayılı Direktif'te öngörülen süre ise hak düşürücü süredir⁶⁷⁶. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda düzenlenen on yıllık sürenin niteliği doktrinde eleştirilmiş ve Türk hukukunda da hak düşürücü süre niteliğinde olması gerektiği savunulmuştur. Bu görüşe göre üreticinin sorumluluğu ağır olduğundan on yıllık sürenin hâkim tarafından resen gözetilecek ve her an ileri sürebilecek nitelikte olmasının daha adilane olacağı ileri sürülmüştür⁶⁷⁷.

On yıllık sürenin başlangıcı olarak 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, zararın meydana gelmesini aramaktadır. Doktrinde ise muğlak olan zararın meydana gelme olgusunun zamanaşımı için başlangıç kabul edilmesi eleştirilmiştir⁶⁷⁸. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda hem 85/374 sayılı Direktif'ten hem de TBK m. 72'de düzenlenen haksız fiildeki zamanaşımı süresinden çok farklı bir sürenin düzenlenmesi uygun bulunmamıştır⁶⁷⁹. Bu düzenleme uyarınca ürünün üretiminden belki elli belki yüz yıl sonra zarar doğsa bile ürün sorumluluğu söz konusu olabilecektir⁶⁸⁰. Ayrıca üreticinin elli yıl önce olmuş bir olayı ispatlaması oldukça güçlük arz edecektir⁶⁸¹. Bu sebeple doktrinde 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda da zamanaşımı süresinin üretim tarihinden itibaren başlatılmasının daha uygun olacağı savunulmuştur⁶⁸².

⁶⁷⁵ Atamer/Kurtulan Güner, s. 48; Çelt, s. 105; Al, s. 1810; Şenel, s. 136; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 32; Polat, s. 1032; Kanışlı, Üretici, s. 1450; Sağlam, s. 344; Gayretli Aydın, s. 287; Kara, İmalatçı, s. 497; Yener, s. 303.

⁶⁷⁶ Kanışlı, Üretici, s. 1451; Çelt, s. 105; Atamer/Kurtulan Güner, s. 47; Sağlam, s. 345; Gayreti Aydın, s. 288; Ünal/Yener, s. 376.

⁶⁷⁷ Çelt, s. 105; Kanışlı, Üretici, s. 1452; Aksi görüş için bk. Gayretli Aydın, s. 290; Sağlam, s. 345 Ünal/Yener, s. 376.

⁶⁷⁸ Atamer/Kurtulan Güner, s. 48; Al, s. 1811; Çelt, s. 105; Şenel, s. 136; Sirmen, Ürün, s. 90; Kırac Adır, s. 257; Sağlam, s. 348; Yener, s. 307.

⁶⁷⁹ Yasan Tepetaş, s. 105; Kanışlı, Üretici, 1452; Al, s. 1811; Atamer/Kurtulan Güner, s. 48; Çelt, s. 105; Kırac Adır, s. 257; Şenel, s. 136; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 32; Polat, s. 1032.

⁶⁸⁰ Akıncı/Arat, s. 402; Kanışlı, Üretici, s. 1452.

⁶⁸¹ Çelt, s. 105.

⁶⁸² Akıncı/Arat, s. 402; Çelt, s. 105.

Kanaatimizce, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamındaki zamanaşımı hükümleri, 85/374 sayılı Direktif ve 2024/2853 sayılı Direktif’te öngörülen sorumluluğun sona erme süreleriyle kıyaslandığında tüketiciler lehinedir. 85/374 sayılı Ürün Sorumluluğu Direktifi’nde düzenlenen on yıllık hak düşürücü sürenin tüketiciler lehine olduğu söylenemez. Zira tüketiciler, bir ürünü piyasaya arz edilmesinden çok sonra satın almış olabilirler. Nitekim bazı ürünler, örneğin aşılar, piyasaya arzından sonra yaklaşık üç yıla kadar saklanabilmektedir. Bu durumda, ürün piyasaya arz edildikten üç yıl sonra aşılana bir kişide, aşının olası yan etkilerinin yedi yıl içinde ortaya çıkmaması veya etkiler ortaya çıksa dahi bunların aşı ile ilişkili olduğunun tespit edilmesi ve sorumlu üreticinin belirlenmesi son derece güçtür. Bu hâlde, 85/374 sayılı Direktif’te öngörülen on yıllık hak düşürücü süre, tüketiciyi etkin biçimde korumaktan uzaktır. Bu nedenle, 7223 sayılı Kanun kapsamında zamanaşımı süresinin, “zararın meydana gelmesinden sonra” başlaması ve on yıllık sürenin zamanaşımı niteliğinde düzenlenmesi tüketicinin lehine olacaktır. Zamanaşımının hak düşürücü süreye kıyasla tercih edilmesi de tüketici bakımından daha koruyucu bir yaklaşımdır. Zira üretici, ekonomik güç ve teknik bilgi bakımından tüketiciye kıyasla üstün konumdadır. Bu nedenle, zamanaşımı def’ini ileri sürmeyen üreticinin, tüketicinin uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlü olması hakkaniyete daha uygun olacaktır.

3. Müteselsil Sorumluluk

a. Genel olarak

Kural olarak alacaklı veya alacaklılar karşısında tek bir borçlu bulunur; ancak bazı hâllerde alacaklının karşısında birden fazla borçlu yer alabilmektedir. Bu hâllerde alacaklı borcun tümünü tek bir borçludan tahsil edebiliyor ise müteselsil borçluluk söz konusu olur⁶⁸³.

⁶⁸³ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Borçlar Genel, s. 377; Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 315; Nurcihan Dalcı Özdoğan, *Müteselsil Sorumluluk*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2015), s. 23; Tunçomağ, C. 1, s. 1034 vd.; Çiğdem Çilci, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Ayıplı Mal Satışı Nedeniyle Müteselsil Sorumluluk, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2019), s. 43. Alacaklının karşısına birden fazla borçlu her durumda müteselsil borç söz konusu olmamaktadır. Örneğin kefalet borcunda alacaklı önce borçluya daha sonradan kefile gidebilir. Aynı borç için birden fazla borçlunun paylı borçlu şekilde borcu olması mümkündür. Bu hâlde alacaklı, bir borçluya sadece payı oranında başvurabilecektir. Bir diğer hal ise elbirliği borçtur. Bu hâlde alacaklı tüm borçlulara aynı anda başvurmak zorundadır. Detaylı açıklamalar için bk. Oğuzman/Öz, C. 2, s. 475-476; Eren, s. 1356.

Örneğin, 10.000 TL'lik borç için A, B ve C müteselsil borçlu ise alacaklı 10.000 TL'nin hepsini A'dan tahsil edebilir. Borç tek bir borçlu tarafından ödense bile hepsi için sona erer⁶⁸⁴.

Müteselsil borcun hukuki niteliği konusunda doktrinde birden fazla görüş bulunmaktadır. Borcun tekliği teorisine göre müteselsil borç; tarafının birden fazla olduğu tek borç ilişkisine dayanır⁶⁸⁵. Tek bir borç olduğu içinde tüm borçlular için ifa yeri, zamanaşımı, ifa zamanı gibi hükümler aynı olmak zorundadır. Diğer görüş ise borcun çokluğu teorisidir⁶⁸⁶. Bu görüş uyarınca müteselsil borçlarda borçlu sayısı kadar dar anlamla borç ilişkisi mevcut olup her bir borçlu farklı hükümlere tabi olabilir. Bu hâlde borçlular için ifa yeri, zamanı, zamanaşımı gibi koşullar farklılık arz edebilir. Ancak, her bir borç ilişkisi birbirinden tamamen bağımsız değildir. Bu duruma nisbi bağlılık denilmektedir⁶⁸⁷.

Müteselsil borç tarafların bildirimi veya kanundan doğabilir⁶⁸⁸. Üretici ve ithalatçının müteselsil sorumluluğu kanundan doğmaktadır. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu gereğince üretici ve ithalatçı belirli hâllerde müteselsil olarak tüketiciye karşı sorumlu tutulmuştur.

Müteselsil borç gereği alacaklı istediği borçluya başvurabilir⁶⁸⁹. Borcun tamamı ifa edilene kadar borç tüm borçlular için devam eder⁶⁹⁰. Borçlular alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olup iç ilişkileri alacaklıyı bağlamaz⁶⁹¹. İfa veya takas olması hâlinde diğer borçlular ödenen miktar oranında borçlarından kurtulurlar⁶⁹².

⁶⁸⁴ Oğuzman/Öz, C. 2, s. 476.

⁶⁸⁵ Oğuzman/Öz, C. 2, s. 479; Eren, s. 1357; Çilci, s. 45; Dalcı Özdoğan, s. 29.

⁶⁸⁶ Oğuzman/Öz, C. 2, s. 479; Eren, s. 1357; Çilci, s. 46; Dalcı Özdoğan, s. 30.

⁶⁸⁷ Oğuzman/Öz, C. 2, s. 480.

⁶⁸⁸ Oğuzman/Öz, C. 2, s. 480; Eren, s. 1359 vd.; Çilci, s. 47; Dalcı Özdoğan, s. 58.

⁶⁸⁹ Oğuzman/Öz, C. 2, s. 488; Çilci, s. 53; Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 315; Dalcı Özdoğan, s. 78; Eren, s. 1358.

⁶⁹⁰ Oğuzman/Öz, C. 2, s. 488; Çilci, s. 51; Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 315-16; Dalcı Özdoğan, s. 40; Eren, s. 1359.

⁶⁹¹ Oğuzman/Öz, C. 2, s. 481; Eren, s. 1367; Çilci, s. 52; Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 315-16.

⁶⁹² Çilci, s. 55; Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 315-16; Dalcı Özdoğan, s. 45; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 492; Eren, s. 1371.

b. ÜGTDK Uyarınca Üretici ve İthalatçının Mütessesil Sorumluluğu

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 6/3, “*Ürünün sebep olduğu zarardan birden fazla imalatçı veya ithalatçının sorumlu olması hâlinde, bunlar mütessesilen sorumlu tutulurlar.*” hükmü uyarınca hatalı ürünün üretilmesinde ve dağıtımında birden fazla üretici ve ithalatçı var ise tüm üretici ve ithalatçılar, zarar görene karşı mütessesilen sorumlu olurlar⁶⁹³. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu yer alan bu düzenleme 85/374 sayılı Direktif’ten iç hukukumıza aktarılmıştır⁶⁹⁴. Zarar gören kişi mütessesil sorumluluk sayesinde zararını sadece üreticiden talep etmek zorunda değildir. Bu kapsamda zarar gören, tüm zararını veya zararının bir kısmını, yalnızca ithalatçıdan da talep edebilir⁶⁹⁵. Ürün sorumluluğu kapsamında üretici ve ithalatçının mütessesil sorumluluğunun düzenlenmesi zarar gören için avantaj sağlamıştır. Bu sayede zarar görenin, hatalı ürün ile zararın meydana geldiğini ispatlaması yeterli olup, ayrıca üretici veya ithalatçının zarardaki katkı oranını ispatlamasına gerek yoktur⁶⁹⁶.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda üretici ve ithalatçının mütessesilen sorumlu olduğu düzenlenmişse de ürünün birden fazla üreticisi olup ithalatçısı yok ise üreticiler kendi aralarında mütessesilen sorumlu olabilir. Hükmün lafzında yer alan birden fazla ifadesi hem üretici hem de ithalatçıları kapsamaktadır. Bu sebeple ürünün birden fazla üreticisinin bulunması hâlinde bu üreticiler zarar görene karşı mütessesilen sorumlulardır⁶⁹⁷. Bu hususta değinmemiz gereken bir diğer konu ise dağıtıcının mütessesil sorumluluğudur. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, mütessesil sorumlular arasında dağıtıcıyı saymamıştır. Zira, ÜGTDK m. 11 gereğince, dağıtıcının sorumlu olabilmesi için üretici, ithalatçı ve yetkili temsilcinin bilgilerini talep hâlinde on gün içerisinde zarar görene iletmemesi gereklidir. Bu hâlde dağıtıcı zarar görene karşı tek başına sorumlu olacağından mütessesil sorumlular arasında yer almaz⁶⁹⁸.

⁶⁹³ Sağlam, s. 259; Arık, s. 304; Kara, İmalatçı, s. 442; Yener, s. 272.

⁶⁹⁴ Sağlam, s. 259; Kara, İmalatçı, s. 442.

⁶⁹⁵ Sağlam, s. 260; Kırca, s. 227; Arık, s. 309.

⁶⁹⁶ Sağlam, s. 259; Dalcı Özdoğan, s. 61; Kırca, s. 228.

⁶⁹⁷ Sağlam, s. 261; Yener, s. 273.

⁶⁹⁸ Sağlam, s. 261; Yener, s. 273. Buna karşılık dağıtıcının bilgileri kendisine tanınan süre geçtikten sonra zarar görene iletmesi hâlinde zarar görene karşı sorumlu olup olmayacağı tartışmalıdır. Doktrinde yer alan bir görüş

Zarar gören, aynı zarar için müteselsil sorumluluk kapsamında birden fazla hukuki sebeple üretici ve ithalatçıdan zararını talep edebilir. TBK m. 61, “Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır.” gereğince zarar görenin hukuki sebepler farklı diye ayrı ayrı üretici veya ithalatçıya başvurmasına gerek yoktur⁶⁹⁹.

4. Sorumsuzluk Anlaşmaları

Sorumsuzluk anlaşmaları, borçlunun borcunu yerine getirmemesi hâlinde alacaklının doğacak tazminat hakkını ortadan kaldıran veya sınırlayan hukuki işlemlerdir⁷⁰⁰. Sorumsuzluk anlaşmaları TBK m. 115’te, “Borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür. Borçlunun alacaklı ile hizmet sözleşmesinden kaynaklanan herhangi bir borç sebebiyle sorumlu olmayacağına ilişkin olarak önceden yaptığı her türlü anlaşma kesin olarak hükümsüzdür. Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.” hükmü ile düzenlenmiştir. Bu hüküm gereğince sorumsuzluk anlaşmaları, borç doğuran sözleşme ya da fiilden önce akdedilmiş olmalıdır. Borç doğduktan sonra akdedilen anlaşmalar ibra veya sulh kapsamında ele alınır⁷⁰¹. TBK m. 115 hükmü uyarınca sorumsuzluk anlaşmaları ancak ağır kusur hâlinde geçersiz olup borçlunun hafif kusurlu veya orta kusurlu olduğu durumlarda taraflar arasında akdedilen anlaşmalar geçerlidir⁷⁰².

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 6/4, “İmalatçı veya ithalatçıyı üründen kaynaklanan tazminat sorumluluğundan kurtaran ya da bu sorumluluğu azaltan sözleşmelerin ilgili maddeleri hükümsüzdür.” hükmüne göre ürün sorumluluğunu

kendisine tanınan içerisinde dağıtıcının gerekli bilgileri vermemesi hâlinde diğer sorumlularla birlikte müteselsilen sorumlu olacağını ileri sürmüştür. Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 307. Kara, müteselsil sorumlular arasında dağıtıcı olduğunu belirtmiştir. Kara, İmalatçı, s. 443.

⁶⁹⁹ Arık, s. 308; Kırca, s. 226; Havutçu, Üretici, s. 106.

⁷⁰⁰ Eren, s. 1228; Oğuzman/Öz, C. 1, 433; Ünlütepe, Borçlar Genel, s. 266; Antalya/Duygu Arslan, s. 547.

⁷⁰¹ Oğuzman/Öz, C. 1, 434; Antalya/Duygu Arslan, s. 547; Ünlütepe Borçlar Genel, s. 266.

⁷⁰² Oğuzman/Öz, C. 1, 435; Antalya/Duygu Arslan, s. 548; Ünlütepe Borçlar Genel, s. 267.

ortadan kaldıran veya azaltan sözleşmeler geçersizdir⁷⁰³. Bu düzenleme uyarınca ÜGTDK m. 6/4, tıpkı 85/374 sayılı Direktif'teki gibi, üreticinin sorumluluğunun kaldırılamaz veya kısıtlanamaz olduğunu düzenlemiştir⁷⁰⁴. 85/374 sayılı Direktif'te yalnızca üreticinin sorumsuzluk kaydı getiremeyeceği düzenlendiğinden, üretici haricinde hatalı ürün sebebiyle sorumlu olan kişilerin zarar gören ile sorumsuzluk anlaşmaları yapabileceği ileri sürülmüştür⁷⁰⁵. Buna karşılık, ÜGTDK m. 11/3'e göre ise dağıtıcı koşulları olduğu hâlde üretici gibi zarar görene karşı sorumludur. Bu sebeple dağıtıcı ile yapılan sorumsuzluk anlaşmaları geçersizdir⁷⁰⁶.

Hukuki olarak sorumsuzluk anlaşmalarının geçerli olabilmesi için zarar meydana gelmeden önce sorumsuzluk kaydı getirilmiş olmalıdır⁷⁰⁷. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nun izin vermediği sorumsuzluk anlaşmaları, zarar meydana gelmeden önceki anlaşmalardır. Ancak zarar meydana geldikten sonra zarar gören; tazminat talebinden vazgeçebilir, ödeme süresini öteleyebilir veya tazminatın bir kısmını talep edebilir. Zarar meydana geldikten sonra yapılan anlaşmalar, sorumsuzluk anlaşmaları olarak nitelendirilemezler⁷⁰⁸.

5. Sorumluluktan Kurtuluş Sebepleri

a. Ürünün Piyasaya Üretici veya İthalatçının İradesi Dışında Arz Edilmiş Olması

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda düzenlenen sorumluluktan kurtuluş sebeplerinden ilki üretici veya ithalatçının ürünü piyasaya arz etmemiş olmasıdır⁷⁰⁹. Piyasaya ürünün arz edilmesinde üreticinin iradesi aranır. Üreticinin veya ithalatçının iradesi olmadan hatalı ürünün piyasaya arz edilmesi hâlinde doğacak bedensel ve

⁷⁰³ Sağlam, s. 268; Kanışlı, Üretici, s. 1423; Kara, İmalatçı, s. 445; Arık, s. 312; Ünlen, s. 186; Çelt, s. 102.

⁷⁰⁴ Kara, İmalatçı, s. 445; Sağlam, s. 268; Yasan Tepetaş, s. 97; Arık, s. 310; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 340; Ünlen, s. 186; Çelt, s. 102; Yener, s. 300.

⁷⁰⁵ Erlüle, Avrupa Konseyi, s. 202; Kibar, s. 128; Keser, s. 250; Yener, s. 301.

⁷⁰⁶ Sağlam, s. 70; Yasan Tepetaş, s. 97; Kırca, s. 240; Kara, İmalatçı, s. 446.

⁷⁰⁷ Ünlütepe, Borçlar Genel, s. 266; Eren, s. 1228; Sağlam, s. 270; Kara, İmalatçı, s. 446; Ünlen, s. 186; Kırca, s. 241; Havutçu, Üretici, s. 106.

⁷⁰⁸ Sağlam, s. 270; Kara, İmalatçı, s. 446; Ünlen, s. 186.

⁷⁰⁹ Yasan Tepetaş, s. 99-98; Şenel, s. 123; Arık, s. 220; Kara, İmalatçı, s. 460; Sağlam, s. 309; Kanışlı, Üretici, s. 1444; Demir, s. 182; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 30; Polat, s. 1028; Oğuzer, s. 89; Yener, s. 292.

mala verilen zararlarda; ÜGTDK m. 21/2-a “*Ürünü piyasaya kendisinin arz etmediğini*” ifadesi ile üretici ve ithalatçıya sorumluluktan kurtuluş imkânı tanınmıştır⁷¹⁰. İlgili kurtuluş imkânı 85/374 sayılı Direktif m. 7/a’da “*ürünü piyasaya sürmediğini*” ifadesi ile tanınmıştır⁷¹¹.

Ürünün piyasaya arzı, üreticinin veya ithalatçının iradesi ile ürünün tedarik zincirine sokulmasıdır⁷¹². Ürün, üreticinin üretim alanından çıkmadıysa piyasaya arz edilmiş sayılmaz⁷¹³. Örneğin, el kreminin üretimi sırasında yapılan testte çalışan bir işçinin eli tahriş olduysa; ürün test aşamasında iken zarara sebebiyet verdiği ve piyasaya hiç sürülmediği için üretici meydana gelen zarardan ürün sorumluluğu kapsamında sorumlu olmaz. Bu hâlde koşulları oluştuğu ise haksız fiil hükümleri gündeme gelir⁷¹⁴. Ürünün üreticinin iradesi dışında üçüncü bir kişi tarafından piyasaya sürülmesi hâlinde de zarar gören zararını üreticiden talep edemez⁷¹⁵. Örneğin, üzerinde bilinen bir markanın logosunu taşıyan otomobil lastiği sahte ve hatalı olarak üretilmiştir. Bu otomobil lastikleri yüzünden otomobil kaza yapmış ve can ve mal kaybı meydana gelmiştir. Ürünün üzerinde bilinen bir markanın logosu olduğu için üreticinin bu logo sahibi olduğu düşünülebilir. Bu hâlde üretici, bu ürünlerin sahte olduğu ve kendi üretimi olmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulma imkânına sahiptir⁷¹⁶.

b. Hataya Dağıtıcı veya Üçüncü Bir Kişinin Müdahalesinin Sebep Olması

Üretici ve ithalatçı, ürünün piyasaya arz edildiği anda hatalı olmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulma imkânına sahiptir. Bu hâlde hataya sebebiyet veren; dağıtıcı veya üçüncü bir kişi olmalıdır⁷¹⁷. 85/374 sayılı Direktif m. 7/b’de ise, ürünün piyasaya arzı anında

⁷¹⁰ Kanışlı, Üretici, s. 1444; Oğuzer/Baysal, s. 130; Atamer/Kurtulan Güner, s. 30; Yasan Tepetaş, s. 72; Sağlam, s. 309; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 30; Yener, s. 293.

⁷¹¹ Kanışlı, Üretici, s. 1444; Atamer/Kurtulan Güner, s. 38; Gayretli Aydın, s. 275; Oğuzer, s. 89; Arık, s. 215; Keser, s. 226; Kırca, s. 167; Sağlam, s. 309; Erlüle, Yapımcı, s. 330; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 30; Polat, s. 1019.

⁷¹² Ürünün piyasaya arzı hakkında detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/III/A/2.

⁷¹³ Oğuzer/Baysal, s. 129; Demir, s. 183; Kanışlı, Üretici, s. 1444; Sağlam, s. 312; Dinç, s. 148; Havutçu, Üretici, s. 102; Kırca, s. 167; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 30.

⁷¹⁴ Polat, s. 162; Gayretli Aydın, s. 265.

⁷¹⁵ Kara, İmalatçı, s. 461. Ürünün çalınarak piyasaya arzı da mümkündür. Bu hâlde de üretici meydana gelen zarardan ürün sorumluluğu kapsamında sorumlu tutulamaz. Detaylı bilgi için bk. Kanışlı, Üretici, s. 1444; Havutçu, Üretici, s. 102; Kırca, s. 167; Demir, s. 181; Gayretli Aydın, s. 276; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 30.

⁷¹⁶ Kara, İmalatçı, s. 461.

⁷¹⁷ Oğuzer/Baysal, s. 132; Oğuzer, s. 116; Atamer/Kurtulan Güner, s. 38; Oğuzer, s. 132; Gayretli Aydın, s. 276; Demir, s. 183; Kara, İmalatçı, s. 461; Kanışlı, Üretici, s. 1445; Çelt, s. 103; Sağlam, s. 312; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 31; Polat, s. 1028; Yener, s. 294.

hatalı olmadığına veya hatanın sonradan meydana gelme olasılığının mevcut olduğunun kanıtlanması hâlinde, üretici ve ithalatçıya sorumluluktan kurtuluş imkânı tanınmıştır⁷¹⁸. Doktrinde ÜGTDK m. 21/2-b’de “*dağıtıcı ve üçüncü kişinin hatası*” ifadelerinin kullanılmış olması eleştirilmiş ve sorumluluktan kurtuluş kanıtının daha iyi anlaşılması açısından 84/374 sayılı Direktif’teki metnin daha uygun olduğu öne sürülmüştür⁷¹⁹.

Doktrinde ÜGTDK m. 21/2-b’da düzenlenen sorumluluktan kurtuluş kanıtına getirilen bir diğer eleştiri ise ürünün üçüncü kişi müdahalesi ile hatalı olduğunun ispatı hususudur. Üreticinin hâkimiyet alanından çıkardığı ürünün, üçüncü kişinin müdahalesi ile hatalı hale geldiğini ispatlaması oldukça zordur. 85/374 sayılı Direktif m. 7/b’de ise üründe mevcut olan hatanın piyasaya arzdan sonra meydana gelmesinin olası olması yeterli sayılmış; üreticinin hatanın sonradan meydana geldiğini kesin olarak ispatlaması beklenmemiştir. Böylelikle 85/374 sayılı Direktif, üreticiye ispat kolaylığı sağlamıştır⁷²⁰. *Kanaatimizce* 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda da üreticiye ispat kolaylığı sağlanmalıdır⁷²¹.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, ürünün piyasaya arz edildiği anda hatalı olduğunu karine olarak kabul etmiştir⁷²². Bu sebeple üreticiye ürünün piyasaya arz edildiği anda hatalı olmadığı ve hatanın sonradan meydana geldiğini ispatlama imkânı tanınmıştır. Örneğin ürünlerin üzerindeki saklama koşullarına uyulmamış ve son kullanma tarihleri dikkate alınmamışsa üretici zarardan sorumlu olmaz⁷²³.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 21/3’e göre her ne kadar zarar ürünün hatalı olmasından kaynaklanıyor olsa da üçüncü bir kişinin zararın meydana gelmesinde etkisi varsa; üreticinin üçüncü kişiye rücu hakkı doğmaktadır. Ancak bu hâlde de

⁷¹⁸ Oğuzer/Baysal, s. 132; Oğuzer, s. 115; Atamer/Kurtulan Güner, s. 38; Havutçu, Üretici, s. 103; Kırca, s. 171; Sağlam, s. 312; Demir, s. 184; Kibar, s. 131; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 342; Gayretli Aydın, s. 276; Erlüle, Yapımcı, s. 331; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 31; Polat, s. 1021; Yener, s. 294. 85/374 sayılı Direktif m. 7/b: “*şartlar göz önünde tutularak, zarara neden olan hatanın, kendisi tarafından ürün piyasaya sürüldüğünde mevcut olmadığı veya bu hatanın daha sonra meydana geldiği yönünde ihtimallerin bulunduğunu...*”

⁷¹⁹ Atamer/Kurtulan Güner, s. 38; Oğuzer/Baysal, s. 133; Sağlam, s. 314; Demir, s. 185; Gayretli Aydın, s. 277.

⁷²⁰ Atamer/Kurtulan Güner, s. 39; Havutçu, Üretici, s. 103; Oğuzer/Baysal, s. 134; Gayretli Aydın, s. 277; Kibar, s. 131; Kırca, s. 171; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 31.

⁷²¹ Aynı yönde görüş için bk. Atamer/Kurtulan Güner, s. 39; Oğuzer/Baysal, s. 134; Sağlam, s. 314.

⁷²² 85/374 sayılı Direktif kapsamında da ürünün piyasa arzında hatalı olduğunun karine olduğunu savunan görüşler için bk. Havutçu, Üretici, s. 103; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 343; Erlüle, Yapımcı, s. 332; Kibar, s. 131.

⁷²³ Atamer/Kurtulan Güner, s. 38; Kanışlı, Üretici, s. 1145; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 343.

üreticinin zarar görene karşı sorumluluğu devam eder⁷²⁴. Bunun yanı sıra, ÜGTDK m. 21/4’e göre zararın meydana gelmesinde zarar gören veya zarar görenin yetkilendirdiği üçüncü bir kişinin etkisi var ise üreticinin sorumluluğu azaltılabilir veya kaldırılabilir⁷²⁵. Örneğin, zarar gören, 500 kg yük kaldıracığı söylenmiş bir kamyonete 1000 kg yük yüklemiştir. Kamyonetin fren sistemi ise fazla yüke dayanamamış ve arızalanmıştır. Bu sebeple zarar gören kamyoneti durduramayarak bir AVM çarpmış zarar meydana gelmiştir. Bu hâlde üretici, ürünün hatalı olduğunu iddia ederek meydana gelen zararı tazmin etmekten kaçınamaz⁷²⁶.

85/374 sayılı Direktif’te dijital ürünlerin piyasaya sürüldükten sonra güncellemeler ve gelişmeler ile hatalı hale gelmesine ilişkin ne yapılması gerektiği açıkça düzenlenmemiştir. Ancak yürürlüğe girecek olan 2024/2853 sayılı Direktif ile özellikle dijital ürünlerin güncellemeler ve gelişmelerle hatalı hale gelmesi veya gerekli güncellemeyi almaması sebebiyle hatalı hale gelmesi hâlinde, üreticinin sorumluluğu devam edecektir. Zira 2024/2853 sayılı Direktif m. 11/2, “1. paragrafın (c) noktasından farklı olarak, bir ekonomik işletmeci, bir ürünün arızasının aşağıdakilerden herhangi birinden kaynaklanması hâlinde, bunun üreticinin kontrolü dahilinde olması kaydıyla sorumluluktan muaf tutulamaz.” hükmü uyarınca, üreticinin kontrolü ürün üzerinde devam ettiği sürece, ürün piyasaya sürüldükten sonra hatalı hale gelmiş olsa dahi üretici sorumluluktan kurtulamaz⁷²⁷. Doktrinde yer alan bir görüşe göre ise 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu açısından böyle bir ayırım yapılmasına gerek yoktur. Zira, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, üreticinin sorumluluktan kurtulabilmesi için, ürünün hatalı olmasında dağıtıcı ve üçüncü kişinin

⁷²⁴ Gayretli Aydın, s. 278; Demir, s. 185; Kara, İmalatçı, s. 462; Şenel, s. 126; Çelt, s. 103; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 31; Polat, s. 1032. ÜGTDK m. 21/3: “İmalatçı veya ithalatçı, ikinci fıkrada belirtilen şartlardan birini ispatladığı takdirde, 6 ncı maddede belirtilen tazminat sorumluluğu kalkar. Zararın, üründeki uygunsuzluğun yanı sıra üçüncü bir kişinin fiili veya ihmaliinden kaynaklanmış olması imalatçı veya ithalatçının 6 ncı maddede düzenlenen tazminat sorumluluğunu azaltmaz. Ancak, imalatçı veya ithalatçının üçüncü kişiye rücu hakkı saklıdır.”

⁷²⁵ Şenel, s. 126; Gayretli Aydın, s. 278; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 31; Çelt, s. 103; Kara, İmalatçı, s. 464. Demir, kullanım kılavuzundaki eksik veya yanlış bilgilendirme ile hatanın meydana geldiğinin ispatlanması hâlinde üreticinin sorumluluktan kurtulamayacağını belirtilmiştir. Demir, s. 185. ÜGTDK m. 21/4: “Zararın, üründeki uygunsuzluğun yanı sıra zarar görenin veya zarar görenin sorumluluğundaki bir kişinin kusurundan kaynaklanmış olması hâlinde, imalatçı veya ithalatçının 6 ncı maddede düzenlenen tazminat sorumluluğu, hal ve şartlara göre azaltılabileceği gibi tamamen de kaldırılabilir.”

⁷²⁶ Kara, İmalatçı, s. 464.

⁷²⁷ Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 512; Ünal/Yener, s. 370; Ünlen, s. 213; Arat/Akıncı, s. 378.

müdahalesini aramaktadır. Bu sebeple ilgili görüş, üreticinin kendi müdahalesi ile hatalı hale getirdiği dijital ürünün sebep olduğu zararlardan sorumlu olması gerektiğini savunmaktadır⁷²⁸.

c. Üründeki Hatanın Teknik Düzenlemelere ve Diğer Zorunlu Düzenlemelere Uygun Üretilmesi Sebebiyle Meydana Gelmesi

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 21/2-c, “*Üründeki uygunsuzluğun, teknik düzenlemelere veya diğer zorunlu teknik kurallara uygun olarak üretilmesinden kaynaklandığını, ispatladığı takdirde bu Kanunda düzenlenen idari yaptırımlar uygulanmaz.*” hükmüne göre, üretici veya ithalatçı, teknik düzenleme ve diğer zorunlu düzenlemelerde yer alan hükümlere uyduğu için ürünün hatalı olduğunu ispatlarsa sorumluluktan kurtulur⁷²⁹. Sorumluluktan kurtulmak için teknik düzenlemeye uymak yetmemekte, aynı zamanda hatanın bu teknik düzenlemeye uyulmasından kaynaklandığının ispatlanması gerekmektedir⁷³⁰. Dolayısıyla teknik düzenlemede ürünün üretilmesinde alternatif imkânlar tanınmışsa veya ürünün teknik düzenlemeye uyularak hatasız üretilmesi mümkünse üretici bu kurtuluş sebebine dayanamaz⁷³¹.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 5/2 uyarınca bir ürün, insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümler içeren teknik düzenlemeye uygunsa aksi ispatlanana kadar güvenlidir⁷³². 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu bu düzenleme ile teknik düzenlemeye uygun üretilen ürünlerin güvenli olacağına ilişkin karine öngörmüştür⁷³³. Zarar gören, karinenin aksini ispatladığında, üretici zararı tazminle yükümlü

⁷²⁸ Doktrinde yer alan bir görüş, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca, dijital ürünlerin koruma kapsamının kaldığını savunmaktadır. Bu sebeple ilgili görüş, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca dijital ürünlerin piyasaya arz anından sonra hatalı hale gelmesini değil, dağıtıcı ve üçüncü kişinin müdahalesinden sonra hatalı hale gelmesini, sorumluluktan kurtuluş sebebi olarak görmüştür. Ceylan/Aslan Bingöl, s. 32. Doktrinde yer alan bir diğer görüş ise 85/374 sayılı Direktif’te yapılacak yeni bir düzenleme ile dijital ürünlerin koruma kapsamına alınması gerektiğini vurgulamıştır. Atamer/Kurtulan Güner, s. 40. Hâlihazırda 2024/2853 sayılı Direktif ile dijital ürünleri koruma kapsamına almıştır.

⁷²⁹ Oğuzer/Baysal, s. 124; Çelt, s. 103; Ünlen, s. 194; Sirmen, Ürün, s. 87; Şenel, s. 124; Gayretli Aydın, s. 278; Kara, İmalatçı, s. 464; Demir, s. 185; Çamcı, s. 173; Polat, s. 1030; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 32; Polat, s. 1028; Karaşahin, s. 1417; Atamer/Kurtulan Güner, s. 41; Sağlam, s. 315; Yener, s. 296.

⁷³⁰ Karaşahin, s. 1416.

⁷³¹ Oğuzer/Baysal, s. 125; Atamer/Kurtulan Güner, s. 41.

⁷³² Ünlen, s. 195; Polat, s. 1030; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 33; Karaşahin, s. 1417; Demir, s. 186. ÜGTDK m. 5/2: “*Teknik düzenlemenin insan sağlığı ve güvenliği ile ilgili hükümlerine uygun ürün, aksi ispatlanana kadar güvenli kabul edilir.*”

⁷³³ Okur, s. 380; Ünlen, s. 107; Atamer/Kurtulan Güner, s. 25; Arık, s. 182.

olur. Ancak üreticinin de ürünün teknik düzenlemeye ve diğer düzenlemelere uygun olduğunu sorumluluktan kurtuluş kanıtı olarak sunması, uyuşmazlığı çıkmaza sokacaktır⁷³⁴. Doktrinde teknik düzenlemeye uygun ürünün güvenli olduğuna ilişkin adi karine⁷³⁵ kabul edilmesinin ve aynı zamanda teknik düzenlemeye uygunluğun sorumluluktan kurtuluş kanıtı olarak düzenlenmesinin “*mantık hatası*” olduğu ileri sürülmüştür⁷³⁶. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’ndaki bu mantık hatasının sebebi, ürün sorumluluğu ve ürün güvenliği kavramlarının aynı kanun ile düzenlenmesidir. Bu sebeple *kanaatimizce*, ürünün hatalı olması, teknik düzenlemeye aykırılık değil; haklı güvenlik beklentisinin karşılanmaması kriteri ile tespit edilmelidir⁷³⁷.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 21/2-c’de yer alan bu düzenleme, 85/374 sayılı Direktif’te m. 7/d’de yer alan “*emredici hukuk kurallarına uygun bir şekilde üretilen ürün sebebiyle sorumluluktan kurtulma kanıtı*” düzenlemesinin iç hukuka aktarılmış hâlidir. Ancak doktrine göre bu aktarma başarılı olamamıştır. Zira Direktif bu düzenleme ile üreticiyi, emredici hukuk normlarına uyması sebebiyle meydana gelen zararlardan doğacak sorumluluktan korumaktadır. Direktif üreticinin ürünün üretimi için getirilen minimum standartlara uymasını kurtuluş kanıtı olarak saymamış; yalnızca emredici norma uyması hâlinde üreticiye sorumluluktan kurtuluş imkânı tanımıştır⁷³⁸. Özel teknik standartlar ise emredici hükümler olmadıkları için bu düzenlemelere uymak bir kurtuluş kanıtı olarak kabul edilmez⁷³⁹. Bunun haricinde emredici olmayan kurallar kapsamında üreticinin normlara uygunluğu iddia etmesi sorumluluktan kurtulmasına yeterli olmaz⁷⁴⁰.

Doktrinde, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda asgari standartların yer aldığı teknik düzenlemeye uygunluğun sorumluluktan kurtuluş kanıtı olarak

⁷³⁴ Oğuzer/Baysal, s. 126; Kanışlı, Üretici, s. 1446; Atamer/Kurtulan Güner, s. 42, dn. 159; Şenel, s. 124; Gayretli Aydın, s. 279; Demir, s. 186.

⁷³⁵ Adi kanuni karineler, aksi ispat edilebilir karinelerdir. Detaylı bilgi için bk. Karşı, s. 521; Atalı/Ermenek, s. 248.

⁷³⁶ Atamer/Kurtulan Güner, s. 41; Arık, s. 232; Oğuzer/Baysal, s. 128; Kanışlı, Üretici, s. 1446.

⁷³⁷ Haklı güvenlik beklentisi ile ilgili detaylı açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/III/A/1/b/bb.

⁷³⁸ Kırca, s. 175; Arık, s. 228; Çamcı, s. 173; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 32; Polat, s. 1023; Atamer/Kurtulan Güner, s. 41; Oğuzer/Baysal, s. 128; Yener, s. 297.

⁷³⁹ Kırca, s. 176; Arık, s. 229.

⁷⁴⁰ Oğuzer/Baysal, s. 126; Yener, s. 298.

düzenlenmesi eleştirilmiştir⁷⁴¹. İlgili düzenlemenin “*dar yorumlanarak*” yalnızca emredici normların dikkate alınması gerektiği ileri sürülmüştür. Bu kapsamda sadece ürünün üretimi için belirtilen teknikten başka tekniğin kullanılmasının emredici norm ile yasaklanması hâlinde üretici bu kurtuluş kanıtına dayanabilmelidir⁷⁴². Doktrinde yer alan bir diğer görüşe göre ise teknik düzenlemelerin teknolojik ilerleme karşısında yetersiz kalacağı ve birçok ürünün teknik düzenlemeye uygun olmasına rağmen hatalı olabileceği göz önüne alınarak kurtuluş kanıtının adi bir karine olması gerektiği ileri sürülmüştür⁷⁴³. Doktrinde yer alan birinci görüşe katılıyoruz. Zira teknik düzenlemeler, emredici norm niteliğinde değildirler. Bu sebeple bir ürünün teknik düzenlemeye uygun olması sorumluluktan kurtulmak için yeterli olmamalıdır. Teknik düzenlemeler nitelik itibarıyla kamu hukuka ilişkin düzenlemelerdir. Bu düzenlemelere uygunluğun özel hukuka ilişkin ürün sorumluluğunda sorumluluktan kurtuluş imkânı olması, zarar görenlerin korunmasını engelleyecektir. *Kanaatimizce* 85/374 sayılı Direktif m. 7/d’de düzenlenen “*hatanın, ürünün kamu otoriteleri tarafından çıkarılan zorunlu düzenlemelere uygunluğunun sağlanması nedeniyle oluştuğunu*” hükmünün 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu aktarılması daha yerinde olurdu.

d. ÜGTDK’da Düzenlenmeyen Sorumluluktan Kurtuluş Sebepleri

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu düzenlenmeyen ancak 85/374 sayılı Direktif m. 7/c’de düzenlenen sorumluluktan kurtuluş kanıtlarından biri, ürünün üretici ve ithalatçı tarafından ticari ve mesleki amaçla piyasaya arz edilmemesidir⁷⁴⁴. Ürün bu durumda özel amaçla üretilmiş olup üretici, bu ürünü piyasaya sürme niyetinde olmayıp ticari kaygı ile hareket etmemiştir. Üreticinin, ticari kaygı ile hareket etmediği hâlde, ürün sorumluluğu kapsamında meydana gelen zararlardan sorumlu tutulması kanun amacına aykırıdır⁷⁴⁵. Örneğin, evsizler için ücretsiz yemek verilen bir lokantada yemekteki hatadan dolayı zehirlenen bir kişi olursa lokanta sahibi, ticari amaçla davranmadığından bahisle ürün

⁷⁴¹ Oğuzer, s. 85; Atamer/Kurtulan Güner, s. 41; Arık, s. 232; Oğuzer/Baysal, s. 128.

⁷⁴² Atamer/Kurtulan Güner, s. 41; Kanışlı, Üretici, s. 1446; Oğuzer/Baysal, s. 128; Arık, s. 234; Şenel, s. 124; Gayretli Aydın, s. 280; Yener, s. 298.

⁷⁴³ Kanışlı, Üretici, s. 1446; Yazıcı, s. 265; Ceylan/Aslan Bingöl, s. 33; Sağlam, s. 316.

⁷⁴⁴ Oğuzer, s. 102; Atamer/Kurtulan Güner, s. 42; Gayretli Aydın, s. 280; Oğuzer/Baysal, s. 155; Sağlam, s. 318. 85/374 sayılı Direktif m. 7/c: “*Ürünün kendisi tarafından, ne satış veya ekonomik amaçlı olarak herhangi bir şekilde dağıtım için imal edildiğini ne de ticari faaliyetleri çerçevesinde imal edildiğini veya dağıtıldığını...*”

⁷⁴⁵ Oğuzer, s. 106. Yazar, bu hâlde haksız fiil hükümleri gündeme geleceğini ileri sürmüştür Atamer/Kurtulan Güner, s. 42.

sorumluluğu kapsamında zararı tazmin etmemelidir⁷⁴⁶. Ancak 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda üretici ve ithalatçılara bu doğrultuda bir sorumluluktan kurtuluş kanıtı getirilmemiştir. Doktrinde ise 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda da ticari ve mesleki kaygı ile hareket etmeme unsurunun sorumluluktan kurtuluş kanıtı olması gerektiği öne sürülmüştür. Bu görüşe göre maldan fayda sağlamayan üreticinin riski paylaşması adil değildir⁷⁴⁷.

85/374 sayılı Direktif m. 7/e “*Ürünü piyasaya sürdüğünde mevcut olan bilimsel ve teknolojik bilgi düzeyinin bir hatanın varlığının tespit edilmesine olanak tanıyacak nitelikte olmadığı*” ve 2024/2853 sayılı Direktif m. 11/e “*Ürünün piyasaya arz edildiği veya hizmete sunulduğu tarihte ya da ürünün imalatçının kontrolü altında olduğu dönemde bilimsel ve teknik bilginin nesnel durumunun, ayıbın tespit edilebilmesine olanak vermeyecek düzeyde olması*” hükümleri uyarınca gelişim hatası bir sorumluluktan kurtuluş sebebidir. Ürün üretilirken mevcut bilimsel, teknik ve teknolojik gelişmelerle hatalı olduğu anlaşılamıyor ve üretici ürünün hatalı olduğunu bilemiyorsa üründeki hata gelişim hatasıdır⁷⁴⁸. 85/374 sayılı Direktif’te gelişim hatası savunmasının kurtuluş kanıtı olup olmayacağı üye devletlere bırakılmışken⁷⁴⁹; 2024/2853 sayılı Direktif, üye ülkelere böyle bir imkân tanımamıştır⁷⁵⁰.

Gelişim riski savunması, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında sorumluluktan kurtuluş imkânları arasında sayılmamıştır. Bu sebeple Türk hukukunda üreticinin, gelişim riski savunması hâlinde sorumluluktan kurtulup kurtulmayacağı tartışmalıdır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre üreticinin 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında gelişim riskine ilişkin sorumluluktan kurtuluş imkânı bulunmaktadır⁷⁵¹. Bu görüşe göre, üreticinin ürünü teknik düzenlemelere ve diğer zorunlu düzenlemelere uygun üretmesi sorumluluktan kurtuluş sebebi olarak görülmektedir.

⁷⁴⁶ Atamer/Kurtulan Güner, s. 42.

⁷⁴⁷ Gayretli Aydın, s. 281; Atamer/Kurtulan Güner, s. 43; Yasan Tepetaş, s. 101; Okur, s. 469-470; Ünlen, s. 237; Oğuzer/Baysal, s. 155; Oğuzer, s. 112.

⁷⁴⁸ Gelişim hatası hakkında detaylı bilgi için bk. İkinci Bölüm/III/A/1/b/cc/ddd.

⁷⁴⁹ Oğuzer/Baysal, s. 138; Oğuzer, s. 137; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 350; Polat, s. 1026; Kırac Adır, s. 251; Çelt, s. 103; Yasan Tepetaş, s. 99.

⁷⁵⁰ Ünlen, s. 238. Yazar, güncelleme ve gelişmelerde üreticinin kontrolü devam edeceğini ileri sürmüştür. Arat/Akıncı, s. 379.

⁷⁵¹ Kara, İmalatçı, s. 471; Oğuzer/Baysal, s. 154; Oğuzer, s. 164.

Gelişim hatası içeren bir ürün, teknik düzenlemelere ve diğer zorunlu düzenlemelere uygun üretilmiş üründür⁷⁵². Bu sebeple üretici gelişim hatası bulunan ürünün teknik düzenlemeye uygun olduğunu ispat ederse sorumluluktan kurtulabilir⁷⁵³.

Aksi görüşe göre ise 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda gelişim hatası savunması sorumluluktan kurtuluş kanıtı olarak düzenlenmemiştir⁷⁵⁴. Gelişim hatasının kurtuluş kanıtı olarak düzenlenmesi gerekip gerekmediği yönünde ise farklı görüşler öne sürülmüştür. Bir kısım yazarlar, üründen ekonomik faydayı sağlayan kişi olan üreticinin gelişim hatası riskine katlanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bu yazarlara göre hem ekonomik hem bilgi anlamında üreticiden dezavantajlı durumda bulunan mağdurun gelişim riskine katlanmak zorunda olması zayıfın korunması ilkesine uygun değildir. Bu sebeple 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda gelişim hatasının kurtuluş kanıtı olarak kabul edilmemesi yerinde olmuştur⁷⁵⁵. Bir kısım yazarlara göre ise gelişim hatası savunmasının AB Hukukunda kabul edilmiş olmasına karşın Türk hukukunda kabul edilmemesi, teknolojik ürün üreten üreticilerin AB pazarına yönelmesine sebep olabilir. Bu nedenle bu görüşü savunan yazarlar 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda gelişim hatası savunmasının yer alması gerektiğini ileri sürmüşlerdir⁷⁵⁶.

Kanaatimizce, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda gelişim riski savunmasının yer almaması yerinde olmuştur. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nun amacı, üretici ve ithalatçıların karşısında zayıf durumunda bulunan kullanıcı ve üçüncü kişilerin korunmasıdır. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda gelişim riski savunmasına ilişkin kurutuluş kanıtı getirilmesi, zayıf konumda olan kişilerin korunmasına engel teşkil etmektedir. Üretici ve ithalatçı, piyasaya sunduğu üründen kar elde etmektedir. Bu sebeple ürünün oluşturacağı riske de bu kişiler katlanmalıdır. Bizce Kanun Koyucu, gelişim riski savunmasını, bilinçli olarak sorumluluktan kurtuluş imkânları arasında saymamıştır.

⁷⁵² Gelişim hatası hakkında detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/III/A/1/b/cc/ddd.

⁷⁵³ Kara, İmalatçı, s. 471; Oğuzer/Baysal, s. 154; Oğuzer, s. 164.

⁷⁵⁴ Kanişlı, Üretici, s. 1446; Demir, s. 152; Gayreti Aydın, s. 281; Sağlam, s. 322; Atamer/Kurtulan Güner, s. 46; Şenel, s. 125; Çelt, s. 103; Ünal/Kalkan, s. 74; Sirmen, Ürün, s. 87-89.

⁷⁵⁵ Kanişlı, Üretici, s. 1446; Demir, s. 152.

⁷⁵⁶ Gayretli Aydın, s. 281; Atamer/Kurtulan Güner, s. 43.

85/374 sayılı Direktif m. 7/f , “Bileşen imalatçısı söz konusu olduğunda, hatanın bileşenin dahil edildiği ürünün tasarımına veya bu ürünün imalatçısı tarafından verilen talimatlara atfedilebilir olduğun” hükmü ve 2024/2853 sayılı Direktif 11/f, “Madde 8/1, birinci alt paragraf, (b) noktasında anılan şekilde arızalı bir bileşenin üreticisi durumunda, söz konusu bileşenin entegre edildiği ürünün arızalılığının söz konusu ürünün tasarımından veya söz konusu ürünün üreticisi tarafından söz konusu bileşenin üreticisine verilen talimatlardan kaynaklandığı” hükmü ile 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’ndan farklı olarak bileşen parça üreticilerine sorumluluktan kurtuluş imkânı tanınmıştır. Bileşen parça üreticileri, üründeki hatanın ham madde veya ara maddeden kaynaklanmadığını; hatanın, bu maddelerin birleştiği ana parçadaki tasarımdan veya ana parça üreticisinin verdiği talimatlardan kaynaklandığını ispatlayabiliyorlarsa sorumluluktan kurtulabileceklerdir⁷⁵⁷.

2024/2853 sayılı Direktif m. 11/g, “Madde 8/2’de belirtilen şekilde bir ürünü değiştiren kişi durumunda, hasara neden olan kusurun, değişiklikten etkilenmeyen bir ürün parçasıyla ilgili olması.” hükmü ile düzenlenen yeni kurtuluş kanıtlarından biri ise üründe esaslı değişiklik yapan üreticilere ilişkindir. Bu doğrultuda üründe esaslı değişiklik yapan üretici; üründeki hatanın esaslı değişiklikten sonra değil de değişiklikten önce meydana geldiğini ispatlarsa sorumluluktan kurtulabilecektir⁷⁵⁸.

6. Üreticinin Ürün Gözleme Yükümlülüğü

Üretici, ürünü piyasaya arz ettikten sonra üründeki hatadan dolayı üçüncü kişilerin zarar görmesini engellemekle yükümlüdür. Bu doğrultuda üretici, ürünün teknik düzenleme ve standartlara uygun olduğunu düşünerek ürünü takipten vazgeçemez. Üretici, üründe meydana gelecek riskleri tespit etmeli ve ilgili riskleri önlemelidir. Bu kapsamda doktrinde ürünün piyasaya arz edildikten sonra üretici tarafından takip edilmesi “ürün gözleme yükümlülüğü” olarak tanımlanır⁷⁵⁹. Ürün gözleme yükümlülüğü ikiye ayrılmaktadır. Üreticinin gelen

⁷⁵⁷ Şenel, s. 125; Çelt, s. 103; Ünal/Kalkan, s. 74; Polat, s. 1027; Atamer/Kurtulan Güner, s. 43; Oğuzer/Baysal, s. 161; Gayretli Aydın, s. 282; Demir, s. 193; Sağlam, s. 328. 85/374 sayılı Direktif m. 7/f: “bileşen üreticisi söz konusu olduğunda, hatanın bileşenin dahil edildiği ürünün tasarımına veya bu ürünün üreticisi tarafından verilen talimatlara atfedilebilir olduğunu...”. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca ara ürün ve ham madde üreticilerinin tanımda yer almamasına ilişkin detaylı açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/III/B/1/b.

⁷⁵⁸ Ünlen, s. 238.

⁷⁵⁹ Günergök, s. 317-318; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 203; Kırca, s. 149; Kibar, s. 111; Oğuzer, s. 165; Havutçu, s. 143; Öztan, s. 156; Keser, s. 151; Yazıcı, s. 161.

şikayetleri değerlendirerek ürününü takip etmesi pasif ürün gözleme yükümlülüğü iken, üreticinin kendi kurduğu birim vasıtasıyla bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip ederek ürününün güvenli olup olmadığını takip etmesi ise aktif ürün gözleme yükümlülüğüdür⁷⁶⁰. Üreticinin sadece gelen şikayetler doğrultusunda ürününü değerlendirmesi, sorumluluktan kurtulmak için yeterli değildir. Ayrıca üretici, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip ederek ürünün nihai kullanıcı ve üçüncü kişilere zarar verme riskini kontrol etmelidir⁷⁶¹.

Üreticinin ürün gözleme yükümlülüğünün başladığı an üretim anıdır. Üreticinin, ürünün üretiminden piyasaya arz edildiği ana kadar, ürün gözleme yükümlülüğü devam eder⁷⁶². ÜGTDK m. 7/1, “ç) Ürünün ilgili kurallara uygunluğunun seri üretim boyunca da sürdürülmesi için gerekli önlemleri alır, ürünün tasarımı veya niteliğindeki değişiklikler ile uygun olduğunu beyan ettiği kurallardaki değişiklikleri takip eder ve gereğini yapar.”, “d) Taşıdıkları muhtemel risklerle orantılı olarak, piyasada bulundurulanan ürünlerinden numune alarak test eder, inceleme yapar, şikâyetlerin, uygun olmayan ve geri çağrılan ürünlerin kaydını tutar ve yaptığı izleme faaliyeti hakkında dağıtıcıları bilgilendirir.”, “g) Ürünün taşıyabileceği risklere karşı gereken tedbirleri alır ve bunlardan sakınabilmeleri için nihai kullanıcılara gerekli bilgileri sağlar.” hükmü ile üreticinin ürün gözleme yükümlülüğünün ürünün üretim anından başladığı söylenebilir. Bununla birlikte üreticinin ürünü piyasaya arz ettikten sonra da ürün gözleme yükümlülüğü devam eder⁷⁶³. Eğer bir ürünün hatalı olduğu anlaşılmamış, ancak bilimsel ve teknolojik ilerlemeler ile daha sonradan hatalı olduğu anlaşılmışsa; üretici, piyasaya arz edilmiş olan ürünün nihai kullanıcı ve üçüncü kişilere zarar vermemesi için gerekli önlemleri almak zorundadır⁷⁶⁴.

Ürün gözleme yükümlülüğünün sona ermesi içinse ÜGTDK m. 6/6, “Tazminat talebi için zamanaşımı süresi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren üç yıl ve herhâlde zararın doğduğu tarihten itibaren on yıldır.” hükmünü incelememiz gerekecektir. Zira bu hüküm gereğince üreticinin hatalı üründen doğan sorumluluğu her

⁷⁶⁰ Havutçu, s. 143; Günergök, s. 318.

⁷⁶¹ Havutçu, s. 143; Günergök, s. 318.

⁷⁶² Havutçu, s. 144; Günergök, s. 326.

⁷⁶³ Günergök, s. 328; Yazıcı, s. 161.

⁷⁶⁴ Günergök, s. 317; Öztan, s. 185; Demir, s. 152; Kara, İmalatçı, s. 78; Gayretli Aydın, s. 269; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 203; Kibar, s. 110; Keser, s. 151.

durumda ürün sebebiyle zarar meydana geldikten on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Bu hükümden yola çıkarak ürünün kullanıma devam edildiği sürece ürün gözetim yükümlülüğünün devam ettiği söylenebilir⁷⁶⁵. *Kanaatimizce*, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu üreticiye âdeta süresiz bir ürün gözleme yükümlülüğü getirmiştir. Nitekim, ürün gözleme yükümlülüğü, zarar meydana gelmese bile devam etmektedir. Bu sebeple ürün sebebiyle zarar meydana gelmediği müddetçe Türk hukuku kapsamında ürünün ömrü boyunca ürün gözleme yükümlülüğünün devam ettiği söylenebilir⁷⁶⁶.

Ürünün hatalı olduğunun bilim ve teknolojik ilerleme sonucu anlaşılması hâlinde, üründe gelişim hatasından söz edilir. Gelişim hatalarından üreticinin sorumlu olup olmadığı değerlendirilirken ürün gözleme yükümlülüğü önem arz etmektedir⁷⁶⁷. Her ne kadar 84/374 sayılı Direktif ve 2024/2853 sayılı Direktif gelişim hatasına ilişkin üreticiye sorumluluktan kurtuluş imkanı tanımışsa da 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında gelişim hataları sorumluluktan kurtuluş sebepleri arasında düzenlenmemiştir⁷⁶⁸. Dolayısıyla 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında üreticilerin ürün gözleme yükümlülüklerin ürünün piyasaya arzından sonra da devam ettiği söylenebilir⁷⁶⁹.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 7/1-h⁷⁷⁰ düzenlemesi uyarınca üretici, ürünü piyasaya arz ettikten sonra üçüncü kişilerin zarar görmesini engellemek adına gerekli olan tüm tedbirleri almalıdır. Bu hâlde üretici, üründeki hatayı tespit ettiğinde

⁷⁶⁵ Zamanaşımına ilişkin detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/IV/B.

⁷⁶⁶ Ürün gözleme yükümlülüğünün sona ermesi hakkındaki görüşler için bk. Günergök, s. 327-328; Havutçu, s. 146.

⁷⁶⁷ Gelişim hatası hakkında detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/III/A/1/b/cc/ddd.

⁷⁶⁸ Gelişim riski savunmasına ilişkin detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/IV/E/4.

⁷⁶⁹ Kırca, 85/374 sayılı Direktif'te düzenlenen ürün sorumluluğu kapsamında ürün gözleme yükümlülüğü olmadığı vurgulamıştır. Kırca, s. 149. Aynı yönde görüş için bk. Kara, İmalatçı, s. 473; Oğuzer, s. 165; Havutçu, Üretici, s. 143; Baysal/Yavuz/Uyanık, (<https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/40>, E.T. 11.10.2025). Akçura Karaman'a göre, 85/374 sayılı Direktif üreticilere ürün gözleme yükümlülüğü getirmemiştir. Bu yükümlülük 2001/95 sayılı Direktif ile getirilmiştir. Buna karşılık Amerikan hukukunda ürünü takip etme yükümlülüğü ürün sorumluluğu kapsamında düzenlenmiştir. Yazar, Amerikan hukukunda ürün gözleme yükümlülüğünün ürün sorumluluğu kapsamında ele almasını adaletli bulmuştur. Akçura Karaman, *Ayıplı Ürün*, s. 203.

⁷⁷⁰ ÜGTDK m. 7/1-h: “Piyasaya arz etmiş olduğu bir ürünün uygun olmadığını öğrendiği veya bilmesinin gerektiği hâllerde ürünü uygun duruma getirmek ve gerektiğinde ürünün piyasaya arzını durdurmak, ürünü piyasadan çekmek veya geri çağırmak için gerekli düzeltici önlemleri ivedilikle alır. Ürünün risk taşıdığı durumlarda özellikle sağlık ve güvenlik bakımından risk teşkil eden hususlar ile alınan düzeltici önlemler ve sonuçları hakkında ayrıntılı bir şekilde ve ivedilikle yetkili kuruluşu bilgilendirir.”

kullanıcıları uyarmak ve üretimi durdurmak, ürünü piyasadan çekmek veya gerekli durumlarda geri çağırmak zorundadır⁷⁷¹. Bu düzenleme ile Türk hukukunda ürün sorumluluğuna ilişkin ürün gözleme yükümlülüğü getirildiği doktrinde ileri sürülmüştür⁷⁷². Ürün gözleme yükümlülüğüne uygun davranan bir üreticinin, ürün sorumluluğu kapsamında kullanıcılara karşı sorumlu olmaması da söz konusu olabilir. Örneğin hatalı olduğu sonradan anlaşılan bir ürünü, üretici güvenli (hatalı) olmaması sebebiyle geri çağırmış; tüketici, bu ürünü geri çağırmaya rağmen kullanmaya devam etmiş ve daha sonradan bir zarara uğramışsa, ürün sorumluluğu kapsamında tüketici bu zararını tazmin edemez⁷⁷³. *Kanaatimizce* bu hâlde üretici, zararın hatadan kaynaklanmadığını tüketicinin kusurlu hareketinden kaynaklandığı iddia ederek sorumluluktan kurtulma imkânı bulur.

2024/2853 sayılı Direktif m. 7, dijital ürünler için hatanın mevcut olması gerektiği anın piyasa arz anı değil, ürünün üreticinin kontrolünden çıkması gerektiği an olduğunu düzenlemiştir⁷⁷⁴. Ürünün üreticinin hâkimiyetinden çıkma anı, dijital ürünler ve yapay zekâ için önem arz etmektedir. Zira bu ürünler sürekli güncelleme almaktadırlar⁷⁷⁵. Her güncelleme sonrasında ise âdeta yeni bir ürün meydana gelmektedir. Bu sebeple güncelleme sonrasında ürün hatalı hale gelirse 2024/2853 sayılı Direktif m. 11/2 uyarınca üretici ürününün piyasaya arz anında hatanın bulunmadığını iddia ederek sorumluluktan kurtulamaz⁷⁷⁶. Ayrıca Yeni Direktif m. 11/2-c uyarınca, üreticinin gerekli güncelleme ve geliştirmeleri yapmadığı takdirde de ürünün hatalı hale gelmesi sebebiyle sorumlu olacağı düzenlenmiştir⁷⁷⁷. Bu düzenlemeler, *kanaatimizce* ürün gözleme yükümlülüğü ile ilgilidir. Zira dijital ürün üreticileri, ürünlerini

⁷⁷¹ Günergök, s. 338; Havutçu, Üretici, s. 145-146; Arık, s. 167, dn. 567.

⁷⁷² Kara, İmalatçı, s. 474; Sağlam, s. 325; Oğuzer, s. 167; Keser, s. 151.

⁷⁷³ Günergök, s. 339; Kara, İmalatçı, s. 470. Sağlam, ÜGTDK m. 7/1-h hükmünde belirtilen şartlara uygun davranmanın üreticiyi ürün sorumluluğundan kurtarmayacağını ileri sürmüştür. Sağlam, s. 325.

⁷⁷⁴ Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 511; Arat/Akıncı, s. 371; Ünal/Yener, s. 368; Ünlen, s. 216. 2024/2853 sayılı Direktif m. 7/2-e: “Ürünün piyasaya arz edildiği veya hizmete sunulduğu an veya üreticinin bu andan sonra ürün üzerinde kontrolü devam ediyorsa, ürünün üreticinin kontrolünden çıktığı an...”

⁷⁷⁵ Arık, s. 172; Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 512; Ünal/Yener, s. 370; Ünlen, s. 213; Arat/Akıncı, s. 378.

⁷⁷⁶ Arık, s. 174 Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 512; Ünal/Yener, s. 370; Ünlen, s. 213; Arat/Akıncı, s. 378.

⁷⁷⁷ Yazıcı Çakmak, Değerlendirme, s. 512; Ünlen, s. 218; Arat/Akıncı, s. 378. 2024/2853 sayılı Direktif m. 11/2: “1. paragrafın (c) noktasından farklı olarak, bir ekonomik işletmeci, bir ürünün arızasının aşağıdakilerden herhangi birinden kaynaklanması hâlinde, bunun üreticinin kontrolü dahilinde olması kaydıyla sorumluluktan muaf tutulamaz: (a) ilgili bir hizmet; (b) yazılım güncellemeleri veya yükseltmeleri de dahil olmak üzere yazılım; (c) güvenliğin sağlanması için gerekli yazılım güncellemelerinin veya yükseltmelerinin eksikliği; (d) Ürünün önemli ölçüde değiştirilmesi.”

piyasaya arz ettikten sonra devamlı olarak kontrol etmek ve ürünleri hatalı olmasın diye gerekli önemleri almak zorundadırlar. Yeni Direktif, bu hükümleri ile dolaylı olarak dijital ürün üreticilerine ürün sorumluluğu kapsamında ürün gözleme yükümlülüğü getirmiştir.

2024/2853 sayılı Direktif'te ürün gözleme yükümlülüğü kapsamında getirilen bir diğer değişiklik ise hata değerlendirmesine ilişkindir⁷⁷⁸. Direktif m. 7/2'de bir ürünün hatalı olup olmadığının değerlendirilmesinde “*ürün güvenliği gerekliliklerini yerine getirme ve gerekli güvenlik müdahalelerinin yapılması*” kriterlerine yer verilmiştir. Bu kriterler dikkate alındığında 85/374 sayılı Direktif'in aksine ürün gözleme yükümlülüğünün 2024/2853 sayılı Direktif ile AB hukukunda ürün sorumluluğu kapsamında değerlendirildiği söylenebilir⁷⁷⁹.

⁷⁷⁸ Ünlen, s. 217.

⁷⁷⁹ 2024/2853 sayılı Direktif m. 7/2: “2. Bir ürünün ayıplı olup olmadığının değerlendirilmesinde aşağıdakiler de dahil olmak üzere tüm durumlar dikkate alınır:

- (a) Ürünün tanıtımı ve etiketleme, tasarım, teknik özellikler, bileşim ve ambalajlama dahil olmak üzere özellikleri ve montajı, kurulumu, kullanımı ve bakımı için talimatlar;
- (b) Ürünün makul ölçüde öngörülebilir kullanımı;
- (c) Ürünün piyasaya arz edilmesinden veya hizmete girmesinden sonra yeni özellikler öğrenmeye veya edinmeye devam etme yeteneğinin ürün üzerindeki etkisi;
- (d) Ürünle birlikte kullanılması beklenebilecek diğer ürünlerin, ara bağlantı yoluyla da dahil olmak üzere, ürün üzerindeki makul ölçüde öngörülebilir etkisi;
- (e) Ürünün piyasaya arz edildiği veya hizmete sunulduğu an veya üreticinin bu andan sonra ürün üzerinde kontrolü devam ediyorsa, ürünün üreticinin kontrolünden çıktığı an;
- (f) güvenlikle ilgili siber güvenlik gereklilikleri de dahil olmak üzere ilgili ürün güvenliği gereklilikleri;
- (g) Madde 8'de belirtilen yetkili bir makam veya ekonomik işletmeci tarafından ürünün geri çağırılması veya ürün güvenliğine ilişkin diğer ilgili müdahaleler;
- (h) Ürünün kullanım amacına yönelik kullanıcı grubunun özel ihtiyaçları;
- (i) Amacı zararı önlemek olan bir ürün söz konusu olduğunda, ürünün bu amacı yerine getirmemesi.”

İKİNCİ BÖLÜM

ÜRETİCİ VE İTHALATÇININ TÜKETİCİYE KARŞI TKHK KAPSAMINDA SORUMLULUĞU VE SORUMLULUK SEBEPLERİNİN YARIŞMASI

I. ÜRETİCİ VE İTHALATÇININ TÜKETİCİYE KARŞI TKHK KAPSAMINDA SORUMLULUĞU

A. Genel Olarak

Tüketiciler, günlük ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve hizmet satın almak zorundadırlar. Ancak tüketicilerin satın aldıkları mal ve hizmetler hakkında, yeterli düzeyde bilgiye sahip olmaları mümkün değildir. Buna ek olarak ortalama bir tüketicinin piyasa bulunan her mal ve hizmete erişmesi, ekonomik açıdan imkânsızdır. Oysa üreticiler, ithalatçılar ve satıcılar gerek ekonomik gerek bilgi olarak tüketiciden çok daha güçlü konumdadırlar. Bu sebeple tüketiciler, satıcılar, üreticiler ile ithalatçılar arasında dengenin sağlanması ve tüketicilerin etkin korunması için yeni hukuk politikaları benimsenmiştir. Türk hukukunda ise tüketicinin etkin korunması amacıyla hazırlanan 6502 sayılı Tüketicinin Korunma Hakkında Kanun 2014 yılında yürürlüğe girmiştir. TKHK m. 1, “*Bu Kanunun amacı; kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciyi aydınlatıcı ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konulardaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir.*” hükmü, 6502 sayılı Tüketicinin Korunma Hakkında Kanun’un tüketicilerin korunması ve bilgilendirilmesi için hazırlandığını ortaya koymaktadır⁷⁸⁰. Bu doğrultuda 6502 sayılı Tüketicinin Korunma Hakkında Kanun’da, 6098 sayılı Türk Borçlar

⁷⁸⁰ Erhan Kanişlı, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Üreticinin Sınırlı Ayıp Sorumluluğu ve Zorunlu Garanti Sorumluluğu (Tüketici)”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 2, (2021), s. 1004; İlhan Kara, *Tüketici Hukuku (Tüketici)*, 3. Basım, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023) s. 52; Çabri, s. 57; Zevkliler/Özel, s. 31; Özlem Tüzüner, “Madde 1/Tüzüner Şerhi”, *Milli Şerh 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi* içinde, Ed. Hakan Tokbaş ve Özlem Tüzüner, (İstanbul: Aristo Yayınevi, 2016), s. 258, s. 16.

Kanunu’nda yer almayan düzenlemelere yer verilmiştir⁷⁸¹. Bu düzenlemelerden biri de TKHK m. 11/2’dir⁷⁸². Borç ilişkisinin nisbiliği ilkesi gereği alıcılar, ayıptan doğan seçimlik haklarını yalnızca satıcıya yöneltebilirler. Buna karşılık üretici ve ithalatçılar, aralarında sözleşme ilişkisi bulunmasa bile TKHK m. 11/2 gereğince tüketiciye karşı ayıplı maldan dolayı sorumludurlar. Zira, ürünün tedarik zincirinin son basamağı olan satıcının tek başına tüketiciye karşı sorumlu olması, tüketicinin korunması için yeterli görülmemiştir⁷⁸³. Bu sebeple Kanun Koyucu, TBK m. 227’den farklı olarak, TKHK m. 11/2 uyarınca, ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim seçimlik haklarından satıcı ile birlikte üretici ve ithalatçıyı da sorumlu tutmuştur⁷⁸⁴.

Satın alınan mal hakkında en geniş bilgi ve donanıma sahip olan kişi üreticidir. Üretici, satmış olduğu mal sebebiyle ekonomik refaha kavuşmaktadır. Malın nimetlerinden üretici yararlanmaktadır. Malın ithal edilmesi hâlinde ise mal hakkındaki en iyi bilgiye sahip olan kişi ithalatçıdır. Dolayısıyla malın ayıplı olması sebebiyle satıcıdan ekonomik ve teknik olarak üst düzeyde bulunan üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı sorumlu olması, tüketicinin korunması ilkesi uyarınca gereklidir⁷⁸⁵.

Üretici ve ithalatçı, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun haricinde de hatalı ürünleri sebebiyle verdikleri bedensel zararlardan ve mala verilen zararlardan tüketiciye karşı sorumludur. Bir ürün hem hatalı hem de ayıplı olabilir. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında tüketici ürün sebebiyle uğramış olduğu bedensel zararlar veya mala verilen zararlarını tazmin edebilecektir⁷⁸⁶. Ancak ürünün kendisinde meydana gelen zararlar 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun koruması dışındadır. Bu hâlde ürünün kendisinde meydana gelen zararlar için tüketicinin

⁷⁸¹ Kanişlı, Tüketici, s. 1004; Çabri, s. 59; Tüzüner, s. 6.

⁷⁸² TKHK m. 11/2: “*Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları üretici veya ithalatçıya karşı da kullanılabilir. Bu fıkradaki hakların yerine getirilmesi konusunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur. Üretici veya ithalatçı, malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumlu tutulmaz.*”

⁷⁸³ Kanişlı, Tüketici, s. 1004; Yeşim M. Atamer/Ece Baş, “Avrupa Birliği Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 88, Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, (2014), s. 51.

⁷⁸⁴ Kanişlı, Tüketici, s. 1004; Çabri, s. 322; Murat Aydoğdu, “Madde 8, 9, 10, 11, 12/Aydoğdu Şerhi (Milli Şerh)”, *Milli Şerh 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi* içinde, Ed. Hakan Tokbaş ve Özlem Tüzüner, (İstanbul: Aristo Yayınevi, 2016), s. 258; Aslan, s. 201-202.

⁷⁸⁵ Kanişlı, Tüketici, s. 1005; Barış, s. 163-164; Aslan, s. 201-202; Atamer/Baş, s. 52.

⁷⁸⁶ Kanişlı, Tüketici, s. 1005. Bu hususta detaylı bilgi için bk. Birinci Bölüm/III/A/3.

Üreticiye başvurusu 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a dayanmalıdır⁷⁸⁷. Örneğin, tüketicinin satın almış olduğu buzdolabının motoru fazla ısınma sebebiyle patlamıştır. Patlama sonucunda ise tüketicinin kolu yanmış, mutfak dolapları zarar görmüş ve buzdolabı ise kullanılamaz hale gelmiştir. Buzdolabının motorunun patlaması, ürünün hatalı olarak üretildiğini göstermektedir. Zira bir ürün haklı güvenlik beklentisini karşılamıyorsa hatalıdır. Üretim sırasında yapılan bir hata sebebiyle buzdolabı, insan sağlığı ve güvenliğine tehdit hâline gelmiştir. Ortalama bir kullanıcı satın almış olduğu buzdolabının yiyecekleri soğutmasını ya da dondurmasını bekler. Kullanım sırasında patlayan buzdolabı ise tüketicinin kendisinden beklediği faydayı sağlayamaz. Bu sebeple buzdolabının ayıplı olduğu söylenebilir. Bu hâlde buzdolabı hem hatalı ürün hem de ayıplı maldır. Tüketicisi ürünün hatalı olması sebebiyle 7223 sayılı rn Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu hükümlerine, malın ayıplı olması sebebiyle 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümlerine dayanarak zararını telafi edebilir. Dikkat edilmesi gereken husus ise tüketicinin hangi zararları kapsamında hangi sorumluluk esasına başvurması gerektiğidir. Tüketicisi, kolundaki yanık ve mutfak dolabındaki zarar için 7223 sayılı rn Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında üreticiye başvurup zararını tazmin edebilir. Ancak ürünün kendisinde meydana gelen zarar 7223 sayılı rn Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun koruması kapsamında değildir. Bu sebeple tüketicisi, ayıplı malın kendisinde meydana gelen zarar için yani buzdolabı için TKHK m. 11/2 kapsamında üretici ve ithalatçının sorumluluğuna gidebilir. Bu hâlde ise yalnızca ücretsiz onarım ve malın misli ile değişimi seçimlik hakları gündeme gelir⁷⁸⁸.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca üretici ve ithalatçı; ayıptan doğan sorumluluk, garanti belgesinden doğan sorumluluk ve satış sonrası hizmetlerden doğan sorumluluk uyarınca tketicisiye karşı sorumludur. Ancak alışmamızda üretici ve ithalatçının garanti belgesinden doğan sorumluluğu ve satış sonrası hizmetler sorumluluğu detaylı bir şekilde incelenmeyecektir. Bunun yanı sıra üretici ve ithalatçının ürün sorumluluğu, ayıptan doğan sorumluluğu ve garanti sorumluluğunun yarışması hâli, çalışmamızın ilerleyen

⁷⁸⁷ 7223 sayılı rn Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında ürünün kendisinde gelen meydana gelen zararların koruma kapsamında olmadığına ilişkin açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/III/A/3/bb.

⁷⁸⁸ üretici ve ithalatçının seçimlik haklardan sorumluluğuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bk. İkinci Bölüm/II/B.

bölümlerinde irdelenecek ve bu sorumluluklar arasındaki benzerlikler ve farklar ortaya konulacaktır.

B. Sorumluluğun Koşulları

Üretici ve ithalatçının, tüketiciye karşı sorumlu olması için; malın ayıplı olması, ayıbın mal tüketiciye teslim edildiği sıra var olması, tüketicinin malın ayıplı olduğundan haberdar olmaması ve tüketicinin kusuru ile malı ayıplı hale getirmemesi gerekir. Tüketicinin ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanabilmesi içinse ayıbın önemli olmasına gerek yoktur. Ayrıca tüketicinin malı gözden geçirme ve ayıbı bildirme yükümlülüğü de bulunmamaktadır. Çalışmamız kapsamında ayıplı maldan doğan sorumluluğun koşulları detaylı olarak açıklanacaktır.

1. Malın Ayıplı Olması

Üretici ve ithalatçının, tüketiciye karşı sorumlu olabilmesinin ilk koşulu, tüketicinin satın aldığı malın ayıplı olmasıdır. Eğer mal ayıplı değilse tüketici, üretici ve ithalatçıya ayıptan doğan sorumluluk kapsamında malın ücretsiz onarımı ve misli ile değişimi seçimlik haklarını yöneltebilir.

a. Ayıp Kavramı

Ayıp; maddi ayıp, ekonomik ayıp ve hukuki ayıp olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Çalışmamızda 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında ayıbın ne olduğu açıklanacak olup ayıp çeşitlerine de değinilecektir.

aa. Genel Olarak

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 219'a göre ayıp, *“Satıcı, alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılarda bulunmaması sebebiyle sorumlu olduğu gibi, nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan, kullanım amacı bakımından değerini ve alıcının ondan beklediği faydaları ortadan kaldıran veya önemli ölçüde azaltan maddi, hukuki ya da ekonomik ayıpların bulunmasından da sorumlu olur. Satıcı, bu ayıpların varlığını bilmeseyse bile onlardan sorumludur.”* şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım uyarınca ayıp, alıcıya bildirilen niteliklerin

malda bulunmaması, malda olması gereken nitelik veya niceliklerin eksiklikleri, alıcının maldan beklediği faydayı sağlamamasıdır⁷⁸⁹.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 8'e göre ise ayıplı mal, "(1) *Ayıplı mal, tüketiciye teslimi anında, taraflarca kararlaştırılmış olan örnek ya da modele uygun olmaması ya da objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşımaması nedeniyle sözleşmeye aykırı olan maldır.*

(2) *Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda, internet portalında ya da reklam ve ilanlarında yer alan özelliklerinden bir veya birden fazlasını taşımayan; satıcı tarafından bildirilen veya teknik düzenlemesinde tespit edilen niteliğe aykırı olan; muadili olan malların kullanım amacını karşılamayan, tüketicinin makul olarak beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar da ayıplı olarak kabul edilir.*

(3) *Sözleşmeye konu olan malın, sözleşmede kararlaştırılan süre içinde teslim edilmemesi veya montajının satıcı tarafından veya onun sorumluluğu altında gerçekleştirildiği durumlarda gereği gibi monte edilmemesi sözleşmeye aykırı ifa olarak değerlendirilir. Malın montajının tüketici tarafından yapılmasının öngörüldüğü hâllerde, montaj talimatındaki yanlışlık veya eksiklik nedeniyle montaj hatalı yapılmışsa, sözleşmeye aykırı ifa söz konusu olur."* şeklinde tanımlanmıştır. Doktrinde tüketici sözleşmelerinde satıcının ayıplı ifasının genel ifa engellerinin özel bir görünümü olduğu ileri sürülmektedir⁷⁹⁰. Bu tanım doğrultusunda

⁷⁸⁹ Aydın Zevkliler/K. Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 22. Basım, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2024), s. 123; Cevdet Yavuz/Faruk Acar/Burak Özen, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Özel Hükümleri*, Güncellenmiş ve Yenilenmiş 19. Basım, (İstanbul: Beta Yayınları, 2024), s. 73; Turgut Öz ve diğerleri, *Borçlar Hukuku Özel Hükümleri (Borçlar Özel)*, 2. Basım, (Ankara: Seçkin Yayınları, s. 2025), s. 94; Fikret Eren/İpek Yücer Aktürk, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 12. Basım, (İstanbul Legem Yayınları, 2024), s. 100; Kalkan, s. 149; Barış, s. 43; İ. Yılmaz Aslan, *Tüketici Hukuku*, 6. Basım, (Bursa: Ekin Kitabevi, 2022), s. 116; Güneş Sima Korkmaz, "Tüketici İşlemi Niteliğindeki Satış Sözleşmesinde Ayıplı İfa Durumunda Tazminat", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 10, S. 1, (2023), s. 241; Tunçomağ, C. 2, s. 119; Aydoğdu/Kahveci, s. 77; Özel, Tüketici, s. 112; Emre Cumalıoğlu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Satıcının Ayıplı Maldan Sorumluluğunun Koşulları", *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 9, Özel Sayı, (2014), s. 20; Kanışlı, Tüketici, s. 1007; Seyfullah Edis, *Türk Borçlar Hukuku'na Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1963), s. 8; Çabri, s. 265; Gümüş, s. 84; Döğerlioğlu Işıksungur, s. 103; Ferman Kaya, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Ayıplı Mal Kavramının İncelenmesi (Tüketici)", *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 82, S. 2, (2015), s. 65.

⁷⁹⁰ Eren/Yücer Aktürk, s. 102; Rona Sezeran, "Yürürlükteki İfa Engelleri ve Haksız Fiiller Hukukunun Yetersizlikleri ve Bu Yetersizliklerin Aşılmasında Giderek Artan Kavramlar: 'Sözleşmenin Müspet İhlali' ve 'Culpa In Contrahendo'", *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 15, S. 18, (2011), s. 34; Kalkan, s. 157; Zevkliler/Özel, s. 149; Cumalıoğlu, s. 22; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 202.

tüketici sözleşmelerinde, genel hükümlerden farklı olarak ayıbın, sözleşmeye aykırı ifa olduğu sonucuna varabiliriz⁷⁹¹.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 8’de düzenlenen ayıp kavramı, 99/44 sayılı Direktif⁷⁹² ile uyumlu olmasına karşın⁷⁹³ TBK m. 219’da yer alan tanımdan farklılık arz etmektedir⁷⁹⁴. Zira, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun aksine borcun ifa edilmemesini, eksik ifa edilmesini veya gereği gibi ifa edilmemesini ayıp kavramı içerisinde değerlendirmiştir⁷⁹⁵. Bu kapsamda tüketici

⁷⁹¹ Kalkan, s. 155; Cumalıoğlu, s. 22; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 202; Ayşe Havutçu, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Ayıplı Mal ve Hizmet Nedeniyle Tüketicinin Tazminat Hakkı (Özellikle Bedensel Zararlar Yönünden) (Tüketici)”, *Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Cilt II* içinde, (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2016).

⁷⁹² 99/44 sayılı Direktif m. 2: “1. Satıcı, tüketiciye satış sözleşmesine uygun olan malları teslim etmek zorundadır. 2. Tüketici malları, aşağıdaki hâllerde satış sözleşmesine uygun kabul edilir:

(a) Satıcı tarafından yapılan tanıma uygun olmaları ve satıcının numune veya model olarak tüketiciye sunduğu malların sahip olduğu nitelikleri taşımaları;

(b) Tüketicinin, sözleşmenin kurulması sırasında satıcıya bildirdiği ve satıcı tarafından kabul edilen özel bir kullanım amacına uygun olmaları;

(c) Aynı türden malların normal olarak kullanıldığı amaçlara uygun olmaları;

(d) Malların niteliği dikkate alındığında ve özellikle reklam veya etiketleme yoluyla satıcı, üretici veya bunların temsilcileri tarafından malların belirli özelliklerine ilişkin olarak yapılan kamuya açık beyanlar göz önünde bulundurulduğunda, aynı türden mallarda olağan olan kalite ve performansı göstermeleri ve tüketicinin makul olarak bekleyebileceği özellikleri taşımaları.

3. Bu Madde bakımından, sözleşmenin kurulduğu anda tüketicinin sözleşmeye aykırılığı bildiği veya makul olarak bilmemesinin mümkün olmadığı hâllerde ya da sözleşmeye aykırılığın kaynağı tüketici tarafından sağlanan malzemelerden ileri geliyorsa, sözleşmeye aykırılık bulunduğu kabul edilmez.

4. Satıcı, ikinci fıkranın (d) bendinde belirtilen kamuya açık beyanlarla bağlı değildir; eğer:

– söz konusu beyanı bilmediğini ve makul olarak bilmesinin mümkün olmadığını ispat ederse,

– sözleşmenin kurulmasından önce beyanın düzeltilmiş olduğunu ispat ederse veya

– tüketici mallarını satın alma kararının söz konusu beyandan etkilenmiş olamayacağını ispat ederse.

5. Tüketici mallarının yanlış montajından kaynaklanan her türlü sözleşmeye aykırılık, montajın satış sözleşmesinin bir parçasını oluşturması ve malların satıcı tarafından veya onun sorumluluğu altında monte edilmiş olması hâlinde, malların sözleşmeye aykırılığı ile eşdeğer kabul edilir. Aynı hüküm, tüketici tarafından monte edilmesi öngörülen bir ürünün, montaj talimatlarındaki bir eksiklik nedeniyle tüketici tarafından yanlış monte edilmesi hâlinde de uygulanır.”

⁷⁹³ Kara, Tüketici, s. 747; Atamer/Baş, s. 19; Kanışlı, Tüketici, s. 1007, dn. 10; Barış, s. 50; Aydoğdu, Tüketici, s. 113; aynı yazarın, Milli Şerh, s. 185; Zevkliler/Özel, s. 146; Aslan, s. 121; Kaya, Tüketici, s. 66.

⁷⁹⁴ Gümüş, s. 92; Çabri, s. 276; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 190.

⁷⁹⁵ Zevkliler/Gökyayla, s. 123; Zevkliler/Özel, s. 149; Çabri, s. 276; Cumalıoğlu, s. 22; Gümüş, s. 91; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 185. “Davacıya dava konusu dairenin 02/07/2020 tarihinde teslimde teslim edildiği, T. Konya Şantiye Sorumlusu ve T. Konya Teslim Sorumlusunun ve davacının imzasının bulunduğu teslim formundan anlaşılmıştır. Davacı taraf, davalılara Konya 14.Noterliğinden ... tarihinde ... yevmiye numaralı ihtarname göndererek aylık 3.000,00 TL’den toplamda 21.000,00 TL kira kaybının ödenmesini talep etmiş ve davalı T. A.Ş. Konya 24.Noterliğinin ... tarihinde gönderdiği yevmiye numaralı cevabi ihtarnamesinde, 15/07/2016’da yaşanan hain darbe girişimi sebebi ilan edilen olağanüstü hal sürecinde yaşanan olumsuzluklar sebebi ile sözleşmesel düzenlemeler dahilinde herhangi bir gecikmeden bahsedilmeyeceğini, bununla birlikte, sözleşme konusunu bağımsız bölümün fiilen teslim edilmeye hazır hâlde olduğu ancak yapılan tüm teslim davet bildirimlerine rağmen bağımsız bölümü teslim almaktan kaçındığını, iş bu ihtarnamenin tebliğ tarihinden itibaren üç gün içerisinde bağımsız bölümün fiilen teslim alınmasını davacıya bildirmiştir. 6098 sayılı

hukuku açısından değerlendirmemiz gereken ilk husus aliud ifadır. Aliud ifa, satış sözleşmesinin konusu dışında bir şey ile borcun ifa edilmesidir⁷⁹⁶. Örneğin, metal doğrama tahtası yerine plastik doğrama tahtası gönderilmesi, altın yüzük yerine çelik yüzük verilmesi, tahta sandalye yerine plastik sandalye verilmesi aliud ifadır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre tüketici sözleşmelerinde aliud ifa, ayıp kavramı içerisinde değerlendirilmelidir⁷⁹⁷. *Kanaatimizce* aliud ifa hâlinde üretici ve ithalatçının sorumluluğu söz konusu olmamalıdır. Çünkü tüketici ile sözleşme akdeden ve malı teslim eden kişi satıcıdır. Üretici ve ithalatçı, malın tüketiciye tesliminden sorumlu değildir. Dolayısıyla aliud ifa sebebiyle ayıpsız misli ile değişim hakkının kullanılması hâlinde üretici ve ithalatçı üretmediği ya da ithal etmediği bir malı geri alıp, karşılığında kendi malını tüketiciye vermek zorunda kalır. Kaldı ki aliud ifa hâlinde üretici ve ithalatçının, TKHK m.11/2’de yer alan, ayıbın malın piyasaya sürülmesinden sonra meydana geldiği savunmasını öne sürerek sorumluluktan kurtulma imkânı doğar.

Bu kapsamda değerlendirmemiz gereken bir diğer husus ise eksik ifadır. TBK m. 84 “*Borcun tamamı belli ve muaccel ise, alacaklı kısmen ifayı reddedebilir. Alacaklı kısmen ifayı kabul ederse borçlu, borcun kendisi tarafından ikrar olunan kısmını ifadan kaçınamaz.*” hükmünde eksik ifa düzenlememiştir. Eksik ifa hâlinde satıcının sorumluluğu ayıp hükümlerine

TBK.m.112 uyarınca borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür. 6502 sayılı Kn. hükümleri gereğince davacıya satışı yapılan mal eksik ve ayıplı olduğunda veyahut taahhüt edilen ifa süresinde teslimi yapılmadığında , sözleşmeye aykırı ifa söz konusu olduğundan tüketicinin ayıp oranında indirim seçimlik hakkını kullanabileceği gibi bununla birlikte tazminat isteminde de bulunabilir.”, Konya Bölge Adliye Mahkemesi 5. HD, T. 06.10.2021, E. 2021/912, K. 2021/1243, (<https://www.sonkarar.com>, E.T. 08.11.2025).

⁷⁹⁶ Eren/Yücer Aktürk, s. 104; Yavuz/Acar/Özen, s. 77-78; Zevkliler/Gökyayla, s. 127. Aliud ifaya ilişkin detaylı bilgi için bk. Eren, s. 1040; Oğuzman/Öz, C. 1, s. 288-289; O. Gökhan Antalya/Çisil Durgun Arslan, “Borçlar İfası ve Borçların İfa Edilememesinin Sonuçları (Cilt: V/1,3)”, *Marmara Hukuk Yorumu- Cilt: V/1- Borçlar Hukuku Genel Hükümleri Ders Kitabı* içinde, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2025), s. 562 vd.; Cansel/Özel, s. 305; Edis, s. 11. “*Bu kapsamda ayıp ile sözleşmeye aykırı ifa (aliud ifa) kavramlarının açıklanmasında yarar bulunmaktadır. Ayıp, taraflar arasındaki sözleşme ile kararlaştırılan vasıfların eksikliği veya kararlaştırılmamış olsa dahi dürüstlük kuralı gereğince satılan üründe bulunması gerekli vasıfların eksikliği iken; sözleşmeye aykırı ifa (aliud ifa), Satım sözleşmesinde öngörülen özelliklerde mal teslimi yapılmaması hâlinde ayıplı teslim değil, satılardan başka bir şeyin teslimi (aliud teslimi) söz konusudur. Mahkemece uyumsuzluğun ayıplı ifadan değil aliud ifadan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ayıplı ifa hâlinde ayıplı olsa da bir ifa mevcutken, aliud ifada ise sözleşme hiç ifa edilmemiş kabul edilmektedir. Bu nedenle aliud ifa hâlinde yüklenici, ayıba karşı tekeffül hükümlerine göre değil, borcun hiç ifa edilmemesine ilişkin TBK’nın 112. ve devamı maddeleri hükümleri uyarınca sorumlu tutulmalıdır. Bu durumda alıcı için muayene ve ihbar külfetinden söz edilmesi mümkün olmadığından, uyumsuzluk hâlinde ayıp ihbarına ilişkin sürelerin uygulanması söz konusu olmayıp genel zamanaşımı sürelerinin dikkate alınması gereklidir.”*, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 12. HD, T. 30.06.2022, E. 2022/992, K. 2022/975, (<https://www.sonkarar.com>, E.T. 08.11.2025).

⁷⁹⁷ Zevkliler/Özel, s. 149; Aslan, s. 129-130. Aksi görüş için bk. Cumahoğlu, s. 23. Aydoğdu, bu hâlde aliud ifa ve ayıp hükümlerinin yarışabileceğini ileri sürmüştür. Aydoğdu, Milli Şerh, s. 211.

göre değil; borca aykırılık hükümlerine göre belirlenir. Bu kapsamda alıcı, TBK m. 112, “*Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.*” hükmü gereğince satıcıdan tazminat talep edebilir⁷⁹⁸. Buna karşılık TKHK m. 9/1’de “*satıcı, malı satış sözleşmesine uygun olarak tüketiciye teslim etmekle yükümlüdür.*” hükmü gereğince satıcının eksik ifa hâlinde ayıptan dolayı sorumlu olacağı doktrinde ileri sürülmüştür⁷⁹⁹. Örneğin, yirmi kilo pirinç satın alan tüketiciye, yalnızca on kilo pirinç gönderilmişse; tüketici, ayıp hükümlerince satıcının sorumluluğuna gidebilir. *Kanaatimizce* eksik ifa kapsamında tüketici,

⁷⁹⁸ Zevkliler/Gökyayla, s. 127; Eren/Yücer Aktürk, s. 103. Eksik ifa hakkında genel açıklamalar için bk. Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 219; Antalya/Durgun Arslan, s. 475 vd.; Eren, s. 1045 vd. Yargıtay, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminde verilen bir kararda ayıp ile eksik ifanın farklı olduğu vurgulanmıştır. “*Hemen belirtmek gerekir ki, eksik iş, yapılması gerektiği hâlde yapılmayan işleri, ayıplı iş ise, eserde olması gereken vasıfla fiilen mevcut olan arasındaki farkları ifade eder. İşin yapılmayan kısmının teslim ve muayenesi söz konusu olamayacağından iş sahibinin eksik işler yönünden ihbarda bulunmasına ya da ihtirazı kayıt koymasına gerek yoktur. İş sahibinin muayene ve ihbar yükümlülüğü sadece ayıplı işler içindir. 4077 sayılı Yasanın 30. maddesine göre, sözleşmeden kaynaklanan edimin ifasındaki eksiklik nedeniyle davacının 10 yıllık zamanaşımı süresi içerisinde satıcının sorumluluğuna gidebileceği kabul edilmelidir. Yukarıda açıklanan ilkeler ışığında somut olaya bakılacak olursa; ‘...kule’ adlı proje kapsamında yapılacak konut ve işyeri satışına ilişkin internet ilanlarında, reklam ve tanıtım broşürlerinde, 560.000.m2 ruhsatlı alanda 1.000.000.m2 den fazla inşaat alanına sahip olan toplam 13 adanın, 10 adasında 5280 modern konut ve 3 adasında 800 adet işyerinin bulunduğu alışveriş ve eğlence merkezinin yapılacağı, büyük marketler, sinemalar, restoran ve kafelerin yanı sıra her türlü ihtiyaca yönelik dükkân ve işyerlerinin burada yaşayanların yanı başında olacağı, sportif aktivitelerin yapılacağı kulüp binası, iki adet ilk öğretim okulu, bir adet ortaöğretim okulu, cami, hastane, sağlık ocağı gibi günlük hayatın olmazsa olmazlarının da bu projede yer aldığı ve 21. yüzyıla yakışır Avrupalı bir yerleşim alanı olacak ‘Ispartakule’ projesinin 2009 yılı sonunda her şeyiyle tamamlanacağı belirtiltiği, ne var ki taahhüt edilen bu hususlardan çoğunun yerine getirilmediği dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Söz konusu sosyal tesislerin yapılmamış olması, alıcının satın alma kararını etkileyen, taşınmazın değerini azaltan bir husus olup, edimin ifasındaki bu yöne ilişkin eksiklik nedeniyle satıcının alıcıya karşı sorumlu olduğunun kabulü gerekir. Mahkemece, bu sosyal tesislerin yapılmamış olması hususunda herhangi bir değerlendirme yapılmamış ise de, dava konusu olayda 4077 sayılı yasada düzenlenen ‘ayıplı ifa’ değil ‘eksik ifa’ söz konusudur. Ayrıca, mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda; sosyal tesisler, asansör vs.. işle ilgili zarar talebinin değerlendirme dışında tutulduğu ve değer düşüklüğü hesabında denetime esas olmayacak şekilde nasafet indirimi uygulandığı anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca, mahkemece yapılacak iş, konusunda uzman kişilerden oluşturulacak yeni bilirkişi heyeti aracılığı ile, talep edilen hususlarla ilgili ‘açık ayıp’, ‘gizli ayıp’ ve ‘eksik ifa’ ayrımı yapılması, eksik ifa nedeniyle ihbar şartı aranmaksızın davacının 10 yıllık zamanaşımı süresi içerisinde satıcıların sorumluluğuna gidebileceğinin kabul edilmesi, açık ayıplar için teslimden itibaren 30 günlük süre içinde ayıp ihbarının yapıp yapılmadığının araştırılması, gizli ayıpların ise ortaya çıkması sonrası derhal yapıp yapılmadığı, bu ayıpların bildirimi yönünde satıcılar tarafından alıcının oyalanıp oyalanmadığının TMK.’nun 2. maddesi gereğince gözetilmesi, sonucunda ayıp ve eksik ifanın tespiti hâlinde nisbi metot yöntemi uygulanarak davacının satın aldığı konutun değeri ile eksik ve ayıplı hâlindeki değerinin belirlenmesi, yapılacak oran sonrası davacının isteyebileceği bedel indirimi miktarının taraf, mahkeme ve Yargıtay denetimine elverişli raporla tespit edilmesi ve bu değer farkının ödenmesine karar verilmesidir. Mahkemece, değinilen bu hususlar göz ardı edilerek, eksik ve yetersiz bilirkişi raporuna dayalı yanlış değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.”, Yargıtay 13. HD, T. 11.09.2013, E. 2012/29294, K. 2013/21112, (<https://corpus.com.tr>, E.T. 08.11.2025).*

⁷⁹⁹ Zevkliler/Özel, s. 154; Aslan, s. 125; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 208; Aksi görüş için bk. Cumaloğlu, s. 23. Miktar eksikliğinin sözleşmenin esaslı unsuru olması hâlinde TBK m. 219 uyarınca da ayıp olarak kabul edileceğine ilişkin görüş için bk. Yavuz/Acar/Özen, s. 77; Eren/Yücer Aktürk, s. 103.

üretici ve ithalatçının sorumluluğuna başvuramamalıdır. Örneğin, satıcının, sözleşmede belirtilenden beş kilo az un gönderdiği için üreticinin aralarında sözleşme ilişkisi olmayan tüketiciye beş kilo un vermesi sözleşmenin nisbiliği ilkesine uygun değildir.

Son olaraksa borçlunun borcunu yerine getirmemesi veya geç yerine getirmesi hususunu tüketici hukuku açısından değerlendirmemiz gereklidir. Bu hâlde alacaklı, borçlunun temerrüdü hükümleri olan TBK m. 117 vd. hükümlerine başvurabilir⁸⁰⁰. Ancak Kanun Koyucu, TBK m. 219'dan farklı olarak, TKHK m. 8/3 düzenlemesi ile tüketici hukuku açısından borcun yerine getirilmemesi veya geç yerine getirilmesi hâlini, ayıp kapsamı içerisinde değerlendirmiştir. Dolayısıyla tüketici borcun ifa edilmemesi hâlinde isterse borçlunun temerrüdü hükümlerine isterse ayıplı maldan doğan sorumluluk hükümlerine dayanabilir⁸⁰¹. Bu kapsamda doktrinde, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'unun özel kanun olmasına karşın, genel kanun olan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'ndan farklı bir sistematigi esas alarak ayıp kavramını düzenlemesi eleştirilmiş ve borçlu temerrüdünün ayıp kavramı içerisinde değerlendirilmesinin uygulamada karışıklık yaratacağı öne sürülmüştür⁸⁰². Biz de bu eleştiriye katılıyoruz. Zira, tüketicinin ifa edilmeyen bir borç için ücretsiz onarım veya ayıpsız misli ile değişim seçimlik hakkını üretici ve ithalatçıya yöneltmesi uygulamada mümkün görünmemektedir⁸⁰³. Bu sebeple *kanaatimizce*, üretici ve ithalatçı, malın geç teslimi veya teslim edilmemesinden sorumlu olmamalıdır.

Sübjektif ayıplar satıcının bildirdiği niteliklerin malda bulunmaması hâlidir⁸⁰⁴. Dolayısıyla satıcının bildirdiği nitelikler, sübjektif ayıplardır⁸⁰⁵. Bu hâlde satıcının bildirdiği

⁸⁰⁰ TBK m. 117: “1. Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer. 2. Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyiniyetli olduğu hâllerde temerrüt için bildirim şarttır.”. Borçlunun temerrüdü hakkında detaylı bilgi için bk. Oğuzman/Öz, C. 1, s. 484 vd.; Eren, s. 1233 vd. Taşınır satışı sözleşmelerinde satıcının temerrüdü hakkında detaylı bilgi için bk. Eren/Yücer Aktürk, s. 66 vd.; Zevkliler/Gökyayla, s. 164 vd.

⁸⁰¹ Aydoğdu/Kahveci, s. 196-197; Çabri, s. 276; Gümüş, s. 91.

⁸⁰² Çabri, s. 277; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 202-203.

⁸⁰³ Aynı yönde bk. Cumalıoğlu, s. 23; Çabri, s. 277.

⁸⁰⁴ Yavuz/Acar/Özen, s. 73; Eren/Yücer Aktürk, s. 103; Cumalıoğlu, s. 21; Kara, Tüketici, s. 754; Atamer/Baş, s. 22; Edis, s. 8; Çabri, s. 265; Gümüş, s. 85-86.

⁸⁰⁵ Eren/Yücer Aktürk, s. 103; Atamer/Baş, s. 23; Cumalıoğlu, s. 22; Zevkliler/Özel, s. 152.

niteliklere aykırı olan mal, ayıplı kabul edilir⁸⁰⁶. Satıcının, satış sözleşmesinin konusu mala ilişkin özellikleri nasıl vaat ettiğinin ayıp açısından önemi bulunmamaktadır. Satıcı isterse yazılı ve sözlü olarak isterse reklam veya kullanım kılavuzu aracılığıyla tüketiciye malın özelliklerini vaat edebilir⁸⁰⁷. Dolayısıyla malın ambalajında, etiketinde, tanıtım veya kullanım kılavuzunda, reklamında ve ilanında belirtilen özellikleri taşımaması hâlinde mal ayıplı sayılır⁸⁰⁸. Satıcının, tüketiciye gösterdiği örnek veya modeller de ayıp tespit edilirken dikkate alınır⁸⁰⁹. Satıcının malın niteliklerini tüketiciye bildirirken ciddi olması gereklidir. Bu nitelikler sayesinde sözleşmenin akdedilmiş olması bildirimden ciddi nitelikli olduğunu gösterir⁸¹⁰. Örneğin bir içecek reklamında, içeceği içen kişilerin kanatlanması vaadi gerçekçi olmadığından, bu vaat sözleşmenin kurulmasında etkili bir nitelik olarak belirtilemez⁸¹¹.

Nitelik vaadine ilişkin olarak değinmemiz gereken son husus ise tüketicinin satıcıya malda olması gereken nitelikleri belirtmesi ve satıcının da bu nitelikleri kabul etmesidir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da bu duruma ilişkin özel bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak doktrinde tüketicinin talep ettiği niteliklerin eksikliğinde; malın ayıplı olduğunun kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür⁸¹². Örneğin tüketici, su geçirmez bir elbise satın almak istediğini satıcıya beyan etmiş; satıcıda tüketicinin talebi doğrultusunda su geçirmez olduğunu iddia ettiği bir elbiseyi tüketiciye satmıştır. Normal koşullarda bir elbisenin su geçirmesi ayıp olarak kabul edilmez. Ancak tüketici satış sözleşmesini elbisenin su geçirmediğine güvenerek akdetmiştir. Bu sebeple elbiseyi kullandıktan sonra su geçirdiğini fark eden tüketici; ayıptan doğan sorumluluk uyarınca satıcıdan seçimlik haklarını talep edebilir.

⁸⁰⁶ Zevkliler/Gökyayla, s. 125; Kalkan, s. 157; Zevkliler/Özel, s. 151; Cumalıoğlu, s. 22; Barış, s. 56; Gümüş, s. 89; Aslan, s. 131; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 192; Kaya, Tüketici, s. 67.

⁸⁰⁷ Çabri, s. 269; Barış, s. 56; Aslan, s. 131.

⁸⁰⁸ Çabri, s. 269; Aydoğdu, Tüketici, s. 121; aynı yazarın, Milli Şerh, s. 185; M. Murat İnceoğlu, "Ayıba Karşı Tekeffül ve Garanti Sorumluluğu (Ayıp)", *Yeni Tüketici Hukuku Konferansı* içinde, (Ankara: On İki Levha Yayınları, 2015), s. 159; Atamer/Baş, s. 23; Barış, s. 53; Aslan, s. 118; Gümüş, s. 89.

⁸⁰⁹ Çabri, s. 269; Barış, s. 50; Aslan, s. 118.

⁸¹⁰ Zevkliler/Gökyayla, s. 125; Eren/Yücer Aktürk, s. 107; Yavuz/Acar/Özen, s. 83; Çabri, s. 270; Gümüş, s. 89.

⁸¹¹ Gümüş, s. 89.

⁸¹² Atamer/Baş, s. 23.

Satıcının vaatlerinden bağımsız olarak malda olması gereken niteliklerin olmaması hâli objektif ayıptır⁸¹³. Bir malda olması gereken nitelikler ise mal ile doğrudan ilgili olan, malın değerinin belirlenmesini sağlayan maddi, ekonomik ve hukuki özellikleridir⁸¹⁴. Malda olması gereken nitelikler belirlenirken; malın bedeli, tüketicinin kendisinden beklediği fayda ve kullanım amacı dikkate alınır⁸¹⁵. Satıcının, üretici ve ithalatçının malda olması gereken özelliklere ilişkin vaatte bulunmasına gerek yoktur⁸¹⁶. Bu nitelikler o malda doğal olarak bulunmalıdır. Olması gereken niteliklerin yokluğu hâlinde tüketici maldan faydalanamaz⁸¹⁷. Örneğin, elektrikli su ısıtıcıdan tüketicinin beklentisi suyu kaynatmasıdır, otomobilden beklentisi ise belirli hız limitlerinde hareket etmesidir. Bu özelliklerin eksik olması hâlinde malın ayıplı olduğu söylenebilir. TKHK m. 8, “*teknik düzenlemesinde tespit edilen niteliğe aykırı olan; muadili olan malların kullanım amacını karşılamayan, tüketicinin makul olarak beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran*” hükmü gereğince teknik düzenlemeye aykırı olan, muadil mallarla aynı özelliklere sahip olmayan mallar da ayıplıdır⁸¹⁸. Örneğin bir aracın frenlerinin tutması, su ısıtıcının suyu kaynatması, bisikletin pedallarının çalışması objektif olarak ayıplı olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte malın yeni modelinin piyasaya sürülmesi o malı ayıplı hale getirmez⁸¹⁹.

Alıcının maldan beklediği fayda; satış sözleşmesinin yapılış amacına, sözleşme şartlarına, satıcın satılan şey için yaptığı nitelendirmelere, durum ve şartlara göre belirlenir⁸²⁰. Örneğin, ortalama bir vazodan beklenen fayda, içerisinde çiçek beslediğimizde su sızdırmamasıdır. Ancak sergilenmek üzere satın alınan antika bir vazonun su sızdırması ayıp

⁸¹³ Eren/Yücer Aktürk, s. 103; Atamer/Baş, s. 25; Zevkliler/Özel, s. 151; Cumalıoğlu, s. 22; Çabri, s. 267; Kaya, Tüketici, s. 66.

⁸¹⁴ Yavuz/Acar/Özen, s. 83; Zevkliler/Gökyayla, s. 126; Eren/Yücer Aktürk, s. 110; Çabri, s. 267; Zevkliler/Özel, s. 151; Atamer/Baş, s. 24-25; Kalkan, s. 132-133; Barış, s. 51; Aslan, s. 119; Gümüş, s. 89; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 194.

⁸¹⁵ Eren/Yücer Aktürk, s. 111; Zevkliler/Özel, s. 152; Zevkliler/Gökyayla, s. 126; Atamer/Baş, s. 24; Aslan, s. 119; Gümüş, s. 90.

⁸¹⁶ Eren/Yücer Aktürk, s. 111; Atamer/Baş, s. 25; Gümüş, s. 85; Kara, Tüketici, s. 754.

⁸¹⁷ Zevkliler/Özel, s. 152; Çabri, s. 267.

⁸¹⁸ Zevkliler/Özel, s. 153; Atamer/Baş, s. 25; Çabri, s. 267; Barış, s. 57; Aslan, s. 119; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 194.

⁸¹⁹ Zevkliler/Özel, s. 152.

⁸²⁰ Gümüş, s. 85; Eren/Yücer Aktürk, s. 111.

olarak görülmez. Nitekim bu vazonun kendisinden beklenen faydası; antika olmasıdır. İçerisinde çiçek beslemek değildir⁸²¹.

Satıcı, malın örnek veya modelini tüketiciye göstermişse bu örneğe uygun malı teslim etmekle yükümlüdür⁸²². Tüketici örneğe uygun olmayan malı teslim almaktan kaçınabileceği gibi, ürünü teslim aldıktan sonra ayıptan doğan sorumluluk hükümlerine başvurabilir⁸²³. Eğer tüketiciye bir örnek gösterilmişse bu örnek ile malın birebir uygun olmaması her durumda ayıp olarak nitelendirilmez. Malın örneğe kısmen veya yakinen uygun olması ayıbın meydana gelmemesi için kabul edilebilirdir⁸²⁴.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 8/3'te, eTKHK m. 4'ten⁸²⁵ farklı olarak malın montajı anında meydana gelen aksaklıkların ayıp kavramı içerisinde yer

⁸²¹ Gümüş, s. 85.

⁸²² Aydoğdu, Milli Şerh, s. 193; Barış, s. 51; Zevkliler/Özel, s. 150; Çabri, s. 270-271; Gümüş, s. 88.

⁸²³ Barış, s. 51; Gümüş, s. 88; Çabri, s. 271.

⁸²⁴ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 193; Zevkliler/Özel, s. 150; Gümüş, s. 88.

⁸²⁵ eTKHK m. 4: “Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilânlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar, ayıplı mal olarak kabul edilir.

Tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde ayıbı satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullandığı diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir.

İmalatçı-üretici, satıcı, bayi, acente, ithalatçı ve 10 uncu maddenin beşinci fıkrasına veya 10/B maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre kredi veren, ayıplı maldan ve tüketicinin bu maddede yer alan seçimlik haklarından dolayı müteselsilen sorumludur. 10/B maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre kredi veren konut finansmanı kuruluşunun sorumluluğu teslim tarihinden itibaren 1 yıl süre ve kullandığı kredi miktarı ile sınırlıdır. Konut finansmanı kuruluşları tarafından 10/B maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre verilen kredilerin devrolması hâlinde dahi, kredi veren konut finansmanı kuruluşunun sorumluluğu devam eder. Krediyi devralan kuruluş bu madde kapsamında sorumlu olmaz. Ayıplı malın neden olduğu zarardan dolayı birden fazla kimse sorumlu olduğu takdirde bunlar müteselsilen sorumludurlar. Satılan malın ayıplı olduğunun bilinmemesi bu sorumluluğu ortadan kaldırmaz.

Bu madde ile ayıba karşı sorumlu tutulanlar, ayıba karşı daha uzun bir süre ile sorumluluk üstlenmemişlerse, ayıplı maldan sorumluluk, ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile malın tüketiciye teslimi tarihinden itibaren iki yıllık zamanaşımına tabidir. Bu süre konut ve tatil amaçlı taşınmaz mallarda beş yıldır. Ayıplı malın neden olduğu her türlü zararlardan dolayı yapılacak talepler ise üç yıllık zamanaşımına tabidir. Bu talepler zarara sebep olan malın piyasaya sürüldüğü günden başlayarak on yıl sonra ortadan kalkar. Ancak, satılan malın ayıbı, tüketiciden satıcının ağır kusuru veya hile ile gizlenmişse zamanaşımı süresinden yararlanılamaz.

Ayıplı malın neden olduğu zararlardan sorumluluğa ilişkin hükümler dışında, ayıplı olduğu bilinerek satın alınan mallar hakkında yukarıdaki hükümler uygulanmaz.

alacağı düzenlenmiştir. Montajın gereği gibi yapılmamasının ayıp olarak kabul edilmesi, 1999/44 sayılı AB Direktif'te⁸²⁶ yer alan düzenlemeden iç hukukumuza aktarılmıştır⁸²⁷. Üretici ve ithalatçının montaj sebebiyle tüketiciye karşı sorumluluğu iki hâlde doğmaktadır. Birinci hâlde montaj, üretici ve ithalatçı veya üretici ve ithalatçının yetkilendirdiği kişi tarafından yanlış, eksik veya özensiz yapılmıştır. Dolayısıyla hatalı montaj sebebi ile ortaya çıkan ayıplardan üretici ve ithalatçı, tüketiciye karşı sorumlu olmalıdır⁸²⁸. İkinci hâlde ise montajın tüketici tarafından yapılması kararlaştırılmıştır. Ancak, montajdaki hatalara, üretici ve ithalatçının düzenlediği kullanım veya montaj kılavuzundaki eksiklikler sebep olmuştur. Bu sebeple üretici veya ithalatçının, tüketiciye karşı sorumluluğu gündeme gelir⁸²⁹. Önemle belirtmemiz gerekir ki montajın satıcı veya satıcının görevlendirdiği bir kişi tarafından yapılması nedeniyle ayıp meydana gelmişse; üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı sorumluluğu söz konusu olmaz⁸³⁰.

bb. Maddi Ayıp

Maddi ayıp, tüketicinin satın aldığı malda olması gereken fiziki özelliklerin yokluğu sebebiyle tüketicinin maldan beklediği faydayı azaltan ya da yok eden ayıptır⁸³¹. Kısaca

Satışa sunulacak ayıplı mal üzerine ya da ambalajına, imalatçı veya satıcı tarafından tüketicinin kolaylıkla okuyabileceği şekilde "özürlüdür" ibaresini içeren bir etiket konulması zorunludur. Yalnızca ayıplı mal satılan veya bir kat ya da reyon gibi bir bölümü sürekli olarak ayıplı mal satışına, tüketicinin bilebileceği şekilde tahsis edilmiş yerlerde bu etiketin konulma zorunluluğu yoktur. Malın ayıplı olduğu hususu, tüketiciye verilen fatura, fiş veya satış belgesi üzerinde gösterilir.

Güvenli olmayan mallar, piyasaya özürlüdür etiketiyle dahi arz edilemez. Bu ürünlere, 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun hükümleri uygulanır.

Bu hükümler, mal satışına ilişkin her türlü tüketici işleminde de uygulanır."

⁸²⁶ 99/44 sayılı Direktif m. 2/5: "Tüketici mallarının yanlış montajından kaynaklanan her türlü sözleşmeye aykırılık, montajın satış sözleşmesinin bir parçasını oluşturması ve malların satıcı tarafından veya onun sorumluluğu altında monte edilmiş olması hâlinde, malların sözleşmeye aykırılığı ile eşdeğer kabul edilir. Aynı hüküm, tüketici tarafından monte edilmesi öngörülen bir ürünün, montaj talimatlarındaki bir eksiklik nedeniyle tüketici tarafından yanlış monte edilmesi hâlinde de uygulanır."

⁸²⁷ Zevkliler/Özel, s. 150; Atamer/Baş, s. 26; Çabri, s. 273; Aslan, s. 121-122; Gümüş, s. 92; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 211.

⁸²⁸ Zevkliler/Özel, s. 150; Atamer/Baş, s. 26; Cumalıoğlu, s. 24; Çabri, s. 272; Aslan, s. 121-122; Gümüş, s. 92; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 212.

⁸²⁹ Çabri, s. 264; Zevkliler/Özel, s. 150- s. 152; Atamer/Baş, s. 26; Cumalıoğlu, s. 24; Aslan, s. 121-122; Gümüş, s. 92; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 212.

⁸³⁰ Kanışlı, Tüketici, s. 1032.

⁸³¹ Yavuz/Acar/Özen, s. 75; Öz, Borçlar Özel, s. 95; Zevkliler/Gökyayla, s. 126; Eren/Yücer Aktürk, s. 105; Çabri, s. 280; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 196; Atamer/Baş, s. 26; Zevkliler/Özel, s. 156; Aslan, s. 122; Kaya, Tüketici, s. 68; Kara, Tüketici, s. 757; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 70. "Maddi ayıp bir malda madden hata bulunmasıdır.

maldaki maddi ayıp fiziksel, kimyasal, teknik ve işlevsel özelliklerin bulunmamasıdır⁸³². Örneğin bir televizyonun kırık olması sebebiyle ekranın çalışmaması, cep telefonun mikrofonun çalışmaması, elbisenin dikişlerinin sökülmesi, masanın boyasının lekeli olması vb. maddi ayıplardır. Gayri maddi mallarda maddi ayıbın bulunması mümkündür. Yazılımların ayıplı çıkması, CD’de çizik olması, disketin kırık olması maddi ayıptır⁸³³.

Malın maddi ayıplı olup olmadığının tespitinde benzer mallarda olan özellikler veya objektif olarak malda olması gereken özellikler de dikkate alınır⁸³⁴. Örneğin, otomobilin dikiz aynasının eksik olması, evin banyo ve tuvaletinin bulunmaması, bıçağın keskin olmaması zorunlu unsurların eksikliğini gösterir. Satıcının, üretici ve ithalatçının malda olması gereken özelliklerin bulunduğunu taahhüt etmesine gerek yoktur. Malda olması gereken özelliklerin taraflar arasında zımnen kabul edildiği doktrinde öne sürülmüştür⁸³⁵.

Yargıtay bir kararında⁸³⁶ “*Mahkemece bozmaya uyularak yargılamaya devam edilmiş ve bozma doğrultusunda oluşturulan bilirkişi heyetinden rapor alınmıştır. Bilirkişi heyetinden alınan kök ve ek raporlarda özetle; araca 180.622 km’de iken 3.9 litre yağ eklemesi yapıldığı, 20.12.2019 tarihinde Toyota servisinde aracın 183.792 km’de olduğu ve yağ eklemesi üzerine 3.170 km yapmış olduğu ve aracın yağ ölçümünde 3.5 litre motor yağı olduğunun (0.4 litre yaktığı) tespit edildiği, bu tespit ile söz konusu aracın 10.000 km servis aralığı için toplamda 1,26 litre yağ yakacağı, dolayısıyla (0,4 lt/3,9 lt)x 100= 32,35 hesabı ile araca konulan yağın periyodik bakımlar arasında %32,35 miktarının yakılacağı, bu seviyede yağ azalmasının motorda olumsuzluklara sebep olacağı ve bu seviyede yağ yakmanın genel koşullarda normal kabul edilemeyeceği ve dolayısıyla söz konusu aracın ayıplı olduğu, davacı yanın aracını düzenli aralıklarla periyodik bakım için yetkili servise getirdiği ve yetkili servise her 10.000 km’de eksilen yağın tamamlandığı ancak aracın yağ tüketiminde bir problem olduğuna ilişkin herhangi bir tespitin bu aşamada eğitimli ve donanımlı yetkili servis personeline fark*

Örneğin malın yırtık, kırık, bozuk, lekeli olması gibi ...”, Yargıtay 13. HD. T. 27.03.2017, E. 2017/13-664, K. 2017/573, (<https://karamercanhukuk.com>, E.T. 07.11.2025).

⁸³² Eren/Yücer Aktürk, s. 105; Kalkan, s. 109; Tüketici, s. 757; Atamer/Baş, s. 25; Aydoğdu, Tüketici, s. 114; Aslan, s. 122; Kaya, Tüketici, s. 68.

⁸³³ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 197.

⁸³⁴ Kara, Tüketici, s. 575; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 70; Aslan, s. 122.

⁸³⁵ Kara, Tüketici, s. 758; Atamer/Baş, s. 22.

⁸³⁶ Yargıtay 3. HD, T. 21.11.2022, E. 2022/6935, K. 2022/8760, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 07.11.2025).

edilmediği/ ya da servis iş emirlerine söz konusu durumun yansıtılmadığı/tüketicinin konu hakkında bilgilendirilmediğinin ortada olduğu, araçtaki problemin imalattan kaynaklı gizli ayıp niteliğinde olduğu, aracın motorunun sıfır motor ile değiştirilmesi ile araçtaki ayıbın giderilebileceği yönünde görüş ve kanaat bildirilmiştir. Dosyaya kazandırılan raporlar ve tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde, araçta imalattan kaynaklı bir ayıp olduğu, ayıptan davalıların sorumlu olması gerektiği, söz konusu ayıbın niteliği, araçtaki ayıbın ancak aracın motorunun yenisi ile değiştirilmesi yolu ile giderilebileceği ve arızanın sürücü güvenliği yönünden önemi dikkate alındığında, davacının aracın misli ile değişimi yönünde seçimlik hakkına öncelik verilerek aracın ayıpsız misli ile değişimi ve kaza sebebiyle araçta oluşan değer kaybının da davalılara iade edilmesi gerektiği değerlendirilerek hüküm kurulması gerekirken, hatalı gerekçe ile aracın motorunun sıfırı ile değiştirilerek onarılmasına karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.” şeklinde hüküm kurmuştur. Somut olayda tüketicinin otomobilinin motoru, benzer bir aracın motorundan daha fazla yağ yakmaktadır. Dolayısıyla aracın motorunda bozukluk olduğu söylenebilir. Bu sebeple karara konu olaydaki otomobil maddi ayıplıdır.

cc. Hukuki Ayıp

Tüketicinin maldan beklediği faydayı azaltan veya maldan faydalanmasını engelleyen hukuki kısıtlama ya da yasaklamalardan doğan eksikliklere hukuki ayıp denir⁸³⁷. Hukuki ayıp hâlinde malda, fiziksel bir ayıp bulunmamaktadır; ancak tüketici hukuki engeller yüzünden maldan yararlanamamaktadır⁸³⁸.

Uygulamada hukuki ayıp ve zapt kavramları karıştırılmaktadır. Zapt, bir malda üçüncü kişinin sahip olduğu üstün haktır⁸³⁹. Hukuki ayıpta, satıcı, malın kullanımı sırasında alıcının hukuki engel ile karşılaşmayacağını vadetmekte iken; zapta ise satıcı, malı üzerinde, satış

⁸³⁷ Yavuz/Acar/Özen, s. 75; Öz, Borçlar Özel, s. 95; Zevkliler/Gökyayla, s. 126; Eren/Yücer Aktürk, s. 106; Aydoğdu, Tüketici, s. 125; aynı yazarın, Milli Şerh, s. 198; Aydoğdu/Kahveci, s. 204-205; Zevkliler/Özel, s. 157; Kalkan, s. 111; Çabri, s. 282; Ünal Yeşilyurt, s. 19; Kara, Tüketici, s. 758; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 63; Edis, s. 14-15; Kaya, Tüketici, s. 68.

⁸³⁸ Eren/Yücer Aktürk, s. 107; Öz, Borçlar Özel, s. 95; Kalkan, s. 112; Kara, Tüketici, 758; Aydoğdu, Tüketici, s. 125; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 63; Zevkliler/Özel, s. 157; Atamer/Baş, s. 26; Kaya, Tüketici, s. 69.

⁸³⁹ Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 64; Aslan, s. 123. Zapt konusunda detaylı bilgi için bk. Yavuz/Acar/Özen, s. 64 vd.; Öz, Borçlar Özel, s. 81 vd.; Eren/Yücer Aktürk, s. 76 vd.; Zevkliler/Gökyayla, s. 152.

tarihinden önce veya sonra üçüncü kişinin üstün hakkı olmadığını vadetmektedir⁸⁴⁰. Doktrinde hangi hâllerde hukuki ayıp hangi hâllerde zapt olduğuna ilişkin görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Örneğin bir malın hacizli olması veya çalıntı olması, doktrinde yer alan bir görüşe göre⁸⁴¹ hukuki ayıpken; diğer görüşe göre ise zapttır⁸⁴². Zapt görüşünü savunan yazarlara göre; alıcı satın aldığı maldan kamu hukukundan kaynaklı engeller sebebi ile yararlanamıyor ise hukuki ayıp; mülkiyet ve sınırlı aynı hak gibi üçüncü kişilerin hakları sebebiyle yararlanamıyor ise zapt söz konusudur⁸⁴³. Buna karşılık, Yargıtay zaptı da hukuki ayıp kavramına dahil ederek değerlendirmektedir⁸⁴⁴.

Yargıtay'ın⁸⁴⁵ “...Temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyumsuzluğa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere ve özellikle sözleşme, teslim ve dava tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 4077 sayılı TKHK'nun 4. maddesinin 2. fıkrası hükmüne göre; tüketici, malın teslimi tarihinden

⁸⁴⁰ Zevkliler/Gökyayla, s. 153; Yavuz/Acar/Özen, s. 76; Kalkan, s. 112, dn. 191; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 64; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 199; Aslan, s. 123.

⁸⁴¹ Yavuz/Acar/Özen, s. 76; Kara, Tüketici, s. 758; Atamer/Baş, s. 26.

⁸⁴² Aslan, s. 123; Kaya, Tüketici, s. 69.

⁸⁴³ Yavuz/Acar/Özen, s. 76; Aslan, s. 123; Kaya, Tüketici, s. 69.

⁸⁴⁴ “Dava, satılan aracın hukuki ayıplı çıkması ve zapt edilmesi nedeniyle uğranılan zararın tazminine ilişkindir. Noterde düzenlenen satış sözleşmesinde açıkça satıcı gözüken davalı sigorta şirketi satıcı olarak satılanın zaptından dolayı BK.nun 189 ve devamı maddeleri gereğince sorumludur. Yine anılan yasanın 192/4 maddesi gereğince de davacı aracın satış bedeli ile, araca yaptığı masrafları da davalıdan isteyebilir.”, Yargıtay 13. HD, T. 12.03.2009, E. 2009/682, K. 2009/3249, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 07.11.2025). “Davacı tarafın temyiz itirazlarına gelince; dava satılan aracın hukuki ayıplı çıkması ve zapt edilmesi nedeniyle uğranılan zararın tazminine ilişkindir. Dava konusu aracın hasarlı olarak 20.11.2000 tarihinde sigorta şirketinden satın alınarak yine aynı tarihli harici sözleşme ile davacı tarafa satıldığı ve bilahare yapılan araştırma ve incelemede aracın çenç olduğunun belirlenmesi üzerine zapt edildiği anlaşılmaktadır. Her ne kadar 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunun 20/d maddesi hükmü gereğince harici yapılan araç satışı geçersiz ise de daha sonradan 26.11.2001 tarihinde araç maliki noterde yapılan sözleşme ile aracın mülkiyetini devretmiş olduğundan, taraflar arasındaki satış geçerli hale gelmiştir. Böyle olunca 20.11.2000 tarihli hasarlı oto satış sözleşmesinde açıkça satıcı gözüken davalı Star otomotiv İth. İhr. Paz. Ltd. Şti. de satıcı olarak satılanın zaptından dolayı BK.nun 189 ve devamı maddeleri gereğince sorumludur. Yine anılan yasanın 192/4 maddesi gereğince de davacı aracın satış bedeli ile, araca yaptığı masrafları da bu davalıdan isteyebilir. 20.11.2000 tarihli sözleşmede davalı şirketin satıcı olarak taraf olduğu açık olmakla birlikte galericilik mesleği ile ilgili olarak aracılık hizmeti verdiği kabul edilse bile, araç alım satımı işi ile iştigal eden davalı şirketin basiretli bir tacir gibi davranarak araçtaki böyle bir hukuki ayıptan alıcıyı bilgilendirmesi ve daha özenli davranması gerekir. Dolayısıyla bu hâlde dahi verilen hizmetteki kusurdan dolayı da doğan zarardan bu davalının da sorumlu tutulması gerekir.”, Yargıtay 13. HD, T. 27.06.2005, E. 2005/4861, K. 2005/10819, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 07.11.2025). Benzer yönde karar için bk. Yargıtay 13. HD, T. 26.07.2013, E. 2012/13929, K. 2013/17770 akt. Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 64.

⁸⁴⁵ Yargıtay 3. HD, T. 13.01.2025, E. 2024/1201, K. 2025/187, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 07.11.2025).

itibaren otuz gün içerisinde açık ayıpları satıcıya bildirmekle yükümlü olduğu, davacının binanın mimari projesine aykırı imal edilmesinden ve kat irtifakı kurulamamasından dolayı kaynaklandığını iddia ettiği zarar, satın aldığı bağımsız bölümün ekonomik değerini düşüren açık ayıp (hukuki ayıp) niteliğinde olup, davalının bu ayıbı gizlemek için de herhangi bir hileye başvurmadığı, davacının bu ayıplardan bağımsız bölümü satın ve tapuyu devraldığı tarihte kolayca bilgi sahibi olabileceği, davacının teslim aldığı bağımsız bölüm nedeniyle süresi içerisinde davalıya ayıp ihbarında bulunmadığı hususları birlikte değerlendirilerek açıklanan nedenlere göre davacı vekilinin tüm temyiz itirazlarının reddi ile davanın reddine dair kararın onanması gerekmiştir.” kararında imar planına aykırı yapılan binada kat irtifakı kurulamaması sebebiyle meydana gelen ekonomik zararın hukuki ayıp olduğu tespit edilmiştir. Ancak kararda ayıbın niteliğinin açık ayıp olması sebebiyle zamanaşımı süresinin dolduğuna karar verip temyiz kanun yoluna başvurma talebini reddetmiştir. Bu hâlde Yargıtay’ın hukuki ayıbı, kanuni sebeple tüketicinin satış sözleşmesi konusu maldan yararlanamaması olarak değerlendirdiğini söylemek mümkündür.

dd. Ekonomik ayıp

Alıcının, malı satın alırken beklediği verim ve gelirin, maldaki bir eksilik sebebiyle sağlanamamasıdır⁸⁴⁶. Örneğin, otomobilin beklenenden daha fazla yakıt tüketmesi, yazıcının mürekkebinin belirtilenden daha önce bitmesi, bir teknenin motorunun beklenen kapasiteden daha az çalışması, satın alınandan beklenen kira ve kar gelirinin gelmemesi hâlleri ekonomik ayıp olarak nitelendirilir⁸⁴⁷.

Yargıtay bir kararında “Hükme esas alınan bilirkişi raporunda tespit edilen; proje alanının ve mevcut yeşil alanın taahhüt edilenden küçük olması, projede var olacağı ilan ve taahhüt edilen kapalı yüzme havuzu, bir okul ve bir kreş, bina bodrum katında deponun hiç yapılmamış olmasının, yeterli miktarda ağaç dikilmemesinin, gölet, biri özel olmak üzere iki

⁸⁴⁶ Öz, Borçlar Özel, s. 95; Zevkliler/Gökyayla, s. 127; Eren/Yücer Aktürk, s. 105-106; Çabri, s. 283; Aydoğdu, Tüketici, s. 126; aynı yazarın, Milli Şerh, s. 199; Aslan, s. 124; Atamer/Baş, s. 26; Aydoğdu/Kahveci, s. 205-206; Kalkan, s. 114-115; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 70; Kaya, Tüketici, s. 69. “Ekonomik ayıpta ise, satılan mal veya hizmetin verimi, getirdiği kar, vergiden muafiyeti veya gizli ücretlendirilmesi gibi iktisadi vasıfların eksik veya ayıplı olması söz konusu olabilir.”, Yargıtay 13. HD, T. 08.03.2007, E. 2006/16784, K. 2007/3131, (<https://www.tuketicihukuku.org>, E.T. 07.11.2025).

⁸⁴⁷ Ekonomik ayıp hakkındaki benzer örnekler için bk. Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 70; Çabri, s. 284; Kalkan, s. 115; Aslan, s. 124; Aydoğdu/Kahveci, s. 205-206.

okul, voleybol, basketbol ve futbol sahaları, tenis kortu, misafir otoparkı, dini tesis ve alışveriş merkezinin konut maliklerinin mülkiyet hakkının bulunmadığı parseller/yeşil alanlar üzerine yapılmasının davacının satın aldığı bağımsız bölümün ekonomik değerini düşüren açık ayıp olduğu, davalıların bu ayıbı gizlemek için de herhangi bir hileye başvurmadıkları, davacının bu ayıplardan bağımsız bölümü satın aldığı tarihte kolayca bilgi sahibi olabileceği kuşkusuzdur. Davacının teslim aldığı bağımsız bölüm nedeniyle, 4077 sayılı Kanun'un 4.maddesi gereğince malın teslim tarihinden itibaren 30 gün içinde davalılara ayıp ihbarında bulunmadığı, tartışma konusu değildir.⁸⁴⁸ şeklinde hüküm kurmuştur. Bu hüküm gereğince Yargıtay, sözleşmede vad edilen özelliklerin eksik olması sebebiyle taşınmazın yer aldığı sitenin değerinin düşmesini ekonomik ayıp olarak görmüştür.

2. Ayıbın Malın Tüketiciye Teslim Anında Mevcut Olması

Ayıp dolayısıyla sorumluluğun doğması için mal, tüketiciye teslim edilmiş olmalıdır⁸⁴⁹. TKHK m. 9/1 “Satıcı, malı satış sözleşmesine uygun olarak tüketiciye teslim etmekle yükümlüdür.” hükmü gereğince satıcı, sözleşme konusu malın sözleşmeye uygun olarak tüketiciye teslimi ile yükümlüdür. Tüketicinin malın ayıplı olması sebebiyle satıcı, üretici ve ithalatçının sorumluluğuna gidebilmesi içinse ayıbın malın teslim anında bulunması gerekir⁸⁵⁰. Eğer hasar ve yarar tüketiciye geçtikten sonra ayıp meydana gelmişse, ayıptan doğan

⁸⁴⁸ Yargıtay 13. HD, T. 11.07.2016, E. 2015/22592, K. 2016/15783, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 07.11.2025). Benzer bir kararda ise , “Davacı, davalıların ithalatçısı ve satıcısı olduğu aracı 13.4.2006 tarihinde servise götürdüğünde ön kaputunun boyalı olduğunun bildirildiğini, davalı ... A.Ş.nin yetkili elamanlarınca yapılan kontrollerde aracın satın alındıktan sonra kaza yapmadığının ve boyanmadığının tespit edildiğini, aracın gizli ayıplı olarak satıldığını ileri sürerek, aracın yapısız misli ile değiştirilmesini veya ödediği bedelin tahsilini istemiştir. Hükme dayanak yapılan bilirkişi raporunda ön kaput üzerindeki boya kalınlığının 110-170 mikron olup, diğer yerlerdeki boya kalınlığının ise 70-100 mikron arasında değiştiği, bu farklılığın aracın piyasadaki değerini 1.200,00 YTL. azaltacağı belirtilmiş ve mahkememin bu yöndeki kabulü ve gerekçesi de davalı tarafından temyiz edilmemiştir. Esasen bu husus ilk defa davalının ifa yardımcısı durumundaki yetkili servis tarafından belirlenmiştir. Davacıya satılan aracın gizli ayıplı olduğu ve 4077 sayılı yasının 4. maddesinde belirtildiği gibi ekonomik ayıp niteliğinde olduğu anlaşıldığına göre, tüketicinin anılan yasanın aynı maddesi hükmü gereğince seçimlik haklarından birini kullanması engellenemez. Böyle bir ayıbın satın alınan aracın kullanımına etki edip etmemesi önemli değildir. Satılan malın ekonomik değerini azaltan böyle bir ayıba tüketicinin katlanması da beklenemez.”, sözleşme konusu aracın boyalı olmasının değerinde meydana getirdiği azalmayı dikkate alarak ekonomik ayıp bulunduğu sonucuna varmıştır. Yargıtay 13. HD, T. 16.01.2008, E. 2007/10066, K. 2008/340, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 07.11.2025).

⁸⁴⁹ Yavuz/Acar/Özen, s. 76; Öz, Borçlar Özel, s. Çabri, s. 284; Aydoğdu/Kahveci, s. 226; Kalkan, s. 158; Gümüş, s. 93; Aydoğdu, Milli Şerh, s. Barış, s. 99; Aslan, s. 127; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 99; Atamer/Baş, s. 27; Cumalıoğlu, s. 24.

⁸⁵⁰ Zevkililer/Gökyayla, s. 129; Eren/Yücer Aktürk, s. 115; Öz, Borçlar Özel, s. 98; Yavuz/Acar/Özen, s. 75; Aydoğdu, Tüketici, s. 148; aynı yazarın, Milli Şerh, s. 224; Gümüş, s. 93; Cumalıoğlu, s. 24; Barış, s. 103; Zevkililer/Özel, s. 161; Aslan, s. 134; Kara, Tüketici, s. 780.

sorumluluk hükümleri uygulanmaz⁸⁵¹. TBK m. 208, “*Kanundan, durumun gereğinden veya sözleşmede öngörülen özel koşullardan doğan ayırık hâller dışında, satılanın yarar ve hasarı; taşınır satışlarında zilyetliğin devri, taşınmaz satışlarında ise tescil anına kadar satıcıya aittir.*” Hükümü gereğince hasar ve yarar taşınırlarda zilyetliğin devri, taşınmazlarda ise tescil ile alıcıya geçer. Ancak, alıcı taşınır malı teslim almada temerrüde düşerse, TBK m. 208/2, “*Taşınır satışlarında, alıcının satılanın zilyetliğini devralmada temerrüde düşmesi durumunda zilyetliğin devri gerçekleşmişçesine satılanın yarar ve hasarı alıcıya geçer.*” hükümü gereği temerrüt tarihinde hasar ve yarar alıcıya geçer⁸⁵².

Taşınır mallar için mülkiyet devri, TMK m. 763, “*Taşınır mülkiyetinin nakli için zilyetliğin devri gerekir.*” hükümü gereğince zilyedin devri ile gerçekleşir⁸⁵³. Ancak zilyedin devri herhâlde yüz yüze gerçekleşmez. Örneğin, “*zilyedin havalesi, kısa elden teslim, hükmen teslim, emtiayı temsil eden senedin teslimi*” gibi yöntemlerle zilyet teslim edilmeden, devredilebilir⁸⁵⁴. Bu hâllerde 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a göre ayıptan doğan sorumluluk uygulama alanı bulacak mıdır? Doktrinde yer alan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, teslimin gerçekleşmesi için malın hem zilyedinin hem de mülkiyetinin tüketiciye devrini aramaktadır. Buna karşılık, taşınır mallarda doğrudan zilyetlik devredilmeden mülkiyet devredilecekse, tüketicinin rızası gereklidir⁸⁵⁵. Zira tüketici malı teslim almadığı için malda olan ayıpları bilmesi mümkün değildir. Örneğin ikinci el mallarda, zilyetliğin havalesi ve hükmen teslimi söz konusu olabilir. Bu durumda mal tüketicinin eline geçmediğinden tüketici malı gözden

⁸⁵¹ Öz, Borçlar Özel, s. 99; Çabri, s. 286; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 226; Cumalıoğlu, s. 22.

⁸⁵² Zevkliler/Gökyayla, s. 47-48; Eren/Yücer Aktürk, s. 54; Öz, Borçlar Özel, s. 74; Antalya/Durgun Arslan, s. 498; Yavuz/Acar/Özen, s. 38; Çabri, s. 286; Cumalıoğlu, s. 24.

⁸⁵³ Eren/Yücer Aktürk, s. 46; Öz, Borçlar Özel, s. 78; Yavuz/Acar/Özen, s. 76; Çabri, s. 286; Barış, s. 99; Aslan, s. 128; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 224. Yargıtay’ın bu husustaki benzer yöndeki kararı için bk. Yargıtay HGK, T. 05.10.2005, E. 2005/4-487, K. 2005/553, (<https://www.kazanci.com>, E.T. 07.11.2025). Taşınır mallarda mülkiyetin devri için bk. Sirmen, Eşya, s. 707 vd.; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 846.

⁸⁵⁴ Öz, Borçlar Özel, s. 78; Kalkan, s. 158; Barış, s. 99; Aslan, s. 128; Cumalıoğlu, s. 24. Aydoğdu, tüketici sözleşmelerinde hasar ve yararın geçmesi için malın fiilen tüketiciye teslim edilmesinin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca fiili teslim olmadan yapılan zilyedin devri hâllerinde, hasar ve yararın tüketiciye geçmeyeceğini ileri sürmüştür. Aydoğdu, Milli Şerh, s. 224. Zilyetliğin devrine ilişkin açıklamalar için bk. Sirmen, Eşya, s. 73 vd.; Ünal/Başpınar, 140 vd.; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 65 vd.

⁸⁵⁵ Kalkan, s. 161.

geçiremez. Doktrinde, malın tüketicinin fiili hâkimiyetine geçtikten sonra TKHK m. 10/1’de⁸⁵⁶ yer alan altı aylık sürenin başlaması gerektiği ileri sürülmüştür⁸⁵⁷. Bu sebeple malın tüketiciye teslim edildiği anın tespiti elzemdir. Değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise, zilyetliğin kısa elden teslimidir. Örneğin, bir cep telefonu “*bir ay kullan, beğenmezsen iade et*” şartıyla tüketiciye teslim edilmiş olabilir. Verilen süre sonunda kısa elden teslim ile tüketici fer’i zilyetten asli zilyet sıfatını haiz olur. Bu hâlde teslim tarihi malın kısa elden tüketiciye devir tarihidir⁸⁵⁸.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 705, “*Taşınmaz mülkiyetinin kazanılması, tescille olur.*” hükmü gereğince taşınmaz satışlarında mülkiyet tapu kütüğüne tescil ile tüketiciye geçmektedir⁸⁵⁹. Mülkiyetin tüketiciye devredildiği ancak zilyedin devredilmediği satışlarda tüketici hangi andan itibaren ayıptan doğan sorumluluğa başvurabilecektir? Doktrinde yer alan bir görüşe göre tüketici sözleşmelerinde, tarafların arasında yazılı bir anlaşma olmasa bile taşınmazın teslimi ile hasar ve yararın tüketiciye geçtiği savunulmaktadır⁸⁶⁰. Uygulamada tüketiciler, evi inşaat hâlinde satın alıp zilyedini daha sonradan devralmaktadırlar. Bu hâlde tüketicilerin ayıptan doğan seçimlik haklarının zilyedin değil de mülkiyetin devri ile başlaması

⁸⁵⁶ TKHK m. 10/1: “*Teslim tarihinden itibaren altı ay içinde ortaya çıkan ayıpların, teslim tarihinde var olduğu kabul edilir. Bu durumda malın ayıplı olmadığına ispatı satıcıya aittir. Bu karine, malın veya ayıbın niteliği ile bağdaşmıyor ise uygulanmaz.*”

⁸⁵⁷ Kalkan, s. 162; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 99; aynı yazarın, Şerh, s. 243; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 242; Atamer/Baş, s. 30; Çabri, s. 305; Cumalıoğlu, s. 24.

⁸⁵⁸ Kalkan, s. 162.

⁸⁵⁹ Eren/Yücer Aktürk, s. 46; Yavuz/Acar/Özen, s. 76; Çabri, s. 285; Edis, s. 48. Taşınmaz malların mülkiyetinin devri ile ilgili detaylı bilgi için bk. Sirmen, Eşya, s. 349 vd.; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 406 vd.

⁸⁶⁰ Çabri, s. 285. “*Davalı, davacının süresinde ayıp ihbarında bulunmadığını savunmuştur. Mahkemece, alınan bilirkişi raporu doğrultusunda davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Davaya konu dairenin 14.8.2008 tarihinde davacı tüketiciye teslim edildiği, davacı tüketicinin 18.12.2008 tarihli ihtarname ile davalıya ayıp ihbarında bulunduğu dosya kapsamından anlaşılmaktadır. 4077 sayılı kanunun 4.maddesinin 2.fıkrası hükmüne göre; tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde açık ayıpları satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Hükme esas alınan bilirkişi raporunda taşınmazda tespit edilen tüm ayıpların açık ayıp niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Davacı, yazılı belge ile süresinde ayıp ihbarında bulunduğunu ispatlayamamıştır. Bu husus tanıkla ispatlanamaz. Öyle olunca mahkemece davanın tümünden reddine karar verilmesi gerekirken yanlış değerlendirme ile yazılı şekilde davanın kısmen kabulüne karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir.*”, Yargıtay 13 HD, T. 09.05.2013, E. 2013/3227, K. 2013/11949, (<https://www.sonkarar.com>, E.T. 08.11.2025).

zayıf olanın korunması ilkesine uygun olmaz. Bu sebeple 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan genel hüküm, tüketiciler için kullanılmamalıdır⁸⁶¹.

Malın tüketiciye değil, taşıyıcıya tesliminden sonra mal ayıplı hale gelirse satıcı ayıptan dolayı sorumlu olur mu? Bu sorunun cevabı için öncelikle 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca borcun, “*gönderme borcu*” mu yoksa “*götürme borcu*” mu olduğu tespit edilmelidir⁸⁶². Doktrinde yer alan ve bizim de katıldığımız görüşe göre tüketici sözleşmelerinden doğan borcun, götürme borcu olduğu kabul edilmeli ve taşıma sırasında meydana gelen ayıplardan ötürü satıcı, tüketiciye karşı sorumlu olmalıdır⁸⁶³. Bu durumda dikkat edilmesi gereken husus ise malın taşınması sırasında meydana gelen ayıplardan üretici ve ithalatçının sorumlu olmayacağıdır. Zira, malın piyasaya arz edildikten sonra ayıplı hale gelmesi durumunda üretici ve ithalatçı TKHK m. 11/2 gereğince sorumlu olmaz⁸⁶⁴.

Mesafeli sözleşmelerde hasar ve yararın tüketiciye geçme anı, malın tüketiciye teslimi veya tüketicinin belirlediği bir kişiye teslimi anıdır⁸⁶⁵. Malın satıcının belirlediği kargoya verilmesi hâlinde ise hasar ve yarar mal tüketiciye teslim edilene kadar satıcıda olur. Dolayısıyla taşınma sırasında malda meydana gelen ayıplardan satıcı sorumlu olur; ancak tüketici malın kendi belirlediği kargo firmasında taşınmasını isterse; satıcının malı tüketicinin istediği kargo firmasına teslimi ile hasar ve yarar, tüketiciye geçer⁸⁶⁶. Satıcı, birden fazla taşıyıcı aracılığı ile

⁸⁶¹ Yavuz/Acar/Özen, s. 76-77; Çabri, s. 285.

⁸⁶² Gönderme borcunda, mal ifa yerinden başka bir yere gönderilmektedir. Bu borçlarda hasar ve yarar sözleşme konusu malın taşıyıcıya teslimi ile alıcıya geçer. Önemli olan husus satıcının malın üzerindeki hâkimiyetini kaybetmesidir. Detaylı açıklamalar için bk. Oğuzman/Öz, C. 1, s. 347-348; Eren, s. 1073; Antalya/Durgun Arslan, s. 456.

⁸⁶³ Atamer/Baş, s. 27; Cumalıoğlu, s. 24; Barış, s. 105; Kara, Tüketici, s. 781. Aksi görüş için bk. Gümüş, s. 93; Zevkliler/Özel, s. 162. Ancak bu hususta dikkat edilmesi gereken mesafeli satışlardır; zira, bu satışlarda malın tüketicinin belirlediği kişiye teslim edilmesi hâlinde, hasar ve yarar tüketiciye geçmiş sayılır. Aynı yönde bk. Atamer/Baş, s. 27; Çabri, s. 287.

⁸⁶⁴ Gümüş, s. 93; Barış, s. 105. Aksi görüşe göre ise tüketici sözleşmelerinin hepsinin götürme borcu olduğunu söylemek mümkün değildir. Kimi sözleşmelerde satıcıların malı götürmesi âdet hâline gelmişken, kimi sözleşmelerde ise tüketicinin malı satıcının bulduğu yerden alması ya da ek ücretle istediği yere getirtmesi gerekir. Çabri, s. 299.

⁸⁶⁵ Zevkliler/Gökyayla, s. 135-136; Öz, Borçlar Özel, s. 72; Atamer/Baş, s. 27; Çabri, s. 288; Zevkliler/Özel, s. 333; Kara, Tüketici, s. 1141.

⁸⁶⁶ Zevkliler/Gökyayla, s. 136; Çabri, s. 287; Kara, Tüketici, s. 1141.

malın taşınabileceğini tüketiciye bildirmiş ve tüketici bu taşıyıcılardan birini seçmiş olabilir. Bu durumda da halen hasar ve yarar satıcıdadır. Zira taşıyıcı firmayı belirleyen yine satıcıdır⁸⁶⁷.

Teslim anında var olmayan ancak daha sonradan meydana gelen ayıplarda, malda teslim anında var olan gizli ayıp bulunmuyorsa tüketici ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanamaz⁸⁶⁸. Bu hâlde ayıptan sorumluluk yerine tüketici garanti sorumluluğuna gidebilir. Örneğin teslim anında mevcut olmayan koltuktaki deformasyonun kısa süre sonra ortaya çıkması veya teslim anında sağlam olan koltuğun iskeletinin daha sonradan kırılması garanti sorumluluğunu doğurur⁸⁶⁹. Buna karşılık, üretici ve ithalatçı, teslim anında fark edilmeyen, ancak maldaki yapısal bozukluk sebebiyle daha sonradan ortaya çıkan gizli ayıplardan doğan sorumluluktan kaçamaz⁸⁷⁰. Örneğin, tüketiciye paslı masa teslim edilmiş; ancak masanın boyanması sebebiyle paslar teslim anında görünmemiştir. Boyanın sekiz ay sonra akması ile masanın paslı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu hâlde malda gizli ayıp mevcuttur.

Bu konuda değinmemiz gereken son husus ise satıcının borcu ifa etmemesi hâlinin de TKHK m. 8/3 *“Sözleşmeye konu olan malın, sözleşmede kararlaştırılan süre içinde teslim edilmemesi veya montajının satıcı tarafından veya onun sorumluluğu altında gerçekleştirildiği durumlarda gereği gibi monte edilmemesi sözleşmeye aykırı ifa olarak değerlendirilir.”* hükmünde ayıplı ifa olarak düzenlenmiş olmasıdır. Taraflar arasında kesin vadeli bir sözleşme akdedilmişse, satıcı vadesinde tüketiciye malı teslim etmemişse bile tüketici ayıptan doğan seçimlik haklarını satıcıya yöneltebilir⁸⁷¹.

⁸⁶⁷ Çabri, s. 288; Kara, Tüketici, s. 1141.

⁸⁶⁸ Öz, Borçlar Özel, s. 99; Aydoğdu, Tüketici, s. 150; aynı yazarın, Milli Şerh, s. 227; Barış, s. 106, Zevkliler/Özel, s. 162; Çabri, s. 287.

⁸⁶⁹ Çabri, s. 287; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 222. Garanti sorumluluğu hakkında detaylı bilgi için bk. İkinci Bölüm/II/B/1, dn. 894.

⁸⁷⁰ Öz, Borçlar Özel, s. 98; Yavuz/Acar/Özen, s. 76; Aydoğdu, Tüketici, s. 149; aynı yazarın, Milli Şerh, s. 222; Çabri, s. 286; Zevkliler/Özel, s. 162; Aslan, s. 134.

⁸⁷¹ Çabri, s. 285; Barış, s. 99. Satıcının borcu ifa etmemesi veya gereği gibi ifa etmemesinin TKHK m. 8 uyarınca ayıp kapsamında değerlendirildiğine ilişkin detaylı açıklamalar için bk. İkinci Bölüm/II/A/1/a.

3. Ayıbın Önemli Olmasına Gerek Olmaması

Önemli ayıp, malın kullanılmasını imkânsız hale getiren veya mal kullanılsa bile objektif olarak tüketicinin o maldan beklediği faydayı ciddi ölçüde azaltan ayıplardır⁸⁷². Örneğin ekranın bozuk olması sebebiyle dokunmatik cep telefonunun kullanılamaması, klimanın sıcak hava üflemesine karşın soğuk hava üflememesi, alınan kitaptaki sayfaların bozuk basılması sebebiyle okunmaması vb. durumlarda ayıbın önemli olduğu söylenebilir.

Önemsiz ayıplar ise, malın kullanımını tamamen engellememekle birlikte tüketicinin maldan beklediği faydayı azaltan; basit tamir ile giderilebilecek ayıplardır⁸⁷³. Örneğin, otomobilin boyasındaki çizikler, koltuk örtüsünde giderilebilecek lekeler, damlatan musluk, konuttaki prizlerden birinin takılmamış olması gibi durumlarda önemsiz ayıp söz konusudur⁸⁷⁴.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 219, “*Satıcı, alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılarda bulunmaması sebebiyle sorumlu olduğu gibi, nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan, kullanım amacı bakımından değerini ve alıcının ondan beklediği faydaları ortadan kaldıran veya önemli ölçüde azaltan maddi, hukuki ya da ekonomik ayıpların bulunmasından da sorumlu olur.*” Hükmü gereğince adi ve ticari satım sözleşmelerinde seçimlik hakların kullanılabilmesi için ayıbın önemli olması gereklidir⁸⁷⁵. Ancak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da, ayıbın önemine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu sebeple doktrinde tüketicinin seçimlik haklarını kullanması hâlinde ayıbın önemli olmasının mühim olmadığı ileri sürülmüştür⁸⁷⁶. Bununla birlikte, tüketiciler önemsiz ayıplarda seçimlik hakkını kullanırken dürüstlük kuralına uygun

⁸⁷² Yavuz/Acar/Özen, s. 78; Aydoğdu, Tüketici, s. 144; aynı yazar, Milli Şerh, s. 222; Kalkan, s. 174-175; Çabri, s. 292; Barış, s. 100; Zevkliler/Özel, s. 160; Aslan, s. 135.

⁸⁷³ Eren/Yücer Aktürk, s. 133; Yavuz/Acar/Özen, s. 78; Çabri, s. 292; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 222; Barış, s. 100.

⁸⁷⁴ Çabri, s. 292; Aydoğdu, Tüketici, 147; aynı yazarın, Milli Şerh, s. 222; Barış, s. 100; Zevkliler/Özel, s. 160.

⁸⁷⁵ Yavuz/Acar/Özen, s. 78. TBK m. 219, “*Satıcı, alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılarda bulunmaması sebebiyle sorumlu olduğu gibi, nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan, kullanım amacı bakımından değerini ve alıcının ondan beklediği faydaları ortadan kaldıran veya önemli ölçüde azaltan maddi, hukuki ya da ekonomik ayıpların bulunmasından da sorumlu olur. Satıcı, bu ayıpların varlığını bilmes bile onlardan sorumludur.*”

⁸⁷⁶ Atamer/Baş, s. 26; Aydoğdu, Tüketici, s. 144-145; aynı yazarın, Milli Şerh, s. 223; Aslan, s. 136; Kalkan, s. 173-174; Zevkliler/Özel, s. 160-161. Aksi görüşe göre 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun gereğince de önemsiz yapılardan satıcı, üretici ve ithalatçı sorumlu olmamalıdır. Yavuz/Acar/Özen, s. 78; Gümüş, s. 90; Özel, Tüketici, s. 86; Zevkliler/Özel, s. 160.

davranmalılardır⁸⁷⁷. Örneğin bir arabanın farının bozuk teslim edilmesi hâlinde tüketici basit şekilde tamir edilebilecek farın ayıplı olduğunu öne sürerek sözleşmeden dönme hakkını kullanamaz. Bu hâlde TBK m. 227/4, “*Alıcının, sözleşmeden dönme hakkını kullanması hâlinde, durum bunu haklı göstermiyorsa hâkim, satılanın onarılmasına veya satış bedelinin indirilmesine karar verebilir.*” hükmü gündeme gelir. Bu hüküm gereğince alıcının sözleşmeden dönme talebi haklı bulunmuyorsa, hâkim malın ücretsiz onarımı veya bedelde indirim haklarından birinin kullanılmasına hükmedebilir⁸⁷⁸.

4. Tüketicinin Malın Ayıplı Olduğundan Haberdar Olmaması

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 10/2, “*Tüketicinin, sözleşmenin kurulduğu tarihte ayıptan haberdar olduğu veya haberdar olmasının kendisinden beklendiği hâllerde, sözleşmeye aykırılık söz konusu olmaz. Bunların dışındaki ayıplara karşı tüketicinin seçimlik hakları saklıdır.*” hükmü gereğince tüketici, satıcı ile sözleşmeyi akdettiği sırada satın aldığı malın ayıplı olduğunu bilmemeli veya bilebilecek durumda olmamalıdır⁸⁷⁹. Bu hüküm TBK m. 222 hükmü ile paralellik göstermektedir. TBK m. 222’ye göre, “*olağan gözden geçirme*” ile tespit edilebilecek ayıplardan dolayı alıcı, ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanamaz⁸⁸⁰. Olağan gözden geçirme ile kastedilen tüketicinin basit bir kontrol ile anlayabileceği açık ayıplardır⁸⁸¹. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında tüketicinin malı gördüğü ilk anda tespit edebileceği açık ayıplarla malı satın alması hâlinde, malı ayıplı kabul ettiği sonucuna varılabilir. Doktrinde tüketicinin açık ayıplar için satıcının ayıptan doğan sorumluluğuna gidilemeyeceği savunulmuştur⁸⁸².

⁸⁷⁷ Barış, s. 101; Atamer/Baş, s. 26.

⁸⁷⁸ Eren/Yücer Aktürk, s. 133; Yavuz/Acar/Özen, s. 83; Öz, Borçlar Özel, s. 104; Çabri, s. 293; Atamer/Baş, s. 26.

⁸⁷⁹ Zevkliler/Gökyayla, s. 130; Eren/Yücer Aktürk, s. 113; Aydoğdu/Kahveci, s. 237-238; Kalkan, s. 167; Çabri, s. 288; Barış, s. 107; Zevkliler/Özel, s. 163; Aslan, s. 137; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 243; Gümüş, s. 98; Atamer/Baş, s. 28; Cumalıoğlu, s. 25.

⁸⁸⁰ Zevkliler/Gökyayla, s. 130; Eren/Yücer Aktürk, s. 112-113; Yavuz/Acar/Özen, s. 79; Öz, Borçlar Hukuku, s. 97.

⁸⁸¹ Eren/Yücer Aktürk, s. 113; Yavuz/Acar/Özen, s. 79; Öz, Borçlar Hukuku, s. 98; Zevkliler/Özel, s. 163; Aslan, s. 138; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 245; Gümüş, s. 98; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 79; Cumalıoğlu, s. 25. Bu hâlde aynı zamanda açık ayıptan bahsedilebilir. Zira açık ayıplar, satılarda ilk bakışta gözle görülebilecek ayıplardır. Açık ayıbın tanımı için bk. Öz, Borçlar Özel, s. 96; Eren/Yücer Aktürk, s. 112.

⁸⁸² Yavuz/Acar/Özen, s. 79; Öz, Borçlar Özel, s. 97-98; Aydoğdu, Tüketici, s. 155; Aydoğdu/Kahveci, s. 242; Zevkliler/Özel, s. 163; Aslan, s. 138; Gümüş, s. 98; Cumalıoğlu, s. 25.

Tüketicinin sözleşme kurulduğu sırada ayıbı bilmesi ve bilebilecek durumda olması ancak malı bizzat görebildiği durumlarda söz konusu olabilir. Ancak tüketicinin gözden geçirme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Eğer tüketici, malı görmeden almışsa, gözden geçirmesi de beklenmez. Günümüzde tüketiciler, çoğu alışverişini internet üzerinden gerçekleştirmektedirler. Bu hâlde tüketici ile satıcı arasında mesafeli satış sözleşmesi kurulur. Tüketici ise malı görmeden satın alır. Mesafeli kurulan satış sözleşmelerinde tüketicinin malın ayıplı olduğunu bilerek satın alması veya bilebilmesinin mümkün olması söz konusu olamaz. Bu sebeple satıcı, üretici veya ithalatçı TKHK m. 10/2⁸⁸³ hükmünü öne sürerek sorumluluktan kurutulamaz⁸⁸⁴. Zira tüketicinin ayıbı bildiği veya bilebilecek durumda olduğunun ispat külfeti; satıcı, üretici veya ithalatçıdadır⁸⁸⁵. Ancak, tüketici malı görerek satın almışsa, olağan gözden geçirme ile tespit edilebilecek ayıplar sebebiyle seçimlik haklarını kullanamaz⁸⁸⁶. Örneğin otomobil satın alan tüketici, otomobili bagaj kapağındaki çizdiği görmesine rağmen satın almışsa, bu çizik sebebiyle ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanamaz.

Tüketicinin ayıbı bildiği durumlara örnek olarak defolu mal satışı gösterilebilir. Zira bu hâlde tüketici, malın defolu olmasına karşılık daha düşük bir bedelle malı satın almaktadır⁸⁸⁷. Ayrıca teşhir mallarında bulunması beklenen ayıplar için de tüketicinin seçimlik hakları kullanması söz konusu olamaz⁸⁸⁸.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 10/3⁸⁸⁹ gereğince bir malın ayıplı şekilde satılabilmesi için üzerinde tüketicinin rahat bir şekilde okuyabileceği ve ayıbın

⁸⁸³ TKHK m. 10/2: “Tüketicinin, sözleşmenin kurulduğu tarihte ayıptan haberdar olduğu veya haberdar olmasının kendisinden beklendiği hâllerde, sözleşmeye aykırılık söz konusu olmaz. Bunların dışındaki ayıplara karşı tüketicinin seçimlik hakları saklıdır.”

⁸⁸⁴ Çabri, s. 290; Gümüş, s. 99; Cumalıoğlu, s. 25. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında mesafeli sözleşmelere ilişkin detaylı bilgi için bk. Çabri, s. 866 vd.; Aydoğdu/Kahveci, s. 406 vd.; Kara, Tüketici, 1115 vd.; Aslan, s. 566 vd.

⁸⁸⁵ Çabri, s. 291; Cumalıoğlu, s. 25.

⁸⁸⁶ Çabri, s. 290; Zevkliler/Özel, s. 160; Aslan, s. 128.

⁸⁸⁷ Aydoğdu, Tüketici, s. 152-153; aynı yazarın, Milli Şerh, s. 244; Çabri, s. 289; Barış, s. 108; Aslan, s. 138; Kara, Tüketici, s. 782; Atamer/Baş, s. 28.

⁸⁸⁸ Çabri, s. 289; Barış, s. 108; Aslan, s. 138.

⁸⁸⁹ TKHK m. 10/3: “Satışa sunulacak ayıplı mal üzerine ya da ambalajına, üretici, ithalatçı veya satıcı tarafından tüketicinin kolaylıkla okuyabileceği şekilde malın ayıbına ilişkin açıklayıcı bilgiyi içeren bir etiket konulur. Bu etiketin tüketiciye verilmesi veya ayıba ilişkin açıklayıcı bilginin tüketiciye verilen fatura, fiş veya satış belgesi üzerinde açıkça gösterilmesi zorunludur. Teknik düzenlemesine uygun olmayan ürünler ise hiçbir şekilde piyasaya arz edilemez. Bu ürünlere, Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun ve ilgili diğer mevzuat hükümleri uygulanır.”

ne olduğunu gösteren etiket bulundurmak zorundadır. Satış hâlinde bu etiketin tüketiciye teslim edilmesi ve ayıba ilişkin bilginin fiş, belge veya faturada yazması gereklidir. Aksi hâlde satıcı tüketicinin ayıbı bildiğini veya bilebileceğini iddia ederek sorumluluktan kurtulamaz⁸⁹⁰.

İkinci el mallarda veya defolu mallarda, satıcının bahsetmediği ve olağan gözden geçirme ile anlaşılamayan ayıpların mevcut olması hâlinde tüketiciler, ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanabilirler. Bu hâlde malın ikinci el veya defolu olduğu iddiası ile satıcı, üretici veya ithalatçı sorumluluktan kaçamaz⁸⁹¹. Zira, mal alınırken tüketicinin bildiği ayıp ile daha sonradan fark edilen ayıp, farklı ayıplar olduğundan, tüketici seçimlik haklarını kullanmaktan mahrum kalmaz. Örneğin çizik bir buzdolabı satın alan tüketicinin buzdolabının motorunun iyi çalışmaması sebebiyle ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanabilmesi mümkündür. Zira, tüketici bu hâlde, buzdolabının motorunun çalışmadığını bilmeden malı satın almıştır⁸⁹². Bu hususa ilişkin bir diğer örnek ise ikinci el satın alınan cep telefonu ve bilgisayardır. Bu mallarda genellikle kullanım sebebiyle meydana gelen çizik, vuruksu gibi yıpranmalar mevcuttur ve tüketici bu yıpranmaları görerek malı satın alır. Ancak bu ürünlerin satın aldıktan sonra çalışmaması hâlinde tüketici, ayıptan doğan haklarını satıcı, üretici ve ithalatçıya karşı kullanabilir⁸⁹³.

5. Tüketicinin Kusuru ile Malı Ayıplı Hale Getirmemesi

Ayıpsız bir mal tüketiciye teslim edilmiş ve tüketicinin kusuru ile mal ayıplı hale gelmişse satıcının, üreticinin ve ithalatçının sorumluluğundan söz edilemez⁸⁹⁴. Tüketicinin kullanım talimatlarına aykırı olarak malın kullanılması, montajı tüketicinin yapacağı hâllerde montajın yanlış yapılması, malın kullanım amacına uygun olmayan şekilde kullanılması kullanım hatası olarak kabul edilmektedir⁸⁹⁵. Bu hâllerde tüketici kusurlu kabul edildiğinden ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanamaz. Örneğin yazıcı satın alan bir tüketici, kurulum

⁸⁹⁰ Zevkliler/Gökyayla, s. 130; Öz, Borçlar Özel, s. 98; Çabri, s. 291; Barış, s. 109; Zevkliler/Özel, s. 167; Aslan, s. 139; Kara, Tüketici, s. 783; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 249; Gümüş, s. 100; Cumalıoğlu, s. 26.

⁸⁹¹ Atamer/Baş, s. 28-29; Aydoğdu, Tüketici, s. 153; Çabri, s. 290; Aslan, s. 128; Kara, Tüketici, s. 783.

⁸⁹² Çabri, s. 290.

⁸⁹³ Çabri, s. 291.

⁸⁹⁴ Aydoğdu/Kahveci, s. 244; Çabri, s. 293; Barış, s. 109; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 251.

⁸⁹⁵ Barış, s. 109; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 251.

sırasında kartuşa zarar vermişse; kartuşun hatalı olmasından bahisle üretici ve ithalatçıya başvurusu mümkün değildir⁸⁹⁶.

Yargıtay'ın bu hususta verdiği bir kararda, “*Buna göre 14. madde gereğince tüketicinin onarım hakkını kullanmasına rağmen tüketicinin malın ücretsiz değiştirilmesini, bedel iadesi veya ayıp oranında bedel indirimi talep edebilmesi için, malın; tüketiciye teslim edildiği tarihten itibaren, garanti süresi içinde kalmak kaydıyla, bir yıl içerisinde en az dört defa veya imalatçı-üretici ve/veya ithalatçı tarafından belirlenen garanti süresi içerisinde altı defa arızalanmasının yanı sıra, bu arızaların maldan yararlanamamayı sürekli kılması gerekmektedir. Davacı satın aldığı ürünlerdeki arızayı tespit etmiş ve tercihini onarım hakkından yana kullanmıştır. Daha sonra tekrar arka kamerada arıza olduğundan bahisle satış bedelinin iadesini talep etmiştir. Üründe meydana gelen ilk arıza sonrası davacının onarım hakkını kullandığı dosya kapsamından sabit olmakla birlikte yukarıda bahsedilen yönetmelik maddesindeki şartlar somut olayda oluşmamıştır. Ürünün ikinci kez servise gitmesine neden olan arka kamera arızasının kullanıcı hatasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Hâl böyle olunca mahkemece, bu gerekçeler ile ve eldeki deliller ışığında davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.*” şeklinde hüküm kurmuştur. Somut olayda tüketicinin satın aldığı cep telefonundaki kamerada meydana gelen arızanın kullanım hatasından kaynaklanması sebebiyle Yargıtay, tüketicinin satış bedelinin iadesi talebini reddetmiştir⁸⁹⁷.

Mal ayıplı bir şekilde tüketiciye teslim edilmiş olabilir. Bununla birlikte tüketici, kusuru ile malı olduğundan daha kötü hale getirmemelidir. Eğer tüketici malı kusuru ile daha kötü hale getirmişse, hak edeceği tazminattan kusuru oranında indirim yapılır⁸⁹⁸. Yargıtay'ın bu hususta verdiği bir kararda tüketici, fırının montajını yaparken kullanım kılavuzuna aykırı olarak LPG'yi yanlış yere takmıştır. Bu sebeple satın alınan malın daha kötü hale gelmesine sebebiyet vermiştir. Yargıtay somut olayda tüketiciyi %25 kusurlu bulmuş ve hükmedilen tazminatta bu oranda indirim yapmıştır⁸⁹⁹.

⁸⁹⁶ Çabri, s. 294.

⁸⁹⁷ Yargıtay 13. HD, T. 02.11.2015, E. 2014/39742, K. 2015/31493, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 03.09.2025).

⁸⁹⁸ Çabri, s. 294.

⁸⁹⁹ Yargıtay 13. HD, T. 28.05.2012, E. 2012/7607, K. 2012/13805, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 03.09.2025).

Tüketici kullanım hatası ile malı ayıplı hale getirmişse Yargıtay, tüketicinin ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanılmayacağına dair kararlar vermektedir⁹⁰⁰. Ancak Yargıtay’a göre, ayıbın kullanım hatasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı bilirkişiden alınan rapor ile değerlendirilmelidir⁹⁰¹.

⁹⁰⁰ Yargıtay’ın kullanım hatasına ilişkin kararlarına için bk. Yargıtay 13. HD, T. 29.01.2014; E. 2013/27218, K. 2014/2358; Yargıtay 13. HD, T. 24.01.2013, E. 2012/23795, K. 2013/1373; Yargıtay 13. HD, T. 24.01.2006, E. 2005/13380, K. 2006/473; Yargıtay 13. HD, T. 19.01.2015, E. 2014/9142, K. 2015/434; Yargıtay 13. HD, T. 02.07. 2018, E. 2018/3294, K. 2018/7533; Yargıtay 13. HD, T. 13.05.2011, E. 2010/18868, K. 2011/7869; Yargıtay 3. HD, T. 10.06.2025, E. 2024/4110, K. 2025/3187; Yargıtay 13. HD, T. 14.04.2014; E. 2013/30761, K. 2014/11764; Yargıtay 13. HD, T. 13.10.2014, E. 2014/15062, K. 2014/30916, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 03.09.2025).

⁹⁰¹ “Dava, 4077 sayılı Kanun çerçevesinde ayıplı malın misli ile değişimi istemine ilişkindir. Mahkemece davacı tarafından ileri sürülen ayıbın kullanım hatası mı olduğu imalattan mı kaynaklandığı net olarak tespit edilemediği, makine mühendisinin boya atması şeklindeki ayıbın imalat aşamasındaki hatadan kaynaklandığı yönündeki mütalaasının varsayıma dayalı olduğu kanaati ile itibar edilmediği, başka araştırmaya da gerek görülmediği gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir. Alınan bilirkişi raporunun hüküm kurmaya elverişli olmadığı kanaatine varılmasına rağmen, içerisinde kimya mühendisinin de bulunduğu uzman heyetten aracın boyasının orijinal olup olmadığı, renk atmasının imalat aşamasındaki üretim hatasından veya üretimden sonra ve fakat satıştan önceki üretici, satıcı elindeki tadilattan mı yoksa kullanıcı hatasından mı kaynaklandığı, kullanıcı hatası değil ise, ayıbın açık ayıp mı gizli ayıp mı teşkil ettiği konusunda taraf iddia ve savunmalarını karşılar, Yargıtay denetimine elverişli bilirkişi incelemesi yapılması gerekirken, yazılı gerekçe ile eksik araştırmaya dayalı olarak davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup kararın bozulmasını gerektirir.” Yargıtay 13. HD, T. 24.01.2013, E. 2012/23795, K. 2013/1373, (www.corpus.com.tr, E.T. 03.09.2025). “Dava, ayıplı aracın ayıpsız misliyle değiştirilmesi olmadığı takdirde zararın giderilmesi istemine ilişkindir. Mahkemece, yargılama aşamasında alınan bilirkişi raporu hükme esas alınarak dava konusu...Plaka nolu ... Marka otomobilin gösterge panelindeki ışıklı uyarı sisteminin çalışır durumda olduğu göz önüne alındığında, arıza olduğu sırada sürücünün ilgili sistem tarafından uyarılmış olması gerektiğini, ancak sürücünün bu uyarıları fark etmeden taşıtı bir süre kullanması durumunda yukarıda açıklanan arızaların ortaya çıkacağını, belirtilen nedenlerle, söz konusu arızanın, kullanıcı hatasından kaynaklandığı kanaatine vardıklarını bildirdikleri anlaşılmakla, davacının aracının ayıplı olduğuna ilişkin iddialarını ispat edemediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Hükme esas alınan bilirkişi raporu teknik değerlendirmeden uzak varsayıma dayalı tespitte bulunmuş olup, bu hâliyle yetersizdir. O hâlde, konusunda uzman heyetten araçtaki ayıbın kullanıcı hatasından mı kaynaklandığı yoksa imalattan mı kaynaklandığı, imalattan kaynaklanan bir ayıp ise ağır kusur niteliğinde olup olmadığı, ayrıca ayıbın açık ayıp mı gizli ayıp mı olduğu hususlarının tespit edilerek denetime elverişli yeniden rapor alınmak suretiyle sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde eksik inceleme ile hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.” Yargıtay 13. HD, T. 13.11.2018, E. 2016/750, K. 2018/10575, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 03.09.2025).

6. Tüketicinin Malı Gözden Geçirme ve Ayıbı Bildirim Yükümlülüğünün Olmaması

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 223⁹⁰² uyarınca, alıcı malı gözden geçirmez ve ayıbı satıcıya bildirmez ise ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanamaz⁹⁰³. Ancak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun aksine, tüketicinin malı gözden geçirme ve ayıbı satıcıya bildirim yükümlülüğüne ilişkin özel bir düzenleme getirmemiştir⁹⁰⁴. TKHK m. 10’un gerekçesinde ise tüketicinin ayıbı bildirim yükümlülüğünün kaldırıldığı açıklanmıştır. Gerekçede, tüketicinin seçimlik haklarından hangisini kullandığını satıcı, üretici ve ithalatçıya bildirmekle yükümlü olduğu; ayrıca malın ayıplı olduğunu bildirilmesine gerek olmadığı belirtilmiştir⁹⁰⁵.

Öte yandan ayıbı bildirme yükümlülüğü bulunmayan tüketici, ayıptan doğan seçimlik haklarını dürüstlük kuralına uygun şekilde kullanmalıdır. Tüketici, malı teslim aldıktan kısa süre sonra maldaki ayıbı fark etmesine karşın seçimlik haklarını kullanmak için uzun süre beklemişse; TMK m. 2/2⁹⁰⁶ gereğince hakkın kötüye kullanılması söz konusu olabilir⁹⁰⁷. Zira tüketici, malı ayıplı hâlde kullanmaya devam ederek tamirin daha masraflı ve zor hale gelmesine sebep olabilmektedir. Örneğin, bulaşık makinesinde su kaçağının zamanında tamir

⁹⁰² TBK m. 223: “Alıcı, devraldığı satılanın durumunu işlerin olağan akışına göre imkân bulunur bulunmaz gözden geçirmek ve satılarda satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp görürse, bunu uygun bir süre içinde ona bildirmek zorundadır.

Alıcı gözden geçirmeyi ve bildirimde bulunmayı ihmal ederse, satılanı kabul etmiş sayılır. Ancak, satılarda olağan bir gözden geçirmeyle ortaya çıkarılamayacak bir ayıp bulunması hâlinde, bu hüküm uygulanmaz. Bu tür bir ayıbın bulunduğu sonradan anlaşılırsa, hemen satıcıya bildirilmelidir; bildirilmezse satılan bu ayıpla birlikte kabul edilmiş sayılır.”

⁹⁰³ Zevkliler/Gökyayla, s. 131; Eren/Yücer Aktürk, s. 115; Yavuz/Acar/Özen, s. 80-81; Öz, Borçlar Özel, s. 99-100.

⁹⁰⁴ Zevkliler/Gökyayla, s. 134; Yavuz/Acar/Özen, s. 80; Kalkan, s. 193-194; Aydoğdu/Kahveci, s. 250; Çabri, s. 294; Zevkliler/Özel, s. 170; Aslan, s. 140; Kara, Tüketici, s. 776-777; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 104; Atamer/Baş, s. 32.

⁹⁰⁵ TKHK m. 10’un Gerekçesi: “Ayıplı malda tüketicinin seçimlik haklarından faydalanabilmesi için ayıbı belirli bir süre içinde ihbar etmesi yükümlülüğü kaldırılmıştır.” (<https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/f72877bf-8e3e-037b-e050-007f01005610>, E.T. 06.11.2025).

⁹⁰⁶ TMK m. 2/2: “Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.”

⁹⁰⁷ Zevkliler/Gökyayla, s. 135; Öz, Borçlar Özel, s. 98; Aydoğdu, Tüketici, s. 164; Atamer/Baş, s. 33; Çabri, s. 295. Hakkın kötüye kullanılması, bir kişinin sahip olduğu hakları amacına uygun olarak kullanmamasıdır. Bu hâlde kişi kendi menfaatine olmasa bile kişi başkalarına zarar verir veya zarar verme tehlikesi yaratır. Ayrıntılı bilgi için bk. Dural/Sarı, s. 203; Oğuzman/Barlas, s. 284; Ünlütepe, Medeni Hukuk, s. 431; Antalya/Topuz, Medeni Hukuk, s. 52; Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, s. 180; Hüseyin Hatemi, *Medeni Hukuk’a Giriş (Medeni)*, 10. Basım, (Ankara: On İki Levha Yayınları, 2021), s. 197.

edilmemesi sebebiyle büyüyerek eşyalara zarar vermesi veya otomobilin şanzıman arızasının zamanında tamir edilmeyerek tamirin zor hale getirilmesi bu kapsamdadır⁹⁰⁸. Bu hâlde hâkim zararın giderilmesi için belirlenen tazminat miktarında tüketicinin kusuru oranında TBK m. 52⁹⁰⁹ gereğince indirime gidebilir⁹¹⁰.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un gerekçesinde, tüketicinin gözden geçirme yükümlülüğüne değinilmemiştir. Doktrinde ise gerek 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun gerek AB hukukunda tüketicinin gözden geçirme yükümlülüğü bulunmadığı gerekçesi ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında da tüketicinin gözden geçirme yükümlülüğü bulunmadığı öne sürülmüştür⁹¹¹. Buna ek olarak gözden geçirme yükümlülüğü ve ayıbı bildirme yükümlülüğü birbirini tamamlayan yükümlülükler olup, biri olmadan diğeri anlamını yitirmektedir⁹¹².

Yargıtay'ın 2025 yılında verdiği bir kararda⁹¹³, *“Tüketicinin haberdar olmadığı gizli ayıplarda ise, satıcının sorumluluğunun devam edeceği hususunda zaten bir tereddüt duyulmamalıdır. Gizli ayıplar olağandışı bir gözden geçirme ile ortaya çıkabilecek nitelikte ayıplardır. 6502 sayılı Kanun, tüketiciye gözden geçirme külfeti yüklediği için, tüketici malın ayıplı olması nedeniyle seçimlik haklarından birini ileri sürdüğünde, satıcı malın ayıplı olmadığını ispat ile yükümlü olacak, ayrıca malda seçimlik hakkın kullanılmasına neden olan ayıp gizli ayıpsa, tüketicinin malın ayıplı olduğunu ileri sürdüğü tarih için hakkın ileri sürülmesini geç olması ve hakkın kötüye kullanılması itirazları da dinlenilmeyecektir. 25. 6502 sayılı Kanun'un ilgili hükmü ile, Kanun gerekçesinde açıkça da işaret edilen Direktif 'le uyum sağlamak amacına uygun bir düzenleme getirildiğinin ve bildirim külfetinin 10. madde hükmü ile bilinçli olarak kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Türk Borçlar Kanunu'nun tamamlayıcı*

⁹⁰⁸ Çabri, s. 295.

⁹⁰⁹ TBK m. 52: “Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir.

Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir.”

⁹¹⁰ Atamer/Baş, s. 33; Çabri, s. 295.

⁹¹¹ Atamer/Baş, s. 32; Aydoğdu, Tüketici, s. 163; Gümüş, s. 96-97; Çabri, s. 296; Kara, Tüketici, s. 777; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 107.

⁹¹² Çabri, s. 296; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 107.

⁹¹³ Yargıtay 3. HD, T. 24.02.2025, E. 2024/425, K. 2025/1083, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 03.09.2025).

görev üstlenmesi, ancak 6502 sayılı Kanun'un özel olarak düzenlemediği hususlar için söz konusu olacağı gözden kaçırılmamalıdır. Öyle ki açık ya da gizli ayıplar için alışlagelen gözden geçirme ve bildirimde bulunma külfetleri, 6502 sayılı Kanun'da kaldırılarak yerine geçen "ispat yükü" adı altında bir düzenleme getirildiğinden, Türk Borçlar Kanunu'na gitmek mümkün değildir. O hâlde tüketici taşınır mallarda iki yıllık, taşınmaz mallarda 5 yıllık zamanaşımı süresi içinde ayıbı tespit ettiği sürece seçimlik haklarını da kullanabilecektir. Ayıbın çok erken bir safhada tespit edilmiş olmasına rağmen tüketicinin uzun bir süre seçimlik haklarını kullanmamış olması, duruma göre Türk Medenî Kanunu'nun 2. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bir hakkın kötüye kullanılması itirazı ile karşılaşılabilecektir. Bu durumda, 10. madde gereğince ayıbın açık ya da gizli olduğu husususun bir öneminin bulunmadığı, malın teslim ya da taşınmazın devir tarihinden itibaren zamanaşımı süreleri içinde 6 ay içinde bildirilen ya da dava açılan uyuşmazlıklarda malın ayıplı olmadığına ispat yükünün satıcıda, 6 ay sonra bildirilen ya da açılan davalarda da malın ayıplı olduğunun ispatının alıcıda olduğunun kabulü gerekmiştir. Zamanaşımı sürelerinin değerlendirilmesinde de aynı kanunun 12/3 maddesinde açıklanan şekilde ayıbın ağır kusur ya da hile ile gizlenmesi durumunda satıcının zamanaşımı hükümlerinden yararlanamayacağına da gözden kaçırılmaması gerekecektir." hükmü ile tüketicinin gözden geçirme ve ayıbı bildirim yükümlülüğünün 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile kaldırıldığını tespit etmiştir. Yargıtay 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminde tüketicilerin, TBK m. 223'te yer alan gözden geçirme ve bildirim yükümlülüğüne tabi olduğuna ilişkin kararlar vermekte idi⁹¹⁴. Ancak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yer alan düzenlemeler uyarınca

⁹¹⁴ "4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da gizli ayıpların ne kadar sürede satıcıya ihbar edileceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Öyle olunca, 4077 sayılı TKHK'nun 30. maddesi gereğince, bu kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümlere göre uyuşmazlığın çözümü gerekli olduğundan Türk Borçlar Kanunu'nun bu konudaki 223. maddesi uygulanacaktır. Türk Borçlar Kanunu'nun 223. maddesine göre," Alıcı, devraldığı satılanın durumunu işlerin olağan akışına göre imkân bulunur bulunmaz gözden geçirmek ve satılana satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp görürse, bunu uygun bir süre içinde ona bildirmek zorundadır." Bunu ihmal ettiği takdirde, satılanı kabul etmiş sayılır. Ancak, satılana olağan bir gözden geçirmeye ortaya çıkarılamayacak bir ayıp mevcut olup da bu ayıp sonradan meydana çıkarsa bu durumu da hemen satıcıya ihbar etmediği takdirde yine satılanı bu ayıp ile birlikte kabul etmiş sayılır. TBK'nun 223. maddesinde öngörülen süre içinde ihbar edilmeyen ayıplar için dava açılamaz. Hemen belirtmek gerekir ki eksik iş, yapılması gerektiği hâlde yapılmayan işleri, ayıplı iş ise eserde olması gereken vasıfla fiilen mevcut olan arasındaki farkları ifade eder. İşin yapılmayan kısmının teslim ve muayenesi söz konusu olamayacağından iş sahibinin eksik işler yönünden ihbarda bulunmasına ya da ihtirazı kayıt koymasına gerek yoktur İş sahibinin muayene ve ihbar yükümlülüğü sadece ayıplı işler içindir.", Yargıtay 13. HD, T. 18.04.2016, E. 2014/30007, K. 2016/10711, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 03.09.2025).

Yargıtay, tüketicinin açık ayıplar karşısında gözden geçirme ve ayıbı bildirim yükümlülüğünün kaldırıldığına kanaat getirmiştir.

C. Üretici ve İthalatçıya Yöneltebilecek Seçimlik Haklar

1. Genel Olarak

Tüketici satın alınan malın ayıplı olması hâlinde TKHK m. 11/1⁹¹⁵ gereği sözleşmeden dönme, bedelde indirim talep etme, ücretsiz onarım ve misli ile değişim seçimlik haklarını kullanabilir⁹¹⁶. TKHK m. 11/2 uyarınca, ücretsiz onarım ve misli ile değişim seçimlik haklarından üretici ve ithalatçı, satıcı ile birlikte tüketiciye karşı müteselsilen sorumludur⁹¹⁷.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 11/2⁹¹⁸ uyarınca tüketici, ayıptan doğan sorumluluk kapsamında istediği seçimlik hakkı herhangi bir kullanım sırası olmadan üretici ve ithalatçıdan talep edebilir⁹¹⁹. Uygulamada ise üretici veya ithalatçı, tüketicinin tercihini göz ardı ederek ayıplı malı onarmaktadır. Ancak önemli olan tüketicinin tercihidir⁹²⁰. Örneğin, ayıplı telefon satın alan tüketici, üreticiden telefonun ayıpsız misli ile

⁹¹⁵ TKHK m. 11/1: “Malın ayıplı olduğunun anlaşılması durumunda tüketici;

a) Satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme,

b) Satılanı alıkoyup ayıp oranında satış bedelinden indirim isteme,

c) Aşırı bir masraf gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteme,

ç) İmkân varsa, satılanın ayıpsız bir misli ile değiştirilmesini isteme, seçimlik haklarından dan birini kullanabilir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür.”

⁹¹⁶ Öz, Borçlar Özel, s. 103; Aslan, s. 167; Kara, Tüketici, s. 785; Korkmaz, s. 243; Aydoğdu/Kahveci, s. 286; Barış, s. 162; Zevkliler/Özel, s. 175; Çabri, s. 317; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 257; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 303.

⁹¹⁷ Öz, Borçlar Özel, s. 103; Çabri, s. 322; Aslan, s. 169; Barış, s. 163; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 258; Cumalıoğlu, s. 35.

⁹¹⁸ TKHK m. 11/2: “Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları üretici veya ithalatçıya karşı da kullanılabilir. Bu fıkradaki hakların yerine getirilmesi konusunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur. Üretici veya ithalatçı, malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumlu tutulmaz.”

⁹¹⁹ Korkmaz, s. 243; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 303; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 259; Aydoğdu/Kahveci, s. 256-257; Çabri, s. 318; Kara, Tüketici, s. 785; Atamer/Baş, s. 34; Zevkliler/Özel, s. 175. “6502 sayılı Yasanın 11/1. maddesinde, malın ayıplı olması durumunda tüketicinin seçimlik hakları düzenlenmiştir. Bu seçimlik haklarda tüketici; bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici seçimlik haklarından herhangi birisini kullanabilecektir. Ne var ki, tüketici bu hakkını kullanırken objektif iyiniyet kuralları içerisinde hareket etmek zorundadır.”, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 46. HD, T. 14.01.2021, E. 2020/186, K. 2021/2678, (<https://www.sonkarar.com>, E.T. 06.11.2025).

⁹²⁰ Çabri, s. 322; Zevkliler/Özel, s. 177; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 258. “Yukarıdaki açıklamalar ışığında somut olaya bakıldığında; dosya kapsamında yer alan ve davalılardan ...Otomotiv tarafından sunulan servis kayıtları ve iş emirlerine ilişkin belgeler ve dosyada yer alan davacı tarafça davalı ...Otomotiv çalışanına gönderilen

değişimini istemiş; ancak üretici telefonu onararak tamir edip tüketiciye vermiştir. Bu hâlde tüketici telefonu kabul etmek zorunda değildir. Zira tüketici, seçimlik haklarından ayıpsız misli ile değişim hakkını üreticiye ilettiğinden satıcı tüketiciye yeni telefon vermekle yükümlüdür. Ayrıca tüketicinin, seçimlik hakları kullanması için herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir. Önemli olan tüketicinin tek taraflı irade beyanını karşı tarafa ulaşmasıdır⁹²¹.

Doktrinde yer alan ağırlıklı görüşe göre, seçimlik haklar, yenilik doğuran haklardır. Bu sebeple tüketici, TKHK m. 11/1’de yer alan seçimlik haklardan birini kullanmışsa hakkını tüketmiş olur⁹²². Dolayısıyla tüketici, satıcı, üretici veya ithalatçıya yönelttiği seçimlik hakkından vazgeçip bir diğer seçimlik hakkını kullanamaz⁹²³. Ancak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca seçimlik hakların kullanılmasına ilişkin bazı istisnalar ön görülmüştür. Bu istisnalardan biri TKHK m. 11/3’tür⁹²⁴. Bu hüküm uyarınca ücretsiz onarım

ve 6100 sayılı HMK’nun 199. maddesine göre belge niteliğine haiz olan 14/03/2019 tarihli e-mail içeriği incelendiğinde görüleceği üzere, söz konusu servis kayıtlarında davacının ücretsiz onarıma ilişkin bir talebi olmadığı, ilgili e-mailde de davacının “şu aşamada tüketici olarak seçimlik haklarımın hepsini saklı tutarım” ifadesine yer verdiği açık olmakla, davacının ücretsiz onarım hakkını kullanmadığı kuşkusuzdur. Kaldı ki, davalılardan ...Otomotiv de dosyaya sunduğu cevap dilekçesinde “davacının ücretsiz onarım hakkını kullandığını, tamire ilişkin seçimlik hakkını kullanması nedeniyle aracı söktüklerini, sonrasında da aç kapa ücreti olarak değil de davacının tamir seçimlik hakkını kullanmaktan vazgeçmesi nedeniyle işlem yapmadan aracı topladıklarını” beyan etmiş olmakla, davacının ücretsiz onarım hakkını kullanmadığını ikrar etmiştir. Bu itibarla bölge adliye mahkemesince; ayıbın niteliği ve davacının dava konusu ettiği seçimlik hakları nazara alınmak suretiyle inceleme ve değerlendirme yapılarak ulaşılabilecek sonuca göre uyumsuzluğun esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve yanlış değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmiş olması, doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir.”; Yargıtay 3. HD, T. 28.02.2022, E. 2021/8102, K. 2022/1598, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 06.11.2025).

⁹²¹ Çabri, s. 321; Gümüş, s. 167; Zevkliler/Özel, s. 134; Kalkan, s. 205-206; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 260.

⁹²² Seçimlik hakların hukuki niteliğine ilişkin detaylı bilgi için bk. İkinci Bölüm/II/C/3.

⁹²³ Korkmaz, s. 243; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 259; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 303; aynı yazarın, Ayıp, s. 201; Kara, Tüketici, s. 786; Atamer/Baş, s. 34; Aydoğdu/Kahveci, s. 286; Aslan, s. 170. “Hükme esas alınan bilirkişi incelemesinde, aracın hasarsız bedelinin ortalama 800.000,00 TL civarında olduğu, aynı özelliklere sahip 2015 model Range Rover Vogue marka aracın motor değişimine bağlı piyasa rayiç değerindeki azalmanın 40.000,00 TL olduğu, araçtaki ayıbın 40.000,00 TL değer kaybına yol açacağı bildirilmiştir. Davacı vekili de 08.05.2018 tarihli duruşmada alınan imzalı beyanında terditli davası ile ilgili olarak bedel indirimi talebinde bulunduklarını belirtmiştir. Hal böyle olunca mahkemece, davacının seçimlik haklarından misli ile değişim yönünde karar verilmesinin yerinde olmadığından davalıların istinaf taleplerinin kabulüne karar verilmesi gereklidir.”; İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 18. HD, T. 27.10.2022, E. 2020/874, K. 2022/2627, (<https://www.sonkarar.com>, E.T. 06.11.2025).

⁹²⁴ TKHK m. 11/3: “Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesinin satıcı için orantısız güçlükleri beraberinde getirecek olması hâlinde tüketici, sözleşmeden dönme veya ayıp oranında bedelden indirim haklarından birini kullanabilir. Orantısızlığın tayininde malın ayıpsız değeri, ayıbın önemi ve diğer seçimlik haklara başvurmanın tüketici açısından sorun teşkil edip etmeyeceği gibi hususlar dikkate alınır.”

ve misli ile değişim hakkının kullanılması satıcı, üretici ve ithalatçı için orantısız güçlükler yaratacaksa; tüketici, ilgili hakları üretici veya ithalatçıya karşı kullanamaz⁹²⁵.

Bir diğer istisna ise TKHK m. 11/4 hükmüdür⁹²⁶. Bu hükme göre tüketici ücretsiz onarım hakkını kullanmış ancak ayıplı mal, azami tamir süresi içerisinde onarılmamışsa⁹²⁷; tüketici, satıcıya karşı sözleşmeden dönme veya bedelde indirim seçimlik hakkını kullanabilecek veya satıcı, üretici ve ithalatçıya karşı misli ile değişim hakkını kullanabilecektir⁹²⁸.

Ayrıca belirtilmesi gereken diğer istisna ise TKHK m. 56⁹²⁹ hükmünde düzenlenen garanti belgesi sorumluluğundan doğan onarım hakkıdır. Garanti Belgesi Yönetmeliği'ne⁹³⁰ ekli listede belirtilen garanti belgesi ile satılması zorunlu olan bir malı satın alan tüketici, bu maldaki arıza sebebiyle⁹³¹ TKHK m. 56 uyarınca üretici ve ithalatçının sorumluluğuna

⁹²⁵ Zevkliler/Gökyayla, s. 145; Aslan, s. 170-171; Zevkliler/Özel, s. 176; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 265.

⁹²⁶ TKHK m. 11/4: “*Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi haklarından birinin seçilmesi durumunda bu talebin satıcıya, üreticiye veya ithalatçıya yöneltilmesinden itibaren azami otuz iş günü, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda ise altmış iş günü içinde yerine getirilmesi zorunludur. Ancak, bu Kanunun 58 inci maddesi uyarınca çıkarılan yönetmelik eki listede yer alan mallara ilişkin, tüketicinin ücretsiz onarım talebi, yönetmelikte belirlenen azami tamir süresi içinde yerine getirilir. Aksi hâlde tüketici diğer seçimlik haklarını kullanmakta serbesttir.*”

⁹²⁷ TKHK m. 11/4 gereği azami tamir süresi taşınır mallar için otuz gün, konut ve tatil amaçlı taşınmaz mallar içinse altmış gündür. Ancak TKHK m. 58 hükmüne dayanılarak çıkartılan 13.06.2014 tarih 29029 sayılı Resmi Gazete yayımlanan Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği m. 1’de bahsedilen ekli listede yer alan mallar için başka süreler ön görölmüşse bu süreler azami tamir süresi olarak dikkate alınır.

⁹²⁸ Aslan, s. 170; Çabri, s. 320; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 265; Atamer/Baş, s. 39.

⁹²⁹ TKHK m. 56: “(1) *Üretici ve ithalatçılar, tüketiciye yönelik üretilen veya ithal edilen mallar için içeriği yönetmelikle belirlenen bir garanti belgesi düzenlemek zorundadır. Bu belgenin tekemmöl ettirilerek tüketiciye verilmesi sorumluluğu satıcıya aittir.*

(2) Garanti süresi malın teslim tarihinden itibaren başlamak üzere asgari iki yıldır. Ancak, özelliği nedeniyle bazı malların garanti şartları Bakanlıkça başka bir ölçü birimi ile belirlenebilir.

(3) Tüketici bu Kanunun 11 inci maddesinde belirtilen seçimlik haklarından onarım hakkını kullanmışsa, malın garanti süresi içinde tekrar arızalanması veya tamiri için gereken azami sürenin aşılması veya tamirinin mümkün bulunmadığının anlaşılması hâllerinde 11 inci maddede yer alan diğer seçimlik haklarını kullanabilir. Satıcı tüketicinin talebini reddedemez. Bu talebin yerine getirilmemesi durumunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur.

(4) Hangi malların garanti belgesi ile satılmak zorunda olduğu ile diğer uygulama usul ve esasları yönetmelikle belirlenir.”

⁹³⁰ RG. T. 13.06.2014, S. 29029.

⁹³¹ Çalışmamızda garanti belgesinden doğan sorumluluk kapsamında ayıp kavramı değil, “arıza” kavramını tercih edilmiştir. Zira, ayıp kavramı satış anında bozuk olan mallar için kullanılabilse de malın garanti süresi içerisinde bozulması olgusunu tam olarak karşılamamaktadır. Örneğin, tam otomatik kahve makinesinin basınç sistemi satın alındığı anda olması gerektiği gibi çalışmasına karşın yaklaşık üç ay sonra bozuluyor ise arızalanmıştır. Eğer kahve makinesinde gizli bir ayıp mevcut değilse, tüketici bu makineyi satın aldığı anda

gidebilir⁹³². Eğer tüketici, TKHK m. 56/3, “Tüketici bu Kanunun 11 inci maddesinde belirtilen seçimlik haklarından onarım hakkını kullanmışsa, malın garanti süresi içinde tekrar arızalanması veya tamiri için gereken azami sürenin aşılması veya tamirinin mümkün bulunmadığının anlaşılması hâllerinde 11 inci maddede yer alan diğer seçimlik haklarını kullanabilir. Satıcı tüketicinin talebini reddedemez. Bu talebin yerine getirilmemesi durumunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur.” hükmü gereğince onarım hakkını⁹³³ kullanmış; ancak onarım sonrası arıza tekrarlanmışsa, tüketici onarım hakkı dışında yer alan diğer seçimlik haklarını üretici, ithalatçı ve satıcıya karşı kullanabilir⁹³⁴.

Son istisna ise tüketicinin mala olan güveninin sarsılması sebebiyle ücretsiz onarım hakkının kullanılmasının yerinde olmamasıdır. Örneğin, tüketicinin yeni aldığı otomobili paslanmış ve onarımı üretici veya ithalatçı tarafından kısa sürede gerçekleştirilmiştir. Ancak tüketicinin otomobile olan güveni sarsıldığı için ayıpsız misli ile değişim seçimlik hakkını üretici ve ithalatçıya karşı kullanması daha uygun olur⁹³⁵. Yargıtay da, mala olan güvenin azalması

makine ayıpsızdır. Tüketici, üç ay sonra makine arızalı hale geldiğinde, TKHK m. 56 kapsamında onarım hakkını kullanabilir. Kahve makinesinin satış anında ayıplı olması da mümkündür. Bu hâlde de makine arızalı kabul edilir. Arıza kavramı için önemli olan satıştan itibaren garanti süresi dolana kadar malın gerektiği gibi çalışıp çalışmadığıdır. Detaylı bilgi için bk. İkinci Bölüm/III/F/4.

⁹³² Garanti belgesi, üretici ve ithalatçının kullanılmamış mallar için hazırladığı, satıcının ise tüketiciye teslim ettiği ve tüketicinin sahip olduğu hakların yer aldığı belgedir. Üretici ve ithalatçı, Garanti Belgesi Yönetmeliği’nde listelenen belirli mallar kapsamında tüketiciye karşı sorumludur. Tüketici ile satıcı arasında satış sözleşmesi kurulduğu anda; üretici ve ithalatçı ile tüketici arasında da garanti sözleşmesi kurulmuş sayılır. Bu iki borç ilişkisi birbirinden farklı borç ilişkileridir. Tüketici, malı arızalı ise TKHK m. 56/3 hükmü uyarınca onarım hakkını kullanabilir. Ancak tüketicinin onarım talebi sonuçsuz kalmışsa, TKHK m. 11/2’den farklı olarak TKHK m. 56/3 uyarınca; üretici ve ithalatçı, sözleşmeden dönme, sözleşme bedelinde indirim ve malın ayıpsız benzeri ile değişim seçimlik haklarından tüketiciye karşı satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olur. Garanti sorumluluğuna ilişkin detaylı bilgi için bk. Ahmet Karakocalı, “Madde 56, 57, 58/Karakocalı Şerhi”, *Milli Şerh 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi* içinde, Ed. Hakan Tokbaş ve Özlem Tüzüner, (İstanbul: Aristo Yayınevi, 2016), s. 917; Tuba Birinci Uzun, “Garanti Belgesi Uygulaması, Bu Uygulama ile Tüketiciye Sağlanan Koruma ve Karşılaşılan Sorunlar”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 5, S. 46, (2010), s. 98; Aslan, s. 154; Çabri, s. 1042; İlknur Deniz, “Garanti Belgesi”, *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Tüketici Hukuku Uygulamalarında Tüketicinin Korunması* içinde, Ed. Selin Sert Sütçü, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2019), s. 53; Kanışlı, Tüketici, s. 1024; İncoğlu, Ayıp, s. 223; Elif Feyza Akkanat Öztürk, *Tüketici Satımında Garanti Belgesinin Hukuku Niteliği*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019), s. 51; Er, s. 270; Zevkliler/Gökyayla, s. 145-146.

⁹³³ Garanti sorumluluğu, ayıp sorumluluğundan bağımsız ve farklı bir sorumluluk türüdür. Bu sebeple, her iki sorumluluk kapsamında tanınan onarım hakları birbirinden bağımsızdır. Dolayısıyla tüketici, onarım hakkını isterse ayıptan doğan sorumluluk isterse garanti belgesinden doğan sorumluluk uyarınca kullanabilir. Ancak Kanun Koyucu’nun TKHK m. 56 hükmünde, “TKHK 11’deki seçimlik hakların kullanılabilceği” ifadesine yer verilmesi, onarım hakkının hukuku dayanağının tespitini zorlaştırmıştır. Aynı yönde açıklamalar için bk. Gümüş, s. 119; Kanışlı, Tüketici, s. 1027.

⁹³⁴ Kara, Tüketici, s. 786; Atamer/Baş, s. 34; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 203; Zevkliler/Özel, s. 177; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 265.

⁹³⁵ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 265.

durumunda tüketicinin onarım hakkını kullanmış olsa bile diğer seçimlik haklarını kullanabileceğine hükmetmiştir⁹³⁶.

Üretici ve ithalatçı tüketiciye karşı yalnızca ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim seçimlik haklarından dolayı sorumlu olduğundan çalışmamızda bu haklar irdelenecektir.

2. Ücretsiz Onarım Hakkı

a. Genel Olarak

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 11/1 hükmünce tüketiciye, malın ayıplı olması hâlinde ayıbın giderilmesi için satıcı, üretici ve ithalatçıya karşı kullanılmak üzere ücretsiz onarım hakkı tanınmıştır⁹³⁷. Tüketici bu hakkı kullanarak satın alınan malın tamir edilmesini sağlar⁹³⁸. Tüketicinin bu hakkını kullanması sebebiyle meydana gelen masraflar; satıcı, üretici ve ithalatçı tarafından karşılanır⁹³⁹.

Tüketici, seçimlik haklarını üretici, ithalatçı veya satıcıdan birine karşı kullandıysa diğer kişilerin sorumluluğu devam edecek midir? Doktrinde yer alan bir görüşe göre tüketici, onarım hakkı kapsamında taraflardan hangisine başvurursa vursun, diğer kişilerin müteselsil

⁹³⁶ Yargıtay'ın aksi yöndeki kararı, "Davacı, satın almış olduğu cep telefonunun ayıplı olduğunu ileri sürerek ödediği bedelin iadesi talebiyle eldeki davayı açmış, mahkemece davanın kabulüne karar verilmiştir. Dosyada mevcut servis fişlerinin incelenmesinde, dava konusu cep telefonunun 12.04.2012 tarihinde satın alındığı, ilk olarak 10.05.2012 tarihinde olmak üzere toplam 5 kez servise gönderildiği, 10.05.2012 tarihinde mekanik parça değişimi ve yazılım yüklemesi yapıldığı, 11.06.2012 tarihinde yazılım yüklemesi yapıldığı, 13.07.2012 tarihinde mekanik onarım yapıldığı, son iki başvurusunda ise hata bulunmadığı belirtilmektedir. Mahkemece, hükme esas alınan bilirkişi raporunda davacının satın aldığı telefonun ayıplı olduğunu ilk 30 gün içerisinde teknik servise bildirerek değişim talebinde bulunduğu fakat talebinin yerine getirilmediği ve arızanın parça değişimi yapılarak giderilmeye çalışıldığı yönünde görüş bildirilmiş ise de; davacının ilk onarımdan sonra telefonu kabul ettiği, telefonun servise bundan sonra 4 kez daha gönderildiği ve bunların birinde yine onarım gördüğü ve davacının yine telefonu kabul ettiği göz önünde bulundurulduğunda artık davacının telefonun değiştirilmesi yönündeki talebinden vazgeçtiğinin ve onarım hakkını kullandığının kabulü gerekir. Hal böyle olunca, dava konusu telefonun bedel iadesi şartlarının oluşup oluşmadığının Garanti Belgesi Uygulama Esaslarına Dair Yönetmeliğin 14. Maddesi hükmü esas alınarak değerlendirilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir.", Yargıtay 13. HD, T. 19.11.2015, E. 2014/39215, K. 2015/33720, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 06.11.2025).

⁹³⁷ Zevkliler/Gökyayla, s. 145; Eren/Yücer Aktürk, s. 153; Kalkan, s. 234; Aydoğdu/Kahveci, s. 264-265; Çabri, s. 349; Korkmaz, s. 245; Zevkliler/Özel, s. 181; Kara, Tüketici, s. 813; Cumalıoğlu, s. 35, Barış, s. 167.

⁹³⁸ Zevkliler/Özel, s. 181; Kara, Tüketici, s. 811.

⁹³⁹ Zevkliler/Gökyayla, s. 145; Eren/Yücer Aktürk, s. 153; Atamer/Baş, s. 41; İnceoğlu, Ayıp, s. 183; Çabri, s. 350; Zevkliler/Özel, s. 181; Kara, Tüketici, s. 815; Aslan, s. 201.

sorumluluğu devam eder⁹⁴⁰. Aksi görüşe göre ise, onarım hakkının taraflardan birine karşı kullanılması ile diğerlerinin bu haktan dolayı tüketiciye karşı sorumluluğunu sona erer. Bu görüş uyarınca, tüketici; satıcı, üretici ve ithalatçının onarım hakkından dolayı müteselsil sorumlu olmasını istiyorsa bu hakkı hepsine karşı kullanmalıdır⁹⁴¹.

Onarım hakkının kullanılması hâlinde tüketici, malın tamir süresince maldan yoksun kalır. Bu hâlde tüketici maldan beklenen faydayı sağlayamaz. Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği⁹⁴² m. 11/1-d⁹⁴³, tüketicinin maldan beklenen faydayı sağlayabilmesi adına tamiri on günü geçen mallar için tüketiciye ayıplı mala benzer özellikte mal tesis etmeyi zorunlu tutmuştur⁹⁴⁴. Ancak doktrinde her mal için aynı sürenin öngörülmesi eleştirilmiştir. Doktrinde yer alan bir görüş, buzdolabı, ocak, doğalgaz gibi ürünlerde on günlük sürenin tüketici aleyhine olacağını savunmuştur⁹⁴⁵. Tüketici, malın benzerinin verilmemesini isteyebilir. Bu hâlde ispat yükü üretici, satıcı ve ithalatçıdadır⁹⁴⁶.

b. Onarım Hakkının Kullanımına İlişkin Hususlar

aa. Onarımın Mümkün Olması

Tüketicinin ayıplı malın onarımını istemesi, hakkın satıcı, üretici ve ithalatçı tarafından yerine getirilmesi için yeterli değildir. Nitekim bu hakkın kullanımı için malın onarımının

⁹⁴⁰ Gümüş, s. 117; İnceoğlu, Ayıp, s. 195; Kanişlı, Tüketici, s. 1009.

⁹⁴¹ Çabri, s. 351, dn. 116.

⁹⁴² RG. T. 13.06.2014, S. 29029.

⁹⁴³ Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği m. 11/1-d: “Garanti kapsamı içindeki malların arızasının on iş günü içerisinde giderilmemesi hâlinde üretici veya ithalatçının; malın tamiri tamamlanıncaya kadar, tüketiciye benzer özelliklere sahip başka bir malın verileceğine dair bilgi,”

⁹⁴⁴ Barış, s. 175. Üretici ve ithalatçıların satış sonrası hizmetler sorumluluğu, tüketicinin korunmasını sağlamak amacıyla TKHK m. 58 ve Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği ile getirilmiştir. Bu kapsamda üretici ve ithalatçılar, piyasaya arz ettikleri Satış Sonrası Hizmet Yönetmeliği’nde listelenen malları için kullanım ömrü boyunca montaj, bakım ve onarım hizmetini vermek zorundadırlar. Satış sonrası hizmetlerin, kanun ile koruma altına alınmasının amacı tüketicinin kullanım ömrü boyunca satın aldığı maldan faydalanmasının sağlanmasıdır. Örneğin otomobil üreticisinin tüketiciye karşı, otomobilin satışı ve tesliminden beş yıl sonra hem garanti sözleşmesinden doğan sorumluluğu hem de ayıptan doğan sorumluluğu sona erer. Ancak otomobilin kullanım ömrü beş yıldan fazladır. Eğer bakım ve onarım hizmeti sağlanamazsa tüketici on yıllık ömrü olan otomobili sadece beş yıl kullanabilir ve maldan beklediği faydayı göremez. Detaylı açıklamalar için bk. Çabri, s. 1063; Karakocalı, s. 937; Zevkliler/Özel, s. 400; Aslan, s. 158; Kara, Tüketici, s. 259.

⁹⁴⁵ Çabri, s. 359.

⁹⁴⁶ Çabri, s. 359; Atamer/Baş, s. 55; Kanişlı, Tüketici, s. 1030; Er, s. 283.

objektif olarak imkânsız olmaması şarttır⁹⁴⁷. İmkânsızlık, maddi veya hukuki olabilir⁹⁴⁸. Örneğin, ayıplı malın tamiri için gereken parçanın yurt dışından getirilmesi hukuki olarak imkânsız ise mal onarılamaz. Bu sebeple tüketici onarım hakkı yerine diğer seçimlik haklarını kullanmalıdır⁹⁴⁹.

Yargıtay bazı durumlarda onarım hakkının kullanılması mümkün olsa bile mala olan güvenin azalması veya malın orijinalliğinin bozulması hâlinde tüketicinin, bu hak yerine sözleşmeden dönme hakkını kullanabileceğine hükmetmiştir⁹⁵⁰.

bb. Onarımın Beklenilebilir Olması

Malın onarımı, satıcı, üretici ve ithalatçı için orantısız güçlük arz etmemelidir⁹⁵¹. Orantısız güçlük; malın ayıpsız bedeli, ayıbın önemi ve diğer seçimlik hakların tercih

⁹⁴⁷ Eren/Yücer Aktürk, s. 153; Zevkliler/Gökyayla, s. 144; Gümüş, s. 115; Kalkan, s. 237; Çabri, s. 353; Korkmaz, s. 245-246; Atamer/Baş, s. 38. “Dosyada mevcut servis fişlerinin incelenmesinde, aracın 17.06.2013 - 06.11.2013 tarihleri arasında 6 defa ve 19.08.2014 - 28.08.2014 tarihleri arasında 2 defa servise gittiği ve genel olarak parça değişimi, silindir kapağının sökülüp revizyon yapılması vs.... gibi işlemlerin yapıldığı anlaşılmaktadır. ... Belgesi Uygulama Yönetmeliği 14.maddesinde “Tüketicinin onarım hakkını kullanmasına rağmen malın; a)(Değişik: RG-24.4.2011-27914)Tüketicie teslim edildiği tarihten itibaren, ... süresi içinde kalmak kaydıyla, bir yıl içerisinde en az dört defa veya imalatçı-üretici ve/veya ithalatçı tarafından belirlenen ... süresi içinde altı defa arızalanmasının yanı sıra, bu arızaların maldan yararlanamamayı sürekli kılması....” şeklinde yapılan düzenleme tüketicinin onarım hakkını kullanmasına rağmen sonuç alamadığı hâlleri düzenlemekte olup davacı tüketici, araçta halen aynı sorunların devam ettiğini beyanla satılanın ayıpsız bir misliyle değiştirilmesi hakkını kullandığını bildirerek dava açmıştır. O hâlde mahkemece açıklanan hususlar nazara alınarak davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken hüküm kurmaya elverişsiz bilirkişi raporu esas alınarak yanlış değerlendirme ile hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir.”; Yargıtay 13. HD, T. 28.02.2017, E. 2015/17041, K. 2017/2631, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 07.11.2025).

⁹⁴⁸ TKHK m. 11’in Gereği: “...Tamir edilmesi objektif açıdan imkânsız olan bir mal için de bu talep kabul edilemez”, (<https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/f72877bf-8e3e-037b-e050-007f01005610>, E.T. 06.11.2025).

⁹⁴⁹ Zevkliler/Gökyayla, s. 144; Çabri, s. 353; Atamer/Baş, s. 38.

⁹⁵⁰ “Somut olayda; 0 km de alınan aracın, tüketiciye tesliminden önce tespit edilerek program yüklemesi yoluyla giderilmeye çalışılan, üretim arızası olduğu hâlde tüketiciye satılıp, teslim edildiği; motor kontrol ve şanzıman kontrol ünitesinde yaşanan problemler nedeniyle motor ECU suna iki kere program yüklendiği, program yüklemelerine ve birçok kez tamir edilmesine karşın arızaların giderilememesi üzerine de, hem motor kontrol hem de şanzıman ünitelerinin tamamen değiştirildiği; yapılan onarımlar sonucu arızaların giderilmiş olduğu; ancak bu arızaların giderilmesi amacıyla aracın bir çok parçası değiştirilip, böylece aracın orijinal hâlini kaybettiği gibi, tüketicinin araca duyduğu güvenin sarsılması nedeniyle araçtan beklediği yararı sağlayamadığı, daha baştan değişiklik talebi iletilmesine karşın, yasal zorunluluğa rağmen davalı yanın bu istemi yerine getirmediği, tüketicinin bu şekilde aracı değer düşüklüğüne ilişkin zararı giderilerek de olsa kullanmaya zorlanamayacağı, belirgindir.”; Yargıtay HGK, T. 01.07.2009, E. 2009/4-246, K. 2009/297, (<https://www.legalbank.net>, E.T. 06.11.2025).

⁹⁵¹ Eren/Yücer Aktürk, s. 153; Zevkliler/Özel, s. 182; Aslan, s. 203; Atamer/Baş, s. 38; Şenocak, s. 35; Gümüş, s. 115; Barış, s. 134.

edilmesiyle tüketicinin zor durumda kalıp kalmayacağını tespiti sonucu belirlenir⁹⁵². Orantısız güçlük sebebiyle onarım hakkının kullanılmaması 99/44 sayılı Direktif'te⁹⁵³ yer alan hükümlere dayanmaktadır⁹⁵⁴. Ayrıca, TBK m. 227/1-3, “*Aşırı bir masrafı gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteme*” hükmü ile de onarım hakkının kullanıma sınırlama getirilmiştir. Eğer malın onarımı satıcı için aşırı masraflı olacaksa, alıcı onarım hakkını kullanamaz⁹⁵⁵.

Malın onarımının satıcı açısından orantısız bir güçlük oluşturup oluşturmadığı; ayıbın onarım maliyeti ile malın satış bedelinin karşılaştırılması suretiyle belirlenir. Eğer onarım maliyeti, malın ayıpsız mislinin satış bedeline yaklaşmakta ya da bu bedeli aşmakta ise, onarım hakkı yerine misliyle değiştirme hakkının kullanılması satıcı, üretici ve ithalatçı bakımından daha uygun olur⁹⁵⁶.

Malın onarımının orantısız güçlük yaratması için ayıbın önemli olması gereklidir. Zira önemsiz bir ayıbın tamiri satıcı için güçlük arz etmez. Buna karşılık, malda önemli bir ayıp varsa ve bu ayıbın tamiri mümkün değilse onarım hakkı kullanılamaz. Bu hususta maddenin gerekçesinde yer alan örneğin verilmesi daha uygun olur. Bu örneğe göre dişleri bozuk vidanın tamir edilmesinden yeni ve ayıpsız bir vidanın tüketiciye verilmesi, taraflar arasındaki menfaat dengesinin sağlanması açısından daha yerindedir⁹⁵⁷.

Son kritere göre ise kullanılacak diğer hakların tüketici için zorluk arz etmemesi gereklidir. Tüketici, üretici ve ithalatçıya karşı, onarım hakkı dışında, yalnızca ayıpsız misli ile

⁹⁵² Eren/Yücer Aktürk, s. 153; Atamer/Baş, s. 38; Şenocak, s. 35; Gümüş, s. 115; Barış, s. 134.

⁹⁵³ 99/44 sayılı Direktif m. 3/3: “*Öncelikle tüketici, malların onarılmasını satıcıdan talep edebileceği gibi, malların değiştirilmesini de satıcıdan talep edebilir; her iki durumda da bu işlemler ücretsiz olarak gerçekleştirilir; ancak bunun imkânsız veya orantısız olması hâli saklıdır. Bir giderim yolu, alternatif giderim yoluyla karşılaştırıldığında satıcıya makul olmayan maliyetler yüklemesi hâlinde orantısız kabul edilir. Orantısızlığın değerlendirilmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır: -sözleşmeye aykırılık bulunmasaydı malların sahip olacağı değer, -sözleşmeye aykırılığın önemi, -alternatif giderim yolunun, tüketici açısından önemli bir güçlük yaratmadan yerine getirilip getirilemeyeceği. Her türlü onarım veya değiştirme, malların niteliği ve tüketicinin malları edinme amacı dikkate alınarak, makul bir süre içinde ve tüketici açısından önemli bir güçlük yaratmaksızın tamamlanır.*”

⁹⁵⁴ Çabri, s. 354; Aslan, s. 203; Atamer/Baş, s. 38; Gümüş, s. 115; Barış, s. 134.

⁹⁵⁵ Zevkililer/Gökyayla, s. 144; Yavuz/Acar/Özen, s. 110; Öz, Borçlar Özel, s. 109.

⁹⁵⁶ Eren/Yücer Aktürk, s. 136; Çabri, s. 354; Korkmaz, s. 245-246; Atamer/Baş, s. 38.

⁹⁵⁷ Çabri, s. 355; Atamer/Baş, s. 38; Gümüş, s. 117.

değişim hakkına sahiptir. Tüketici için onarım hakkının kullanılmasındansa misli ile değişim seçimlik hakkının kullanılması genellikle daha lehedir. Satıcı, üretici ve ithalatçı için onarım hakkının kullanılması bazı durumlarda az masraflı olduğu için tercih edilebilmektedir. Ancak kimi durumlarda onarım hakkındansa satıcı, ithalatçı ve üretici misli ile değişim hakkının yerine getirilmesini tercih edebilir. Özellikle seri üretim mallarda misli ile değişim yapılması üretici ve ithalatçı için daha hızlı ve kolay olabilir. Bu gibi durumlarda tüketicinin ayıplı malın onarılmasını talep etmesi uygun olmaz⁹⁵⁸. *Kanaatimizce* bu hâlde TBK m. 227/3, “*Satıcı, alıcıya aynı malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve uğradığı zararın tamamını gidererek seçimlik haklarını kullanmasını önleyebilir.*” hükmü tüketici sözleşmeleri için de uygulanmalıdır. Bu hüküm gereğince satıcı, malın ayıpsız mislini vererek tüketicinin seçimlik haklarını kullanmasını engelleyebilmelidir⁹⁵⁹.

cc. Onarım Hakkının Yerine Getirilme Süresi

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 11/4, “*Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi haklarından birinin seçilmesi durumunda bu talebin satıcıya, üreticiye veya ithalatçıya yöneltilmesinden itibaren azami otuz iş günü, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda ise altmış iş günü içinde yerine getirilmesi zorunludur. Ancak, bu Kanunun 58 inci maddesi uyarınca çıkarılan yönetmelik eki listede yer alan mallara ilişkin, tüketicinin ücretsiz onarım talebi, yönetmelikte belirlenen azami tamir süresi içinde yerine getirilir. Aksi hâlde tüketici diğer seçimlik haklarını kullanmakta serbesttir.*” hükmü ile onarım hakkının kullanılması talebinin satıcı, üretici ve ithalatçıya ulaşmasının ardından belirli süreler içinde malın onarımı gerçekleştirilmezse, tüketici diğer seçimlik haklarını kullanabilir⁹⁶⁰. TKHK m. 11/4 uyarınca ayıplı malın azami tamir süresi otuz iş günüdür. Konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda ise azami tamir süresi altmış iş günüdür. Ancak Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği’nde listelenen mallar için daha kısa bir süre belirlenmişse azami tamir süresi Yönetmelik’te yer alan süre kabul edilir⁹⁶¹.

⁹⁵⁸ Çabri, s. 355.

⁹⁵⁹ Eren/Yücer Aktürk, s. 133; Yavuz/Acar/Özen, s. 89; Öz, Borçlar Özel, s. 103.

⁹⁶⁰ Kara, Tüketici, s. 813; Cumalıoğlu, s. 36; Gümüş, s. 118; Barış, s. 169; Kanışlı, Tüketici, s. 1016; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 204.

⁹⁶¹ Zevkliler/Gökyayla, s. 145; Eren/Yücer Aktürk, s. 154; Kalkan, s. 239; Çabri, s. 357; Kara, Tüketici, s. 815; Atamer/Baş, s. 40; Şenocak, s. 36; Kanışlı, Tüketici, s. 1015; Barış, s. 169.

Doktrinde azami tamir süresinin uzun olması eleştirilmiştir⁹⁶². Örneğin, Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği'ne göre buzdolabının azami tamir süresi yirmi iş günüdür. Yirmi iş günü ise yaklaşık yirmi altı güne denk gelmektedir. Tüketicinin yirmi altı gün boyunca buzdolabından mahrum kalması, mağdur olmasına yol açar. Doktrinde yer alan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da azami tamir süresi için, kesin süre verilmesi yerine 99/44 sayılı Direktif'teki⁹⁶³ gibi makul süre verilmesi daha uygundur⁹⁶⁴.

Yargıtay vermiş olduğu bir kararda⁹⁶⁵ “Davacı, satın aldığı mobil telefonun arızalanması sebebiyle 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanununun m.4/2 hükmüne göre malın ücretsiz onarılmasını talep etmiş, onarım yerine satım konusu cins malın misli ile değişimi yoluna gidilmişse de, yerine ikame edilen telefonun da arızalandığı bu şekilde 1 ay içinde 3 sefer misli ile değişim yapıldığı hâlde tüketiciye ayıpsız mislinin teslim edilemediği ve nihayetinde son verilen telefonun da iki aydan fazla süre boyunca serviste kaldığı açık olduğuna göre tüketicinin maldan yararlanamamanın süreklilik arz ettiğinin dolayısıyla alıcının sözleşmeden dönerek bedelin iadesini talep etme hakkını kullanabileceğinin kabulü gerekir.” şeklinde hüküm kurmuştur. Somut olayda, tüketici misli ile değişim haklarını kullanarak 3 defa yeni telefon almış; ancak aldığı son telefonda ayıplı çıkmıştır. Bu defa ayıbın giderilmesi için onarım hakkını kullanmıştır. Buna rağmen iki ay boyunca telefon onarılamamıştır. Tüketici mağduriyetinin giderilmesi için sözleşmeden dönme hakkını kullanmak istemiştir. Yargıtay ise hem tüketiciye üç defa ayıpsız telefon verilememesi hem de

⁹⁶² Atamer/Baş, s. 41; Çabri, s. 357.

⁹⁶³ 99/44 sayılı Direktif m. 3/3: “Öncelikle tüketici, malların onarılmasını satıcıdan talep edebileceği gibi, malların değiştirilmesini de satıcıdan talep edebilir; her iki durumda da bu işlemler ücretsiz olarak gerçekleştirilir; ancak bunun imkânsız veya orantısız olması hâli saklıdır. Bir giderim yolu, alternatif giderim yoluyla karşılaştırıldığında satıcıya makul olmayan maliyetler yüklemesi hâlinde orantısız kabul edilir. Orantısızlığın değerlendirilmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır: -sözleşmeye aykırılık bulunmasaydı malların sahip olacağı değer, -sözleşmeye aykırılığın önemi, -alternatif giderim yolunun, tüketici açısından önemli bir güçlük yaratmadan yerine getirilip getirilemeyeceği. Her türlü onarım veya değiştirme, malların niteliği ve tüketicinin malları edinme amacı dikkate alınarak, makul bir süre içinde ve tüketici açısından önemli bir güçlük yaratmaksızın tamamlanır.”

⁹⁶⁴ Atamer/Baş, s. 41; Barış, s. 172.

⁹⁶⁵ Yargıtay 13. HD, T. 13.05.2019, E. 2016/29257, K. 2019/6087, (<https://www.karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 06.11.2025).

tamir süresinin yirmi iş gününden fazla sürmesi sebebiyle tüketicinin sözleşmeden dönme hakkını kullanması talebini kabul etmiştir.

3. Malın Ayıpsız Misli ile Değiştirilmesini İsteme Hakkı

Tüketici, satın aldığı mal ayıplı ise bu malın ayıpsız misli ile değiştirilmesini talep edebilir⁹⁶⁶. Tüketici aralarında sözleşme ilişkisi bulunan satıcıya bu talebi yöneltebileceği gibi aralarında herhangi bir sözleşme ilişkisi bulunmayan üretici ve ithalatçıya karşı da ayıpsız misli ile değişim hakkını kullanabilir. TKHK m. 11/2 düzenlemesi, sözleşmenin nisbiliği ilkesinin sınırlarını genişleterek maldaki ayıptan üretici ve ithalatçıyı, satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu tutmuştur⁹⁶⁷. Tüketici, misli ile değişim hakkını kullanmak istediği hâlde ilgili hakkın kullanılması sebebiyle satıcı, üretici ve ithalatçıya hiçbir masraf ödemez⁹⁶⁸. Ayıpsız misli ile değişim hakkı ile birlikte tüketicinin tazminat talep etme hakkı da bulunur⁹⁶⁹. TKHK m. 11/2 uyarınca üretici ve ithalatçı, ayıbın malın piyasaya sürülmesinden sonra meydana geldiğini ispatlarsa tüketici ayıpsız misli ile değişim hakkını üretici ve ithalatçıya karşı kullanamaz⁹⁷⁰.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da “*ayıpsız misli ile değişim*” hakkı, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda “*malın ayıpsız benzeri ile değişimi*” şeklinde ifade edilmiştir⁹⁷¹. Tüketici, genellikle seri üretimdeki malları satın alır. Dolayısıyla satış sözleşmesinin konusunu genellikle misli mallar oluşturmaktadır. Misli mallar ise cins borcunun konusunu oluştururlar. Ancak tüketici işlemleri arasında konunun parça borcu olduğu eser sözleşmeleri de bulunmaktadır. Bu hâlde parça borçları için de, eğer imkân var ise, ayıpsız

⁹⁶⁶ Kalkan, s. 241; Çabri, s. 360; Aydoğdu/Kahveci, s. 262; Zevkliler/Özel, s. 180-181; Korkmaz, s. 246; Gümüş, s. 122; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 287; Barış, s. 137; Aslan, s. 195; Kara, Tüketici, s. 795.

⁹⁶⁷ Zevkliler/Gökyayla, s. 146; Çabri, s. 362; Barış, s. 137; Gümüş, s. 122-123; Aslan, s. 195. Ayıpsız misli ile değişim hakkının üretici ve ithalatçıya yöneltilmesine ilişkin karar için bk. “...*Davalı F2 Oto. San. ve Tic. A.Ş. Vekili istinaf dilekçesinde, sözleşmeden dönme kararının muhatabının üretici/ithalatçı firma olan davalı olmadığını, davalı şirket bakımından pasif husumet yokluğu nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerektiğini belirterek hükmü istinaf etmiştir. Dava konusu araç TKHK'nın 8. maddesi uyarınca ayıplı mal niteliğinde olduğundan, davacı tüketici TKHK'nın 11/1-ç maddesi uyarınca dava konusu aracın ayıpsız misli ile değiştirilmesini talebini, aynı Kanun'un 11/2 maddesi uyarınca davalı satıcı yanında üretici veya ithalatçıya karşı da kullanabilir. Dolayısıyla, davacının davasını davalı satıcı yanında üretici olan davalı F2 Oto. San. ve Tic. A.Ş.'ye yöneltmesinde isabetsizlik görülmemiştir...*”, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 3. HD, T. 02.06.2020, E. 2019/1042, K. 2020/620, (<https://www.lexpera.com.tr>, E.T. 07.11.2025).

⁹⁶⁸ Atamer/Baş, s. 41; Çabri, s. 369; Aslan, s. 199; Kara, Tüketici, s. 795.

⁹⁶⁹ Çabri, s. 369; Aslan, s. 198.

⁹⁷⁰ Çabri, s. 371; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 292; Aslan, s. 195.

⁹⁷¹ Yavuz/Acar/Özen, s. 107-108; Zevkliler/Gökyayla, s. 142; Öz, Borçlar Özel, s. 108.

benzeri ile değişim talebi kabul edilebilir olmalıdır. Ancak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da yer alan “*misli*” ifadesi; konusunun parça borcu olduğu eser sözleşmelerinde, misli ile değişim hakkının kullanılamayacağını düşündürmektedir. Buna karşılık doktrinde ayıpsız benzerinin bulunması hâlinde parça borçları için değişim hakkının kullanılabileceğı ileri sürülmüştür⁹⁷².

Bir malın misli ile değiştirilmesi, borcun naklen değil, aynen yerine getirilmesi anlamına gelir. Bu sebeple, aynen ifaya ilişkin hükümler malın misli ile değişiminde de uygulanmalıdır⁹⁷³. İfanın mümkün olmaması veya aşırı güçleşmesi durumunda tüketicinin aynen ifa talebi kabul edilmez. Bu durumda TBK m. 136, “*Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşırsa, borç sona erer. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olup, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybeder. Kanun veya sözleşmeyle borcun ifasından önce doğan hasarın alacaklıya yükletilmiş olduğu durumlar, bu hükmün dışındadır. Borçlu ifanın imkânsızlaştığını alacaklıya gecikmeksizin bildirmez ve zararın artmaması için gerekli önlemleri almazsa, bundan doğan zararları gidermekle yükümlüdür.*” hükmü ile düzenlenen ifa imkânsızlığından söz edilebilir⁹⁷⁴.

Tüketicinin malın misli ile değişimi seçimlik hakkını kullanması hâlinde, elinde olan ayıplı malı ne zaman üretici ve ithalatçıya iade edeceğı 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da açıkça düzenlenmemiştir. Doktrinde yer alan bir görüşe göre malın misli ile değişimi talebinin iletilmesi anında ayıplı malın teslim edileceğinin de bildirmesi yeterli olup; tüketicinin ayıbı bildirim anında üretici ve ithalatçıya teslim etmesi zorunlu deęildir⁹⁷⁵.

⁹⁷² Yavuz/Acar/Özen, s. 107-108; Zevkliler/Gökyayla, s. 142; Çabri, s. 360; Gümüş, s. 121; Aslan, s. 198. Doktrinde aksi görüşe göre bu hak yalnızca misli olan mallarda kullanılabilir. Aydoğdu/Kahveci, s. 263; Kalkan, s. 241-242; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 287; Barış, s. 137; Zevkliler/Özel, s. 180.

⁹⁷³ Yavuz/Acar/Özen, s. 88; Eren/Yücer Aktürk, s. 153.

⁹⁷⁴ Aydoğdu, Tüketici, 181; Zevkliler/Özel, s. 180; Aslan, s. 194; Gümüş, s. 116; Barış, s. 141; Kara, Tüketici, s. 795. İfa imkânsızlığına ilişkin detaylı bilgi için bk. Antalya/Durgun Arslan, s. 519 vd.; Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 245 vd.; Oğuzman/Öz, C. 1, s. 586 vd.

⁹⁷⁵ Çabri, s. 361; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 296; Barış, s. 142.

Yargıtay verdiği bir kararda tüketicinin elinde olan malı, kendisine ayıpsız mal teslim edilene kadar iade etmek zorunda olmadığına kanaat getirmiştir⁹⁷⁶.

Tüketici, satıcıdan model olarak takım hâlinde satılan bir eşya satın almışsa ve ayıp sadece bu takımın bir parçasındaysa üretici ve ithalatçı sadece bu parçayı mı değiştirmeli, yoksa tüm takımın değiştirilmesine mi karar verilmelidir? Yargıtay'ın bu hususta verdiği bir kararda takım hâlinde alınan yatak odasının camını düşmesi sebebiyle tüm takımın misli ile değiştirilebileceğine karar vermiştir⁹⁷⁷. Doktrinde de takım hâlinde alınan mallardan birinin ayıplı olması hâlinde tüm takımın değiştirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür⁹⁷⁸.

a. Ayıplı Malın Misli veya Benzeri Bulunmalı

Tüketici, ayıplı malın ancak ayıpsız benzerinin bulunması hâlinde bu hakkı kullanabilmelidir⁹⁷⁹. Misli borçlarda malın ayıpsız benzerinin bulunması mümkündür. Ancak parça borçlarında malın ayıpsız benzerinin her koşulda temin edilememesi söz konusu olabilir⁹⁸⁰. Bu hâlde ayıplı malın kalite ve özelliklerine en yakın ayıpsız benzerinin tüketiciye

⁹⁷⁶ Yargıtay HGK, T. 01.07.2009, E. 2009/4-246, K. 2009/297, (<https://www.legalbank.net>, 07.11.2025).

⁹⁷⁷ “...Davacı, davalı firmadan 13.03.2013 tarihinde yatak odası takımı, TV ünitesi ve koltuk takımı satın aldığını, ürünlerin karşılığında davalı firmaya 6.850,00-TL ödediğini, ürünlerin Mayıs 2013 tarihinde teslim edildiğini, ürünleri teslim aldıktan 3 ay sonra tekli koltukların kumaşlarının solduğunu, yatak odasının camının düştüğünü, camın takıldığını ancak raflar yerinden oynadığı için sürtünmeden dolayı suntada aşınma olduğunu, TV ünitesinin raf bağlantı yerlerinde açılmalar olduğunu, davalı firmaya yapmış olduğu müracaat sonrasında firma tarafından bilirkişi görevlendirildiğini bilirkişi tarafından hazırlanan raporda kumaşa solma olduğu, yatak odasının raydan çıktığı için zedelendiği, ayna düştüğü için bankoyu zedelediği, ünitenin parçalarının çift kat olduğu için aralarının belli olduğunun belirtildiğini, davalı firmanın ürünlerinin bedelinin iadesine ya da ürünlerin değiştirilmesi talebine cevap vermediğini belirterek, ürünlerin bedelinin aynen iadesi ya da eşyaların değiştirilmesini istemiştir...Davacı, davalıdan satın aldığı ürünlerin ayıplı olduğunu ileri sürerek, ürünlerin bedelinin iadesi ya da ürünlerin değiştirilmesi istemiyle eldeki davayı açmıştır. Mahkemece, yatak odası takımı içinde bulunan gardırobun bedelinin iadesine karar verilmiştir. Gardırobun yanlış montajı nedeni ile sürtünmelerin olduğu ve dolabı deforme ettiği, gardıroptaki sürtünmelerin kötü işçilikten kaynaklandığı yapılan bilirkişi incelemesi sonucu hazırlanan raporlardan anlaşılmaktadır. Dava konusu yatak odası takımının renk ve model olarak bir takım hâlinde satılan ürün olması ve umulan faydanın yanı sıra estetik amaçlı olarak da kullanılması hedeflenen bir mal olduğundan tüketicinin ayıplı eşyanın görüntüsüne katlanmasını beklemek doğru olmadığı gibi ayıplı gardırobun iadesinden sonra elde kalan takımın diğer parçalarının da yatak odası takımının renk ve model uyumunun ve estetik görüntüsünün bozulması sebebiyle iadesi ile ödenen bedelin tahsiline karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir.”, Yargıtay 13. HD, T. 13.11.2017, E. 2015/32475, K. 2017/11009, (<https://www.kazanci.com>, E.T. 07.11.2025).

⁹⁷⁸ Çabri, s. 361.

⁹⁷⁹ Gümüş, s. 121; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 289; Aslan, s. 197.

⁹⁸⁰ Parça borçlarında ayıpsız benzeri ile değişim olabileceğine ilişkin detaylı açıklamalar için bk. Çabri, s. 360; Gümüş, s. 122; Tuğçem Seçer/Mehmet Alper Nacar, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da Düzenlenen Misli ile Değişim Seçimlik Hakkının Niteliği ve İcrası”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 33, S. 2, (2025), s. 1622. Aksi görüş için bk. Kalkan, s. 241; Zevkliler/Özel, s. 181; Özel, Tüketici,

verilmesi, seçimlik haktan doğan sorumluluğu sona erdirebilir⁹⁸¹. Eğer tüketicinin satın almış olduğu maldan daha iyi bir mal, ayıpsız benzeri olarak tüketiciye verilmişse; tüketici, dürüstlük kuralı çerçevesinde söz konusu malı kabul etmelidir. Ancak daha kötü kalite bir mal teslim edildiyse tüketicinin kötü kalite malı kabul etme zorunluluğu bulunmamaktadır⁹⁸².

Kimi durumlarda ise malın misli ile değiştirilmesi hiçbir şekilde mümkün olmayabilir. Örneğin, sanatçısı vefat etmiş ve dünyada bir tane bulunan tablonun ayıplı olarak teslimi, özel bir kumaşla dikilmiş elbisenin misli ile değişimi mümkün değildir. Bu hâllerde tüketici ayıpsız misli ile değişim seçimlik hakkını kullanamaz⁹⁸³.

Uygulamada sıklıkla otomobillerin ayıpsız misli ile değişimi talebi ile karşılaşılmaktadır. Örneğin, bir tüketici, 2020 model bir otomobil satın almış; ancak otomobilin gizli ayıplı olduğu dört yıl sonra ortaya çıkmıştır. Tüketici ayıbın giderilmesi için ayıpsız misli ile değişim seçimlik hakkını kullanmak istediği takdirde; ayıpsız 2020 model sıfır bir aracın piyasada bulunması mümkün olmayabilir⁹⁸⁴. Bu sebeple otomobil için ayıpsız misli ile değişim hakkının kullanılmasının imkânsız olduğu söylenebilir mi? Yargıtay kararlarında tüketicinin ayıpsız misli ile değişim hakkının kabul edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda değişim talebinin ifası 2004 sayılı İcra İflas Kanunu⁹⁸⁵ m. 24/4'e göre çözülmektedir⁹⁸⁶. 2004 sayılı İcra İflas Kanunu m. 24/4'e göre ise tüketicinin elinde bulunan aracın özellikleri temel alınarak, ilgili aracın mevcut olsaydı, sıfır kilometre rayiç bedelinin ne olacağı tespit edilerek sorun aşılabilir⁹⁸⁷. Ancak uygulamada, 2020 model otomobilin ikinci el piyasa değeri veya dava

s. 132. Doktrinde yer alan bir görüş, parça borçlarında misli ile değişim yapılabilmesinin yalnızca satıcı ve alıcının anlaşması hâlinde mümkün olduğunu savunmuştur. Eren/Yücer Aktürk, s. 152.

⁹⁸¹ Eren/Yücer Aktürk, s. 152; Yavuz/Acar/Özen, s. 85-86; Seçer/Nacar, s. 1623; Çabri, s. 363; Gümüş, s. 122; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 289; Barış, s. 138.

⁹⁸² Çabri, s. 363; Gümüş, s. 122; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 290.

⁹⁸³ Zevkliler/Özel, s. 180; Barış, s. 138.

⁹⁸⁴ Benzer örnek için bk. Çabri, s. 364; Aydoğdu, Tüketici, s. 174.

⁹⁸⁵ RG. T. 19.06.1932 S. 2128.

⁹⁸⁶ 2004 sayılı İcra İflas Kanunu m. 24/4: “Yedinde bulunmazsa ilamda yazılı değeri alınır. Vermezse ayrıca icra emri tebliğine hacet kalmaksızın haciz yoluyla tahsil olunur. Taşınır malın değeri, ilamda yazılı olmadığı veya ihtilaflı bulunduğu takdirde, icra memuru tarafından haczin yapıldığı tarihteki rayice göre takdir olunur.”

⁹⁸⁷ “Yerel Mahkeme; ‘Aracın ayıplı olduğu yönündeki karar Yargıtay 4. Hukuk Dairesi’nin incelemesi sırasında yerinde görülmüştür. Davacı vekili 25.6.2002 tarihli oturumda ve bozma ilamının görüşüldüğü 28.12.2004 tarihli oturumda tercih talebini değişim yönünde olduğunu ifade etmiştir. Yasa ve yönetmelik gereği tüketicinin bu tercihinin göre hüküm verilmesi zorunludur. Aksi hâlde davanın açılması ve karar aşamasına kadar malın modelinin geçmiş olması muhtemeldir ve bu durumda malın değiştirilmesinin zorluk yaratacağından bahisle değiştirme talebi reddedildiği takdirde yasadaki ‘değiştirme’ yönündeki kural uygulanamaz hale gelir.

konusu ayıplı aracın mevcut değeri tespit edilmekte; bu durum ise tüketicinin mağduriyetine yol açmaktadır. Doktrindeki bir görüşe göre; tespit yapılırken otomobilin ikinci el değeri değil, o günün şartlarında aynı özelliklerde sıfır kilometre bir araç olsaydı sahip olacağı değer hesaplanmalıdır. Ayrıca, değişim kapsamında belirlenen bu bedelin, tüketicinin ödediği fatura bedelinden düşük olmamasına dikkat edilmelidir⁹⁸⁸. Doktrindeki bir diğer görüşe göre ise İcra İflas Kanunu m. 24/4 gereğince hesaplanan bedel ile yeni model aracın bedeli arasındaki farkın tüketici tarafından ödenmesinin kabulü hâlinde yeni model aracın tüketiciye verilmesi de söz konusu olabilir⁹⁸⁹. Aksi görüş ise tüketiciden fiyat farkı istenmeden yeni model aracın tüketiciye verilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bu görüş uyarınca satıcı, satış bedelinin faizinden yararlanmakta iken, tüketici maldan beklediği faydayı sağlayamamaktadır. Yargıtay'ın İcra İflas Kanunu m. 24/4 kapsamında sunduğu çözüm ise tüketici ile satıcı arasındaki menfaat dengesinin sağlamamaktadır. Adil olan ise tüketicinin yeni model olan mala kavuşmasının sağlanmasıdır⁹⁹⁰.

Unutulmamalıdır ki; çağın gelişen teknolojisi değişim sürecini çok hızlı yaşamakta ve 1. gün piyasaya çıkan bir mal rekabet ortamındaki üretici tarafından 2. gün revize edilmiş (geliştirilip, değiştirilmiş) olarak piyasaya sürülebilmektedir. Hızla değişen rekabet ortamındaki bu koşullar göz önünde tutulmalı ve bu durumun tüketiciyi koruyan yasaların uygulanmasına engel teşkil etmesine izin verilmemelidir. Kaldı ki, öngörülen malın bulunamaması hâlinde İİK.nun 24. maddesinin uygulanma imkânı vardır. İİK.nun 24/4. maddesinde yedinde bulunmazsa ilamda yazılı değeri alınır. Menkul malın değeri ilamda yazılı olmadığı veya ihtilaflı bulunduğu takdirde İcra Müdürü tarafından haczin yapıldığı tarihteki (17.7.2003 tarihli İİK.daki değişiklik) rayice göre takdir olunur' denilmektedir. Dava konusu olan 1997 model Porche araç infaz sırasında temin edilemez ise İİK.nun 24. maddesine göre işlem yapılması mümkündür. Bu nedenle kararın infazının güçlük yaratmasından söz edilemez. Bu bilgiler ışığında; dava konusu olan araç infaz sırasında bulunmasa da İİK.nun 24/4. maddesinin uygulama imkânı vardır. O hâlde kararın infazının güçlüğünden bahsedilemez. Tüketicinin talebine saygı gösterilmeli ve yasanın tüketiciye tanıdığı seçimlik hakların kullanılmasına engel olunmamalıdır. Bu nedenle dava konusu olan aracın yenisi ile değiştirilmesine karar vermek gerekmiştir. Dava konusu olan araç; 20.6.1997 tarihinde satın alınmıştır. Bozma ilamında, davacının aracı kullanmakta edindiği yararın da gözetilmesi gerektiği belirtilmektedir: 4822 sayılı Yasa ile değişik 4077 sayılı Yasada kullanım bedelinin düşüleceğine dair herhangi bir hüküm yoktur. Kaldı ki aracı satın alan kişi de bu araç nedeniyle bedel ödemiştir, davacı aracı kullanmış, karşı taraf da ödenen bedeli kullanmıştır. Bu nedenlerle aracın kullanım bedelinin mahsubu yasanın özü ve ruhuna aykırı olur." Gereğesiyle önceki kararında direnerek davanın kabulü ile dava konusu olan 1997 model Porche marka 911 turbo tipindeki aracın aynı model ve nitelikte "0" km. yeni bir araç ile değiştirilmesine, davacıda bulunan aracın davalı tarafından geri alınmasına karar vermiştir.", Yargıtay HGK, T. 22.06.2005, E. 2005/4-309, K. 2005/391, (<https://www.turkhukusitesi.com>, E.T. 07.11.2025).

⁹⁸⁸ Çabri, s. 365; Kara, Tüketici, s. 799.

⁹⁸⁹ Çabri, s. 365.

⁹⁹⁰ Atamer/Baş, s. 43-44. Aydoğdu'ya tüketicinin ödediği satış bedeli, karar tarihine kadar işleyecek faiz eklenerek hesaplanmalıdır. Eğer bu tutar yeni otomobilin bedelini karşılıyorsa, tüketiciye doğrudan yeni model otomobil verilmelidir. Ancak bu tutarın yeni otomobilin bedelini karşılamaması durumunda, tüketicinin aradaki fiyat farkını ödeyip ödemeyeceği hususu tartışmalıdır. Yazar, tüketici fiyat farkı talep edilmeksizin tüketiciye yeni model otomobilin verilebileceğini de savunmaktadır. Aydoğdu, Milli Şerh, s. 290.

Günümüz ekonomik koşullarında döviz ve enflasyonun sürekli olarak artması tüketici aleyhine olabilir. Tüketici eğer sözleşmeden dönme hakkını veya bedelde indirim hakkını kullanmak isterse eski sözleşme bedeli üzerinden değerlendirmeler yapılır. Oysa ülkemizde altı ay gibi bir sürede bile malın değeri yarısı kadar artabilmektedir. Ayrıca malın değeri yüksek ise %10 bile değer artışı olsa tüketici o malın bir benzerini satın alamayabilir. Bu hâlde tüketicinin sözleşmeden dönme hakkını kullanması, özellikle satıcının ekonomik durumu iyi olmadığı hâllerde, tüketicinin mağduriyetine yol açabilir. *Kanaatimizce*, malın misli ile değişim hakkının kabul edilmesi hâlinde, tüketiciye yeni model otomobilin verilmesi gerekir. Nitekim tüketici, ayıplı malı çoğu zaman satıcıya, üreticiye veya ithalatçıya iade etmekte; iade etmemiş olsa dahi yargılama süreci boyunca satın aldığı maldan beklediği faydayı elde edememektedir. Buna karşılık satıcı, üretici ve ithalatçı, bu süreçte tüketicinin ödediği bedelden yararlanmaya devam etmektedir. Bu nedenle, taraflar arasındaki menfaat dengesinin korunması ve tüketicinin korunması ilkesinin gereği olarak, tüketici lehine olan çözümün, ayıplı otomobilin yeni model otomobil ile değiştirilmesi olduğu kanaatindeyiz.

b. Ayıpsız Misli ile Değişim Talebi Beklenebilir Olmalı

Malın misli ile değişim hakkı yalnızca; satıcı, üretici ve ithalatçının bu hakkı yerine getirme “*imkânı varsa*” tüketici tarafından kullanılabilir. Eğer malın ayıpsız misli ile değişimi üretici ve ithalatçı için orantısız güçlük yaratacaksa tüketici bu hakkı kullanamaz⁹⁹¹. Orantısız güçlük ise malın ayıpsız değeri, tüketicinin diğer seçimlik hakları kullanmasının imkânlı olması ve ayıbın önemi ile belirlenir⁹⁹². Ayıpsız misli ile değişim hakkı kapsamında orantısız güçlük ile ifade edilmek istenen durumlar; malın mislinin olmaması, satıcı için malın mislinin getirilmesinin masraflı olması veya güçlük arz etmesidir⁹⁹³. Örneğin, üretici, ithalatçı ve satıcı

⁹⁹¹ Çabri, s. 365; Seçer/Nacar, s. 1625; Gümüş, s. 121; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 287; Aslan, s. 197; Kara, Tüketici, s. 795.

⁹⁹² Orantısız güçlük hakkında detaylı bilgi için bk. İkinci Bölüm/II/B/2/b/bb.

⁹⁹³ Aslan, s. 197; Kara, Tüketici, s. 796; Çabri, s. 365; Seçer/Nacar, s. 1625; Gümüş, s. 121; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 287; Aslan, s. 197. “Kabule göre de; malın ayıpsız değeri, ayıbın önemi ve diğer seçimlik haklara başvurma davacı-tüketici açısından sorun teşkil edip etmeyeceği hususları dikkate alınarak; tespit edilen ayıp nedeniyle aracın ayıpsız misli ile değişimine hükmedilmesinin TMK’nın 2 nci maddesindeki iyi niyet kuralları ile bağdaşıp bağdaşmayacağı ile taraflar arasındaki menfaatler dengesini ihlal edici ve hakkaniyet ilkesine aykırı olup olmayacağı hususlarının karar yerinde değerlendirilip tartışılmaması yerinde değildir.”, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 3. HD, T. 16.09.2022, E. 2021/2517, K. 2022/2050, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 07.11.2025).

malın stokta bulunmaması sebebiyle misli ile değişim hakkının orantısız güçlük doğurduğunu iddia ederek bu hakkı yerine getirmekten kaçamaz⁹⁹⁴.

c. Ayıpsız Misli ile Değişim Talebi Dürüstlük Kuralına Uygun Olmalı

Tüketici, malın çok fazla masraf gerektirmeden onarılması hâlinde bile misli ile değişimi hakkını kullanmak isteyebilir. Ancak bu hak dürüstlük kuralına aykırı olarak kullanılamaz⁹⁹⁵. Dürüstlük kuralı, bir kişinin yükümlülükleri ve sorumluluklarını yerine getirirken benzer ortam ve şartlarda; ortalama bir insanın zekâsına sahip, doğru, mantıklı, dürüst bir kişinin tutum ve davranışları içerisinde hareket etme zorunluluğudur⁹⁹⁶. Bu kapsamda bir kişi dürüstlük kuralı gereğince hakkını kötüye kullanmamalıdır. Hakkın kötüye kullanılması ise bir kişinin sahip olduğu hakları amacına uygun olarak kullanmamasıdır⁹⁹⁷. Bu hâlde kişi kendi menfaatine olmasa bile başkalarına zarar verir veya zarar verme tehlikesi yaratır⁹⁹⁸. Örneğin, otomobilin farının bozuk olması hâlinde tamiri oldukça zahmetsiz ve masrafsız olmasına rağmen tüketicinin 2 milyon değerindeki aracın yenisi ile değiştirilmesini talep etmesi dürüstlük kuralına aykırıdır. Tüketici bu hâlde sahip olduğu seçimlik hakkı kötüye kullanmaktadır. Yargıtay da pek çok kararında basit tamir ile giderilebilecek ayıplarda, tüketicinin malın misli ile değişimi seçimlik hakkını kullanmasını dürüstlük kuralına aykırı bulmuştur⁹⁹⁹. Buna karşılık

⁹⁹⁴ Seçer/Nacar, s. 1625.

⁹⁹⁵ Çabri, s. 367; Seçer/Nacar, s. 1623.

⁹⁹⁶ Dürüstlük kuralı hakkında detaylı bilgi için bk. Dural/Sarı, s. 203; Ünlütepe, Medeni Hukuk, s. 397; Antalya/Topuz, Medeni Hukuk, s. 479; Akıntürk/Ateş, s. 92; Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, s. 162; Hatemi, Medeni, s. 193.

⁹⁹⁷ Dural/Sarı, s. 203; Ünlütepe, Medeni Hukuk, s. 431; Antalya/Topuz, Medeni Hukuk, s. 52; Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, s. 180; Hatemi, Medeni, s. 197.

⁹⁹⁸ Hakkın kötüye kullanılması hakkında detaylı bilgi için bk. Dural/Sarı, s. 203; Ünlütepe, Medeni Hukuk, s. 431; Antalya/Topuz, Medeni Hukuk, s. 52; Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, s. 180; Hatemi, Medeni, s. 197.

⁹⁹⁹ Benzer yönde kararlar için bk. “Davaya konu aracın sol arka kapı menteşesinde ve menteşe vidasında çizikler ve rötüş boyalarının bulunması ve bilirkişi raporuna göre bunun düzeltilmesi için gereken bedelin 100 TL olması, davaya konu araçta bulunan çiziklerin konumu, yeri, büyüklüğü, aracın kullanılmasına ve değerine etkileri, giderilmesi için gereken bedel nazara alındığında, aracın ayıpsız misli ile değiştirilmesini ve yahut sözleşmeden dönme gerektirir boyutta bulunmadığı kanaatine varılıp iyi niyet kuralları göz önünde bulundurulduğundan bahisle davanın reddine karar verilmiş ise de davacının istinaf ve temyiz dilekçelerinde ayıp oranında indirim de talep ettiği nazara alındığında mahkemece, aracın sol arka kapı menteşesinde ve menteşe vidasında yer alan çizikler ve rötüş boyalarının bulunmasına ilişkin ayıbın giderim ve var ise araç değeri üzerinde oluşturacağı değer düşüklüğüne ilişkin ayıp nedeniyle seçimlik haklardan, bedel indirim uygulanmasının uygun olacağı değerlendirilerek sonucuna göre hüküm tesisi gerekirken yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir.”; Yargıtay 3. HD, T. 13.04.2021, E. 2020/5715, K. 2021/4014, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 07.06.2025). “Mahkemece, bu bilirkişi raporu esas alınarak hüküm kurulmuş ise de binlerce farklı mekanik ve dijital parçanın bir araya getirilmesi suretiyle üretilen dava konusu ürünün tamiri mümkün bir parçasında oluşan giderilebilir bir arızanın dava konusu

birden fazla kez, az masraf gerektiren onarım yapılmasına rağmen maldaki ayıp giderilememişse tüketicinin ayıpsız misli ile değişim hakkını kullanması dürüstlük kuralına uygundur¹⁰⁰⁰.

d. Ayıpsız Misli ile Değişim Hakkının Süresi

Satıcı, üretici ve ithalatçı malın misli ile değişim talebinin kendisine iletilmesinden itibaren otuz iş günü, konut ve tatil amaçlı taşınmazlar için altmış iş günü içerisinde ayıpsız malı tüketiciye teslim etmelidir. Malın ayıpsız mislinin süresi içerisinde verilmemesi hâlinde tüketicinin diğer seçimlik haklarını kullanması mümkündür¹⁰⁰¹. Doktrinde cep telefonu, bilgisayar gibi ürünlerin misli ile değişimi için otuz iş günü belirlenmesi eleştirilmiştir¹⁰⁰².

Bu hususta değerlendirmemiz gereken bir diğer konu ise TBK m. 227/3'tür¹⁰⁰³. Bu hükme göre satıcı, alıcıya malın ayıpsız mislini derhal verip alıcının malın ayıplı olması

aracın ayıpsız misli ile değişimini gerektirip gerektirmediği hususunda yanılğıya düşülmüştür. 6502 sayılı yasanın 11/1. maddesinde, malın ayıplı olması durumunda tüketicinin seçimlik hakları düzenlenmiştir. Bu seçimlik haklarda tüketici; bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici seçimlik haklarından herhangi birisini kullanabilecektir. Ne var ki tüketici bu hakkını kullanırken objektif iyiniyet kuralları içerisinde hareket etmek zorundadır. 6502 sayılı yasa 11/3. maddesinde "Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesinin satıcı için orantısız güçlükleri beraberinde getirecek olması hâlinde tüketici, sözleşmeden dönme veya ayıp oranında bedelden indirim haklarından birini kullanabilir. Orantısızlığın tayininde malın ayıpsız değeri, ayıbın önemi ve diğer seçimlik haklara başvurma tüketicisi açısından sorun teşkil edip etmeyeceği gibi hususlar dikkate alınır." düzenlemesi mevcuttur. Görüleceği üzere yasa koyucu, 11. maddenin birinci fıkrası ile tüketicinin seçimlik haklarını sıralama yoluyla düzenlemiş, bu seçimlik haklardan "ücretsiz onarım" ve "malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi" seçimlik haklarının kullanılması hâlinde karşı taraf için hakkaniyete aykırı olarak orantısız güçlüklerin ortaya çıkması hâlini ise tüketici inisiyatifinde olan seçim hakkının bir istisnası olarak aynı maddenin üçüncü fıkrasında hüküm altına almıştır. Bu açıklamalar ışığında somut olayda, hükme esas alınan bilirkişi incelemesinde, dava konusu araçta ortaya çıkan arızaların kapı fitilleri dışındakilerin yetkili servis tarafından gerçekleştirilen onarımlar ile giderilmiş olduğunu bildirilmiştir. Hal böyle olunca mahkemece, davacının seçimlik haklarından misli ile değişim hakkını kullanmasının TMK'nın 2. ve 6502 sayılı yasa 11/3. maddeleri uyarınca hakkaniyete ve taraflar arasındaki hak ve menfaatler dengesine aykırı olacağından, aracın kapı fitillerine ilişkin ayıbın giderim ve var ise araç değeri üzerinde oluşturacağı değer düşüklüğü Bilirkişi marifetiyle tespit edilerek bu ayıp nedeniyle seçimlik hakkından bedel indirim uygulanmasının uygun olacağı değerlendirilerek sonucuna göre hüküm tesisi gerekirken yazılı şekilde ayıpsız misli ile değişimine karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir." Yargıtay 3. HD, T. 22.09.2020, E. 2020/4254, K. 2020/4590, (https://www.corpus.com.tr, E.T. 07.06.2025).

¹⁰⁰⁰ Çabri, s. 367.

¹⁰⁰¹ Çabri, s. 368; Gümüş, s. 123; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 293; Barış, s. 141; Aslan, s. 197; Kara, Tüketici, s. 797.

¹⁰⁰² Çabri, s. 368; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 294.

¹⁰⁰³ TBK m. 227/3: "Satıcı, alıcıya aynı malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve uğradığı zararın tamamını gidererek seçimlik haklarını kullanmasını önleyebilir."

sebebiyle doğan zararını karşılarsa seçimlik hakların kullanılmasına engel olabilir¹⁰⁰⁴. Doktrinde yer alan ve bizim de katıldığımız bir görüşe göre 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun ilgili maddesi tüketicilere de uygulanmalıdır. Bu kapsamda üretici ile ithalatçının malın ayıpsız mislini vermesi ve tüketicinin uğramış olduğu zararı derhal karşılaması hâlinde tüketici diğer seçimlik haklarını kullanamamalıdır¹⁰⁰⁵.

4. Üretici ve İthalatçının Tazminat Sorumluluğu

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 11/6, “*Seçimlik hakların kullanılması nedeniyle ortaya çıkan tüm masraflar, tüketicinin seçtiği hakkı yerine getiren tarafça karşılanır. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca tazminat da talep edebilir.*” hükmü ile tüketicinin ayıptan doğan seçimlik haklarının yanı sıra tazminat isteme hakkı da düzenlenmiştir¹⁰⁰⁶.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da ayıptan doğan sorumluluk kapsamında tazminat hakkı detaylıca düzenlenmemiş olduğundan tüketici, TKHK m.

¹⁰⁰⁴ Eren/Aktürk, s. 133; Yavuz/Acar/Özen, s. 89; Öz, Borçlar Özel, s. 104.

¹⁰⁰⁵ Gümüş, s. 122; Çabri, s. 370.

¹⁰⁰⁶ Zevkliler/Gökyayla, s. 148; Havutçu, Tüketici, s. 104; Aydoğdu/Kahveci, s. 267; Kalkan, s. 252; Çabri, s. 371; Korkmaz, s. 247; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 344; aynı yazarın, Şerh, s. 384; Barış, s. 203; Gümüş, s. 104; Kara, Tüketici, s. 816; Aslan, s. 209; Zevkliler/Özel, s. 182; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 301; Özel, Tüketici, s. 140. “*Dava, dizel motorlu araca yanlış yakıt ikmal edilmesinden kaynaklanan maddi manevi tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece, davanın kısmen kabulü ile davacının davalı ... Tic.A.Ş aleyhine açılan davanın kısmen kabulü ile 5.618,24-TL' nin dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı ... Tic.A.Ş.'den alınarak davacıya verilmesine, fazlaya ilişkin talebin ve manevi tazminat talebinin ve kararının Türkiye çapında yayınlanan gazetede tam sayfa ilan hâlinde yayınlanması talebinin reddine, diğer davalıların oluşan zarardan diğer davalıların sorumlu tutulamayacağı gerekçesiyle de davalılardan ...ile davalı The ... of Turkey Ltd. Şti. aleyhine açılan davanın reddine karar verilmiştir. Davalılardan ... Petrol Anonim Şirketi ve The ... of Turkey Limited Şirketi, davalı ... Anonim Şirketi'nin bayileri olduğunu, bayinin şirketlerinden bağımsız ve ayrı bir tüzel kişiliği bulunduğunu, bayilerin işletilmesinden doğan her türlü hak, yetki ve sorumluluğun bayiye ait olduğunu, kendilerinin bir sorumluluğu olmadığını savunmuştur. Davacının akaryakıt satın aldığı, dizel motorlu araca benzin konulduğu akaryakıt istasyonunun ... Bayii olarak hizmet verdiği tarafların da kabulündedir. Keza 6502 sayılı kanunun ayıplı mal nedeniyle tüketicinin seçimlik haklarının düzenlendiği 11. maddesinde “Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları üretici veya ithalatçıya karşı da kullanılabilir. Bu fıkradaki hakların yerine getirilmesi konusunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur.” şeklinde düzenlemenin yer aldığı gön önünde bulundurulduğunda davalılar ... Petrol Anonim Şirketi ve The ... of Turkey Limited Şirketinin de sorumlu olduğu anlaşılmaktadır. Mahkemece, kabul edilen maddi tazminattan bu davalıların da sorumlu tutulması gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir”, Yargıtay 13. HD, T. 07.03.2019, E. 2016/27699, K. 2019/2997, (https://www.corpus.com.tr, E.T. 30.10.2025).*

83/1’de¹⁰⁰⁷ yapılan atıf ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri gereğince, satıcı, üretici ve ithalatçıdan tazminat talep edebilir¹⁰⁰⁸. Madde metnin lafzından tüketicinin yalnızca seçimlik haklar ile birlikte tazminat talep edebileceği anlaşılmaktadır. Doktrinde yer alan bir görüş, tüketicinin seçimlik hakları talep etmeden tazminat talebinde bulunabileceğini ileri sürmüştür¹⁰⁰⁹. Bu görüş uyarınca, alıcı olan tüketici, TBK m. 227/2¹⁰¹⁰ gereği seçimlik haklarını istemeden tazminat talebinde bulunabilir¹⁰¹¹. Ancak genel hükümlerde öngörülen muayene ve ihbar külfetinin yerine getirilmesi tüketiciden beklenmez¹⁰¹². Tüketici seçimlik haklarını kullanmadan tazminat talep ediyorsa bu talep yalnızca TBK m. 112’de¹⁰¹³ yer alan sözleşmeye aykırılık uyarınca istenebilir¹⁰¹⁴. Ancak tüketici TBK m. 112 gereğince tazminat talep edecekse; malın ayıbı sebebiyle bir zararın meydana gelmesi ve satıcının malın ayıplı olduğunu bilmesi diğer bir ifadeyle kusurlu olması gereklidir¹⁰¹⁵.

Sözleşmeye aykırılık sebebiyle tüketicinin satıcıdan tazminat talep edebilmesi mümkündür; fakat üretici ve ithalatçıdan tazminat talep edebilmesi mümkün müdür? Doktrinde yer alan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, tüketicinin seçimlik haklarını talep etmeden üretici ve ithalatçıdan sözleşmeye aykırılık sebebiyle tazminat talep etmesi mümkün değildir. Bu görüş uyarınca, sözleşmeye aykırılık, sözleşmenin tarafı olmayan üretici ve ithalatçı

¹⁰⁰⁷ TKHK m. 83/1: “*Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümler uygulanır.*”

¹⁰⁰⁸ Öz, Borçlar Özel, s. 108; Yavuz/Acar/Özen, s. 110; Barış, s. 205; Gümüş, s. 104; Aslan, s. 210; Korkmaz, s. 248; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 307; Özel, Tüketici, s. 140; Kanişlı, Tüketici, s. 1018.

¹⁰⁰⁹ Yavuz/Acar/Özen, s. 110; Zevkliler/Gökyayla, s. 147; Çabri, s. 372; Atamer/Baş, s. 51; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 385; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 306; Havutçu, Tüketici, s. 109.

¹⁰¹⁰ TBK m. 227/2: “*Alıcının genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır.*”

¹⁰¹¹ Zevkliler/Gökyayla, s. 147; Barış, s. 210; Çabri, s. 372; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 306-307.

¹⁰¹² Aydoğdu, Milli Şerh, s. 307; Barış, s. 211.

¹⁰¹³ TBK m. 112: “*Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.*”

¹⁰¹⁴ Gümüş, s. 104; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 307; aynı yazarın, Tüketici, s. 176; Çabri, s. 372; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 344; Barış, s. 211; Zevkliler/Özel, s. 186; Atamer/Baş, s. 51; Aydoğdu/Kahveci, s. 273; İnceoğlu, Ayıp, s. 184.

¹⁰¹⁵ Çabri, s. 372; Atamer/Baş, s. 51; Aydoğdu/Kahveci, s. 273; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 344; Zevkliler/Özel, s. 186; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 308.

tarafından gerçekleştirilemez. Dolayısıyla tüketici, seçimlik haklarını kullanmadan tazminat talep ederse; bu talebini üretici ve ithalatçıya karşı kullanamaz¹⁰¹⁶.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 229, “*Ödemiş olduğu satış bedelinin, faiziyle birlikte geri verilmesi, satılanın tamamen zaptında olduğu gibi, yargılama giderleri ile satılan için yapmış olduğu giderlerin ödenmesi, ayıplı maldan doğan doğrudan zararının giderilmesi ve satıcı, kendisine hiçbir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alıcının diğer zararlarını da gidermekle yükümlüdür.*” hükmü uyarınca tüketici, sözleşmeden dönme seçimlik hakkını kullanıyorsa, doğrudan zarar ve dolaylı zararlarını satıcıdan talep edebilir¹⁰¹⁷. Doğrudan zararlar, ayıp sebebiyle tüketicinin malvarlığındaki eksilmelerdir¹⁰¹⁸. Doğrudan zararların tazmininde satıcının kusurlu olması aranmaz¹⁰¹⁹. Dolaylı zararlar ise tüketicinin malvarlığında meydana gelen ve doğrudan zararlar dışında kalan eksilmelerdir¹⁰²⁰. Dolaylı zararların istenebilmesi için satıcı kusurlu olmalıdır¹⁰²¹. Doğrudan ve dolaylı zararın ayrımında ise

¹⁰¹⁶ Zevkliler/Özel, s. 186, s. 199; Havutçu, Tüketici, s. 106; Kanışlı, Tüketici, s. 1019. Aksi görüşe göre ise tüketici, seçimlik haklar kullanmadan tazminat talep ederse, seçimlik haklardan satıcı ile birlikte üretici ve ithalatçının da sorumluluğu söz konusu olur. Barış, s. 212; Korkmaz, s. 255.

¹⁰¹⁷ Zevkliler/Gökyayla, s. 147; Eren/Yücer Aktürk, s. 143; Öz, Borçlar Özel, s. 108; Yavuz/Acar/Özen, s. 101; İnceoğlu, Ayıp, s. 184-185; Kalkan, s. 254; Çabri, s. 371; Barış, s. 206; Aslan, s. 210; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 303; aynı yazarın, Tüketici, s. 179; Korkmaz, s. 248; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 385; Zevkliler/Özel, s. 184; Havutçu, Tüketici, s. 105.

¹⁰¹⁸ Eren/Yücer Aktürk, s. 143; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 346. Doğrudan zararlara ilişkin detaylı bilgi için bk. Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 163; Antalya/Görgeç, s. 209 vd.; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 46 vd.; Eren, s. 606 vd.

¹⁰¹⁹ Zevkliler/Gökyayla, s. 147; Eren/Yücer Aktürk, s. 143; Öz, Borçlar Özel, s. 108; Yavuz/Acar/Özen, s. 101; Kalkan, s. 223; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 348; Barış, s. 206; Aslan, s. 210; Zevkliler/Özel, s. 184; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 303; Havutçu, Tüketici, s. 105.

¹⁰²⁰ Eren/Yücer Aktürk, s. 148; Yavuz/Acar/Özen, s. 101; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 350. Dolaylı zararlar hakkında detaylı bilgi için bk. Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 163; Antalya/Görgeç, s. 208 vd.; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 46 vd.; Eren, s. 606 vd.

¹⁰²¹ Zevkliler/Gökyayla, s. 147; Eren/Yücer Aktürk, s. 148; Öz, Borçlar Özel, s. 108; Havutçu, Tüketici, s. 105; Yavuz/Acar/Özen, s. 102; Zevkliler/Özel, s. 185; Aslan, s. 210; Barış, s. 204. Yazar, tüketicinin dolaylı zararlarda satıcının kusurunu ispatlamasına gerek olmadığını, bunun karine olarak kabul edildiğini ve satıcının kusursuz olduğunu ispatlaması gerektiğini ileri sürmüştür. Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 350. Aynı yönde görüş için bk. Aydoğdu, Milli Şerh, s. 304. “4077 sayılı Kanunun 4/2. maddesi ayıplı malın neden olduğu zarardan satıcıyı sorumlu tutmuştur. Aynı Yasanın 30. maddesi bu kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümlerin uygulanacağını öngörmüştür. BK.nun 202 maddesi yollamasıyla BK.nun 205. maddesinin 2. fıkrası; “Satıcı, bunlardan maada alıcıya ayıplı mal teslim etmesinden doğrudan doğruya tevelli etmiş olan zararı da ayrıca tazmin etmeye mecburdur.”, 3. fıkrası “Satıcı kendisine hiçbir kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe, alıcının diğer her türlü zararlarını tazmin etmeye mecburdur” düzenlemesini getirmiştir. Bu yasal düzenleme doğrultusunda davalı hiçbir kusuru olmadığını kanıtlamadıkça oluşan davacı zararından sorumludur. Davalılar, toplanan delillerle kusurlu olmadıklarını kanıtlayamadıklarından tüketicinin ihtiyacını karşılayamadıkları için araç kiralamak zorunda kalmasından doğan zararı da karşılamakla yükümlüdür. (Tüketicinin Korunması Hukuku Prof. Aydın Zevkliler - Arş. Görevlisi Murat Aydoğdu 2004 Baskı sayfa 133). Bu bağlamda davacı aracın ayıplı olması ve kullanamaması nedeniyle uğradığı zararı isteyebilir. Mahkemece, öncelikle davacıdan araç yoksunluğu nedeniyle yapmak

nedensellik bağıının yoğunluğu dikkate alınır. Bu kapsamda zararın meydana gelmesi ile ayıp arasındaki nedensellik bağı güçlü ise doğrudan zarar; zayıf ise dolaylı zarar söz konusu olur¹⁰²².

Tüketici, sözleşmeden dönme seçimlik hakkını yalnızca satıcıya yöneltebilir. Bu sebeple TBK m. 229 gereği tazminat talebinin üretici ve ithalatçıya yöneltilebilmesi mümkün değildir. Bunun sebebi ise tüketici ile üretici veya ithalatçı arasında sözleşmeden kaynaklanan bir ilişkinin bulunmamasıdır¹⁰²³. Doktrinde, sözleşmeden dönme hakkı kapsamında sözleşme bedelini tahsil etmeyen üretici ve ithalatçıdan bu bedelin geri talep edilmesi adil olarak görülmemiştir¹⁰²⁴. Ancak üretici ve ithalatçının satıcı sıfatını da haiz olması hâlinde tüketici sözleşmeden dönme hakkını bu kişilere yöneltebilecektir¹⁰²⁵.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 227/2, “*Alıcının genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır.*” hükmü gereğince alıcı; ücretsiz onarım, sözleşme bedelinde indirim ve ayıpsız misli ile değişim hakları ile birlikte TBK m. 112 gereğince tazminat isteme hakkına sahiptir. Doktrinde yer alan bir görüşe göre bu hüküm 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da yer alan ayıptan doğan sorumlulukta da uygulanmalıdır. Böylece tüketici, TBK m. 227/2 gereğince satıcıdan, ücretsiz onarım, sözleşme bedelinde indirim ve ayıpsız misli ile değişim seçimlik haklarını talep ettiğinde; dolaylı zararlarını ve doğrudan zararlarını da isteyebilmelidir¹⁰²⁶. Ancak tüketicinin, TBK m. 112, “*Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.*” hükmü gereğince sözleşmeden dönme hakkı dışındaki seçimlik haklarıyla birlikte tazminat talep etmesi hâlinde, satıcının kusursuz olduğunu ispat

zorunda kaldığı masraflara ilişkin delilleri sorulup, toplanarak sonucuna uygun bir karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.”, Yargıtay 13. HD, T. 04.05.2009, E. 2008/9676, K. 2009/6001, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 30.10.2020).

¹⁰²² Eren/Yücer Aktürk, s. 146; Antalya/Görgeç, s. 209; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 347; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 303; Havutçu, Tüketici, s. 106.

¹⁰²³ Tüketicinin sözleşmeden dönme ve sözleşme bedelinde indirim talep etme hakkını TKHK m. 11/2 uyarınca üretici ve ithalatçıdan talep edemeyeceğine ilişkin açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/I/D.

¹⁰²⁴ Kalkan, s. 210; Aslan, s. 211; Kanişlı, Tüketici, s. 1018.

¹⁰²⁵ Kalkan, s. 210.

¹⁰²⁶ Zevkliler/Gökyayla, s. 147; Kalkan, s. 254; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 305; Zevkliler/Özel, s. 185; Çabri, s. 374; Havutçu, Tüketici, s. 106-107.

etmesi durumunda tazminata hak kazanılamaz. Zira, TBK m. 229'un aksine TBK m. 112 hükmünde kusur açısından doğrudan veya dolaylı zarar ayrımı yapılmamıştır¹⁰²⁷.

Tüketici bedelde indirim hakkını yalnızca satıcıdan talep edebileceğinden; bu hak ile talep edilen tazminattan da yalnızca satıcı sorumludur¹⁰²⁸. Ancak ücretsiz onarım ve misli ile değişim hakları kapsamında satıcı, üretici ve ithalatçı tüketiciye karşı müteselsilen sorumludur. Bu hâlde ilgili hakların kullanılması ile talep edilebilecek tazminattan üretici ve ithalatçı da sorumlu olmalıdır¹⁰²⁹. Onarım hakkı ile birlikte talep edilen tazminatlar, onarım sebebiyle malın kullanılamamasından doğan zararlar ve bu süreç içerisinde benzer bir mal kiralanmışsa kira bedelli vb. zararlardır¹⁰³⁰. Misli ile değişim hakkı talebi ile istenebilecek zararlar ise ürünün misli ile değişiminden doğan masraflardır¹⁰³¹. Bu konuda dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise tüketicinin ayıpsız misli seçimlik hakkını kullanırken onarım masraflarını üretici ve ithalatçıdan talep etmesinin mümkün olmamasıdır¹⁰³².

Tüketici, ayıplı malın sebep olduğu maddi zararların yanı sıra manevi zararları da talep edebilir¹⁰³³. Manevi zararlar ise kişinin kişilik hakkına saldırı sonrası duyduğu üzüntü, ızdırap,

¹⁰²⁷ Havutçu, Tüketici, s. 107; Korkmaz, s. 248. Zevkliler/Özel'e göre tüketicinin seçimlik haklarla birlikte tazminat talep etmesi hâlinde hem doğrudan hem de dolaylı zararlar için satıcının kusur aranmamalıdır. Zevkliler/Özel, s. 186. Aydoğdu'ya göre tüketicinin seçimlik haklarla birlikte tazminat istemesi hâlinde TBK m. 229 olduğu gibi doğrudan zararda satıcının kusuru aranmamalıyken; dolaylı zararın tazmin edilebilmesi için satıcının kusuru aranmalıdır. Ancak olması gereken hukuka göre her iki zarar türünde de satıcının kusuru aranmamalıdır. Aydoğdu, Milli Şerh, s. 305. Aynı yönde görüş için bk. Çabri, s. 373-374.

¹⁰²⁸ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 320; Zevkliler/Özel, s. 199; Havutçu, Tüketici, s. 108.

¹⁰²⁹ Er, s. 284; Kara, Tüketici, s. 816; Aydoğdu, Tüketici, s. 178; aynı yazar, Milli Şerh, s. 320; Aslan, s. 211; Zevkliler/Özel, s. 199. Aksi görüşe göre ise kötü ifa sebebiyle istenen tazminattan hiçbir şekilde üretici ve ithalatçı sorumlu olmamalıdır. Zira üretici ve ithalatçının tazminat yükümlülüğü ürün sorumluluğuna ilişkindir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca üretici ve ithalatçının tazminat yükümlülüğü bulunmamaktadır. Kanişlı, Tüketici, s. 1020; Şenocak, s. 32-s. 36; Havutçu, Tüketici, s. 108.

¹⁰³⁰ Aslan, s. 211; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 306; Atamer/Baş, s. 50.

¹⁰³¹ Aslan, s. 211.

¹⁰³² Aslan, s. 211.

¹⁰³³ Havutçu, Tüketici, s. 110; Çabri, s. 373; Özel, Tüketici, s. 140; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 302; Kara, Tüketici, s. 816; Zevkliler/Özel, s. 183. *"Manevi zarar; teknolojideki gelişmeler, ilişkilerde meydana gelen çeşitlilik, zarar türlerinin artması vs. nedenlerle dar yorumlanmaması gereken, günün koşullarına ve olayın özelliğine göre hâkimin serbestçe takdir edeceği, bir zarar çeşididir. Bunun dar yorumlanması yasanın lafzına da ruhuna da uygun düşmeyecektir. Nitekim, yargısal uygulamalarda ve öğretide de aynı yaklaşım benimsenmiştir. Kabul edilen yeni yaklaşıma göre, aralarında sözleşme ilişkisi bulunan taraflardan birisinin eylemi sözleşmeye aykırı olması yanında karşıdakinin ruhsal veya bedensel bütünlüğü açısından zarara da yol açıyorsa, haksız eyleme benzer bir etkinin varlığının kabulü ile oluşan manevi zararın tazmini gerekmektedir. Nitekim, bu yaklaşım Hukuk Genel Kurulu kararlarına da yansımış; bavlunu kaybeden yolcunun açtığı manevi tazminat davasının kabulünün gerektiğine ilişkin 12.12.2001 gün ve 2001/11-1161 Esas, 2001/1152 Karar sayılı; yine nikah resimlerinin yanması nedeniyle, istenen manevi tazminatın*

acı ve elem gibi duyguların ruh sağlığında yarattığı zararlarıdır¹⁰³⁴. Tüketici ayıplı mal nedeniyle uğradığı manevi zararı satıcını yanı sıra üretici ve ithalatçıdan da talep edebilir¹⁰³⁵. Yargıtay eski kararlarında tüketicinin manevi tazminat talebini reddetmekteyken¹⁰³⁶ yeni kararlarında ise, ayıplı malın kişilik hakkı ihlaline sebep olması hâlinde, tazminat talebini kabul etmektedir¹⁰³⁷.

Tüketici, ücretsiz onarım ve misli ile değişim seçimlik haklarını kullanmasından doğan masrafları, üretici ve ithalatçıdan tazminat olarak talep edebilir. Bu doğrultuda malın nakliyesi, işçilik ve malzeme masrafları üretici ve ithalatçı tarafından karşılanmalıdır¹⁰³⁸. Örneğin, televizyonun çalışmaması sebebiyle tüketici, ücretsiz onarım talebini üreticiye yöneltmiş ise televizyonun nakliyesi, taşınması ve tüketicinin evine geri getirilmesi masraflarını üretici karşılamalıdır¹⁰³⁹.

kabulüne işaret eden 13.06.2001 gün ve 2001115-498 Esas, 20011508 Karar sayılı; yurt dışı seyahati sırasında çekilen filmlerin tabedilmesi için verildiği, fotoğrafçı tarafından kaybedilmiş olması nedeniyle manevi zarar oluştuğunu kabul eden 11.04.2001 gün ve 2001/15-331 Esas ve 2001/331 Karar sayılı ilamlarda benzer kabul şekli benimsenmiş; manevi zarar kavramı geniş yorumlanmıştır. Manevi zarar, kişilik değerlerinde oluşan objektif eksilme olup; duyulan acı ve çekilen ızdırap kişinin ruhsal bütünlüğünü bozucu etki yaratacağından bunun manevi zararı oluşturacağına da kuşku bulunmamaktadır.”, Yargıtay HGK, T. 16.06.2009, E. 2009/4-234, K. 2009/260, (https://www.kazanci.com, E.T. 29.10.2025).

¹⁰³⁴ Ünlütepe, Borçlar Hukuku, s. 165 vd.; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 269 vd.; Antalya/Görgeç, s. 234 vd.; Kalkan, s. 253; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 366; Barış, s. 213; Kara, Tüketici, s. 816.

¹⁰³⁵ Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 368.

¹⁰³⁶ “Davalının, davacı ile aralarındaki satış sözleşmesine aykırı davranışı ve davacıya satışı yapılan bağımsız bölümlerde sözleşme ile vaat edilen bir kısım hususların tamamlanmamış olması tek başına Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesindeki manevi tazminatı isteme hakkı doğurmaz. Manevi tazminat talep edilebilmesi için davacının kişilik haklarına, hukuka aykırı bir şekilde tecavüzün varlığından söz etmek gerekir. Somut olayda, manevi tazminat koşullarının oluşmadığı gözetilerek mahkemece manevi tazminat talebinin tümünden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde kısmen kabulüne karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.”, Yargıtay 13 HD, T. 16.12.2019, E. 2016/29252, K. 2019/12638, (https://www.corpus.com.tr, E.T. 29.10.2025).

¹⁰³⁷ “Sonuç itibarıyla; toplanan tüm deliller, bilirkişi raporu ve tüm dosya içeriğine göre, yerel mahkemenin dava konusu ürünün (rakı) davacı tarafça satın alındığı, bir miktar tüketildikten sonra şişede bulunan yabancı maddenin (sinek) fark edildiği, şişenin orijinal olduğu, bilyeli kapak sistemi nedeniyle imalat aşamasından sonra şişe içerisine yabancı cisim girmesi veya konulmasının mümkün bulunmadığı, buna göre şişedeki yabancı maddenin depolama ve dolum sırasında girdiğini kabul etmek gerektiği, ürünün ayıplı olduğu, yabancı madde reaksiyonu nedeniyle içen şahsa zarar verebileceği, davacı tarafın bir miktar tükettikten sonra yabancı maddeyi fark ettiği, içilmiş olan rakı nedeniyle davacının vücut bütünlüğünün ve ruh sağlığının bozulduğu; bu nedenle de davacı yararına tazminat takdiri gerektiğine ilişkin kararı usul ve yasaya uygun olup; yerindedir.”, Yargıtay HGK, T. 17.06.2009, E. 2009/234, K. 2009/260, (https://www.corpus.com.tr, E.T. 29.10.2025). Genel kurul benzer kararlar için bk. . YHKG T. 17.06.2009, E. 2009/4-234, K. 2009/260; YHKG, E. 2010/13-41, K. 2010/55, T. 03.02.2010, (https://www.kazanci.com, 29.10.2025).

¹⁰³⁸ Atamer/Baş, s. 42; Aslan, s. 210-211; Gümüş, s. 105; Havutçu, Tüketici, s. 102.

¹⁰³⁹ Havutçu, Tüketici, s. 102.

Tüketicinin masraf ve zararlarını müteselsil sorumlulardan birine yöneltmesi hâlinde diğer sorumluların sorumluluklarının devam edip etmeyeceği hakkında doktrinde farklı görüşler öne sürülmüştür. Doktrinde tüketicinin sözleşmeden dönme ve bedelde indirim seçimlik haklarını yalnızca satıcıdan talep edebilmesi sebebiyle; bu seçimlik hakların kullanımından doğan masraflar ve zararların yalnızca satıcıdan istenebileceği savunulmuştur¹⁰⁴⁰. Peki ücretiz onarım ve misli ile değişim seçimlik haklarının yalnızca bir sorumluya yöneltilmesi diğer sorumluların tazminat sorumluluğunu sona erdirir mi? Doktrinde bu hususta görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Birinci görüşe göre tüketici bu hakları kime yöneltmiş ise o kişi hakkın kullanılmasından doğan masraftan ve ayıplı mal nedeniyle doğan zarardan sorumludur¹⁰⁴¹. Diğer görüş ise sorumluların tespiti hususunda masraf ve zarar ayırımına gitmiştir. Bu görüşe göre seçimlik hakkın kullanılması sebebiyle doğan masraflar, hak kime yöneltilmişse ondan istenebilecektir. Ancak ayıplı malın sebep olduğu zararlardan satıcı, üretici ve ithalatçı birlikte müteselsilen sorumludur¹⁰⁴². *Kanaatimizce* son görüş tüketicinin lehine olacaktır. Zira masrafların hakkın talep edildiği kişiden istenmesi 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da açıkça düzenlenmiştir. Ancak ayıptan doğan zararların tazmini için ekonomik gücü yerinde olan üretici ve ithalatçının da sorumluluğa dahil edilmesi tüketicinin lehinedir. Örneğin buzdolabının ayıplı olması sebebiyle tüketici, ücretsiz onarım hakkını satıcıya yönlendirmiş ise buzdolabının onarımına ilişkin nakliye masrafına satıcı katlanmalıdır. Ancak buzdolabındaki ayıp sebebiyle içindeki yiyeceklerin bozulması sonucu meydana gelen zarardan satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumlu olmalıdır.

Bu hususta son olarak değinmemiz gereken, tüketicinin ürün sorumluluğunun konusu olan hatalı mal nedeniyle meydana gelen bedensel zararlar ve mala verilen zararlarını 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca talep edip edemeyeceğidir¹⁰⁴³. Ayıptan doğan zararlar ayıplı malın üzerinde meydana gelen zararlardır. Bununla birlikte, ayıplı mal dışında bir şeyde meydana gelen zararlara “*ayıbı takip eden zararlar*” denilmektedir¹⁰⁴⁴.

¹⁰⁴⁰ Barış, s. 209; Kanışlı, Tüketici, s. 1019.

¹⁰⁴¹ Aslan, s. 210-211; Aksi görüşe göre ise 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un, tüketicinin korunması ilkesine aykırı davranarak, malın ayıplı olması sebebiyle meydana gelen masraflardan üretici ve ithalatçıyı sorumlu tutmamasını yerinde olmadığı ileri sürülmüştür. Kanışlı, Tüketici, s. 1018.

¹⁰⁴² Gümüş, s. 105; Barış, s. 209.

¹⁰⁴³ Kara, Tüketici, s. 819.

¹⁰⁴⁴ Eren/Yücer Aktürk, s. 145.

Doktrine göre hatalı ürünün sebep olduğu bedensel zarar ve mala verilen zararlara “*ayıbı takip eden zararlıdır*”¹⁰⁴⁵. Ayıbı takip eden zararların dolaylı zarar mı yoksa doğrudan zarar mı olduğu doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre ayıbı takip eden zararlar doğrudan zararlıdır¹⁰⁴⁶. Örneğin, çamaşır makinesinin su sızdırması sebebiyle parkelere zarar vermesi doğrudan zarardır¹⁰⁴⁷. Aksi görüşe göre ise ayıbı takip eden zararlar dolaylı zararlıdır¹⁰⁴⁸. Örneğin, hastalıklı hayvan teslim edilmesi sebebiyle bu hastalığın sürüdeki diğer hayvanlara bulaşması veya elektrik kaçağı olan bir aracın denenirken elektrik çarpması bu görüş uyarınca dolaylı zarar olarak görülmüştür¹⁰⁴⁹.

Doktrinde yer alan bir görüşe göre ayıbı takip eden zararların doğrudan zarar olduğu kabul edildiğinde, tüketici yalnızca sözleşmeden dönme seçimlik hakkını kullandığı takdirde TBK m. 229 gereğince satıcı kusursuz olsa bile tazminat talep edebilecektir. Diğer seçimlik hakların kullanılması hâlinde ise, tüketicinin TBK m. 227/2 gereğince doğrudan zararını talep edebilmesi için satıcının kusurlu olması aranacaktır. Ayıbı takip eden zararların dolaylı zarar olduğu kabul edildiğinde ise TBK m. 227/2 ve TBK m. 112 gereğince satıcı ürünün hatalı olmasında kusursuz olduğunu ispatladığı takdirde, alıcı bu zararlarını tazmin edememektedir¹⁰⁵⁰. *Kanaatimizce* TBK m. 227 ve TBK m. 112 uyarınca tüketici, yalnızca üretici ve ithalatçının kusurlu olması hâlinde ayıbı takip eden zararlarını talep edebilir. Bu

¹⁰⁴⁵ Öztan, s. 22; Paksoy/Arsan Demir, s. 311; Sağlam, s. 73; Keser, s. 304.

¹⁰⁴⁶ Eren/Yücer Aktürk, s. 146; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 349-350; Zevkliler/Özel, s. 184.

¹⁰⁴⁷ Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 347. Benzer bir örnek için bk. “*Davacı, davalıdan satın aldığı ürünün ayıbı nedeniyle evini su basması neticesinde uğradığı maddi-manevi zararları istemiş; mahkemece, birçok zararın davalı tarafından kendiliğinden giderildiği tespit edilerek, yalnızca parke ve boya için yapılan masraflar yönünden maddi tazminatın kısmen kabulüne, manevi tazminatın reddine karar verilmiştir. Davacının evini, davalının ayıplı ürünü nedeniyle su bastığı kabul edildiğine göre, hasar giderimi sırasında evde oturulamamasından, dolayısıyla dışarıda konaklama bedelinden de davalının sorumlu olması gerekir. Bu hususta, davacı delil olarak 31.08.2008 tarihli faturayı sunmuştur. O hâlde, mahkemece davacının konaklama bedeli yönünden de maddi tazminatın kabulüne karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle ve aksi düşüncelerle, yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.*”, Yargıtay 15. HD, T. 28.04.2016, E. 2014/29849, K. 2016/4934, (<https://www.corpus.com.tr>, 29.10.2025). Benzer kararlar için bk. Yargıtay 15. HD, T. 28.05.2014, E. 2013/3962, K. 2014/3628; Yargıtay 13 HD, T. 13.05.2015, E. 2014/22155, K. 2015/15288, (<https://www.corpus.com.tr>, 29.10.2025).

¹⁰⁴⁸ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 304; Havutçu, Tüketici, s. 105-106. Doktrinde yer alan bir görüş ayıbı takip eden zararların dolaylı zarar da olabileceğini savunmuştur. Bu görüşe göre bu hususta dikkat edilmesi gereken ayıbı takip eden zarar ile ayıp arasındaki nedensellik bağının kuvvetidir. Örneğin, bulaşık makinesinin su sızdırması sebebiyle parkede meydana gelen ayıbı takip eden zarar doğrudan zarar iken; sızan suyun elektrik sistemine gelmesi sebebiyle oluşan yangından mutfağın yanması sonucu meydana gelen zarar dolaylı zarardır. Eren/Yücer Aktürk, s. 147.

¹⁰⁴⁹ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 304.

¹⁰⁵⁰ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 305; Çabri, s. 374.

noktada ayıbı takip eden zararların doğrudan veya dolaylı zarar olmasının bir önemi yoktur. Zira, sözleşmeden dönme seçimlik hakkı yalnızca satıcıya karşı yöneltilebilir. Üretici ve ithalatçıya bu hak yönlendirilemeyeceğinden, tüketici için ayıbı takip eden zararların TKHK m. 11/6 uyarınca talep edilmesi yerinde değildir¹⁰⁵¹.

D. Sorumluluğun Hukuki Niteliği

1. Genel Olarak

Ayıp en geniş anlamıyla satış sözleşmesinin konusunun, vadedilen niteliklere uygun olmaması, kendisinden beklenen faydayı göstermemesi, olması gerekenden uzaklaşmasıdır¹⁰⁵². Satış sözleşmesinde satıcının asli borcu satılanın mülkiyetinin alıcıya geçirilmesinin sağlanmasıdır. Malın alıcıya ayıplı teslim edilmemesi ise asli borcu tamamlayan fer'i bir borçtur¹⁰⁵³. Ayrıca, TBK m. 219/2, "*Satıcı, bu ayıpların varlığını bilmese bile onlardan sorumludur.*" hükmü gereği satıcı, satılarda olan ayıbı bilmese bile ayıptan sorumlu tutulur. Bu hüküm gereğince satıcının ayıptan sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğu söylenebilir¹⁰⁵⁴.

Ayıptan doğan borcun hukuki niteliği hususunda doktrinde birden fazla görüş öne sürülmüştür. Ağırlıklı olarak savunulan ise iki görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilki garanti teorisidir. Doktrinde bu teoriye tekeffül teorisi de denilmektedir¹⁰⁵⁵. Garanti teorisinde, parça ve cins borcu ayrımı temel alınmıştır¹⁰⁵⁶. Parça borçlarında satıcının malı ayıpsız teslim etme borcu bulunmamaktadır¹⁰⁵⁷. Satıcının borcu, malın o anki hâli ile teslimidir. Alıcı, satıcının

¹⁰⁵¹ Ürün sorumluluğunun ve ayıptan doğan sorumluluğun karşılaştırılması, sorumluluk sebeplerinin yarışması başlığı altında anlatılmıştır. Bu husustaki detaylı bilgiler için bk. İkinci Bölüm/III/F/2.

¹⁰⁵² Eren/Yücer Aktürk, s. 100-101; Yavuz/Acar/Özen, s. 73; Gümüş, s. 84; Kalkan, s. 149; Korkmaz, s. 241; Aslan, s. 29; Aydoğdu/Kahveci, s. 77.

¹⁰⁵³ Yavuz/Acar/Özen, s. 74; Edis, s. 19.

¹⁰⁵⁴ Eren/Yücer Aktürk, s. 101; Zevkliler/Gökyayla, s. 129; Yavuz/Acar/Özen, s. 73.

¹⁰⁵⁵ Kalkan, s. 152; Eren/Yücer Aktürk, s. 102; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 189.

¹⁰⁵⁶ Parça borcunda, satış sözleşmesinin konusu olan şeyin özellikleri açıkça belirtilmektedir. Böylece satış sözleşmesinin konusunun diğer şeylerden ayrımı sağlanmış olur. Cins borçlarında ise satış sözleşmesinin konusu, cinsine göre belirlenmekte olup sözleşmenin konusu olan şey özelleştirilmemiştir. Örneğin, parça borcunda 20. yüzyıldan kalma kırmızı renkli özel bir vazo sözleşmenin konusu olabilir. Detaylı bilgi için bk. Oğuzman/Öz, C. 1, s. 297-298; Eren, s. 1086 vd.

¹⁰⁵⁷ Eren/Yücer Aktürk, s. 102; Yavuz/Acar/Özen, s. 53; Kalkan, s. 152; Aydoğdu, Milli Şerhi, s. 189.

parça borcundaki ifasını kabul etmek zorundadır. Bu sebeple parça borcunda ayıptan doğan sorumluluğun kaynağı sözleşmedir¹⁰⁵⁸. Buna karşılık, cins borçlarında satıcı, alıcı ile anlaşmış olsun veya olmasın, malı ayıpsız olarak teslim etmekle yükümlüdür¹⁰⁵⁹. Bu kapsamda cins borcunda ayıptan doğan sorumluluk sözleşmeden değil, kanundan doğmaktadır¹⁰⁶⁰.

Ayıptan doğan borcun hukuki niteliğine ilişkin ikinci teori ise ifa teorisidir¹⁰⁶¹. Bu teori uyarınca cins borcu ve parça borcu ayırımına gidilmemiştir. İfa teorisinin temelinde beklenen fayda bulunmaktadır. Eğer maldan beklenen fayda sağlanamıyorsa satıcı ve alıcı arasındaki denge bozulmuş olacaktır. Beklenen faydanın tespitinde ise tarafların menfaat dengeleri esas alınır. Sözleşme imzalanırken taraflar zımni olarak ayıpsız malın teslimi konusunda anlaşmış olurlar. Bu sebeple ayıptan doğan sorumluluk kanundan değil sözleşmeden doğmaktadır¹⁰⁶². *Kanaatimizce* ayıptan doğan sorumluluk ifa teorisi çerçevesinde ele alınmalıdır. Zira, ayıplı mal sözleşmeye aykırı olan maldır. Bu sebeple ayıptan doğan sorumluluk sözleşmeye dayanmaktadır. Kanundaki hükümler ise sorumluluğun kaynağı değildir; yalnızca sözleşmeden doğan sorumluluğu desteklemektedir.

2. Tüketici Hukuku Açısından

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 9’de, “*Satıcı, malı satış sözleşmesine uygun olarak tüketiciye teslim etmekle yükümlüdür.*” hükmü gereğince satıcı, tüketici ile aralarında olan sözleşme hükümleri kapsamında borcunu ifa etmelidir. Doktrinde yer alan bir görüş, TKHK m. 9’da yer alan hükme dayanarak, Tüketici hukukunda ayıptan doğan sorumluluğun kanundan değil, sözleşmeden doğduğunu ileri sürmüştür¹⁰⁶³.

Doktrindeki diğer görüşe göre ise 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da yer alan ayıptan doğan borcun kaynağı kanuna dayanmaktadır. TKHK m. 8, maldaki

¹⁰⁵⁸ Eren/Yücer Aktürk, s. 102; Yavuz/Acar/Özen, s. 53; Kalkan, s. 152. Doktrindeki bir görüşe göre, parça borcunda, satıcının sadece malı teslim ve mülkiyeti geçirme borcu olması eleştirilmektedir. Zira, parça borçlarında satıcının ayıptan sorumlu olmaması dürüstlük kuralına aykırıdır. Detaylı açıklama için bk. Kalkan, s. 153.

¹⁰⁵⁹ Kalkan, s. 154; Yavuz/Acar/Özen, s. 53.

¹⁰⁶⁰ Öz, Borçlar Özel, s. 78; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 189.

¹⁰⁶¹ Eren/Yücer Aktürk, s. 102.

¹⁰⁶² Eren/Yücer Aktürk, s. 102; Kalkan, s. 155; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 191; Cumalıoğlu, s. 23.

¹⁰⁶³ Kalkan s. 155; Kara, Tüketici, s. 749; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 190; Zevkliler/Özel, s. 148; Atamer/Baş, s. 22; Döğlerlioğlu Işıksungur, s. 104.

sübjektif niteliklerle birlikte, objektif niteliklerin eksiliği hâlinde de satıcıyı sorumlu tutmuştur. Bu hâlde malın ayıplı kabul edilmesi için yalnızca satıcının vadettiği özelliklere bakılmasına gerek yoktur. Satıcı, satış sözleşmesinin konusu olan mal için herhangi bir nitelik vadetmese bile kanunen ayıplı mal satmamakla yükümlüdür. Bu hâlde satıcı, ayıplı mal satmamayı taahhüt etmese bile ayıptan dolayı tüketiciye karşı sorumludur¹⁰⁶⁴.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 219/2 hükmü gereği satıcı, satılarda olan ayıbı bilmeseyse bile ayıptan sorumlu tutulur. Bu hüküm gereğince satıcının ayıptan sorumluluğu kapsamında kusur aranmadığı doktrinde savunulmaktadır¹⁰⁶⁵. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun aksine satıcının ayıbı bilmeseyse bile sorumlu olacağına ilişkin özel bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak doktrinde 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca da satıcının ayıptan doğan borcunun kusura dayanmadığı savunulmaktadır¹⁰⁶⁶. Bu sebeple satıcı ayıbı bilsin veya bilmesin tüketiciye karşı sorumludur. Zira tüketici, TKHK m. 11'deki seçimlik hakları kullanmak istediğinde satıcının ayıbın meydana gelmesinde kusurlu olup olmadığının bir önemi bulunmamaktadır. Bu hâliyle 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yer alan ayıptan sorumluluğun kusursuz sorumluluk olduğu söylenebilir¹⁰⁶⁷. Ancak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak, TKHK m. 9/2 "*Satıcı, kendisinden kaynaklanmayan reklam yoluyla yapılan açıklamalardan haberdar olmadığını ve haberdar olmasının da kendisinden beklenemeyeceğini veya yapılan açıklamanın içeriğinin satış sözleşmesinin akdi anında düzeltilmiş olduğunu veya satış sözleşmesi kurulma kararının bu açıklama ile nedensellik bağı içinde olmadığını ispatladığı takdirde açıklamanın içeriği ile bağlı olmaz.*" hükmü ile ayıplardan haberdar olmadığını ispatladığı takdirde satıcıya, sorumluluktan kurtuluş imkânı tanımıştır¹⁰⁶⁸.

Kanaatimizce, TKHK m. 8'de düzenlenen ayıptan doğan sorumluluğun kaynağı sözleşmedir. Zira, TKHK m. 8'de ayıplı malın sözleşmeye aykırı mal olduğu açıkça düzenlenmiştir. Bizce bu düzenleme ile Kanun Koyucu, ayıplı maldan doğan sorumluluğun sözleşmeden kaynaklandığını kabul etmiştir. Satıcı, borcunu ifa etmek için malı gereği gibi

¹⁰⁶⁴ Çabri, s. 277; Aslan, s. 126.

¹⁰⁶⁵ Zevkliler/Gökyayla, s. 129; Eren/Yücer Aktürk, s. 104; Yavuz/Acar/Özen, s. 73.

¹⁰⁶⁶ Çabri, s. 278; Aslan, s. 126; Kalkan, s. 156; Korkmaz, s. 242.

¹⁰⁶⁷ Kalkan, s. 156; Korkmaz, s. 242.

¹⁰⁶⁸ Atamer/Baş, s. 51; Korkmaz, s. 242.

teslim etmelidir. TKHK m. 8 vd. hükümleri ise sözleşmeden doğan sorumluluğu desteklemektedir. Buna ilaveten, TKHK m. 8 vd. hükümlerinde satıcının ayıptan doğan sorumluluğunun şartları arasında kusur sayılmamıştır. Bu doğrultuda satıcı ayıbı bilmesi bile tüketiciye karşı sorumludur. Bu sebeple 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca satıcının sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğu kabul edilmelidir.

Satıcının bildirdiği niteliklerden doğan sorumluluğunun hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre bildirilen nitelikler tüketiciye iletildiği andan itibaren sözleşme hükmü hâline gelmektedir¹⁰⁶⁹. Diğer görüşe göre ise bildirilen nitelikler bilginin beyan edilmesi olup bu beyan ancak hukuk düzenin kendisine sonuç bağlaması ile önem kazanmaktadır¹⁰⁷⁰. *Kanaatimizce*, satıcını bildirilen nitelikler sözleşme hükümleridir. Tüketici malı satıcını bildirilen nitelikler doğrultusunda satın almaktadır. Bu bildirilen nitelikler sözleşme konusu malın niteliklerini belirler. Bildirilen nitelikler sözleşmenin akdedilmesini sağlayan esaslı unsurlardır. Bu sebeple satıcının bildirilen nitelikler, tüketici ile satıcının akdettiği sözleşmenin bir parçasıdır.

3. Seçimlik Hakların Hukuki Niteliği

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 11 uyarınca tüketiciye sözleşme konusu malın ayıplı olması hâlinde seçimlik haklar tanınmıştır. Bu haklar; sözleşme konusu malın satıcıya iade edileceğini bildirilerek sözleşmeden dönme, ayıp oranında sözleşme konusu malın bedelinde indirim talep etme, aşırı masraf söz konusu olmadığı durumlarda sözleşme konusu malın masrafları satıcıya yüklenmek üzere ücretsiz onarımı ve mümkünse sözleşme konusu malın değişimini istemidir.

Seçimlik hakların hukuki niteliğine ilişkin üç temel görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilki sözleşme görüşüdür. Sözleşme görüşüne göre tüketici ayıplı mala ilişkin seçimlik haklarını, ancak satıcı ile anlaşması hâlinde kullanabilmektedir. Bu kapsamda tüketicinin satıcıya seçimlik haklarını yöneltmesi öneri niteliğindedir. Satıcı bu icabı kabul ederse, seçimlik haklar ile satış sözleşmesi değiştirilmiş olur. Eğer satıcı tüketicinin seçimlik

¹⁰⁶⁹ Çabri, s. 278; Kalkan, s. 158; Aslan, s. 131; Eren/Yücer Aktürk, s. 109.

¹⁰⁷⁰ Yavuz/Acar/Özen, s. 79; Eren/Yücer Aktürk, s. 107.

hakkını kendisine yöneltmesini kabul etmezse, tüketici satıcıya karşı dava yoluna gidebilir. Bu hâlde ise hâkim aracılığıyla satıcının irade beyanı, tüketiciye yönlendirilmiş olur¹⁰⁷¹.

Bir diğer görüş ise yenilik doğuran dava görüşüdür. Bu görüş uyarınca tüketici seçimlik hakkını doğrudan kullanamayıp ancak dava yoluyla kullanabilir. Tüketici istediği seçimlik hakkı beyan ederek satıcıya karşı dava açmalıdır. Hâkim bu davada tüketicinin seçimlik hakkını uygun bir şekilde kullanıp kullanmadığını dikkate alacaktır. Tüketici, dava sonunda hâkim tarafından verilen karar uyarınca seçimlik hakkını kullanmış olur. TBK m. 227/4, “*Alıcının, sözleşmeden dönme hakkını kullanması hâlinde, durum bunu haklı göstermiyorsa hâkim, satılanın onarılmasına veya satış bedelinin indirilmesine karar verebilir.*” hükmü gereğince tüketicinin sözleşmeden dönme hakkını kullanmak istemesinin haklı bulunmaması hâlinde; malın onarımına veya mal bedelinde indirimine, hâkim tarafından karar verilmesi hükmü de ilgili görüşü desteklemektedir¹⁰⁷².

Son görüş ise yenilik doğuran hak görüşüdür. Bu görüşe göre, tüketici seçimlik haklarını kullanırken bir dava açmak ya da herhangi bir merciye başvurmak zorunda değildir. Tüketici bu haklardan hangisini kullanmak isterse, tek taraflı irade beyanıyla hakkını satıcıya karşı ileri sürmesi yeterlidir. Tüketicinin tek taraflı irade beyanını satıcıya yönlendirmesi ile seçilen hakkın hüküm ve sonuçları doğar¹⁰⁷³.

Doktrinde yer alan bir diğer görüşe göre ise seçimlik hakların hukuki niteliği belirlenirken ikili bir ayrıma gidilmesi gereklidir. Sözleşmeden dönme ve satış bedelinde indirim talep etme hakkı bir kategoride, ücretsiz onarım ve malın misli ile değişim hakkı ise bir

¹⁰⁷¹ Eren/Yücer Aktürk, s. 130; Kalkan, s. 203.

¹⁰⁷² Kalkan, s. 204; Eren/Yücer Aktürk, s. 130.

¹⁰⁷³ Eren/Yücer Aktürk, s. 131; Öz, Borçlar Özel, s. 105; Yavuz/Acar/Özen, s. 87. “*Dava tarihinde yürürlükte bulunan 4077 sayılı Kanunun 4. maddesinde, malın ayıplı olması durumunda tüketici tarafından kullanılacak seçimlik haklar düzenlenmiştir. Bu seçimlik haklarda tüketici; bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Açıklandığı şekilde tüketici seçimlik haklarından herhangi birisini kullanabilecektir. Öğretide ve uygulamada da kabul edildiği üzere tüketicinin seçimlik haklarını tek yanlı ve varması gereken bir irade açıklamasıyla kullanması gerekmektedir. Tüketici bu haklardan hangisini seçtiğini, bir kez bildirmekle, seçim hakkını kullanmış olur ve artık tercihini değiştiremez. Çünkü, satıcı kayıtsız şartsız, bildirilen tercihi yerine getirmek zorundadır. Bu nedenle tüketicinin seçim hakkı, bir kez kullanılmakla sona ermekte ve onun yerine tercih ettiği hak geçmektedir. Bu özelliği nedeniyle, tüketicinin seçimlik hakkının yenilik doğurucu (inşai) haklardan olduğunu söyleyebiliriz.*”, Yargıtay 13. HD, T. 11.12.2019, E. 2016/14908, K. 2019/12357, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 07.11.2025).

diğer kategoride değerlendirilmelidir. İlk kategoride yer alan sözleşmeden dönme ve satış bedelinde indirim isteme hakları, doğrudan sözleşmenin içeriğine ilişkin haklardır. Tüketici bu hakları kullanmak istediğinde sözleşme hükümlerini değiştirmek istemektedir. Bu yönüyle ilgili hakların yenilik doğuran haklar olduğu söylenebilecektir¹⁰⁷⁴. Ancak bu hakların kullanımın da sınırı bulunmaktadır. Bu sınır ise dürüstlük kuralıdır¹⁰⁷⁵. TKHK m. 227/1’de yer alan “*Satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme*” talebinin hâkim tarafından diğer seçimlik haklar ile değiştirilebilmesinin temelinde de dürüstlük kuralı bulunmaktadır¹⁰⁷⁶.

İkinci kategoride yer alan malın ücretsiz onarımı ve misli ile değişim haklarının kullanılması ile mal sözleşme hükümlerine uygun hale getirilir. Bu seçimlik hakların kullanılması hâlinde sözleşme hükümlerinde bir değişiklik söz konusu olmaz. Bu sebeple onarım ve ayıpsız misli ile değişim haklarının aynen ifa talebi olduğu söylenebilir¹⁰⁷⁷. Tüketici tarafından bu haklar kullanıldığında ayıplı mal sözleşmeye uygun hale getirilmektedir. Oysa yenilik doğuran haklar kullanıldıktan sonra karşı taraf ile hakkı kullanan kişi arasındaki ilişki başlar, sonlanır veya değişir. Böylece karşı taraf hak kullanıldıktan sonra meydana gelen ilişkiye göre davranma yükümlülüğü altına girer¹⁰⁷⁸. Ücretsiz onarım veya malın misli ile değişimi haklarında ise satıcıya yeni bir yükümlülük yüklenmediğinden bu hakların yenilik doğurucu bir hak olmadığı doktrinde ileri sürülmüştür. Bu sebeple ilgili haklar kullanıldıktan

¹⁰⁷⁴ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 260; Atamer/Baş, s. 35. Yenilik doğuran haklar, tek taraflı irade beyanı ile yeni bir hukuki ilişkinin kurulmasını, bir hukuki işlemin değiştirilmesini veya sona erdirilmesini sağlayan haklardır. Detaylı bilgi için bk. Dural/Sarı, s. 139; Oğuzman/Barlas, s. 174; Ünlütepe, Medeni Hukuk, s. 259; Antalya/Topuz, Medeni Hukuk, s. 143; Akıntürk/Ateş, s. 39; Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, s. 124.

¹⁰⁷⁵ Dürüstlük kuralı, bir kişinin yükümlülükleri ve sorumluluklarını yerine getirirken benzer ortam ve şartlarda; ortalama bir insanın zekâsına sahip, doğru, mantıklı, dürüst bir kişinin tutum ve davranışları içerisinde hareket etme zorunluluğudur. Detaylı bilgi için bk. Dural/Sarı, s. 203; Oğuzman/Barlas, s. 279; Ünlütepe, Medeni Hukuk, s. 397; Antalya/Topuz, Medeni Hukuk, s. 479; Akıntürk/Ateş, s. 92; Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, s. 162; Hatemi, Medeni, s. 193.

¹⁰⁷⁶ Kalkan, s. 208.

¹⁰⁷⁷ Atamer/Baş, s. 37.

¹⁰⁷⁸ Yenilik doğran hakkın kullanılması birlikte, karşı taraf ile var olan hukuki ilişkinin esasında değişiklik olur. Bu doğrultuda hukuki ilişki başlar, sona erer ya da değişir. Böylece hukuki ilişkinin karşı tarafı, yeni hukuki ilişkiye uygun davranmalıdır. Zira hukuki ilişkinin başlaması, sona ermesi ya da değişmesinde karşı tarafın iradesinin bir önemi yoktur. Dural/Sarı, s. 143; Oğuzman/Barlas, s. 174; Ünlütepe, Medeni Hukuk, s. 259; Antalya/Topuz, Medeni Hukuk, s. 144; Zevkliler/Acarbey/Özyayla, s. 113.

sonra bile diğer hakların kullanılması imkânı tüketiciye tanınmalıdır¹⁰⁷⁹. Bu hakların niteliği ise sözleşmeden doğmaktadır¹⁰⁸⁰.

Kanaatimizce sözleşmeden dönme ve bedelde indirim haklarının hukuki niteliği yenilik doğuran hak niteliğindeyken, malın ücretsiz onarımı ve ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları aynen ifa talebi niteliği taşımaktadır. Nitekim yenilik doğuran haklar kullanıldıkları anda tükenmektedir. Buna karşılık ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim haklarının kullanıldıktan sonra tükenmesi, tüketici aleyhine sonuçlar doğurabilecektir. Bu nedenle 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da, ücretsiz onarım hakkının kullanılmış olmasına rağmen belirli koşulların varlığı hâlinde tüketiciye diğer seçimlik haklarını kullanma imkânı tanınmıştır. Buna karşılık sözleşmeden dönme hakkını kullanan bir tüketicinin, daha sonra ücretsiz onarım hakkını kullanması mümkün değildir.

4. Üretici ve İthalatçı Açısından

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 8/1'de yer alan “... *sözleşmeye aykırı olan maldır.*” ifadesinden yola çıkarak göre ayıplı malın sözleşmeye aykırı olan mal olduğu söylenebilir. Bu hâlde sözleşmenin taraflarından biri olan satıcı, tüketiciye karşı sorumlu olur. Ancak üretici ve ithalatçı; tüketici ve satıcı arasında akdedilen satış sözleşmesinin tarafı değildir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, tüketicinin korunması amacıyla üretici ve ithalatçıyı ayıptan doğan sorumluluk uyarınca satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu tutmuştur. Bu sorumluk ise sınırlı sorumluluktur. Nitekim, üretici ve ithalatçı seçimlik haklardan yalnızca ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim hakkı uyarınca sorumludur¹⁰⁸¹.

E. Sorumlulukla İlgili Diğer Hususlar

1. İspat Yükü

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 6 “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür.*” hükmü uyarınca iddia eden iddiasını ispatlamakla yükümlüdür. Bu kapsamda malın satın aldığı anda

¹⁰⁷⁹ Kalkan, s. 206; Atamer/Baş, s. 35; İnceoğlu, Ayıp, s. 191; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 261.

¹⁰⁸⁰ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 261; Atamer/Baş, s. 35.

¹⁰⁸¹ Kanışlı, Tüketici, s. 1008.

ayıplı olduğunu iddia eden tüketicinin zararı, ayıbı ve nedensellik bağıını ispatlaması gereklidir¹⁰⁸². Ancak tüketicinin korunma ilkesi gereğince TKHK m. 10/1, “*Teslim tarihinden itibaren altı ay içinde ortaya çıkan ayıpların, teslim tarihinde var olduğu kabul edilir. Bu durumda malın ayıplı olmadığına ispatı satıcıya aittir. Bu karine, malın veya ayıbın niteliği ile bağdaşmıyor ise uygulanmaz.*” hükmü ile tüketicinin ayıbı ispat etmesini kolaylaştırma adına karine getirmiştir¹⁰⁸³. Bu düzenleme gereği tüketicinin malı teslim almasından sonra altı ay içerisinde meydana gelen ayıpların tüketiciye teslim anında var olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla TKHK m. 10/1 hükmü, ayıptan doğan sorumlulukta ispat yükünü satıcı aleyhine tersine çevirmiştir¹⁰⁸⁴. Hükümde üretici ve ithalatçıların ispat yüküne ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. *Kanaatimizce* ücretsiz onarım ve misli ile değişim haklarının üretici ve ithalatçıdan talep edilmesi hâlinde, ayıbın teslim anında olmadığına ilişkin ispat yükü üretici ve ithalatçıdadır.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 10/1’deki düzenlemenin dayanağı, 99/44 sayılı Direktif m. 5/3’tür¹⁰⁸⁵. Direktif’te de 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da öngörüldüğü gibi altı ay içerisinde meydana gelen ayıpların teslim anında

¹⁰⁸² Aslan, s. 256; Kaya, Tüketici, s. 71-72; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 241. Doktrinde ayıp ile zarar arasındaki nedensellik bağının tüketici tarafından ispatlanması eleştirilmektedir. Bu sebeple doktrinde nedensellik bağının ispatına ilişkin ispat yükün ters çevrilmesi önerilmiştir. Aslan, s. 256; Öztan, s. 217.

¹⁰⁸³ Çabri, s. 305; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 241; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 241; Atamer/Baş, s. 30; İnceoğlu, Ayıp, s. 167; Gümüş, s. 97; Kalkan, s. 255; Aslan, s. 256. “*Kanun’un ispat yükü başlıklı 10. maddesinde de; ‘Teslim tarihinden itibaren altı ay içinde ortaya çıkan ayıpların, teslim tarihinde var olduğu kabul edilir. Bu durumda malın ayıplı olmadığına ispatı satıcıya aittir. Bu karine, malın veya ayıbın niteliği ile bağdaşmıyor ise uygulanmaz. Tüketicinin, sözleşmenin kurulduğu tarihte ayıptan haberdar olduğu veya haberdar olmasının kendisinden beklendiği hâllerde, sözleşmeye aykırılık söz konusu olmaz. Bunların dışındaki ayıplara karşı tüketicinin seçimlik hakları saklıdır.’ hükmü ile ayıpların varlığı hâlinde tarafların ispat yükü düzenlenmiştir. 6502 sayılı Kanun’un gerekçesinde de açıklandığı üzere, ‘İspat yükü’ başlığı altında düzenlenen 10. maddesinin birinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle, 1999/44 sayılı AB Yönergesinin 5. maddesinin üçüncü paragrafına uygun olarak, tüketici lehine getirilmiş olan bir ispat kolaylığı benimsenmiştir. Buna göre, teslimden itibaren altı ay içinde ortaya çıkan ayıpların, teslim anında var olduğu kabul edilir. Bu durumda malın ya da hizmetin ayıplı olmadığına ispatı satıcıya aittir. Bir malın altı ay boyunca sorunsuz çalışması, hayatın olağan akışına uygun olarak kabul edilmiş ve bu süre içinde mal yine de bozulmuşsa, kaynağında yani teslim anında var olan bir ayıbın yarattığı sonucuna varılmıştır. Kuşkusuz satıcının bunun aksini ispat etmesi imkânı her zaman vardır.*”, Yargıtay 3. HD, T. 11.10.2021, E. 2020/6468, K. 2021/9853, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 30.10.2025).

¹⁰⁸⁴ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 242; Atamer/Baş, s. 30; Çabri, s. 305; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 243.

¹⁰⁸⁵ 99/44 Direktif m. 5/3: “*Aksi ispat edilmedikçe, malların tesliminden itibaren altı ay içinde ortaya çıkan her türlü sözleşmeye aykırılığın, malların teslimi anında mevcut olduğu kabul edilir; ancak bu karine, malların niteliği veya sözleşmeye aykırılığın niteliği ile bağdaşmıyorsa uygulanmaz.*”

olduğu kabul edilmektedir¹⁰⁸⁶. Bu sebeple malın tüketiciye tesliminden altı ay sonra ayıplı olduğunun ispat yükü tüketicide olur¹⁰⁸⁷. Ancak montaj edilmesi gereken mallar için altı aylık süre malın montajı ile başlar; montajın tüketici tarafından yapıldığı hâllerde ise malın montajının yapıldığı an için uygun bir süre öngörülür¹⁰⁸⁸.

Değinmemiz gereken bir diğer husus ise TKHK m. 10/1, “*Bu durumda malın ayıplı olmadığına ispatı satıcıya aittir. Bu karine, malın veya ayıbın niteliği ile bağdaşmıyor ise uygulanmaz.*” hükmüdür. Bu hüküm gereğince ayıbın niteliği mal ile bağdaşmıyorsa, tüketici TKHK m. 10/1 hükmünde yer alan karineden yararlanamaz. Bu hâlde tüketici, malın teslim anında ayıplı olduğunu ispatlamalıdır¹⁰⁸⁹. Örneğin meyve ve sebzeler çabuk bozulduğundan altı aylık sürenin bu mallar için uygulanması mümkün değildir¹⁰⁹⁰. Ayrıca ayıbın kullanım hatasından kaynaklandığı düşünülüyor ise bu hüküm uygulanmaz. Örneğin, satıcının, koltuk üzerindeki sigara yanığının teslim anında olmadığını ispatlamasındansa, tüketicinin aksini ispatlaması yerindedir¹⁰⁹¹.

Bir diğer istisna ise tüketicinin bildiği ayıplar veya malın ayıplı olduğunun bilmesinin kendisinden beklendiği ayıplar diğer bir deyişle açık ayıplardır. Bu hâlde tüketici, malın ayıplı olduğunu bildiğinden satıcının aksini ispatlamasına gerek yoktur¹⁰⁹². Bu hüküm TBK m. 222

¹⁰⁸⁶ Kalkan, s. 255 dn. 596; Gümüş, s. 98; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 241; Çabri, s. 305; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 241.

¹⁰⁸⁷ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 243; aynı yazarın, Tüketici, s. 166; Çabri, s. 306; Gümüş, s. 97; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 241.

¹⁰⁸⁸ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 243.

¹⁰⁸⁹ Gümüş, s. 98; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 242; Atamer/Baş, s. 30; Aydoğdu/Kahveci, s. 244; Çabri, s. 306.

¹⁰⁹⁰ Çabri, s. 306; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 242; Aydoğdu/Kahveci, s. 255.

¹⁰⁹¹ Kalkan, s. 256; Çabri, s. 306; Aydoğdu/Kahveci, s. 244.

¹⁰⁹² Gümüş, s. 100; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 300; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 243; Atamer/Baş, s. 29; Çabri, s. 309; Kalkan, s. 193-194; Aydoğdu/Kahveci, s. 238. “*Temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyumsuzluğa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere ve özellikle davacının, dava konusu dairenin kat irtifakı tapusunu devralmadan önce kredi kullanmak için bankaya başvurduğunda, banka tarafından aldırılan ekspertiz raporu ile dairedeki teras alanının projeye aykırı olarak genişletildiği hususunda bilgi sahibi olmasına ve iskan ruhsatı alındıktan sonra da dairede yeni tadilatlar yapılmasını talep ederek taşınmazın son hâlini bu şekilde kabul ettiği anlaşılmış olup, davacı tüketicinin sözleşmenin kurulduğu tarihte ayıptan haberdar olduğu bu nedenle Tüketici Kanunu'nun 10 uncu maddesi gereğince sözleşmeye aykırılıktan söz edilemeyeceğinden, davacı vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun bulunan kararın onanması gerekmiştir.*”, Yargıtay 3. HD, T. 24.04.2024, E. 2023/2469, K. 2024/1366, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 30.10.2025).

ile uyumludur¹⁰⁹³. Her iki hükümde de alıcının haberdar olduğu ayıplara dayanarak seçimlik haklarını kullanmasına imkân bulunmaz¹⁰⁹⁴. Ancak malın ayıplı olduğunu tüketici bilmiyor ise veya bilmesi mümkün değilse ya da maldaki ayıp tüketicinin bildiği ayıptan farklı ise bu hüküm uygulanmaz¹⁰⁹⁵. Maldaki ayıbın açık ayıp olduğunun tespiti içinse ortalama bir tüketicinin malı satın alırken göstereceği dikkat esas alınır¹⁰⁹⁶. Örneğin, teşhir ürün alan ortalama bir tüketici, aldığı ürünün üzerindeki çizikleri görebilir. Bu hâlde tüketicinin maldaki ayıbı bilmesi kendisinden beklenir. Buna ek olarak TKHK m. 10/4 ile “*Satışa sunulacak ayıplı mal üzerine ya da ambalajına, üretici, ithalatçı veya satıcı tarafından tüketicinin kolaylıkla okuyabileceği şekilde malın ayıbına ilişkin açıklayıcı bilgiyi içeren bir etiket konulur. Bu etiketin tüketiciye verilmesi veya ayıba ilişkin açıklayıcı bilginin tüketiciye verilen fatura, fiş veya satış belgesi üzerinde açıkça gösterilmesi zorunludur.*” düzenlemesi ile satıcı, üretici ve ithalatçıya, maldaki ayıplar hakkında tüketiciyi bilgilendirme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu yükümlüğü yerine getiren satıcı, üretici veya ithalatçı, ayıbın tüketici tarafından bildirildiğini de ispatlamış olmaktadır¹⁰⁹⁷.

2. Zamanaşımı

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 12/1¹⁰⁹⁸ uyarınca ayıplı maldan doğan sorumlulukta taşınır mallar için zamanaşımı iki yıl, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda

¹⁰⁹³ TBK m. 222: “*Satıcı, satış sözleşmesinin kurulduğu sırada alıcı tarafından bilinen ayıplardan sorumlu değildir.*”

Satıcı, alıcının satılanı yeterince gözden geçirmekle görebileceği ayıplardan da, ancak böyle bir ayıbın bulunmadığını ayrıca üstlenmişse sorumlu olur.”

¹⁰⁹⁴ Aydoğdu/Kahveci, s. 238-239; Gümüş, s. 100; Çabri, s. 309-310.

¹⁰⁹⁵ Çabri, s. 309; Aydoğdu/Kahveci, s. 240.

¹⁰⁹⁶ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 243; Aslan, s. 137-138; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 94

¹⁰⁹⁷ Gümüş, s. 102; Çabri, s. 312; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 302.

¹⁰⁹⁸ TKHK m. 12/1: “*Kanunlarda veya taraflar arasındaki sözleşmede daha uzun bir süre belirlenmediği takdirde, ayıplı maldan sorumluluk, ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile, malın tüketiciye teslim tarihinden itibaren iki yıllık zamanaşımına tabidir. Bu süre konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallarda taşınmazın teslim tarihinden itibaren beş yıldır.*”

ise beş yıldır¹⁰⁹⁹. Bu süreler malın tüketiciye teslimi ile başlar¹¹⁰⁰. Sürenin niteliği zamanaşımı olduğundan sürenin durması, kesilmesi vb. hâllerin tespit edilmesi için 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan genel düzenlemeler esas alınır¹¹⁰¹.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da düzenlenen zamanaşımı hükümleri nispi emredici nitelikte olduğundan; satıcı, üretici ve ithalatçı tarafından zamanaşımı sürelerinin azaltılması mümkün değildir. Ancak üretici, ithalatçı ve satıcı isterlerse zamanaşımı süresini tüketici lehine artırabilirler¹¹⁰². Ayıplı maldan doğan sorumluluğa ilişkin zamanaşımı süresinin üst sınırının olup olmadığı hususuna ilişkinse doktrinde iki farklı görüş bulunmaktadır. Birinci görüşe göre zamanaşımı süresinin üst sınır artırılıyor ise bu hukuki işlemin mahiyeti garanti taahhüdüdür. Bu hâlde ise zamanaşımı süresinin üst sınırı olarak garanti taahhüdü için öngörülen on yıllık süre dikkate alınmalıdır¹¹⁰³. İkinci görüşe göre ise tüketici işlemlerinde satıcının kendi iradesi ile belirlediği sorumluluk zamanaşımı süresinin on yıl ile sınırlandırılmaması gereklidir. Aksini düşünmek tüketicinin lehine olmaz¹¹⁰⁴. Bu hususta ilk görüşe katılıyoruz. *Kanaatimizce*, her ne kadar zamanaşımı süresi satıcı, üretici ve ithalatçı

¹⁰⁹⁹ Eren/Yücer Aktürk, s. 128; Öz, Borçlar Özel, s. 110; Kanışlı, Tüketici, s. 1020; Çabri, s. 375; Aslan, s. 178; Kalkan, s. 257; Zevkliler/Özel, s. 201-202; Gümüş, s. 125; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 328; Kara, Tüketici, s. 845; Özel, Tüketici, s. 148; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, 392; Kaya, Tüketici, s. 74.

¹¹⁰⁰ Zevkliler/Gökyayla, s. 150; Eren/Yücer Aktürk, s. 128; Yavuz/Acar/Özer, s. 91; Öz, Borçlar Özel, s. 110; Çabri, s. 375; Aslan, s. 178; Kalkan, s. 258; Zevkliler/Özel, s. 202; Gümüş, s. 126; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 332; İncoğlu, Ayıp, s. 205; Kara, Tüketici, s. 847; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 392; Kaya, Tüketici, s. 74.

¹¹⁰¹ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na göre ayıplı malda zamanaşımı süreleri için bk. Eren/Yücer Aktürk, s. 124-125; Yavuz/Acar/Özer, s. 91; Öz, Borçlar Özel, s. 110; Zevkliler/Gökyayla, s. 148-149; Ahmet Türkmen, "Tüketici İşlemlerinde Ayıplı Mal ve Hizmetten Doğan Seçimlik Hakların Tabi Olduğu Zamanaşımı ve Bunun Garanti Taahhütleriyle İlişkisi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16, Özel Sayı-Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, (2015), s. 3411 vd.; Aslan, s. 178; Çabri, s. 375; Kalkan, s. 258; Zevkliler/Özel, s. 201-202; Kara, Tüketici, s. 846.

¹¹⁰² Zevkliler/Gökyayla, s. 150; Eren/Yücer Aktürk, s. 125; Öz, Borçlar Özel, s. 110; Türkmen, s. 3396; Zevkliler/Aydoğdu, s. 146; Gümüş, s. 125-126; Kalkan, s. 258; Çabri, s. 377; Aslan, s. 182; Zevkliler/Özel, s. 202; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 331; Kara, Tüketici, s. 848.

¹¹⁰³ Zevkliler/Gökyayla, s. 150; Gümüş, s. 128; Türkmen, s. 3427; Zevkliler/Özel, s. 202. "Davalı 10 yıllık zamanaşımı süresini hatırlatarak zamanaşımı definde bulunmuştur. Bu husus 4077 sayılı yasanın 4/4 maddesinde "ayıplı maldan sorumluluk, ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile malın tüketiciye teslimi tarihinden itibaren iki yıllık zamanaşımına tabidir. Ayıplı malın neden olduğu her türlü zararlardan dolayı yapılacak talepler ise üç yıllık zamanaşımına tabidir. Bu talepler zarara sebep olan malın piyasaya sürüldüğü günden başlayarak on yıl sonra ortadan kalkar. Ancak satılan malın ayıbı, tüketiciden satıcının ağır kusuru veya hile ile gizlenmişse zamanaşımı süresinden yaralanamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Davacının söz konusu malı satın almasından itibaren 10 yılı aşkın bir süre geçmiştir. Satıcının ayıp nedeniyle ağır kusuru kanıtlanmadığı gibi ayıbın hile ile gizlendiği de kanıtlanamamıştır. Bu durumda davanın zamanaşımı nedeniyle reddi gerekirken davanın kısmen kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.", Yargıtay 13 HD, T. E. 2012/8390, K. 2012/10604, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 31.10.2025).

¹¹⁰⁴ Çabri, s. 378; Aslan, s. 182; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 3332.

tarafından artırılabilir olsa da hukuki belirlenebilirlik açısından garanti taahhütleri için öngörülen on yıllık zamanaşımı süresinin bu durumda da uygulanması gereklidir.

İkinci el ürünlerde zamanaşımı süresi sıfır ürünlerden farklı düzenlenmiştir. TKHK m. 12/2'ye¹¹⁰⁵ göre ikinci el taşınır ürünlerde zamanaşımı malın teslim tarihinden itibaren bir yıldır. İkinci el konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda ise zamanaşımı süresi teslimden itibaren üç yıldır¹¹⁰⁶. Tüketici aldığı ikinci el ürünlerdeki ayıpları bilerek sözleşme akdetmiş ise satıcı, üretici ve ithalatçıya karşı ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanamaz. Buna karşılık malda satıcı, üretici veya ithalatçının belirttikleri dışında ayıplar mevcutsa tüketici seçimlik haklarını kullanabilir.¹¹⁰⁷ Nitekim TKHK m. 10/3'te¹¹⁰⁸ yer alan düzenlemeye göre üreticinin, satıcının ve ithalatçının maldaki ayıplara ilişkin gerekli bilgilendirmeleri tüketicilere yapması gereklidir. Ayıba ilişkin gerekli bildirimler yapılmamışsa zamanaşımı hükümleri geçerliliğini korur¹¹⁰⁹.

Üretici ve ithalatçı için uygulanacak zamanaşımı süreleri, taşınır mallar için iki yıl, konut ve tatil amaçlı taşınmazlar içinse beş yıldır. Bununla birlikte ilgili süreler malın tüketiciye teslimi ile başlar¹¹¹⁰. Satıcı, üretici ve ithalatçı tüketiciye karşı müteselsilen sorumlu olduğundan zamanaşımı biri için kesilmiş ise diğerleri için de kesilmiş sayılır¹¹¹¹.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, m. 231'de *“Alıcının satılanın kendisine devrinden başlayarak iki yıl içinde bildirdiği ayıptan doğan def'i hakkı, bu sürenin geçmiş olmasıyla ortadan kalkmaz.”* düzenlemesi ile alıcıya bir def'i hakkı tanınmıştır¹¹¹². 6502 sayılı

¹¹⁰⁵ TKHK m. 12/2: *“Bu Kanunun 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrası saklı olmak üzere ikinci el satışlarda satıcının ayıplı maldan sorumluluğu bir yıldan, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallarda ise üç yıldan az olamaz.”*

¹¹⁰⁶ Zevkliler/Gökyayla, s. 151; Eren/Yücer Aktürk, s. 128; Öz, Borçlar Özel, s. 110; Türkmen, s. 3404; Atamer/Baş, s. 60; Aydoğdu/Kahveci, s. 284; Kalkan, s. 259; Çabri, s. 382; Zevkliler/Özel, s. 202; Gümüş, s. 126; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 334; Kara, Tüketici, s. 848.

¹¹⁰⁷ Kalkan, s. 259; Çabri, s. 380; Zevkliler/Özel, s. 202; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 334; İncoğlu, Ayıp, s. 203.

¹¹⁰⁸ TKHK m. 10/3: *“Satışa sunulacak ayıplı mal üzerine ya da ambalajına, üretici, ithalatçı veya satıcı tarafından tüketicinin kolaylıkla okuyabileceği şekilde malın ayıbına ilişkin açıklayıcı bilgiyi içeren bir etiket konulur. Bu etiketin tüketiciye verilmesi veya ayıba ilişkin açıklayıcı bilginin tüketiciye verilen fatura, fiş veya satış belgesi üzerinde açıkça gösterilmesi zorunludur. Teknik düzenlemesine uygun olmayan ürünler ise hiçbir şekilde piyasaya arz edilemez. Bu ürünlere, Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun ve ilgili diğer mevzuat hükümleri uygulanır.”*

¹¹⁰⁹ Kalkan, s. 259.

¹¹¹⁰ Çabri, s. 379; Atamer/Baş, s. 60; Kara, Tüketici, s. 855.

¹¹¹¹ Çabri, s. 379.

¹¹¹² Zevkliler/Gökyayla, s. 150; Eren/Yücer Aktürk, s. 128; Yavuz/Acar/Özen, s. 90.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da ise bu hususta, özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir¹¹¹³. Doktrinde yer alan bir görüşe göre tüketici, malın ayıplı olduğunu belirterek TBK m. 231'de yer alan def'i hakkını satıcıya karşı ileri sürebilir. Bununla birlikte tüketici, alıcının aksine, satıcının bedel talebi karşısında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan ayıp bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeden bu hakkı kullanır¹¹¹⁴.

Satıcı, üretici ve ithalatçı, maldaki ayıpları hileyle gizlemişse veya malın ayıplı olmasında ağır kusurlu ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda öngörüldüğü gibi 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da da ilgili zamanaşımı süreleri uygulanmaz¹¹¹⁵. Ağır kusur, dikkat ve özen yükümlülüğüne uygun davranılmaması sonucunda meydana gelir¹¹¹⁶. Hile hâlinde ise satıcı ayıbı kasten gizlemektedir¹¹¹⁷. Örneğin üretici, telefon bataryalarının aşırı ısınma sorunu bulunduğunu bilmekle birlikte, telefonun patlamayacağını düşünerek ürünü piyasaya sürmüş ve tüketiciyi gerekli şekilde bilgilendirmemişse, bataryanın patlaması hâlinde ağır kusurlu sayılır. Buna karşılık üretici, telefondaki bataryanın ısınma sonucu patladığını

¹¹¹³ Yavuz/Acar/Özen, s. 90; Çabri, s. 385; Aslan, s. 181; Zevkliler/Özel, s. 203; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 331.

¹¹¹⁴ Eren/Yücer Aktürk, s. 128; Yavuz/Acar/Özen, s. 90; s. 3410; Çabri, s. 385; Zevkliler/Özel, s. 203; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 331.

¹¹¹⁵ Eren/Yücer Aktürk, s. 128; Yavuz/Acar/Özen, s. 93; Atamer/Baş, s. 59; Aydoğdu, Tüketici, s. 190-191; Aslan, s. 180; Gümüş, s. 129; Türkmen, s. 3407; Kalkan, s. 259; Kara, Tüketici, s. 847; Aydoğdu/Kahveci, s. 287; İnceoğlu, Ayıp, s. 201; Çabri, s. 383; Kanışlı, Tüketici, s. 1020. “Somut olayda, davaya konu aracın davalılar tarafından yurtdışından ithal edilip davalıya satıldığı, bu davalının da aracı davacıya satıp devrettiği, davacı elinde iken araca usulsüz ithalat iddiasıyla emniyet tarafından el konulduğu dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 15.2.2012 tarih, 2011/19-597 E. - 2012/80 K sayılı emsal kararında da açıkça belirtildiği üzere somut olayda uyuşmazlığın hukukî ayıp sebebiyle satıcının tekeffülü hükümleri çerçevesinde çözümlenmesi gerekmektedir. Olayda hukukî ayıbın gizlendiği ve böylece alıcının işgal edildiği anlaşıldığından mahkemece zamanaşımı definin reddinde isabetsizlik bulunmadığı gibi karar düzeltme talebinde sözü edilen ceza dosyasının sonucunun beklenmemesinde de usulsüzlük görülmemiştir...”, Yargıtay 19. HD, T. 09.05.2016, E. 2015/12073, K. 2016/8453, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 30.10.2025).

¹¹¹⁶ Yavuz/Acar/Özen, s. 79; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, Borçlar Genel, s. 668; Eren, s. 574 vd.; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 61 vd.; Kalkan, s. 260; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 336. “Somut olay değerlendirildiğinde; davaya konu taşınmazlar ve üzerinde yer aldığı binaya ilişkin olarak ilgili belediyeden 29.3.2007 tarihinde yapı ruhsatı, 22.6.2009 tarihinde ise iskan ruhsatı alınmıştır. Alınan bu ruhsatlarda havuz ve saunanın bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yine taşınmaza ilişkin tasdikli projede de havuz ve sauna bulunmamakta olup bunlar yerine sığınak, enerji odası, kazan dairesi, zemin katta bulunan iş yerine ait deponun bulunduğu belirtilmiştir. Oysa taşınmaza ilişkin davalı firma tarafından hazırlanan broşürlerde kapalı ve ısıtmalı yüzme havuzu, sauna ve spor salonu yapılacağı belirtilmiştir. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde tüketicinin taşınmazın onaylı mimari projesinde havuz, sauna ve spor salonuna ilişkin imalatların yer alıp almadığını bilmesi beklenemeyeceğinden somut olayda davalının ağır kusuru olduğunun kabulü gerekir. Hal böyle olunca, ayıp ağır kusur ile gizlenmiş olduğundan davalı zamanaşımı süresinden yararlanamayacak olup, mahkemece işin esasına girilerek sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken yanlış değerlendirme ile sözleşme tarihi ile dava tarihi arasında 5 yıllık zamanaşımı süresi geçtiğinden bahisle davanın reddine karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.”, Yargıtay 13. HD, T. 14.02.2018, E. 2016/16216, K. 2018/1737, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 30.10.2025).

¹¹¹⁷ Eren/Yücer Aktürk, s. 112; Yavuz/Acar/Özen, s. 80; Kalkan, s. 260; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 336.

tespit etmiş olmasına rağmen ürünü piyasaya sürmeye devam etmişse, bu durumda hileli davranıştan söz edilir.

Gizli ayıplar, malın kontrolü sırasında anlaşılamayan ancak kullanımı ile fark edilen ayıplardır¹¹¹⁸. Hile ile gizlenen ayıp bu açıdan gizli ayıptan farklılık göstermektedir. Bazı durumlarda satıcı, üretici ve ithalatçı malda gizli ayıp olduğunu bilmeyebilir. Ancak hile ile ayıbın gizlenmesi hâlinde bu kişilerin ayıbı bilmemeleri mümkün değildir¹¹¹⁹. Örneğin koltuk üreticisi koltuğun bacağına çatladığını bilmektedir. Buna rağmen üretici, kırık bacağı kumaş ile kaplayarak kapatmış ve koltuğun bacağı satıştan sonra kırılmıştır. Bu hâlde üretici hile ile ayıbı gizlemiştir. Dolayısıyla bu uyuşmazlıkta gizli ayıplar için öngörülen iki yıllık zamanaşımı süresi uygulanmaz ve hileli ayıplar için öngörülen on yıllık zamanaşımı süresi dikkate alınır¹¹²⁰.

¹¹¹⁸ Yavuz/Acar/Özen, s. 80; Öz, Borçlar Özel, s. 96; Kara, Tüketici, s. 847; Aslan, s. 181; Kalkan, s. 260; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 336. “Dava konusu aracın 23.10.2002 tarihinde trafiğe çıktığı ve 5.2.2003 tarihinde servo pompası, power yağ seviye sensörünün değiştiği, 7.2.2003 tarihinde aracın radyatörünün değiştiği, 11.4.2003 tarihinde aracın arka stop lambasının değiştiği, 25.4.2003 tarihinde de yağ seviye lambası yanyor şikayeti ile servise başvurulduğu ve serviste alınarak, 17.6.2003 tarihinde direksiyon kutusu, arka armatörler, power yağı ve filtrelerinin garantiden değiştiğinin bildirilerek davacıya teslim edildiği, dosyadaki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır. Mahkemece alınan bilirkişi raporunda, aracın incelenmesi sonucu, aracın direksiyon sisteminin tekniğe uygun çalıştığı, fonksiyon yönünden herhangi bir olumsuzluğun bulunmadığı, aracın kanal üzerindeki incelemesinde araç rot kollarının direksiyon kramelerine bağlandığı kısımlardan yağ keçelerinin hidrolik yağını sızdırdığı ve bu keçelerin değiştirilmesi gerektiği, aracın direksiyon kuvvetlendirme sisteminde meydana gelen arızanın kullanım sonucu oluşmadığı, aracın serviste tamiratının mümkün olduğu, aracın gizli ayıplı olmadığı benzeri arızanın garanti kapsamında giderilebileceği açıklanmıştır. 4077 sayılı Yasanın 13/3 maddesi gereğince, garanti süresi içerisinde sık sık arızalanması sonucu maldan yararlanamamanın süreklilik arz etmesi veya tamiri için gereken azami sürenin aşılması hâllerinde, tüketici malın ücretsiz olarak yenisiyle değiştirilmesini talep edebilir. Dava konusu araç, yasada belirlenen 30 günlük süreden geçirildikten 52 gün sonra davacıya teslim edilmiştir. Onarım hakkını kullanan tüketici, Garanti Belgesi ile Tanıtma ve Kullanma Kılavuzunun Uygulama Esaslarına Dair Tebliğin (TRKGM-95/116-117) 12. maddesindeki şartların oluşması hâlinde, aracın yenisiyle değiştirilmesini isteyebilir. Dosyadaki delillerden, araçtaki yağ keçelerinin hidrolik yağını sızdırdığı, yani halen bu arızasının devam ettiği, anlaşılmaktadır. Bu arızanın kullanım hatasından meydana gelmediği bilirkişi raporunda açıklandığına göre, bu arızanın imalat hatası olup, gizli ayıplı olduğunun kabulü zorunludur. Açıklanan nedenlerle, yasada belirlenen azami tamir süresinin geçirildiği, aracın halen arızasının giderilmediği, garanti süresi içinde farklı arızaların dörtten fazla tekrarladığı, dolayısıyla yasanın 13/3 ve anılan tebliğin 12. maddesindeki koşullarının oluştuğu, açıktır. Mahkemece davanın kabulü gerekirken, yazılı şekilde reddine karar verilmesi, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.”, Yargıtay 13. HD. T. 14.02.2005, E. 2004/13579, K. 2005/2098, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 31.10.2025).

¹¹¹⁹ Eren/Yücer Aktürk, s. 112; Yavuz/Acar/Aslan, s. 79-80; Kalkan, s. 260; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 336; Kara, Tüketici, s. 848.

¹¹²⁰ Yavuz/Acar/Aslan, s. 79-94; Kalkan, s. 260; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 403. “Somut olayda; davacının 16/01/2008 tarihinde satın aldığı taşınmazın 23/10/2011 ve 09/11/2011 tarihlerinde meydana gelen deprem sırasında ağır hasarlı hale geldiği ve yıkıldığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar mahkemece; dava konusu bağımsız bölümün bulunduğu taşınmaz hakkında başka maliklerce açılan dava dosyası hükme esas alınarak, dava konusu taşınmazda ağır kusur tespitinde bulunulmayıp, gizli ayıp değerlendirmesi yapıldığından, en geç depremin etkileri geçtikten sonra makul bir sürede ihbarda bulunulmayıp, zamanaşımı süresi içerisinde dava açılmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş ise de, hükme esas alınan dava dosyasında bahsedilen gizli ayıpların TKHK’nın 4/4 maddesi kapsamında, müteahhidin ağır kusuru veya hilesi ile gizlenip gizlenmediği hususuna yeterince yer verilmediği, sadece tespit edilen ayıpların gizli ayıp niteliğinde

Şunu da belirtmek gerekir ki tüketici ayıp ortaya çıktıktan çok sonra dava hakkını kullanmışsa TMK m. 2’de düzenlenen dürüstlük kuralına aykırı olarak hakkını kötüye kullanmış olur ve davanın reddine karar verilebilir¹¹²¹.

Doktrinde yer alan ve bizim de katıldığımız görüşe göre malın ayıplı olmasında ağır kusur veya hile ile gizleme hâli mevcut ise zamanaşımı üst sınırı, genel hükümler uyarınca on yıl olur¹¹²². TBK m. 244/3, “*Bir yapının ayıplı olmasından doğan davalar; mülkiyetin geçmesinden başlayarak (5) yılın ve satıcının ağır kusuru varsa (20) yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.*” hükmü gereğince konut ve tatil amaçlı taşınmaz için ağır kusur ve hile ile gizlenmiş ayıp mevcutsa zamanaşımı süresi yirmi yıldır¹¹²³. Yargıtay bazı kararlarında, bilinçli olarak tüketicinin zamanaşımı süresi içerisinde haklarının kullanmasının engellendiği hâllerde, zamanaşımı süresinin uygulanmayacağına hükmetmiştir¹¹²⁴. Zira bu durumda tüketicinin zamanaşımı sebebiyle haklarını kullanamaması dürüstlük kuralına aykırı olur¹¹²⁵.

Ağır kusurun mevcudiyeti hâlinde değinmemiz gereken bir diğer önemli husus ise; satıcının ağır kusurlu olması hâlinde, üretici ve ithalatçı için hangi zamanaşımı süresinin dikkate alınacağıdır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre eğer satıcı ağır kusurlu ise üretici ve ithalatçı da satıcı ile birlikte tüketiciye karşı müteselsilen sorumlu olduğundan zamanaşımı

olup davalının kusurlu eylemleri neticesinde oluştuğuna ilişkin tespitlerde bulunulduğu anlaşılmaktadır. O hâlde mahkemece; hükme esas alınan dava dosyasına taraf olmayan davacının, deprem sonrası meydana gelen zarar/hasarın davalı tarafın kusuru sonucu olduğunu bilmesine olanak olmadığı, bu nedenle ihbar ve zamanaşımı sürelerinin müteahhidin ağır kusuru veya hilesinin varlığının tespiti hâlinde işlemeyeceği hususu da gözetilerek, ilgili dosyada tespit edilen müteahhidin kusurunda ağır kusur olup olmadığı, mevcut ayıpların hile ile gizlenip gizlenmediği araştırılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yanlışlıklar değerlendirme ve eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.”, Yargıtay 13. HD. T. 08.03.2022, E. 2021/8259, K. 2022/2003, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 31.10.2025).

¹¹²¹ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 332; Özel, Tüketici, s. 107; Inceoğlu, Ayıp, s. 206.

¹¹²² Eren/Yücer Aktürk, s. 128; Yavuz/Acar/Özen, s. 94; Aydoğdu, Tüketici, s. 191; aynı yazarın, Milli Şerh, s. 335; Aydoğdu/Kahveci, s. 287; Kalkan, s. 261; Kara, Tüketici, s. 847; Çabri, s. 384; Aslan, s. 181.

¹¹²³ Aydoğdu, Tüketici, s. 191; aynı yazarın, Milli Şerh, s. 334; Aydoğdu/Kahveci, s. 287; Çabri, s. 384; Kalkan, s. 261.

¹¹²⁴ “*Bu bağlamda; olayın açıklanan gelişimi ve deliller karşısında araçta üretim hatası bulunup, bunun gizli ayıp olduğunda kuşku yoktur. Zira, Davalı üretici onarımı yetkili servis istasyonları eliyle yapmaktadır. Bu istasyonlar satılan araçların teknik özellikleri itibarıyla arıza ve ayıbı doğru ve tam teşhis edebilecek, en kısa sürede ve tam anlamıyla giderebilecek elemanlar bulundurmamak zorundadır. Deneme yanlışla ile aracı tamire çalışan ve parça değişikliği yoluna giden servis çalışanlarının serviste bulundurulmasının sonuçlarının tüketiciye mal edilmesi düşünülemez. Kaldı ki, üretim hatasının varlığını rahatlıkla tespit edebilecek nitelikte olması gereken servisin tüketiciyi sonuç alınamayan tamirlerle oyalaması ve arızanın belli periyotlarla tekrarlaması karşısında davada zamanaşımının varlığından da söz edilemez.”*, YHGK T. 25.02.2004, E.2004/4-84 K.2004/99, (<https://www.fullegal.com>, E.T. 31.05.2025).

¹¹²⁵ Çabri, s. 380.

süresi tüm sorumlular için on yıl olmalıdır. Buna karşılık ilgili görüş, üretici ve ithalatçının malın ayıplı olmasında ağır kusurlu olduğu hallerde, on yıllık zamanaşımı süresinin yalnızca üretici ve ithalatçı için geçerli olacağını ileri sürmektedir. Satıcı için geçerli olacak zamanaşımı süresi ise iki yıldır¹¹²⁶. Diğer bir görüşe göre ise sorumlular arasında böyle bir ayırım yapmak tüketicinin korunması ilkesine aykırıdır. Bu sebeple sorumlulardan yalnızca birinin ağır kusurlu olması hâlinde tüm sorumlular için on yıllık zamanaşımı süresi geçerli olmalıdır¹¹²⁷. Biz bu hususta ikinci görüşe katılıyoruz. Zira, tüketicinin korunması ilkesi gereğince tüm sorumluların on yıllık zamanaşımı süresine tabi olması daha yerindedir.

Tüketicinin seçimlik haklarına uygulanan zamanaşımı süresinin TKHK m. 11/6'da¹¹²⁸ yer alan tazminat talebi için geçerli olup olmadığı konusunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır¹¹²⁹. Bu sebeple doktrinde tazminata ilişkin zamanaşımı süresinin genel hükümlerde yer alan on yıllık süre olması gerektiği ileri sürülmüştür¹¹³⁰. Bununla birlikte, tüketici işleminin konusu olan sözleşme için kanunda başka zamanaşımı süreleri öngörüldüyse ilgili zamanaşımı süresi dikkate alınmalıdır. Örneğin tüketici işleminin konusu olan vekalet sözleşmesinde zamanaşımı süresi beş yıldır. Dolayısıyla vekalet sözleşmesine ilişkin talep edilecek tazminatlar için beş yıllık zamanaşımı süresi uygulanır¹¹³¹.

3. Müteselsil Sorumluluk

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m 11/2 hükmünce, ayıptan doğan “*ücretsiz onarım*” ve “*misli ile değişim*” seçimlik hakları için satıcı, üretici ve ithalatçı, tüketicie karşı müteselsilen sorumlu tutulmuştur¹¹³². Müteselsil sorumluluk, birden fazla

¹¹²⁶ Kanişlı, Tüketicici, s. 1020; Gümüş, s. 128; Atamer/Baş, s. 59.

¹¹²⁷ İncoğlu, Ayıp, s. 203.

¹¹²⁸ TKHK m. 11/6: “*Seçimlik hakların kullanılması nedeniyle ortaya çıkan tüm masraflar, tüketicinin seçtiği hakkı yerine getiren tarafça karşılanır. Tüketicici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca tazminat da talep edebilir.*”

¹¹²⁹ 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da tüketicinin tazminat talebi için zamanaşımı süresi, seçimlik haklarda olduğu gibi üç yıldır. Çabri, s. 385; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 334.

¹¹³⁰ Zevkliler/Gökyayla, s. 152; Eren/Yücer Aktürk, s. 126; Çabri, s. 385; Zevkliler/Özel, s. 203; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 334; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 417.

¹¹³¹ Çabri, s. 385; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 335.

¹¹³² Çabri, s. 322; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 473; Er, s. 276; Çilci, s. 28; Kırca, s. 224; Kara, Tüketicici, s. 819; Barış, s. 167. “*Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları üretici veya ithalatçıya karşı da kullanılabilir. Bu fıkradaki hakların yerine getirilmesi konusunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur. Üretici veya ithalatçı, malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra*

kişinin zarar görene karşı sorumlu olması hâlinde; zarar görenin, tüm zararı sorumluların birinden alabilmesine imkân sağlar¹¹³³. Bu kapsamda tüketici söz konusu seçimlik haklarını satıcı, üretici ve ithalatçıya aynı anda veya üreticiye, ithalatçıya ve satıcıya ayrı ayrı yöneltebilir¹¹³⁴.

Satıcı, üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı müteselsilen sorumlu tutulması ile tüketicinin zararının tazmin edilmesi kolaylaştırılmıştır. Malı üreten kişi üreticidir; ülke içerisinde piyasaya sürülmesini sağlayan ise ithalatçıdır. Üretici ve ithalatçı hem malı en iyi onaracak hem de mislini bulunduracak kişidir. Ayrıca üretici ve ithalatçı, ekonomik olarak satıcıdan daha iyi konumdadır. Bu sebeple üretici ve ithalatçının ayıplı mal sebebiyle satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olması gereklidir¹¹³⁵.

Sözleşmeden dönme ve sözleşme bedelinde indirim seçimlik haklarından dolayı üretici ve ithalatçı tüketiciye karşı sorumlu değildir. Zira sözleşmenin tarafı olmayan üretici ve ithalatçının sözleşmeden kaynaklanan seçimlik haklardan müteselsil sorumlu tutulması taraflar arasında dengesizlik yaratacaktır. Üretici ve ithalatçının tahsil etmediği sözleşme bedelini tüketiciye iade etmesi veya kendisinin belirlemediği sözleşme bedelinde indirim yapması adilane olmaz¹¹³⁶.

ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumlu tutulmaz.” hükmü getirilmiş olup, bu hüküm karşısında Mahkemece davalı ... AŞ.'nin davalının dava konusu araçta var olduğunu ileri sürdüğü ayıptan sorumlu olup olmadığının kararda tartışılmadığı ve neden sorumlu tutulduğuna ilişkin gerekçe gösterilmediği anlaşılmaktadır. O hâlde Mahkemece, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında sorumlu olup olmadığı irdelenerek ve gerekçeleri de gösterilmek suretiyle bu davalı hakkında bir karar verilmesi gerekirken, bu değerlendirme yapılmaksızın yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.”, Yargıtay 13. HD, T. 22.12.2016, E. 2015/33630, K. 24098, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 30).

¹¹³³ Müteselsil sorumluluğa ilişkin genel açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/V/C/1.

¹¹³⁴ Barış, s. 168.

¹¹³⁵ Çilci, s. 30; Kara, Tüketici, s. 820. Üretici ve ithalatçının sadece ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim seçimlik haklarında sorumlu olması AB Direktifleri doğrultusunda kabul edilmiştir. Kara, Tüketici, s. 821.

¹¹³⁶ Çilci, s. 30; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 471; İnceoğlu, s. 194; Gümüş, s. 113; Er, s. 277; Çabri, s. 324-325. İlgili hükmün gerekçesi: “Tüketici, üreticiye veya ithalatçıya karşı bir ödeme yapmadığı için sözleşmeden dönme hakkını kullanarak, satıcıya ödemiş olduğu parayı üretici veya ithalatçıdan geri alması veya bedel indirimi hakkını kullanması mümkün değildir.”. Buna karşılık üretici ve ithalatçının sözleşmeden dönme ve sözleşme bedelinde indirim seçimlik haklarından sorumlu tutulmamasının bir istisnası bulunmaktadır. Bu istisna ise garanti belgesinden doğan sorumluluktur. TKHK m. 56/3 ve Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 9/1 gereğince sözleşmenin tarafı olmayan üretici ve ithalatçı, onarım hakkının azami sürede yerine getirilmemesi hâlinde; satış sözleşmesinden dönme, sözleşme bedelinde indirim ve misli ile değişim haklarından satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu tutulur. Detaylı bilgi için bk. Er, s. 282; Çilci, s. 33; Tutumlu/Tutumlu, Ayıp, s. 479.

Müteselsil sorumlulukta değinmemiz gereken bir diğer husus ise ara mal ve ham madde üretici ve ithalatçıların sorumluluğudur. Tüketici, TKHK m. 3/1-n¹¹³⁷ ve TKHK m. 11/2¹¹³⁸ uyarınca ürünün ara mal ve ham madde üreticisi ve ithalatçısından ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim haklarını talep edebilir¹¹³⁹. Örneğin, bir otomobilin motorundaki parçanın, kullanılan ham madde nedeniyle kırılması sonucu oluşan bir zararda; tüketici, uğradığı zararın giderilmesi için doğrudan otomobilin nihai üreticisine, motorun üreticisine veya ayıplı ham maddeyi temin eden üreticiye başvurabilir¹¹⁴⁰. Ancak ara mal üreticisi ve ham madde üreticisinin ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim haklarını karşılayabilmesi herhâlde mümkün görünmemektedir. Örneğin bir otomobilin lastiğinde sorun olması hâlinde tüketicinin ara mal üreticisi veya ham madde üreticisine başvurması uygulamada sorun yaratmaz. Ancak otomobilin boyasındaki sorun sebebiyle ayıbın tüm otomobile sirayet etmesi sonucu tüketici seçimlik haklarını ham madde üreticisine yöneltebilmeli midir? Doktrinde tüketicinin bu hâlde ham madde üreticisine başvuramayacağı savunulmuştur. Nitekim tüketici tarafından malın misli ile değişim hakkının kullanılması hâlinde; ham madde üreticisinin ayıplı olan ürünü misli ile değiştirmesi mümkün olmayabilir. Bu hususun çözümü olarak doktrinde, tüketicinin malın misli ile değişimi talep etmesi hâlinde nihai ürün üreticisine başvurması gerektiği öne sürülmüştür. Bu açıklamalar, ara mal ve ham madde ithalatçısı için de geçerlidir¹¹⁴¹.

Kanaatimizce, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında ara mal ve ham madde üreticileri, tüketiciye karşı sorumlu tutulmamalıdır. Nitekim, nihai malı elinde bulunduran kişi üretici, satıcı veya ithalatçıdır; ara mal ve ham madde üreticisi yalnızca kendi malını elinde bulundurur. Tüketicinin ücretsiz onarım veya misli ile değişim seçimlik haklarını ara mal ve ham madde üreticisine yöneltmesi, bu kişiler açısından adilane olmaz. Zira elinde olmayan bir ürünü temin edip tüketiciye teslim etmek veya tamirin nasıl yapılacağını bilmediği bir ürünü onarmak fiilen mümkün görünmemektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, 85/374 sayılı

¹¹³⁷ TKHK m. 3/1-n: “Üretici: Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere tüketiciye sunulmuş olan mal ya da bu malların hammaddelerini yahut ara mallarını üretenler ile mal üzerine markasını, unvanını veya herhangi bir ayırt edici işaretini koyarak kendisini üretici olarak gösteren gerçek veya tüzel kişiyi, ifade eder.”

¹¹³⁸ TKHK m. 11/2: “Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları üretici veya ithalatçıya karşı da kullanılabilir. Bu fıkradaki hakların yerine getirilmesi konusunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur. Üretici veya ithalatçı, malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumlu tutulmaz.”

¹¹³⁹ Çabri, s. 160; Aydoğdu/Kahveci, s. 132; Barış, s. 32; Zevkliler/Özel, s. 98; Barış, s. 31.

¹¹⁴⁰ Aydoğdu, Tüketici, s. 70; Aydoğdu/Kahveci, s. 134; Barış, s. 32.

¹¹⁴¹ Çabri, s. 161.

Direktif'te, ayıplı maldan doğan sorumluluk değil, ürün sorumluluğu düzenlenmiştir. Bu nedenle TKHK m. 3/1-n'nin ürün sorumluluğunu düzenleyen 85/374 sayılı Direktif m. 3/1¹¹⁴²'deki tanımı dikkate almak yerine; ayıplı maldan doğan sorumluluğu düzenleyen 99/44 sayılı AB Direktif m. 1/2-d¹¹⁴³'deki tanımı esas almasının daha yerinde olacağı kanaatindeyiz. Son olarak belirtmek gerekir ki ara mal ve ham madde üreticilerinin sorumluluğunun düzenlenmesi gereken kanun, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'dur. Zira bu kanun uyarınca ara mal ve ham madde üreticileri, tüketiciye karşı tazminat sorumluluğu çerçevesinde yükümlüdür. Bu sebeple ara mal ve ham madde üreticilerinin tazminat yükümlülüklerini yerine getirmesi seçimlik hakların yerine getirilmesine göre daha mümkündür.

Müteselsil sorumlulukta önem arz eden diğer durum ise taraflar arasındaki iç ilişkidir. Tüketici, müteselsil borcu, satıcı, üretici veya ithalatçıdan birinden tazmin etmişse; borcu tazmin eden borçlunun, diğer müteselsil borçlulara rücu hakkı bulunur¹¹⁴⁴. Örneğin, satılanın ayıpsız misli ile değişimi için tüketici sadece satıcıya başvurmuş ve satıcı bu talebi yerine getirmiş olabilir. Bu hâlde satıcı ayıbın üreticinin hatasından kaynaklandığını düşünüyorsa malın ayıpsız mislinin teslimine ilişkin masrafı ve ayıpsız mislini teslim etmesi sebebiyle uğradığı zararı üretici ve ithalatçıdan talep edebilir.

Tüketicinin ücretsiz onarım veya misli ile değişim hakkını satıcı, ithalatçı ve üreticiden birine karşı ileri sürmesinden sonra diğer kişilerin bu haklardan doğan sorumluluğu devam edecek midir? Doktrinde bu hususta iki ayrı görüş bulunmaktadır. Birinci görüşe göre satıcı, ithalatçı ve üretici, müteselsilen sorumlu olduğundan tüketicinin bu kişilerden birine karşı ücretsiz onarım veya misli ile değişim hakkını yöneltmesi, diğerlerinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz¹¹⁴⁵. Diğer görüşe göre ise ücretsiz onarım hakkı ve ayıpsız misli ile değişim hakkı, satıcı, üretici ve ithalatçıdan birine karşı ileri sürülmek ile kullanılmış olur. Bu sebeple tüketici

¹¹⁴² 85/374 sayılı Direktif m. 3/1: “Üretici, nihai bir ürünün imalatçısını, herhangi bir ham maddenin üreticisini veya bir bileşen parçasının imalatçısını ve ismini, ticari markasını ya da diğer ayırt edici özelliğini ürün üzerinde belirtmek suretiyle kendisini ürünün üreticisi olarak tanıtan herhangi bir kişiyi ifade eder.”

¹¹⁴³ 99/44 sayılı Direktif m. 1/2-d: “Üretici: Tüketici mallarını imal eden, tüketici mallarını Topluluk topraklarına ithal eden veya adını, ticari markasını ya da başka bir ayırt edici işaretini tüketici malları üzerine koymak suretiyle kendisini üretici gibi gösteren kişi.”

¹¹⁴⁴ Zevkliler/Gökyayla, s. 146; Barış, s. 180.

¹¹⁴⁵ Gümüş, s. 105.

diğer müteselsil borçlulara karşı ilgili hakları tekrardan ileri süremez¹¹⁴⁶. *Kanaatimizce*, müteselsil sorumluluğun bir gereği olarak borç sona ermedikçe tüketici, yalnızca sorumlulardan birine hakkını yöneltse bile diğer sorumluların sorumlulukları devam etmelidir.

Peki tüketici, satıcıdan masraf ve zararlarını talep etmişse üretici ve ithalatçının masraf ve zararlardan müteselsilen sorumluluğu devam eder mi? Doktrinde yer alan bir görüşe göre tüketici bu hakları kimden talep etmişse o kişi masraf ve zarardan sorumludur. Bu durumda masraf ve zarardan sorumlu olan sadece satıcıdır¹¹⁴⁷. Diğer görüşe göre ise masraf yalnızca hakkın yöneltildiği kişinin sorumluluğunda iken zarardan dolayı üretici ve ithalatçı, satıcı ile birlikte tüketiciye karşı müteselsilen sorumludur¹¹⁴⁸. Biz tüketicinin korunması ilkesi gereğince bu hususta ikinci görüşe katılmaktayız. Tüketicinin seçimlik haklarının yanı sıra tazminat talebinin de müteselsil sorumluluk kapsamında olması gereklidir. Taraflardan yalnızca bir kişiye tazminat talebinin yöneltilmesi diğer sorumluların sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

4. Sorumsuzluk Anlaşmaları

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da sorumsuzluk anlaşmalarının hüküm ve sonuçlarına dair bir düzenleme yer almamaktadır. Bu sebeple doktrinde, tüketici işlemleri için 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan sorumsuzluk anlaşmalarının uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmıştır. Zira, TBK m. 221¹¹⁴⁹, satıcının ağır kusurlu olduğu hâllerde sorumluluğunu sınırlayan ya da kaldıran anlaşmaların geçersiz olduğunu hüküm altına almıştır¹¹⁵⁰. İlgili hüküm gereğince, satıcı ağır kusurlu değilse alıcı ile yaptıkları sorumsuzluk anlaşmaları geçerli olur¹¹⁵¹. Bu hükmün tüketici işlemlerinde uygulanması hâlinde güçlü

¹¹⁴⁶ Çabri, s. 351, dn. 116.

¹¹⁴⁷ Aslan, s. 210-211; Aksi görüşe göre ise 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında, tüketicinin korunması ilkesine aykırı bir şekilde, masraflardan üretici ve ithalatçıyı müteselsilen sorumlu tutulmaması yerinde olmamıştır. Kanışlı, Tüketici, s. 1018.

¹¹⁴⁸ Gümü, s. 105; Barış, s. 209.

¹¹⁴⁹ TBK m. 221: “*Satıcı satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise, ayıptan sorumluluğunu kaldıran veya sınırlayan her anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.*”

¹¹⁵⁰ Zevkliler/Gökyayla, s. 129- 130; Eren/Yücer Aktürk, s. 154-155; Öz, Borçlar Özel, s. 109; Yavuz/Acar/Özen, s. 79-80; Cumalıoğlu, s. 25; Aslan, s. 144; Kalkan, s. 195; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 228. Sorumsuzluk anlaşmaları hakkında detaylı bilgi için bk. Antalya/Görgeç, s. 349. Sorumsuzluk anlaşması hakkında detaylı bilgi için bk. Eren, s. 1228 vd.; Ünlütepe, Borçlar Genel, s. 266 vd.; Oğuzman/Öz, C. 1, s. 433 vd.

¹¹⁵¹ Eren/Yücer Aktürk, s. 155; Öz, Borçlar Özel s. 109; Yavuz/Acar/Özen, s. 79-80; Ünal Yeşilyurt, s. 52; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 228.

durumda bulunan satıcı, üretici ve ithalatçı; hafif ve orta kusurlu hâllerde bile tüketiciye karşı ayıptan sorumlu olmayabilir. Dolayısıyla doktrinde sorumsuzluk anlaşmalarının tüketici lehine yorum ilkesine aykırılık teşkil ettiği ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da yer alan ayıptan doğan sorumluluk uyarınca geçerli olmayacağı ileri sürülmüştür¹¹⁵². Ayrıca doktrinde, TKHK m. 9/1, “*Satıcı, malı satış sözleşmesine uygun olarak tüketiciye teslim etmekle yükümlüdür.*” hükmü gereğince sorumsuzluk anlaşmalarının tüketici işlemlerinde geçerli olmasının mümkün olmadığı savunulmuştur¹¹⁵³.

Doktrinde yer alan bir görüşe göre ise 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında sorumsuzluk anlaşmalarının tek hukuki dayanağı TKHK m. 10/2’dir¹¹⁵⁴. Bu madde uyarınca tüketici, bildiği veya bilmesi gerektiği ayıplara karşı seçimlik haklarını kullanamaz. Dolayısıyla bu görüş uyarınca tüketicinin bilmesi gereken ayıplar hususunda, haksız şartlara aykırı olmamak üzere, satıcı ile akdettiği yazılı bir sorumsuzluk kaydı geçerli olmalıdır¹¹⁵⁵.

Kanaatimizce, tüketici sözleşmelerinde sorumsuzluk anlaşmaları hiçbir koşulda geçerli olmamalıdır. TKHK’nın amacı, tüketiciler ile satıcı, üretici ve ithalatçılar arasındaki menfaat dengesini sağlanmasıdır. Ancak sorumsuzluk anlaşmaları, tüketicilerin meydana gelecek olan ve öngörmedikleri zararlarını tazmin etme imkânını ortadan kaldırmaktadır. Bu sebeple tüketiciler için sorumsuzluk anlaşmaları geçersiz olmalıdır.

5. Sorumluluktan Kurtuluş Sebepleri

a. Genel olarak

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 11/2, “*Üretici veya ithalatçı, malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde*

¹¹⁵² Öz, Borçlar Özel, s. 109; Yavuz/Acar/Özen, s. 80; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 228-229; Kalkan, s. 195; Zevkliler/Özel, s. 166; Cumalıoğlu, s. 25; İnceoğlu, Ayıp, s. 229. Aslan, belirli şartların gerçekleşmesi hâlinde tüketici işlemlerinde de sorumsuzluk anlaşmaları yapılabileceğini öne sürmüştür. Aslan, s. 146-147.

¹¹⁵³ Yavuz/Acar/Özen, s. 80; Cumalıoğlu, s. 25; Aydoğdu/Kahveci, s. 155; Kalkan, s. 196.

¹¹⁵⁴ TKHK m. 10/2: “*Tüketicinin, sözleşmenin kurulduğu tarihte ayıptan haberdar olduğu veya haberdar olmasının kendisinden beklendiği hâllerde, sözleşmeye aykırılık söz konusu olmaz. Bunların dışındaki ayıplara karşı tüketicinin seçimlik hakları saklıdır.*”

¹¹⁵⁵ Aslan, s. 146; Ünal Yeşilyurt, s. 53.

sorumlu tutulmaz.” düzenlemesi ile üretici ve ithalatçıya ayıptan doğan sorumluluktan kurtulma imkânı tanınmıştır¹¹⁵⁶. Bir mal üretildiği anda ayıplı olmayıp daha sonradan ayıplı hale gelebilir. Bu hâlde üretici ve ithalatçının, ayıbın daha sonradan meydana geldiğini ispat ederek sorumluluktan kurtulması mümkündür. Satıcının veya dağıtıcının ürünü uygun saklama koşullarına uymadan depolaması bu duruma örnek olarak gösterilir¹¹⁵⁷. Üretici ve ithalatçıya sorumluluktan kurtulma imkânının tanınmasının sebebi ise bu kişilerin hakimiyetlerinde bulunmayan bir malı ayıptan korumasının mümkün olmamasıdır¹¹⁵⁸. Buna karşılık mal piyasaya sürüldükten sonra ayıp ortaya çıkmış olmakla birlikte bu ayıp üretimden kaynaklanıyorsa; üretici ve ithalatçı, TKHK m. 11/2 yer alan sorumluluktan kurtulma imkânını kullanamaz¹¹⁵⁹.

Üretici ve ithalatçının sorumluluktan kurtuluş sebebi olarak değerlendirilebilecek bir diğer hüküm ise TKHK m. 9/2, *“Satıcı, kendisinden kaynaklanmayan reklam yoluyla yapılan açıklamalardan haberdar olmadığını ve haberdar olmasının da kendisinden beklenemeyeceğini veya yapılan açıklamanın içeriğinin satış sözleşmesinin akdi anında düzeltilmiş olduğunu veya satış sözleşmesi kurulma kararının bu açıklama ile nedensellik bağı içinde olmadığını ispatladığı takdirde açıklamanın içeriği ile bağlı olmaz.”* hükmüdür. Bu hüküm gereğince satıcı, kendisinin bildirmediği vaat ve ilanlardaki eksikliklerden dolayı tüketiciye karşı ayıp sebebiyle sorumlu olmaz¹¹⁶⁰. Örneğin satıcının, sattığı otomobilin koltuk ısıtmalı olduğuna ilişkin bir taahhüdünün olmadığını, bu özelliğe ilişkin reklam ve ilanın üretici veya ithalatçı

¹¹⁵⁶ Çabri, s. 352; Barış, s. 190; Gümüş, s. 123; Zevkliler/Özel, s. 200; Aydoğdu, Tüketici, s. 317; Atamer/Baş, s. 54; Kanışlı, Tüketici, s. 1011.

¹¹⁵⁷ Çabri, s. 352.

¹¹⁵⁸ Çabri, s. 352. *“Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları üretici veya ithalatçıya karşı da kullanılabilir. Bu fıkradaki hakların yerine getirilmesi konusunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur. Üretici veya ithalatçı, malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumlu tutulmaz.”* hükmü getirilmiş olup, bu hüküm karşısında Mahkemece davalı ... AŞ.'nin davalının dava konusu araçta var olduğunu ileri sürdüğü ayıptan sorumlu olup olmadığının kararda tartışılmadığı ve neden sorumlu tutulduğuna ilişkin gerekçe gösterilmediği anlaşılmaktadır. O hâlde Mahkemece, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında sorumlu olup olmadığı irdelenerek ve gerekçeleri de gösterilmek suretiyle bu davalı hakkında bir karar verilmesi gerekirken, bu değerlendirme yapılmaksızın yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir., Yargıtay 13. HD, T. 22.12.2016, E. 2015/33630, K. 2016/24098, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 31.10.2025).

¹¹⁵⁹ Çabri, s. 352.

¹¹⁶⁰ Yavuz/Acar/Özen, s. 83-84; Çabri, s. 300; Kanışlı, Tüketici, s. 1011; Aydoğdu/Kahveci, s. 253; Gümüş, s. 93; Cumahoğlu, s. 26; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 240.

tarafından verildiğini ve kendisinin bu özellikten haberinin olmadığını ispat ederek sorumluluktan kurtulma imkânı vardır. Bu hâlde ispat yükü satıcıdadır¹¹⁶¹.

Peki ilgili düzenlemenin üretici ve ithalatçı için de sorumluluktan kurtulma imkânı sağladığı söylenebilir mi? Doktrinde yer alan bir görüş, TKHK m. 9/2 düzenlemesinin üretici ve ithalatçı için de sorumluluktan kurtulma imkânı tanıdığını ileri sürmüştür. Üründe mevcut olmayan ve üretici ile ithalatçının vaat etmediği özellikleri; satıcı, tüketiciye vaat etmiş ise ayıptan yalnızca satıcı sorumlu olmalıdır¹¹⁶². Böylece üretici ve ithalatçının maldaki subjektif ayıplardan sorumlu tutulmaması güvence altına alınmış olur¹¹⁶³. Zira uygulamada satıcının vaatlerinden, üretici ve ithalatçının haberinin olması pek mümkün değildir. Bu hâlde üretici ve ithalatçının malda bulunmayan bir özelliği vaat ettiği söylenemez. Örneğin, buzdolabı satışı yapan satıcı, tüketiciye buzdolabının kapağının açık kalmasının ardından 2 dakika sonra alarmin çalışacağını vaat etmiş olabilir. Ancak üretici ve ithalatçı reklamlarda, ilanlarla ve kullanım kılavuzunda böyle bir bilgiye yer vermediyse üründe bu özelliğin olmamasından dolayı yalnızca satıcı sorumlu olmalıdır¹¹⁶⁴. Tüketici ise kendisine bu vaadin verildiğini ispat yükü altındadır¹¹⁶⁵.

Aksi görüşe göre ise, üretici ve ithalatçının kendilerinin bilmediği, ancak satıcının reklam ve ilanlarında yer alan özelliklerden haberdar olmadıklarını iddia ederek sorumluluktan kurtulma imkânı bulunmamaktadır¹¹⁶⁶. Bu görüşe göre, TKHK m. 9/2 düzenlemesinde üretici ve ithalatçıların sorumluluktan kurtulacağı yer almamaktadır. Tüketicinin korunması ilkesi ve taraflar arasında menfaat dengesi gereği TKHK m. 9/2’de yer alan imkân üretici ve ithalatçıya tanınmamalıdır¹¹⁶⁷.

¹¹⁶¹ Çabri, s. 300; Aydoğdu, Tüketici, s. 165; Gümüş, s. 94; Aydoğdu/Kahveci, s. 253; Tutumlu/Tutumlu, Şerh, s. 240.

¹¹⁶² Atamer/Baş, s. 54; Barış, s. 190; Aksi görüşe göre üretici ve ithalatçılar bu imkândan yararlanamaz. Gümüş, s. 94. Aynı yönde görüş için bk. Aydoğdu, Milli Şerh, s. 236.

¹¹⁶³ Barış, s. 190; Atamer/Baş, s. 53.

¹¹⁶⁴ Barış, s. 190.

¹¹⁶⁵ Barış, s. 190; Atamer/Baş, s. 54; Çabri, s. 352.

¹¹⁶⁶ Gümüş, s. 94; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 228; İncoğlu, Ayıp, s. 160.

¹¹⁶⁷ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 236; İncoğlu, Ayıp, s. 160.

Kanaatimizce üretici ve ithalatçı için de TKHK m. 9/2’de yer alan sorumluluktan kurtuluş imkânı verilmelidir. Üretici ve ithalatçı, satış sözleşmesinin tarafı değildir. Bu sebeple satılan mal için satıcının neler vadettiğini bilmesine imkân bulunmaz. Satıcı tarafından reklam ve ilanda yer almayan birçok özellik tüketiciye vaat edilebilir. Bu durumda üretici ve ithalatçı sadece ekonomik olarak daha güçlü olmalarından ötürü malda olmayan özelliklerin vaat edilmesinden sorumlu tutulmamalıdır. Üretici ve ithalatçının sorumluluğunun doğması için malda olması gereken objektif özellikler dikkate alınır. Satıcının vadettiği subjektif özellikler sebebiyle üretici ve ithalatçının sorumluluğu doğmamalıdır.

Ürün sorumluluğu 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da düzenlenmediğinden bu sorumluluğa ilişkin kurtuluş imkânları da 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da yer almamaktadır. Üretici ile ithalatçının ürün sorumluluğuna ilişkin sorumluluktan kurtuluş imkânları 2021 yılında yürürlüğe giren ÜGTDK m. 21 ile düzenlenmiştir. Bu hususa ilişkin açıklamalara çalışmamızın önceki bölümlerinde değinilmiştir¹¹⁶⁸.

b. Tüketicinin Kullanım Hatası

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da ayıplı maldan doğan sorumluluk kapsamında tüketicinin kullanım hatasına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 11/1’de “*Tüketicinin malı tanıtmaya ve kullanma kılavuzunda yer alan hususlara aykırı olarak kullanmasından kaynaklanan arızalar hakkında 8 inci ve 9 uncu madde hükümleri uygulanmaz*” hükmü ile tüketicinin kullanım hatasına dayanarak satıcının, üreticinin ve ithalatçının sorumluluğuna gidemeyeceği düzenlenmiştir¹¹⁶⁹.

¹¹⁶⁸ Üretici ve ithalatçının 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında sorumluluktan kurtuluş sebepleri için bk. Birinci Bölüm/V/E.

¹¹⁶⁹ Üretici ve ithalatçının garanti belgesinden kaynaklı sorumluluğunun doğması için tüketicinin kusuruyla arızaya sebebiyet vermemesi gereklidir. Zira garanti belgesinden doğan sorumluluğun şartlarından biri de arıza ile üretici, ithalatçı veya satıcının fiili arasında nedensellik bağının bulunmasıdır. Eğer tüketici, kusuru ile arızaya sebep olmuşsa, zarar ve arıza arasındaki nedensellik bağı ortadan kalkmaktadır. Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 11 gereğince tüketici, malı tanıtmaya ve kullanım kılavuzunda belirtilen şartlara aykırı bir şekilde kullanır ve ürünün bozulmasına sebebiyet verirse garanti sözleşmesine dayanarak üretici, ithalatçı ve satıcıdan herhangi bir şey talep edemez. Maldaki ayıbın kullanım hatasından kaynaklandığının tespiti ise yetkili servis istasyonu; yetkili servis istasyonunun olmadığı hâllerde ise satıcı, üretici, ithalatçının azami tamir süresi içerisinde yazılı olarak hazırlanan rapor ile sağlanır. Tüketici, eğer ayıbın kullanımdan kaynaklanmadığını düşünüyorsa bilirkişi ile bu durumun tespiti için Tüketici Hakem Heyeti’ne veya Tüketici Mahkemesi’ne başvurabilir. Ancak bu rapor azami tamir süresi içerisinde hazırlanmazsa üretici ve ithalatçı kullanım hatası olduğunu iddia ederek sorumluluktan kurtulamaz. Bu husustaki detaylı bilgiler için bk.

Doktrinde ayıptan doğan sorumluluk gereğince de kullanım hatası hâlinde üretici ve ithalatçıların sorumluluğunun doğmayacağı ileri sürülmüştür¹¹⁷⁰. *Kanaatimizce*, tıpkı garanti sorumluluğunda olduğu gibi, tüketicilerin kullanım hataları sebebiyle meydana gelen ayıplardan üretici, satıcı ve ithalatçı sorumlu olmamalıdır. Uygulamada satıcı, üretici ve ithalatçılar malın ayıplı olmasını sıklıkla tüketicinin kullanım hatasına bağlamaktadırlar. Dolayısıyla tüketicilerin seçimlik hakları taleplerini reddetmektedirler. Bu sebeple maldaki ayıbın kullanım hatasından kaynaklanıp kaynaklanmadığının tespiti tüketici için önem arz etmektedir.

Montaj genellikle üretici ve ithalatçının ifa yardımcıları olan servisler aracılığı ile yapılmaktadır, bu kişilerin yanlış montajı ise ayıp kapsamında değerlendirilir¹¹⁷¹. Ancak bazı hâllerde ürünün montajı tüketiciye bırakılır. Bu hâllerde kullanım hatasının tespiti önem arz etmektedir. Zira tüketici montajı kullanım ve bilgilendirme kılavuzunda yer alan üretici ve ithalatçının talimatlarına göre yapmış ve bu talimatlardaki eksiklik ve yanlışlık sebebiyle ayıp

Karakocalı, s. 926; Kanışlı, Tüketici, 1025; Deniz, s. 66; Çabri, s. 1052-1053; Kara, Tüketici, s. 227; İncoğlu, Ayıp, s. 231.

¹¹⁷⁰ Aydoğdu, Milli Şerh, s. 253; Kanışlı, Tüketici, s. 1025; Çabri, s. 338; Barış, s. 192.

¹¹⁷¹ Gümüş, s. 34; Kalkan, s. 126; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 251; Çabri, s. 273. “*Davacı eldeki davada, evindeki yangın sebebiyle oluşan toplam 5.500,00 TL tazminatın olay tarihinden itibaren işlemiş faiziyle birlikte davalılardan tahsilini istemiştir. Davacı, fırınlı ocağın montajının hatalı yapıldığını, davalı Ar. A.Ş. ise olay tarihinde fırınlı ocağın montajının yapıldığı şekilde bulunmadığını, sonradan tüpün bağlantı yerinin değiştirildiğini ileri sürmektedir. Buna göre taraflar arasındaki uyuşmazlık, ispat yükünün kime düştüğü noktasında toplanmaktadır. Bilirkişi tarafından tanzim edilen rapor içeriğine göre; davacının kullanma kılavuzundaki bilgileri dikkate almayıp fırının LPG tüpüne yanlış taraftan monte edilmiş olmasını düzeltmediği için olayda %25 oranında kusurlu olduğu, yetkili servisin davacıya kullanma kılavuzunda yer alan bilgileri açıkça anlatmadığı ve bunu ispatlamak için hazırlanan kupürü davacıya imzalatmadığı için %25 oranında kusurlu olduğu, olay öncesindeki fırın tüp bağlantısının kim veya kimler tarafından yapıldığının kesin olarak tespit edilemediği, LPG hortum bağlantısını, fırının sol tarafındaki sivri hortum ucuna bağlayan ve aynı zamanda LPG tüpünü fırının sağ ön kısmına yerleştiren kişi veya kişilerin ise %50 oranında kusurlu olduğu belirtilmiştir. Mahkemece, davacının toplam zarar miktarı olarak belirlenen rakam üzerinden, davacının kusur oranı olarak belirlenen %25 oranında indirim yapılarak 5.475,00 TL rakamı belirlenmiş akabinde, davacının, davalıların hatalı montaj noktasında kusurlu olduklarına dair ispat yükünü yerine getiremediği bu sebeple davalıların yalnızca davacıya kullanma kılavuzunda yer alan bilgileri açıkça anlatmadığı ve bunu ispatlamak için hazırlanan kupürü davacıya imzalatmadığı için %25 oranında kusurlu olduğu gerekçesiyle 5.745 TL nin %25'ine tekabül eden 1.825,00 TL maddi tazminatın davalılardan müteselsilen alınarak davacıya verilmesine, davacının fazlaya yönelik isteminin reddine karar verilmiştir. Mahkemece verilen karar yalnızca davacı tarafından temyiz edilmiş olup, buna göre davalılar hakkındaki %25 lik kusur oranının kesinleştiği anlaşılmaktadır. Gerçekleşen Somut olayda ispat yükü davalılarda olup, davalılar hatalı montaj noktasında kusurlu olmadıklarını, başka bir deyişle kendilerine kusur izafe edilemeyeceğini ispatla yükümlüdürler. Dosya kapsamına göre davalılar bu noktada kendilerine kusur izafe edilemeyeceğini ispat edememişlerdir. Hal böyle olunca, mahkemece, davacının %25 kusur oranı indirildikten sonra belirlenen 5.745 TL'nin davalılardan tahsiline karar verilmesi gerekirken ispat yükü tersine çevrilerek yazılı gerekçeyle davanın kısmen kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.*”, Yargıtay 13. HD, T. 28.05.2012, E. 2012/7607, K. 2012/13805, T. 28.05.2012, (https://corpus.com.tr, E.T. 31.10.2025).

meydana gelmişse tüketici ayıptan doğan seçimlik haklarına başvurabilir; aksi hâlde ise tüketicinin kullanım hatası ile ayıbı meydana getirmesi söz konusu olur. Bu durumda üretici ve ithalatçının sorumluluğu doğmaz¹¹⁷².

Yargıtay'ın 2003 yılında verdiği bir başka karara göre ise¹¹⁷³ “Somut olayda davalı servis, davacının kötü mazot kullanması nedeniyle aracın arızalandığını öne sürerek, garanti kapsamı dışında kalan enjektör değiştirme bedelinin davacıdan almış ve buna dair fatura düzenlemiştir. Dosyada bulunan garanti hakkında açıklamalar başlıklı F... Otomotiv A.Ş.ye ait belgede ‘Aşağıdaki sebeplerle meydana gelebilecek arızalar kullanma hatası sayıldıklarından garanti kapsamına girmezler’ denilmiş ve bu arızalar arasında hatalı yağ, antifriz ve benzeri kullanılmasından doğabilecek arızalar da sayılmıştır. Davacı dava dilekçesinde kendisinin hatalı mazot kullanmadığını ileri sürmemiş, davalının bu savunmasına karşı koymamıştır. Ancak buna rağmen ücret alınmaması iddiasıyla, işbu davayı açmıştır. Şu hâlde yukarıda açıklanan kanun ve tebliğ maddeleri nazara alınarak, davanın reddi gerekirken, yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.” hükmü ile somut olayda kullanıcının bilerek kötü kalite mazot kullanması sebebiyle arzının meydana geldiğini tespit etmiştir. Bu sebeple Yargıtay, tüketicinin kullanım hatasına dayanarak seçimlik haklarını kullanamayacağından bahisle yerel mahkemenin verdiği hükmün bozulmasına karar vermiştir.

Yargıtay 2017 yılında verdiği bir kararında¹¹⁷⁴, “Mahkeme, dosyada mevcut servis raporlarına göre ürünün kullanıcı hatasından kaynaklı servise gönderildiğinden bahisle ... Belgeleri Uygulama Esaslarına Dair Yönetmeliğinin 14. maddesi uyarınca tüketicinin kendisine tanınan haklardan yararlanmayacağı kabul edilerek davanın reddine karar verilmiştir. Olayın özelliği gereğince, sadece servis raporlarına dayanılarak hüküm kurulamaz. O hâlde mahkemece, davaya konu dizüstü bilgisayarın ayıplı olup olmadığı, ayıplı ise üretim hatasından mı yoksa kullanım hatasından mı kaynaklandığı hususunda alanında uzman bilirkişiden taraf ve yargı denetimine elverişli bilirkişi raporu alınarak hasıl olacak sonuca uygun bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bozmayı gerektirir.” şeklinde hüküm kurmuştur. Yargıtay,

¹¹⁷² Aydoğdu, Milli Şerh, s. 251; Çabri, s. 274.

¹¹⁷³ Yargıtay 13. HD, T. 17.03.2003, E. 2002/14010, K. 2003/2998, (<https://www.kararara.com>, E.T. 31.10.2025).

¹¹⁷⁴ Yargıtay 13. HD, T. 12.04.2017, E. 2017/3883, K. 2017/4409, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 31.10.2025).

satıcının kullanım hatası savunmasının sadece servis raporu ile ispatlanmasının yeterli olmadığına karar vermiştir. Kullanım hatası, mahkemenin atayacağı uzman bir bilirkişinin raporu ile ortaya konulmalıdır. Aksi taktirde kullanım hatası sebebiyle tüketicinin seçimlik haklarının kullanılması engellenmiş olur¹¹⁷⁵. Tüketicinin hakları ile satıcı, üretici ve ithalatçının hakları arasında denge kurulması gereklidir. Bu sebeple kullanım hatasının tespiti noktasında hâkim, taraflar arasında denge sağlamalıdır¹¹⁷⁶.

II. SORUMLULUK SEBEPLERİNİN YARIŞMASI

A. Genel Olarak

Tüketicinin aldığı ürün sebebiyle zarara uğraması hâlinde üretici ve ithalatçıya başvurmak için birden fazla hukuki dayanağı bulunmaktadır. Bu duruma sorumluluk sebeplerinin yarışması denilmektedir¹¹⁷⁷. Sorumluluk sebeplerinin yarışması TBK m. 60'ta *“Bir kişinin sorumluluğu, birden çok sebebe dayandırılabilirse hâkim, zarar gören aksini istemiş olmadıkça veya kanunda aksi öngörülmedikçe, zarar görene en iyi giderim imkânı sağlayan sorumluluk sebebine göre karar verir.”* hükmü ile düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca tüketici, meydana gelen bir zararı birden fazla hukuki sebeple talep edebiliyorsa; bu

¹¹⁷⁵ Yargıtay bu hususta verdiği bir başka kararda, *“Dava, davalıdan satın alınan dairenin ayıplı bulunması nedeni ile ayıp giderim bedelinin tahsiline ilişkindir. Davacı, davaya konu dairedaki duvarların döküldüğünü fayansların şiştiğini, kapı ve pencerelerin, mutfak dolaplarının ayıplı olduğunu ileri sürmüş, davalı ise ileri sürülen hususların kullanıcı hatasından kaynaklanmakta olup, açık ayıp niteliğinde olduklarını ve davacının süresinde ayıp ihbarında bulunmadığını savunmuştur. Alınan bilirkişi raporunda, mevcut ayıpların açık mı yoksa gizli ayıp mı olduğu noktasında bir belirleme bulunmadığı gibi bu ayıpların kullanıma bağlı olarak mı ortaya çıktığı yoksa imalattan mı kaynaklandığı yönünde kesin bir kanıya da varılamamıştır. Mahkemece, davaya konu daire içindeki ayıpların kullanıma bağlı olarak mı ortaya çıktığı, yoksa imalat hatası mı olduğu, imalat hatası söz konusu ise bu ayıpların açık veya gizli ayıp mı oldukları hususunda yeniden konusunda uzman bir bilirkişiden rapor alınarak, belirlenecek ayıbın niteliğine göre, ihbarın süresinde yapıp yapılmadığı hususu da değerlendirilmek suretiyle sonucuna göre hüküm tesisi gerekirken yazılı şekilde eksik inceleme ile hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.”* şeklinde hüküm kurmuştur. Yargıtay'ın benzer yöndeki kararları için bk. Yargıtay 13. HD, T. 14.4.2014, E. 2013/30761, K. 2014/11764; Benzer yöndeki kararlar için bk. Yargıtay 13. HD, T. 01.11.2012, E. 2012/16022, K. 2012/24512; Yargıtay 13. HD, T. 20.12.2018, E. 2016/16452, K. 2018/12471; Yargıtay HGK, T. 08.07.2009, E. 2009/291, K. 2009/318, (<https://www.corpus.com.tr>, E.T. 31.10.2025).

¹¹⁷⁶ Barış, s. 191.

¹¹⁷⁷ Eren, s. 1286 vd.; Oğuzman/Öz, C. 2, s. 305 vd.; Buz, s. 21; Asım Kaya, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Sorumluluk Sebeplerinin Yarışması (Sebepler)”, *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 2, (2016), s. 212.

sebeplerden hangisi kendi menfaatineyse o hukuki sebebe dayanabilir¹¹⁷⁸. Tüketici, kendisi lehine olan sebebi bilmek zorunda değildir. Bu sebeple tüketicinin talebi hangi hukuki sebeple daha iyi menfaat elde etmesini sağlıyorsa hâkim o sebebe dayanarak tüketicinin tazminatını kabul etmelidir¹¹⁷⁹. Bunun istisnası ise kanun izin vermediği hâllerdir. Bu durumda hâkim tüketicinin lehine olan hükmü uygulayamaz¹¹⁸⁰. Örneğin, tüketici hatalı ürün sebebiyle bedensel bir zarar uğramış ve bu zararın haksız fiil hükümlerince giderilmesini talep etmiş olabilir; ancak hatalı ürünlerin sebep olduğu zararlarda kusur sorumluluğu değil, özel düzenleme olan kusursuz sorumluluk hükümleri uygulanmaktadır. Bu sebeple hakim hatalı ürünlerin neden olduğu zararların tazmininde tüketicinin talebine göre değil özel kanun olan 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'na göre karar verecektir.

Doktrinde tartışmalı olan husus ise tüketicinin lehine olandan farklı bir hukuki sebebe dayanarak tazminat talep etmesidir. Hâkim bu hâlde tüketicinin dayanmadığı; ancak lehine olacak olan hukuki sebeple tazminata hükmedebilir mi? Doktrinde yer alan bir görüşe göre, hâkim talepten bağımsız olarak tüketicinin lehine olan hükmü uygulamalıdır¹¹⁸¹. Doktrinde yer alan diğer görüşe göre ise hâkim tüketicinin talep ettiği hukuki sebeple bağlı olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla, tüketici dava dilekçesinde hangi hukuki sebebe dayanarak zararın tazminini talep etmişse, hâkim o sebebe dayanarak zararın tazminine karar vermelidir¹¹⁸². Biz bu hususta doktrindeki ilk görüşe katılmaktayız. *Kanaatimizce* tüketici kendisinin lehine olan hükmü bilmek zorunda değildir. Tüketicinin lehine yorum ilkesi gereğince hâkimin, tüketicinin lehine olan sorumluluk sebebine dayanarak tazminat talebini kabul etmesi daha yerinde olur.

B. Ürün Sorumluluğu ve Ayıptan Doğan Sorumluluk

Üretici ve ithalatçı, aynı fiil sebebiyle hem ürün sorumluluğu hem de ayıptan doğan sorumluluk kapsamında tüketiciye karşı sorumlu olabilir. Doktrinde de hatalı ürün sebebiyle meydana gelen zararların tazmini noktasında; ürün sorumluluğu ve ayıptan doğan sorumluluk

¹¹⁷⁸ Keser, s. 274; Buz, s. 53; Hasan Ali Güçlü, *Ürün Sorumluluğunun Diğer Sorumluluk Hâlleri ile İlişkisi*, (İstanbul: Aristo Yayınevi, 2022), https://www.hukukegitim.com/kitap.aspx?id=2289&egitmen_id=944, E.T. 25.11.2025, s. 12; Şenel, s. 139.

¹¹⁷⁹ Güçlü, s. 14; Keser, s. 274; Şenel, s. 139; Buz, s. 53; Kaya, Sebep, s. 222.

¹¹⁸⁰ Güçlü, s. 14; Keser, s. 274; Kaya, Sebep, s. 224.

¹¹⁸¹ Güçlü, s. s. 14; Kaya, Sebep, s. 224; Buz, s. 52-53.

¹¹⁸² Oğuzman/Öz, C.2, s. 307.

esaslarının yarışmasının sıklıkla görüldüğü öne sürülmüştür¹¹⁸³. Her ne kadar birbirleri ile bağlantılı görülseler de, bu iki hukuki sorumluluk sebebinin esasları birbirinden oldukça farklıdır¹¹⁸⁴. Ürün sorumluluğunun esası hatalı üründen dolayı meydana gelen kişinin uğradığı bedensel zararların ve mala verilen zararların tazmin edilmesi iken¹¹⁸⁵; ayıptan sorumluluğun esası ise tüketicinin maldan beklediği faydayı sağlayamaması sebebiyle uğradığı zararın tazminidir¹¹⁸⁶. Bu kapsamda sorumluluklardaki “hata” ve “ayıp” kavramları önem kazanmaktadır¹¹⁸⁷. Ürün sorumluluğu kapsamında hata, ürünün haklı güvenlik beklentisine aykırı üretilmesidir¹¹⁸⁸. Ayıp ise tüketicinin ürünün sözleşmeye, dürüstlük kuralına ya da objektif kriterlere aykırılık olması sebebiyle kendisinden beklenen nitelikleri arz etmemesidir¹¹⁸⁹. Hata kavramı ÜGTDK m. 3/1-r¹¹⁹⁰ ile düzenlenmişken; tüketici yönünden ayıp kavramı ise TKHK m. 8¹¹⁹¹ ile düzenlenmiştir. Hatalı ürün, ÜGTDK m. 3/1-r kapsamında güvenli olmayan, teknik düzenlemeye; teknik düzenleme yoksa Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği’ne aykırı üretilen üründür. Doktrinde her ne kadar 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda açıkça düzenlenmese de hatalı ürünün tespitinde “*haklı güvenlik beklentisinin*” esas alınması gerektiği savunulmuştur. Bu kapsamda haklı güvenlik

¹¹⁸³ Kanişlı, Üretici, s. 1453; Güçlü, s. 36; Gülen Erdoğan, s. 1574; Demir, s. 138; Havutçu, Tüketici, s. 96.

¹¹⁸⁴ Kibar, s. 60; Şenel, s. 141; Kanişlı, Üretici, s. 1420; Baş, s. 376; Günergök, s. 314; Havutçu, Tüketici, s. 94.

¹¹⁸⁵ Kibar, s. 61; Baş, s. 376; Havutçu, Üretici, s. 33; aynı yazarın, Tüketici, s. 96; Günergök, s. 314-315; Kırca, s. 90; Yener, s. 193.

¹¹⁸⁶ Kibar, s. 62; Baş, s. 376; Havutçu, Üretici, s. 35; aynı yazarın, Tüketici, s. 96; Günergök, s. 314-315; Kırca, s. 90; Yener, s. 193.

¹¹⁸⁷ Er, s. 290; Kırca, s. 89; Yener, s. 192-193.

¹¹⁸⁸ Güçlü, s. 36; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 14-15; Baysal, s. 291.

¹¹⁸⁹ Kibar, s. 61; Kırca, s. 90; Güçlü, s. 37; Keser, s. 297; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 14-15; Baysal, s. 291.

¹¹⁹⁰ ÜGTDK m. 3/1-r: “*Uygunsuzluk: Ürünün ilgili teknik düzenlemeye veya genel ürün güvenliği mevzuatına uygun olmama halini,*”

¹¹⁹¹ TKHK m. 8 “(1) *Ayıplı mal, tüketiciye teslimi anında, taraflarca kararlaştırılmış olan örnek ya da modele uygun olmaması ya da objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşınamaması nedeniyle sözleşmeye aykırı olan maldır.*

(2) *Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda, internet portalında ya da reklam ve ilanlarında yer alan özelliklerinden bir veya birden fazlasını taşımayan; satıcı tarafından bildirilen veya teknik düzenlemesinde tespit edilen niteliğe aykırı olan; muadili olan malların kullanım amacını karşılamayan, tüketicinin makul olarak beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar da ayıplı olarak kabul edilir.*

(3) *Sözleşmeye konu olan malın, sözleşmede kararlaştırılan süre içinde teslim edilmemesi veya montajının satıcı tarafından veya onun sorumluluğu altında gerçekleştirildiği durumlarda gereği gibi monte edilmemesi sözleşmeye aykırı ifa olarak değerlendirilir. Malın montajının tüketici tarafından yapılmasının öngörüldüğü hâllerde, montaj talimatındaki yanlışlık veya eksiklik nedeniyle montaj hatalı yapılmışsa, sözleşmeye aykırı ifa söz konusu olur.”*

beklentisi; makul, dürüst, orta zekâ seviyesindeki bir insanın ürünü kullanma sırasında tehlike yaşamaması veya az tehlike yaşamasıdır¹¹⁹².

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 8 kapsamında ayıptan doğan sorumluluk ise sözleşmeye dayanmaktadır. TKHK m. 8'e göre ayıplı mal, sözleşmeye aykırı niteliklere sahip olan veya sözleşmede kararlaştırılan özelliklere sahip olmayan; reklam, ilan vb. belirtilen özellikleri taşımayan, muadil mallarda olan özelliklere sahip olmayan; maddi, hukuki, ekonomik olarak noksan olan, sözleşmede belirtilen sürede teslim edilmeyen; montajı olması gerektiği gibi yapılmayan malı ifade eder. Görüldüğü üzere ayıplı malın tespitinde sözleşme hükümleri esas alınmaktayken hatalı ürün tespitinde ise haklı güvenlik beklentisi esas alınır¹¹⁹³. Hatalı üründen doğan zarar, sözleşmeden kaynaklanmamaktadır¹¹⁹⁴.

Ürün sorumluluğunda tazminat asli borçtur, ancak ayıptan doğan sorumlulukta tazminat tali bir borçtur. Satıcı, üretici ve ithalatçının ayıptan doğan sorumlulukta asli borcu ise tüketicinin kendilerine yönelttiği seçimlik hakkın yerine getirilmesidir. Tüketicinin TKHK m. 11/6¹¹⁹⁵ hükmünce üretici ve ithalatçıdan tazminat talep edebilmesi için öncelikle satıcı ile arasında bir sözleşme ilişkisi bulunmalıdır. Ardından sözleşme konusu mal, tüketiciye teslim edilmeli ve bu mal, teslim anında ayıplı olmalıdır¹¹⁹⁶.

Diğer taraftan ÜGTDK m. 6/1¹¹⁹⁷ hükmünde hatalı ürün sebebiyle meydana gelen bedensel zararların ve mala verilen zararlarının tazmini öngörülmüştür. Tüketici, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında malın kendine gelen zararı, bedensel ve mal varlığında zarar görülmemesine karşın ürünün kullanılmaması sebebiyle meydana gelen kazanç kaybını ve üründen beklenen faydanın alınmaması sebebiyle meydana

¹¹⁹² Kibar, 60.

¹¹⁹³ Güçlü, s. 36; Havutçu, Tüketici, s. 96-97; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 16; Yener, s. 193.

¹¹⁹⁴ Kibar, 61; Kırca, s. 90; Keser, s. 297; Havutçu, Tüketici, s. 97; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 16; Yener, s. 193.

¹¹⁹⁵ TKHK m. 11/6: “Seçimlik hakların kullanılması nedeniyle ortaya çıkan tüm masraflar, tüketicinin seçtiği hakkı yerine getiren tarafça karşılanır. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca tazminat da talep edebilir.”

¹¹⁹⁶ Havutçu, Tüketici, s. 97.

¹¹⁹⁷ ÜGTDK m. 6/1: “Ürünün, bir kişiye veya bir mala zarar vermesi hâlinde, bu ürünün imalatçısı veya ithalatçısı gidermekle yükümlüdür.”

gelen zararı üretici ve ithalatçıdan talep edemez. Zira, bu zararlar ayıp kapsamında kalan zararlar olup TKHK m. 11/6 kapsamında bu zararların tazmin edilmesi mümkündür¹¹⁹⁸.

Doktrinde ÜGTDK m. 6 uyarınca talep edilen bedensel zarar ve mala verilen zararlara ayıby takip eden zararlar da denilmektedir¹¹⁹⁹. Tüketicinin, üretici ve ithalatçıdan, TBK m. 112¹²⁰⁰ gereğince ayıby takip eden zararlarını talep edip edemeyeceğı tartışmalıdır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre tüketici hiçbir koşulda üretici ve ithalatçıdan TKHK m. 11/6 uyarınca ayıby takip eden zararlarını talep edemez. Bu görüş ayıby takip eden zararların ÜGTDK m. 6 kapsamında talep edilebileceğini; dolayısıyla TKHK m. 11/6 ile üretici ve ithalatçının tazminat sorumluluğunun düzenlenmediğini ileri sürmektedir¹²⁰¹. Doktrinde yer alan diğery bir görüşe göre ise tüketici, seçimlik haklarını kullanmadan üretici ve ithalatçıdan ayıby takip eden zararlarını talep edemez. Ancak tüketici, seçimlik hakları ile birlikte TBK m. 227/2¹²⁰² gereğince üretici ve ithalatçıdan ayıby takip eden zararlarını talep edebilir¹²⁰³. Doktrinde yer alan bir başka görüşe göre ise tüketici ister seçimlik hakları ile birlikte isterse seçimlik haklarını kullanmadan TBK m. 112 gereğince üretici ve ithalatçıdan tazminat talep edebilir¹²⁰⁴. Biz bu hususta ikinci görüşe katılıyoruz. Zira tüketici sadece ücretsiz onarım ve misli ile değışim haklarını kullandığı taktirde üretici ve ithalatçıdan tazminat talep edebilmelidir. Bu hâlde ise TBK m. 227/2'nin atfı ile tüketici, TBK m. 112 gereğince ayıby takip eden zararlarını talep edebilecektir. Ancak tüketicinin ayıby takip eden zararları talep edebilmesi için üretici ve ithalatçının kusursuz olduğunu ispatlamamış olması gereklidir.

Ürün sorumluluğı ve ayıptan doğan sorumluluğun kesiştiğı nokta ise bir ürünün hem hatalı hem de ayıplı olması hâlidir¹²⁰⁵. Doktrinde yer alan bir görüşe göre ürün hatalı olduğu her durumda ayıplıdır. Bu görüş uyarınca güvenli olmayan ürün, sözleşmeye de uygun

¹¹⁹⁸ Havutçu, Tüketici, s. 97-98.

¹¹⁹⁹ Ayıby takip eden zararlar hakkında detaylı bilgi için bk. İkinci Bölüm/II/B/4.

¹²⁰⁰ TBK m. 112: “*Borç hiç veya gereğı gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.*”

¹²⁰¹ Havutçu, Tüketici, s. 111; Kanışlı, Tüketici, s. 1019; Şenocak, s. 32-s. 36. Bu hususta belirtmemiz gerekir ki ayıptan doğan seçimlik hakların, haksız fiil hükümlerinden doğan tazminat hakkı ile yarışması mümkün değildir. Aynı yönde görüş için bk. Buz, s. 49.

¹²⁰² TBK m. 227/2: “*Alicının genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır.*”

¹²⁰³ Kalkan, s. 254; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 305; Zevkliler/Özel, s. 185, s. 199; Çabri, s. 374; Gümüş, s. 104.

¹²⁰⁴ Barış, s. 212; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 308.

¹²⁰⁵ Güçlü, s. 37; Keser, s. 297; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 191.

değildir¹²⁰⁶. Bir ürün ayıplı olmasına karşın haklı güvenlik beklentisini karşılıyor ise hatalı ürün değildir. Bu durumda tüketici ayıplı ürün sebebiyle uğradığı zararlar için üretici ve ithalatçının sorumluluğuna gidemez¹²⁰⁷. Örneğin tüketici reklamlarda gösterilen koltuk ısıtma özelliği sebebiyle bir otomobil satın almıştır. Ancak teslimden sonra koltuk ısıtma özelliğinin otomobilde bulunmadığını fark etmiştir. Bu sebeple tüketici; üretici ve ithalatçının sorumluluğuna gitmek isterse yalnızca TKHK m. 11/2'de¹²⁰⁸ yer alan ayıptan doğan sorumluluğa dayanabilir. Zira, ürün reklamda bulunan özelliklere aykırı olduğu ve tüketicinin kendisinden beklediği özelliklerden yoksun olduğu için ayıplıdır. Ancak otomobilin koltuk ısıtma özelliğinin bulunmaması güvenli olmadığını göstermez. Bu sebeple tüketicinin satın aldığı otomobil hatalı değildir. Bir başka örnekte ise tüketici koltuk ısıtma özelliğine sahip olan otomobil satın almış; ancak koltukların aşırı ısınması sebebiyle hem otomobilin koltuğu yanmış hem de bacakları yanmıştır. Bu hâlde ise haklı güvenlik beklentisine aykırı olan otomobil hatalıdır. Aynı zamanda otomobil tüketicinin kendisinden beklediği koltuk ısıtma özelliğini gereği gibi yerine getirmediği için ayıplıdır. Tüketici bu hâlde bacakları için uğradığı zararı; ürün sorumluluğu kapsamında veya seçimlik haklarını kullandığı ve TBK m. 112 gereğince üretici ile ithalatçının kusursuzluğunu ispatlamadığı takdirde ayıptan doğan sorumluluk kapsamında tazmin edebilir. Tüketicinin seçimlik haklarını kullanmadan üretici ve ithalatçıdan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca tazminat talep edebilmesi mümkün değildir. Ayrıca tüketici arabanın koltuğunda oluşan zararı sadece ayıptan doğan sorumluluk kapsamında tazmin edebilir.

Bir başka örnekte ise tüketici satın almış olduğu bir aracın fren sistemindeki hata sebebiyle kaza yapmıştır. Bu kaza sonucunda tüketici yaralanmış ve evinin duvarı zarar görmüştür. Peki tüketici bu zararları kimden ne şekilde talep edebilir? Arabada meydana gelen zarar için tüketicinin, arabanın ayıplı olmasına dayanarak sözleşmeden dönme ve sözleşme bedelinde indirim seçimlik haklarını satıcıdan; ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim

¹²⁰⁶ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 191- s. 16; Baysal, s. 291.

¹²⁰⁷ Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 191; Baysal, s. 291.

¹²⁰⁸ TKHK m. 11/2: “*Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları üretici veya ithalatçıya karşı da kullanılabilir. Bu fıkradaki hakların yerine getirilmesi konusunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur. Üretici veya ithalatçı, malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumlu tutulmaz.*”

seçimlik haklarını ise satıcı, üretici ve ithalatçıdan talep etmesi mümkündür¹²⁰⁹. Araba dışında kalan zararlar ise ayıbı takip eden zararlardır. Ayıbı takip eden zararların tazmini noktasında ÜGTDK m. 6 ve TKHK m. 11/6’da yer alan sorumluluk sebepleri yarışır. Tüketici, TKHK m. 11/6’da yer alan atıf sebebiyle TBK m. 227/2 ve TBK m. 112 hükümlerince, yaralanmasına ilişkin zararı ve evinde meydana gelen zararı üretici ve ithalatçıdan talep edebilir¹²¹⁰. Ancak bu zararlar, yalnızca aracın ücretsiz onarımı ve ayıpsız misli ile değişimi seçimlik haklarıyla birlikte talep edilebilir. Bu haklar kullanılmadan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca üretici ve ithalatçının ayıbı takip eden zararlardan sorumluluğu söz konusu olmaz. Buna ek olarak ayıbı takip eden zararların tazmini için üretici ve ithalatçının kusurlu olması gereklidir. Arabanın frenlerinin bozuk olması bilgi ve teknik gerektiren bir hata-ayıptır. Bu sebeple tüketicinin frenin hatalı-ayıplı olmasında üretici ve ithalatçının kusurlu olduğunu ispat etmesi oldukça zordur. Tüketicinin lehine olan ise kusursuz sorumluluk olan ve ÜGTDK m. 6’da düzenlenen ürün sorumluluğuna dayanarak bu zararların üretici ve ithalatçıdan talep edilmesidir. Bu sebeple tüketicinin arabanın hatalı-ayıplı olması sebebiyle uğradığı haksız fiil temelli zararı, üretici ve ithalatçıdan 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca talep etmesi yararına olur. Zira tüketicinin ayıbı takip eden zararlar kapsamında lehine olan hükümler ürün sorumluluğu hükümleridir¹²¹¹.

Ürün sorumluluğu ve ayıptan doğan sorumluluk haricinde, üreticinin ve ithalatçının sorumluluğu hususunda adam çalıştırının sorumluluğu, tehlike sorumluluğu, kusura dayanan haksız fiil sorumluluğu da gündeme gelebilir¹²¹². Ancak çalışmamızda detaylı olarak üretici ve ithalatçının ÜGTDK m. 6 ve TKHK m. 11’den doğan sorumlulukları incelendiğinden 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda yer alan bu sorumluluk sebeplerinin yarışması irdelenmemiştir.

¹²⁰⁹ Ayıplı ürünün kendisinde meydana gelen zararın, ürün sorumluluğunun konusu olmadığı yönündeki açıklamalar için bk. Birinci Bölüm/III/A/3/b/bb.

¹²¹⁰ Havutçu, Üretici, s. 37; Çabri, s. 371; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 300, s. 301; Atamer/Baş, s. 49. Kanişlı, bu hâlde üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı sorumluluğunun sadece seçimlik haklar bakımından söz konusu olduğunu ileri sürmüştür. Yazara göre, ayıbı takip eden zararlar, sadece 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca talep edilebilir. Kanişlı, Tüketici, s. 1019, dn. 51.

¹²¹¹ Aynı yönde bk. Atamer/Baş, s. 50; Barış, s. 207; Akçura Karaman, Ayıplı Ürün, s. 16.

¹²¹² Kanişlı, Üretici, s. 1453; Keser, s. 273.

C. Ürün Sorumluluğu ve Garanti Belgesinden Doğan Sorumluluk

Ürün sorumluluğu ve garanti belgesinden doğan sorumluluk sebeplerinin yarışması da mümkündür. Bu hâlde her iki sorumluluğun benzerlikleri ve farklılıklarını tespit edilmesi tüketici için önemlidir.

Garanti belgesinden doğan sorumluluğun amacı, malın garanti süresi boyunca sorunsuz işlevini yerine getirmesi iken; ürün sorumluluğunun amacı tüketicinin haklı güvenlik beklentisinin karşılanmasıdır¹²¹³. Üretici ve ithalatçı garanti belgesinden doğan sorumlulukta ürünün güvenli olduğuna ilişkin bir taahhütte bulunmaz. Garanti belgesindeki taahhüt ise ürünün garanti süresince sorunsuz çalışmasına ilişkin bir taahhüttür. Dolayısı ile garanti sorumluluğu uyarınca “*ayıby takip eden zararların*” karşılanması söz konusu değildir¹²¹⁴. Örneğin, üretici mikrodalga fırın sattığında, garanti sorumluluğu kapsamında iki yıl süre ile bu ürünün sorunsuz çalışmasını taahhüt etmektedir. Ancak ürün sorumluluğu kapsamında vaadi ise mikrodalga fırının insan sağlığı ve güvenliğine uygun olduğudur. Mikrodalga fırının patlaması sonucu meydana gelen zararda tüketici; üretici ve ithalatçıdan garanti sorumluluğu kapsamında mikrodalga fırının onarımını talep edebilir. Onarım mümkün değilse de diğer seçimlik haklarını üretici ve ithalatçıya yöneltebilir. Ancak tüketicinin, mutfağında meydana gelen zararların tazminini, garanti sorumluluğu uyarınca üreticiden talep etmesi mümkün değildir. Tüketici, bu zararların tazminini ürün sorumluluğu hükümlerince üreticiden talep edebilir¹²¹⁵.

Garanti sorumluluğunda öngörülen garanti süresi, ürün sorumluluğunda öngörülen zamanaşımı süresinden daha kısadır. Garanti süresi, malın tüketiciye teslimi ile başlar. Garanti Belgesi Yönetmeliği’nde öngörülen sürenin dolması ile garanti belgesinden doğan sorumluluk da sonra erer. Ürün sorumluluğu ise garanti sorumluluğundan daha kapsayıcıdır. Ürün sorumluluğunda zamanaşımı hükümleri zarar meydana geldikten sonra başlamaktadır.

¹²¹³ Havutçu, Üretici, s. 45; Baş, s. 7223.

¹²¹⁴ Havutçu, Üretici, s. 46; Baş, s. 7223.

¹²¹⁵ Havutçu, Üretici, s. 45; Baş, s. 7223. Garanti sorumluluğu kapsamında TKHK m. 11’deki seçimlik haklara atf yapıldığı için *kanaatimizce* TBK m. 112 uyarınca ayıby takip eden zararların istenip istenemeyeceğine ilişkin tartışma garanti sorumluluğu için de geçerlidir. Buna ilişkin açıklamalar için bk. İkinci Bölüm/II/B/4.

Dolayısıyla tüketici garanti süresi bittikten sonra zarar meydana gelirse ürün sorumluluğu uyarınca zararlarını tazmin edebilir¹²¹⁶.

D. Ayıptan Doğan Sorumluluk ve Garanti Belgesinden Doğan Sorumluluk

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 11/2 gereğince üretici ve ithalatçılar, ayıplı mal sebebiyle tüketiciye karşı sorumludur. Bunun yanı sıra Garanti Belgesi Yönetmeliği'nde listelenen mallar için tüketici, zorunlu garanti belgesinden doğan sorumluluk uyarınca da üretici ve ithalatçıya başvurabilir. Bazı hâllerde ise tüketici hem ayıptan doğan sorumluluk hem de garanti belgesinden doğan sorumluluk uyarınca üretici ve ithalatçının sorumluluğuna gidebilir. Bu hâlde sorumluluk sebeplerinin yarışması gündeme gelecek olup, tüketici, hangi hukuki sebebe dayanırsa üretici ve ithalatçı o hukuki sebepten sorumlu olur¹²¹⁷. Tüketicinin hangi durumlarda ayıptan doğan sorumluluk hükümlerine hangi durumlarda garanti belgesinden doğan sorumluluk hükümlerine başvurabileceğinin tespiti için bu iki sorumluluğun farklılıklarının ve benzerliklerinin ortaya konulması elzemdir. Her ne kadar iki sorumluluk türü birbiri ile ilişkili olsa da sorumluluk şartları ve sorumluluğun sonuçları farklılık arz etmektedir.

Garanti belgesinden doğan sorumluluğun amacı, garanti süresi içerisinde ürünün beklenen faydayı tüketiciye sağlamasıdır¹²¹⁸. Aynı şekilde ayıptan doğan sorumlulukta da tüketicinin maldan beklediği faydanın sağlanması amaçlanır¹²¹⁹. Bu bağlamda her iki sorumluluk türünde de tüketicinin korunması önemlidir. Ancak garanti sorumluluğunun en önemli işlevi tüketicinin seçimlik haklar konusunda bilgilendirilmesidir¹²²⁰. Bu iki sorumluluğun diğer bir ortak noktası ise muayene ve ihbar külfetidir. Tıpkı ayıptan doğan sorumlulukta olduğu gibi garantiden doğan sorumlulukta da muayene ve ihbar külfeti bulunmamaktadır¹²²¹.

¹²¹⁶ Baş, s. 377; Havutçu, Üretici, s. 45.

¹²¹⁷ İnceoğlu, Ayıp, s. 224; Havutçu, Üretici, s. 44; Çabri, s. 1042. Akkanat Öztürk, garantiden doğan sorumluluğun ayıptan doğan sorumluluktan bağımsız olmadığını bu sebeple sorumluluk yarışmasının mümkün olmadığını savunmuştur. Yazar, garanti belgesinin tüketiciye haklarının hatırlatılmasında bir aracı olduğunu ileri sürmüştür. Akkanat Öztürk, s. 60.

¹²¹⁸ Baş, s. 377; Havutçu, Üretici, s. 38; Kara, Tüketici, s. 823.

¹²¹⁹ Akkanat Öztürk, s. 43.

¹²²⁰ Çabri, s. 1041; Aydoğdu/Kahveci, s. 173; Karakocalı, s. 919; Kanışlı, Tüketici, 1024; Kara, Tüketici, s. 217.

¹²²¹ Havutçu, Üretici, s. 39.

Garanti belgesinden doğan sorumluluktan tüketicinin faydalanabilmesi için satın aldığı malın Garanti Belgesi Yönetmeliği'nde listelenen mallardan olması zorunludur¹²²². Ancak ayıptan doğan sorumlulukta böyle bir ayırım yapılmamıştır. Nitekim tüketici, satıcı ile akdettiği tüm sözleşmeler için ayıptan doğan sorumluluğa gidebilir¹²²³.

Ayıptan doğan sorumluluk uyarınca seçimlik haklar kullanmakla tükenir ama garanti sorumluluğunda onarım hakkı kullanılsa bile koşulların oluşması hâlinde diğer seçimlik haklar talep edilebilir¹²²⁴. Ayrıca ayıptan doğan sorumlulukta tüketici, TKHK m. 11'de¹²²⁵ yer alan seçimlik haklarından sadece ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim haklarını üretici ve ithalatçıya karşı ileri sürebilir. Buna karşılık, garanti belgesinden doğan sorumluluğun düzenlendiği TKHK m. 56/3¹²²⁶ kapsamında onarım hakkı kullanıldıktan sonra belirli koşulların varlığı hâlinde sözleşme bedelinde indirim, sözleşmeden dönme ve ayıpsız misli ile değişim haklarından üretici ve ithalatçı da satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olur¹²²⁷. Doktrinde yer alan bir görüş, garanti belgesinden doğan sorumluluk uyarınca; ayıptan doğan sorumluluk kapsamında tüketiciye tanınan korumadan daha geniş bir koruma sağlanmadığını savunmaktadır. Zira, tüketici hâlihazırda aralarında sözleşme ilişkisi olsun veya olmasın malın ücretsiz onarımı ve ayıpsız misli ile değişimi seçimlik haklarını üretici ve ithalatçıya karşı kullanabilmektedir. Garanti belgesinden doğan sorumluluk lafzi olarak tüketiciye seçimlik hakların kullanılması bakımından yeni bir koruma sağlamamıştır¹²²⁸.

¹²²² Kanışlı, Tüketici, 1021; Zevkliler/Özel, s. 393; Kara, Tüketici, s. 218; Er, s. 270. Karakocalı, s. 917; Aslan, s. 149.

¹²²³ Çabri, s. 265.

¹²²⁴ Akkanat Öztürk, s. 49; Aslan, s. 155; Karakocalı, s. 921; Çabri, s. 1050; Er, s. 280. Onarım hakkının kullanılmakla tükenmeyeceğine ilişkin diğer istisnalar için bk. İkinci Bölüm/II/B/1.

¹²²⁵ TKHK m. 11/2: “Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları üretici veya ithalatçıya karşı da kullanılabilir. Bu fıkradaki hakların yerine getirilmesi konusunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur. Üretici veya ithalatçı, malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumlu tutulmaz.”

¹²²⁶ TKHK m. 56/3: “Tüketici bu Kanunun 11 inci maddesinde belirtilen seçimlik haklarından onarım hakkını kullanmışsa, malın garanti süresi içinde tekrar arızalanması veya tamiri için gereken azami sürenin aşılması veya tamirinin mümkün bulunmadığının anlaşılması hâllerinde 11 inci maddede yer alan diğer seçimlik haklarını kullanabilir. Satıcı tüketicinin talebini reddedemez. Bu talebin yerine getirilmemesi durumunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur.”

¹²²⁷ Çabri, s. 1042; Gümüş, s. 119, 120; Aydoğdu, Milli Şerh, s. 272; Karakocalı, s. 923; Barış, s. 177; Kara, Tüketici, s. 223; Aydoğdu/Kahveci, s. 176.

¹²²⁸ Çabri, s. 1046; Akkanat Öztürk, s. 45.

Ayıptan doğan sorumluluk ve garanti belgesinden doğan sorumluluk arasındaki bir diğer fark ise seçimlik hakların kullanım sırasıdır. Zira, garanti belgesinden doğan sorumluluk kapsamında TKHK m. 56/3 hükmü uyarınca tüketici öncelikli olarak onarım hakkına başvurmalıdır. Bu hakkın kullanılması sonrasında maldan beklediği faydayı görmediği takdirde diğer seçimlik haklarını kullanabilir. Ancak ayıptan doğan sorumluluk kapsamında tüketiciye tanınmış olan seçimlik hakların kullanılması için TKHK m. 11, bir sıra öngörmemiştir¹²²⁹.

Garanti belgesinden doğan sorumluluğun ve ayıptan doğan sorumluluğun sona erme süreleri farklıdır¹²³⁰. Ayıptan doğan sorumlulukta zamanaşımı TKHK m. 12/1¹²³¹ hükmü uyarınca iki yıldır. Garanti belgesinden doğan sorumlulukta ise TKHK m. 56/2¹²³² hükmü uyarınca malın tesliminden itibaren iki yıl dolması ile garanti sorumluluğu sona erer¹²³³. Buna karşılık bazı mallar kapsamında Garanti Belgesi Yönetmeliği'nde garanti süresi için farklı süreler veya kriterler öngörülmüş olabilir¹²³⁴. Örneğin bir otomobilin garanti süresi, otomobilin teslim edilmesinden itibaren beş yıl geçmesiyle veya 60.000 km yol yapması ile son bulur. Bu kapsamda otomobil üçüncü yılın sonunda arızalanmışsa ve otomobilde gizli bir ayıp yoksa tüketici ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanmazken garanti belgesinden doğan sorumluluk hükümlerine başvurabilir.

Garanti belgesinden doğan sorumluluğun temeli malın arızalı olmasına dayanmakta iken, ayıptan doğan sorumluluğun temeli malın ayıplı olmasına dayanır. Ayıptan doğan sorumluluk kapsamında tüketici yalnızca satış anında mevcut olan ayıplar için üretici ve ithalatçıdan seçimlik haklarını talep edebilir. Ancak garanti sorumluluğunda, satış sonrasında meydana gelen arızalar için de üretici ve ithalatçının sorumluluğu söz konusudur¹²³⁵. Örneğin,

¹²²⁹ Akkanat Öztürk, s. 45; İncoğlu, Ayıp, s. 224; Çabri, s. 1042.

¹²³⁰ Çabri, s. 1042.

¹²³¹ TKHK m. 12/1: “Kanunlarda veya taraflar arasındaki sözleşmede daha uzun bir süre belirlenmediği takdirde, ayıplı maldan sorumluluk, ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile, malın tüketiciye teslim tarihinden itibaren iki yıllık zamanaşımına tabidir. Bu süre konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallarda taşınmazın teslim tarihinden itibaren beş yıldır.”

¹²³² TKHK m. 56/2: “Garanti süresi malın teslim tarihinden itibaren başlamak üzere asgari iki yıldır. Ancak, özelliği nedeniyle bazı malların garanti şartları Bakanlıkça başka bir ölçü birimi ile belirlenebilir.”

¹²³³ Garanti süresi ile ayıptan doğan sorumlulukta zamanaşımına ilişkin detaylı bilgi için bk. Türkmen, s. 3423.

¹²³⁴ Karakocalı, s. 919; Kanişlı, Tüketici, 1021; Tutumlu/Tutumlu, Ayıplı Mal, s. 567; Zevkliler/Özel, s. 392; Çabri, s. 1043; Özel, Tüketici, s. 303; Kara, Tüketici, s. 218; Aydoğdu/Kahveci, s. 174.

¹²³⁵ Kanişlı, Tüketici, s. 1028; Havutçu, Üretici, s. 42.

otomobilin kliması ilk yıl sorunsuz çalışmasına karşın ikinci yıl artık soğutmuyorsa arızalanmıştır. Eğer ayıp söz konusu olsaydı teslim anında klimanın düzgün çalışmaması gerekirdi. Bu hususta, gizli ayıplar için bir ayırım yapmak gerekecektir. Zira gizli ayıplar, satış anında mevcut olmalarına karşın görünmezler; ancak kullanım sonrasında tespit edilebilirler. Bu ayıpların arıza kavramından farklı olarak teslim anında var olduğu düşünülür¹²³⁶.

Üretici ve ithalatçı, ayıbın kendisinin belirttiği özelliklere aykırı olmadığını veya ayıbın satımdan sonra meydana geldiğini ispatlayarak ayıplı maldan doğan sorumluluktan kurtulma imkânı bulur¹²³⁷. Ancak, üretici ve ithalatçının, malın garanti süresinde arızalanması hâlinde garanti belgesinden doğan sorumluluktan kurtuluş imkânı yoktur¹²³⁸.

¹²³⁶ Çabri, s. 1042; İnceoğlu, Ayıp, s. 169; Akkanat Öztürk, s. 42, dn. 49; Korkmaz, s. 242; Aydoğdu/Kahveci, s. 230; Kara, Tüketici, s. 700-705; Atamer/Baş, s. 51-54.

¹²³⁷ Detaylı bilgi için bk. İkinci Bölüm/III/E.

¹²³⁸ Kanişlı, Tüketici, s. 1028.

SONUÇ

Türk hukukunda üretici ve ithalatçının sorumluluğu ilk defa eTKHK m. 4'te yapılan değişiklik ile düzenlenmiştir. Bu düzenlemede üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı kusursuz sorumluluğu ve ayıptan doğan sorumluluğu aynı madde içerisinde yer almıştır. Doktrinde ise eTKHK m. 4 uyarınca üretici ve ithalatçının tüketiciye karşı sorumluluğunun, satıcının ayıptan doğan sorumluluğuna bağlı olması eleştirilmiştir. Bu eleştirilerin neticesinde yürürlüğe giren TKHK m. 11/2'de yalnızca üretici ve ithalatçının ayıptan doğan sorumluluğu yer almış; hatalı ürünlerin sebep olduğu bedensel ve mala verilen zararlardan doğan kusursuz sorumluluğu içinse yeni bir kanun taslağı hazırlanmıştır. Ancak bu taslak yürürlüğe konmamıştır. Yeni bir taslağın hazırlanıp yürürlüğe girmesi ise uzun yıllar almıştır.

2021 yılında 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle Türk hukukunda ürün sorumluluğu hususundaki boşluk doldurulmuştur. ÜGTDK m. 6 ile 85/374 sayılı Direktif'te düzenlenen üretici ve ithalatçının, hatalı ürünler sebebiyle verdikleri zararlardan dolayı zarar görene karşı kusursuz sorumluluğu iç hukukumuzda aktarılmıştır. Ancak 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, 85/374 sayılı Direktif'in iç hukukumuzda aktarılmasında pek başarılı olamamıştır. Bu kapsamdaki eleştirilerimizden ilki 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda sorumluluğun “kusursuz” sorumluluk olduğunun açıkça ifade edilmemesidir. ÜGTDK m. 6/2'ye göre üretici ve ithalatçının zarar görene karşı sorumlu tutulabilmesi için; hata, zarar, hata ve zarar arasındaki nedensellik bağının ispatı aranmış; ancak kusur aranmamıştır. Bu hükümden yola çıkarak üretici ve ithalatçının ÜGTDK m. 6 uyarınca düzenlenen sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğu söylenebilir. Buna karşılık 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda ürün sorumluluğunda kusur aranmadığının açıkça düzenlenmesi gereklidir.

Bu hususta yapabileceğimiz bir diğer eleştiri ise kamu hukuku kaynaklı ürün güvenliği ve özel hukuk kaynaklı ürün sorumluluğunun aynı kanun altında düzenlenmesidir. ÜGTDK m. 3/1-r'de özel hukuk temelli hatalı ürün kavramı; idare hukuku temelli güvenli olmayan ürün üzerinden tanımlanmıştır. Böylece ürün sorumluluğu hususunda hatanın tespit edilmesi zorlaşmıştır. Oysa hatalı ürün tanımı yapılırken 85/374 sayılı Direktif m. 6'da yer alan “*haklı güvenlik beklentisinin karşılanmaması*” ifadesinin ÜGTDK m. 3/1-r'de esas alınması daha yerinde olacağı kanaatindeyiz.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nun eleştirdiğimiz düzenlemelerinden bir diğeri ise ürün sorumluluğu hususunda literatürde yerleşmiş olan kavramların kanun metninde kullanılmamasıdır. Örneğin; üretici yerine imalatçı, hata yerine uygunsuzluk kavramlarının kullanılması anlam kargaşasına yol açmıştır. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda imalatçı kavramının kullanılması, doğal ürün üreticilerinin sorumluluk kapsamında olup olmadığını sorgulamamıza sebebiyet vermiştir. Uygunsuzluk kavramı ise kamu hukuku temelli olduğundan 85/374 sayılı Direktif'te yer alan hata kavramını karşılamamaktadır.

85/374 sayılı Direktif, 09.12.2026 tarihinde mülga olacak ve yerine 2024/2853 sayılı Direktif yürürlüğe girecektir. 2024/2853 sayılı Direktif'in yürürlüğe girmesi ile 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda yapılması gereken değişikliklere yenileri eklenecektir. Bu değişikliklerden biri ise ürün sorumluluğu uyarınca zarar görene karşı sorumluların genişletilmesidir. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda üretici ve ithalatçılar, hatalı ürünleri sebebiyle zarar gören herkese karşı sorumludurlar. Bu kişilerin yanı sıra, üreticinin yetkili temsilcisinin birincil sorumluluğu; üretici ve ithalatçının bilgilerine ulaşamaması hâlinde ise ürünün dağıtıcısının zarar görene karşı ikincil sorumluluğu da söz konusudur. Ancak 2024/2853 sayılı Direktif'te ifa hizmet sağlayıcılarının, elektronik aracı hizmet sağlayıcılarının, ürünlerde esaslı değişiklik yapanların ve ürünün yetkili temsilcilerinin, zarar görene karşı sorumlu olabileceği açıkça düzenlenmiştir. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda da bu kişilerin sorumluluğunun açıkça düzenlenmesi gereklidir.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda sorumlular hususundaki bir diğeri eleştirimiz ise ara ürün ve ham madde üreticilerinin ve ithalatçılarının sorumluluğunun açıkça düzenlenmemesidir. *Kanaatimizce* bu kişiler, eğer hata kendi ürünlerinden kaynaklanıyorsa, 85/374 sayılı Direktif'te öngörüldüğü gibi zarar görene karşı sorumlu olmalıdırlar.

7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'na yönelik bir diğeri eleştirimiz ise ürün kavramının tanımlanmasına ilişkindir. ÜGTDK m. 3/1-s uyarınca ürün, “*her türlü eşya, müstahzar ve maddedir*”. Bu tanım içerisinde hangi ürünlerin dahil olup olmadığı anlaşılabilir olmamakla birlikte ÜGTDK m. 3/1-s'deki bu tanım, 85/374 sayılı Direktif m. 2 ve 2024/2853 sayılı Direktif m. 4'te yer alan ürün tanımlarından da oldukça farklıdır. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu yapay zekâ ve bilgisayar programlarının kullanımının revaçta olduğu bir dönemde hazırlanmış olmasına karşın ürün

tanımında dijital ürünlere yer vermemiştir. Kanımızca bu büyük bir eksikliktir. Bu ürünlerin tüketici veya nihai kullanıcılara zarar vermesi hâlinde 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamında üretici ve ithalatçıların sorumlu olmaması tüketiciler aleyhine olacaktır. Bu sebeple TKHK m. 3/1-h'deki mal kavramında olduğu gibi ÜGTDK m. 3/1-s'de gayri maddi malların ürün tanımına dahil olduğu kabul edilmelidir. Ayrıca taşınmazların 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu uyarınca ürün sayılıp sayılmadıkları tartışmalıdır. Ürün sorumluluğuna ilişkin AB Direktifleri, taşınmazların ürün sorumluluğunun koruması dışında olduğunu açıkça düzenlemişlerdir. Ancak 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda böyle bir düzenleme yer almamaktadır. Aksine ürün tanımı içerisinde yer alan eşya kavramı taşınmazları da kapsamaktadır. Dolayısıyla taşınmazlar, ÜGTDK m. 3/1-s kapsamında ürün kabul edilmelidirler.

Üretici ve ithalatçıların, ÜGTDK m. 21'e göre, ürünün kendileri tarafından piyasaya arz edilmediğini; ürünün kendisi tarafından piyasaya arz edilmiş olsa bile dağıtıcı, üçüncü kişi ya da tüketicinin ürünü hatalı hale getirdiğini ya da ürünün teknik düzenlemelere uygun üretildiğini ispat ederek sorumluluktan kurtulma imkânı vardır. 85/374 sayılı Direktif m. 7 ve 2024/2853 sayılı Direktif m. 11'de yer alan sorumluluktan kurtuluş sebeplerinin yalnızca üçü, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile iç hukukumuzda aktarılmıştır. *Kanaatimizce*, AB Direktifleri'nde yer alan, ürünlerin ticari ve mesleki amaçla piyasaya arz edilmemesi savunması, ham madde ve ara ürün üreticilerinin hatanın kendi ürünleri sebebiyle meydana gelmediği savunması ve ürünü esaslı değiştiren kişilerin üründeki hatanın esaslı değişiklikten önce meydana geldiği savunması da ÜGTDK m. 21'de yer almalıdır.

85/374 sayılı Direktif m. 10'da davacının, zararı, hatayı ve zarar verenin kim olduğunu öğrenmesinden veya öğrenmesinin kendisinden beklenmesinden itibaren üç yıllık zamanaşımı süresi; m. 11 ise ürünün piyasa arzından itibaren ise herhâlde on yıllık hak düşürücü süre öngörmüştür. 2024/2853 sayılı Direktif m. 17 ise 85/374 sayılı Direktif'in aksine bedensel zararlar yönünden ürünün piyasaya arzından itibaren yirmi beş yıllık hak düşürücü süre öngörmüştür. ÜGTDK m. 6/6 ise zararın ve zarar verenin kim olduğunun öğrenilmesinden itibaren üç yıllık; herhâlde zararın meydana gelmesinden itibaren ise on yıllık zamanaşımı süresi öngörmüştür. ÜGTDK m. 6/6'da yer alan on yıllık süre AB Direktif'lerinden farklı olarak hak düşürücü süre değil, zamanaşımı süresi olarak düzenlenmiştir. Zira, hak düşürücü süre, hâkim tarafından davanın her aşamasında re'sen dikkate alınırken; zamanaşımı süresi ise yalnızca ilk itirazlarda davalı tarafından öne sürülmelidir. Ayrıca on yıllık sürenin başlangıcı, ÜGTDK m. 6/6'ya göre ürünün piyasaya arz edildiği tarihten değil, zararın meydana geldiği

tarihten itibaren başlamaktadır. Kanaatimizce ÜGTDK m. 6/6’da yer alan zamanaşımı süreleri, AB Direktifleri’nde öngörülen sürelere kıyasla daha koruyucu ve kapsayıcıdır. Tüketici lehine olan hükümler, ÜGTDK’da düzenlenen hükümlerdir. Zira ÜGTDK m. 6/6’da yer alan on yıllık zamanaşımı süresinin zararın meydana gelmesinden itibaren işlemeye başlaması tüketicinin yararınadır. Üretici ve ithalatçıya kıyasla ekonomik olarak daha zayıf konumda bulunan tüketicinin, zamanaşımı süresi bakımından daha etkin biçimde korunması bu düzenleme ile sağlanmaktadır.

Üretici ve ithalatçılar ayıplı mallardan dolayı TKHK m. 11/2 uyarınca satıcı ile birlikte tüketicilere karşı sorumludur. Ayıplı mal, taraflarca belirlenen niteliklere, örnek modele veya objektif olarak sahip olması gereken niteliklere uygun olmayan ve sözleşmeye aykırı olan maldır. TBK m. 227’de yer alan hükümlere göre ayıplı maldan sorumlu olan kişi kural olarak satıcıdır. Ancak TKHK m. 11/2, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun aksine, tüketiciden ekonomik olarak güçlü olan ve mal hakkında üst düzey bilgiye sahip olan üretici ve ithalatçının ayıplı maldan dolayı sorumluluğunu düzenlemiştir.

Üretici ve ithalatçıların TKHK m. 11/2 uyarınca tüketicilere karşı ayıplı maldan dolayı sorumluluğu sınırlı sorumluluktur. Tüketici, TKHK m. 11/1’de yer alan yalnızca ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim seçimlik haklarını üretici ve ithalatçıdan talep edebilir. Bu haklar kapsamında üretici ve ithalatçı, tüketiciye karşı, satıcı ile birlikte müteselsilen sorumludur. Satıcının sorumluluğunun doğmadığı durumlarda üretici ve ithalatçı da tüketiciye karşı sorumlu olmaz.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 11/2’ye göre üretici ve ithalatçının ayıplı maldan doğan sorumluluktan kurtulma imkânları bulunmaktadır. Bu imkânlardan ilki, tüketicinin kullanım hatası ile malı ayıplı hale getirmesidir. İkincisi ise malın piyasaya arzından sonra ayıplı hale geldiğinin üretici ve ithalatçı tarafından ispatlanmasıdır. *Kanaatimizce* TKHK m. 9/2’de düzenlenen satıcının sorumluluktan kurtuluş imkânı, üretici ve ithalatçıya da tanınmalıdır. Bu kapsamda üretici ve ithalatçı, malda olmayan vasıfların kendisinin haberi olmadan satıcı tarafından vadedildiğini ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilmelidir. Belirtmek gerekir ki üretici ve ithalatçının, tüketiciye karşı olan sorumluluğunu sınırlaması veya sorumsuzluk anlaşma yapması da 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca mümkün değildir.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 10/1 uyarınca mal satın alındıktan sonra altı ay içerisinde ortaya çıkan ayıpların malın teslim alındığı anda meydana

geldiği karine olarak kabul edilmektedir. Malın teslim alındıktan sonra ayıplı hale geldiğini iddia eden üretici ve ithalatçı bu iddiasını ispatlamalıdır. Ancak altı aydan sonra mal hatalı hale geldiyse malın teslim anında ayıplı olduğunu ispatlaması gereken tüketicidir.

Süresi içerisinde malın teslim edilmemesi, eksik teslim edilmesi ya da aliud ifa TKHK m. 8 kapsamında ayıp kavramı içerisinde değerlendirilmektedir. Ancak bu kavramlar, sözleşmenin nisbiliği ile alakalıdır. Bu sebeple sözleşmenin tarafı olmayan üretici ve ithalatçının sözleşme konusu malın teslim edilmemesi, eksik teslim edilmesi veya aliud ifadan dolayı sorumlu olması adilane olmayacaktır.

Malın montajının hatalı yapılması da TKHK m. 8/3 kapsamında ayıp olarak değerlendirilmiştir. Üretici ve ithalatçının malın hatalı montajından dolayı sorumluluğunun tespiti için dörtlü bir ayrıma gidilmesi gereklidir. İlk durumda malın montajı tüketiciye bırakılmıştır. Ancak tüketici veya kendisinin görevlendirdiği kişi malın montajını hatalı yapmıştır. Bu hâlde kullanım hatası sebebiyle ayıp meydana geldiği için üretici ve ithalatçı tüketiciye karşı sorumlu olmayacaktır. İkinci durumda da montaj tüketiciye bırakılmıştır. Buna karşılık montajın hatalı olmasının sebebi üretici ve ithalatçının kullanım kılavuzu veya montaj kılavuzunda verdiği bilgilerden kaynaklanmaktadır. Bu durumda ise üretici ve ithalatçı ayıplı montajdan dolayı tüketiciye karşı sorumludur. Diğer durumda montaj, üretici ve ithalatçı veya bu kişilerce görevlendirilen bir yetkili tarafından hatalı yapılmıştır. Bu hâlde ise üretici ve ithalatçı ayıplı maldan dolayı sorumludur. Son durumda ise montaj satıcı veya satıcının görevlendirdiği kişi tarafından hatalı yapılmıştır. Bu durumda mal piyasaya sürüldükten sonra ayıp meydana geldiği için üretici ve ithalatçının sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.

Tüketicinin ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim haklarını kullanabilmesi belirli hâllerde sınırlandırılmıştır. Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değişimi imkânsızsa veya üretici ve ithalatçı için orantısız güçlük arz edecekse tüketici diğer seçimlik haklarını kullanmalıdır. Örneğin vida dişlerinin aşınması sebebiyle ayıplı hale gelmişse tüketici ücretsiz onarım yerine ayıpsız misli ile değişim hakkını kullanmalıdır. Ya da ayıpsız otomobil gümrük engelleri sebebiyle ithal edilemiyor ise ve otomobilin onarımı mümkünse tüketici ücretsiz onarım hakkını kullanmalıdır. Tüketici hem ücretsiz onarım hem de ayıpsız misli seçimlik haklarını kullanamayacaksa; sözleşmeden dönme veya sözleşme bedelinde indirim seçimlik haklarını satıcıdan talep etmelidir.

Tüketicinin ayıpsız misli ile değişim veya ücretsiz onarım seçimlik hakları TKHK m. 11/4'te öngörülen süre içerisinde yerine getirilmelidir. Bu doğrultuda, taşınırlar için otuz iş

günü veya Satış Sonrası Hizmetler yönetmeliğinde öngörülen daha kısa bir süre; konut ve tatil amacı taşınmazlar içinse 60 iş günü, azami tamir süresi olarak kabul edilecektir. Eğer malın ayıpsız misli ile değişimi veya ücretsiz onarımı seçimlik hakları öngörülen süre içerisinde yerine getirilmezse tüketici; diğer seçimlik haklarını kullanabilir. Ancak üretici ve ithalatçı, tüketiciye karşı yalnızca kullanılmayan ücretsiz onarım ya da ayıpsız misli ile değişim haklarından sorumlu olur. Sözleşmeden dönme ve sözleşme bedelinde indirim haklarından sorumlu olmaz.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 3/1-e’de düzenlenen ithalatçı tanımında ara mal ve ham madde ithalatçıları; TKHK m. 3/1-n’de düzenlenen üretici tanımında ise ara mal ve ham madde üreticileri yer almışlardır. Ancak bu kişilerin sorumluluğuna ilişkin TKHK m. 11/2’de özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Her ne kadar ÜGTDK m. 6 uyarınca ara ürün ve ham madde üreticilerinin tüketiciye karşı sorumlu olması gerektiğine kanaat getirmiş olsak da TKHK m. 11/2 yönünden tüketiciye karşı yalnızca nihai mal üreticisi ve ithalatçısının sorumlu olması gerektiğini düşünmekteyiz. TKHK m. 11/2 uyarınca tüketici, üretici ve ithalatçıya karşı ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişim haklarını yöneltebilmektedir. Ancak bu hakların ara mal veya ham madde üreticisine yöneltilmesi uygulamada güçlük yaratacaktır. Zira, bu üreticiler nihai mala değil; ara mal ya da ham maddeye sahip olacaklarından tüketicilere seçimlik haklar kapsamında nihai malı vermeleri ya da nihai malı onarmaları pek mümkün olmayacaktır. Bu sebeple ayıplı mal kapsamında seçimlik hakların ara mal ve ham madde üreticilerine yöneltilmesi tüketicilerin lehine olmayacaktır.

Ayıplı maldan doğan sorumluluk için TKHK m. 12’de öngörülen zamanaşımı süresi, malın tüketiciye tesliminden itibaren, kullanılmamış taşınır mallar için iki yıl; konut ve tatil amaçlı taşınmazlar içinse beş yıldır. İkinci el taşınır mallar içinse bir yıl; konut ve tatil amaçlı taşınmazlar içinse üç yıldır. Eğer ayıp hile ve ağır kusur ile gizlenmişse bu süreler uygulanmaz. *Kanaatimizce* bu hâllerde zamanaşımı üst sınırı, sorumluluğun öngörülebilirliğinin sağlanması adına; taşınırlarda on yıl taşınmazlarda ise yirmi yıl olmalıdır. Buna ek olarak üretici, ithalatçı veya satıcıdan yalnızca birinin ayıbı gizlemesi veya ağır kusurlu olması hâlinde tüm sorumlular için on yıllık veya yirmi yıllık zamanaşımı süresi uygulanmalıdır.

Üretici ve ithalatçılar, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında ayıptan doğan sorumluluğun yanı sıra garanti belgesinden dolayı da tüketiciye karşı sorumludur. Bu sorumluluğun kanuni dayanağı, TKHK m. 56 ve Garanti Belgesi

Yönetmeliği'dir. Sorumluluğun kapsamı ise Garanti Belgesi Yönetmeliği'nde listelenen ve daha önce kullanılmamış olan mallardır. Bu mallar haricinde üretici ve ithalatçının garanti sorumluluğu bulunmamaktadır. Garanti belgesi, malda bir arızanın meydana gelmesi hâlinde tüketicinin kullanabileceği hakları ve bu hakların kimlere karşı hangi koşullarda kullanılabileceğini gösteren belgedir. Garanti belgesinin düzenlenmesi üretici ve ithalatçının görevi iken doldurularak teslim edilmesi ise satıcının görevidir. Satıcının kural olarak garanti sorumluluğu bulunmamaktadır; ancak kanun lafzında sorumlular arasında görülmektedir.

Kanaatimizce ayıp kavramı yerine garanti sorumluluğunda arıza kavramının kullanılması gereklidir. Arıza kavramı ile garanti sorumluluğunun ayıptan doğan sorumluluktan ayrılması daha kolay olacaktır. Örneğin telefonun dokunmatik sistemi satın alındığı anda olması gerektiği gibi çalışmasına karşın yaklaşık yedi ay sonra bozuluyor ise arızalanmıştır. Eğer telefonda gizli bir ayıp mevcut değilse, tüketici bu telefonu satın aldığı anda telefon ayıpsızdır. Ancak yedi ay sonra makine arızalı hale geldiğinde, tüketici TKHK m. 56 kapsamında onarım hakkını kullanabilecektir. Telefonun satış anında ayıplı olması da mümkündür. Bu hâlde de makine arızalı kabul edilir. Arıza kavramı için önemli olan satıştan itibaren garanti süresi dolana kadar malın gerektiği gibi çalışıp çalışmadığıdır.

Sonuç olarak, tüketiciler satın almış oldukları mal sebebiyle zarara uğradıklarında bu zararın tazmini için birden fazla hukuki sebebe dayanarak üretici ve ithalatçıya başvurabilirler. Genel hükümler uyarınca bir kişi sözleşme sebebi ile uğradığı zararları ancak sözleşmenin tarafı olan kişiden talep edebilir. Ancak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun gereği tüketici, aralarında sözleşme ilişkisi bulunmasa bile üretici ve ithalatçıdan; ayıplı maldan doğan sorumluluk ve garanti sorumluluğu uyarınca zararlarının tazminini talep edebilir. Ayrıca tüketici, hatalı ürünün sebep olduğu mala verilen zararların ve bedensel zararların tazmini içinse 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda yer alan ürün sorumluluğu hükümlerine başvurabilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Selminaz. “Uluslararası Ticarete Ayıptan Doğan Sorumluluklar ve Ürün Sorumluluğu”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 22, no. 48, (2023): 1052-1076.
- Akben, İbrahim/Ayşe Güngör. “Tedarik Zinciri ve Yalın Tedarik Zinciri”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 5, no. 7, (2018): 171-179.
- Akçaal, Mehmet. “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde İlaç Üreticisinin Sorumluluğu”. *Ankara Barosu Dergisi*, no. 3, (2012): 251-290.
- Akçura Karaman, Tuba. *Üreticinin Ayıplı Ürünlerin Neden Olduğu Zararlar Nedeniyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu (Ayıplı Ürün)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2008.
- Akçura Karaman, Tuba. “7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nun 6. Maddesi ile Düzenlenen Ürün Sorumluluğuna ‘Uygunsuzluk’ ve ‘Zarar’ Unsurları Açısından Eleştirel Bakış (Eleştirel Bakış)”. *Terazi Hukuk Dergisi* 8, no. 199, (Mart 2023): 78-97.
- Akıntürk, Turgut/Derya Ateş. *Medeni Hukuk*. Yenilenmiş Yirmisekizinci (36) Basım, İstanbul: Beta Yayınları, 2024.
- Akipek, Jale/Turgut Akıntürk/Derya Ateş. *Eşya Hukuku*. 2. Basım, İstanbul: Beta Yayınları, 2018.
- Akipek, Şebnem. “Bedensel Zararların Tazmini Kapsamında Tüketici Hukuku Yönünden Ürün Sorumluluğu (Ürün)”. *Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Cilt II* içinde, 23-37, Ed. Sema Güleç Uçakhan ve Necdet Basa, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2016.
- Akipek, Şebnem. “Madde 3/Akipek Şerhi (Milli Şerh)”. *Milli Şerh 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi* içinde, 40-59, Ed. Hakan Tokbaş ve Özlem Tüzüner, İstanbul: Aristo Yayınevi, 2016.
- Akkanat Öztürk, Elif Feyza. *Tüketici Satımında Garanti Belgesinin Hukuku Niteliği*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019.

Aksoy Dursun, Senem. *Eşya Kavramı*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2012.

Al, Dursun. “7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Kapsamında Ürün Kavramı ve Üreticinin Sorumluluğu”. *Terazi Hukuk Dergisi* 15, no. 169, (2020): 1802-1814.

Antalya, O. Gökhan/İşıl Yelkenci. “Temel Kavramlar ve Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri (Cilt: V/1, 1)”. *Marmara Hukuk Yorumu - Cilt: V/1- Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı* içinde, 1-160, Ankara: Seçkin Yayınları, 2025.

Antalya, O. Gökhan/Başak Görgeç. “Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri ve Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri (Cilt: V/1, 2)”. *Marmara Hukuk Yorumu - Cilt: V/1- Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı*, içinde, 161- 421, Ankara: Seçkin Yayınları, 2025.

Antalya, O. Gökhan/Çisil Durgun Arslan. “Borçlar İfası ve Borçların İfa Edilememesinin Sonuçları (Cilt: V/1, 3)”. *Marmara Hukuk Yorumu- Cilt: V/1- Borçlar Hukuku Genel Hükümleri Ders Kitabı* içinde, 421-621, Ankara: Seçkin Yayınları, 2025.

Antalya, O. Gökhan/Murat Topuz. *Marmara Hukuk Yorumu- Medeni Hukuk (Medeni Hukuk), Cilt: I. 5. Basım*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2024.

Antalya, O. Gökhan/Murat Topuz. *Marmara Hukuk Yorumu- Eşya Hukuku (Eşya), Cilt: IV/1. 4. Basım*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.

Arat, Ayşe/Elif Akıncı. “2022/0302 Sayılı Avrupa Birliği Yeni Ürün Sorumluluk Direktif Teklifinin Getirdikleri Üzerine Bir Değerlendirme”. *İstanbul Hukuk Mecmuası* 82, no. 2 (2024): 363-407.

Arık, Doğukan. “Avrupa Ürün Sorumluluğu Direktifi ile Karşılaştırmalı Olarak 7223 Sayılı Ürün Güvenliği Teknik Düzenlemeler Kanunu Uyarınca Ürün Sorumluluğu”. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2023.

Aslan, İ. Yılmaz. *Tüketici Hukuku*. 6. Basım, Bursa: Ekin Kitabevi, 2022.

Atabek, Reha. “İmalatçının Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 10, no. 1, (1979): 159-175.

- Atalı, Murat/İbrahim Ermenek. *Medeni Usul Hukuku*. Güncellenmiş 6. Basım, Ankara: Seçkin Yayınları, 2024.
- Atamer, Yeşim M./Gökçe Kurtulan Güner. “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile İmalatçının Sorumluluğu Konusu Türk hukuku Açısından Çözülmüş Müdür?”. *Sorumluluk Hukuku Konferansları-I Ürün Sorumluluğu* içinde, 1-55, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022.
- Atamer, Yeşim M./Ece Baş. “Avrupa Birliği Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk”. *İstanbul Barosu Dergisi* 88, Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, (2014): 19-60.
- Aydoğdu, Murat. *Tüketici Hukuku Dersleri*. Ankara: Adalet Yayınları, 2015.
- Aydoğdu, Murat. “Madde 8, 9, 10, 11, 12/Aydoğdu Şerhi (Milli Şerh)”. *Milli Şerh 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi* içinde, 183-339, Ed. Hakan Tokbaş ve Özlem Tüzüner, İstanbul: Aristo Yayınevi, 2016.
- Aydoğdu, Murat/Nalan Kahveci. *Tüketici Hukuku Dersleri*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Aydos, Oğuz Sadık. *Ürün Sorumluluğu (Ürün)*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.
- Aydos, Oğuz Sadık. “Ürün Sorumluluğu Risk Kontrolü Başarı İçin Yedi Anahtar (Risk)”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 17, no. 2, (2013): 1785-1802.
- Balioğlu, Dilek. “Gıda Üreticisinin Sorumluluğu”. *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, no. 2, (2017): 115-156.
- Baş, Seda. “7223 Sayılı Kanun Kapsamında Ürün Sorumluluğu Kavramına Genel Bir Bakış”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, no. 52, (2022): 349-382.
- Barış, Ayşe. *6502 Sayılı Kanun Kapsamında Ayıplı İfadan İthalatçı ve Üreticinin Sorumluluğu*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2021.
- Baysal, Başak. *Haksız Fiil Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019.

- Baysal, Başak/Selim Yavuz/Murat Uyanık. “7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ve İmalatçının Tazminat Sorumluluğu”. <https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/40>, (E.T. 18.07.2025).
- Berberoğlu Yenipınar, Filiz. *Hukuk Davalarında İspat*. 3. Basım, Ankara: Seçkin Yayınları, 2025.
- Birinci Uzun, Tuba. “Garanti Belgesi Uygulaması, Bu Uygulama ile Tüketicilere Sağlanan Koruma ve Karşılaşılan Sorunlar”. *Terazi Hukuk Dergisi* 5, no. 46, (2010): 95-103.
- Buz, Vedat. “Aynı Şahsın Farklı Hukuki Sebeplerle Sorumluluğu: TBK m. 60 Üzerine Düşünceler”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 29, no. 2, (2013): 19-57.
- Canpolat, Önder. “Üretici ve Sorumluluğu”. *Ankara Barosu Dergisi*, no 2, (2013): 369-398.
- Cansel, Erol/Çağlar Özel. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*. 2. Basım, İstanbul: Seçkin Yayınları, 2017.
- Ceylan, Ebru/Leyla Aslan Bingöl. “Türk Hukukunda 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’na göre Üreticinin Sorumluluktan Kurtuluş Sebeplerinin Değerlendirilmesi”. *Terazi Hukuk Dergisi* 17, no. 192, (2022): 19-35.
- Cumalıoğlu, Emre. “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Satıcının Ayıplı Maldan Sorumluluğunun Koşulları”. *Terazi Hukuk Dergisi* 9, Özel Sayı, (2014): 20-29.
- Çabri, Sezer. *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 2. Basım, Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Çelt, Damla Özden. “Ürün Sorumluluğunda Yaşanan Güncel Gelişme: 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu”. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, no. 1, (2021): 73-114.
- Çınar, Ömer. “Avrupa Konseyinin 25.07.1985 Tarihli ve 85/374 Sayılı Yönergesi ve Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik Hükümlerine Göre Ayıp Kavramı”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9, no. 18, (2010): 135-151.
- Dalcı, Nurgihan. “TBK md.71 Bağlamında İlaç Üreticisinin Tehlike Sorumluluğu”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 114, (2014): 49-78.
- Dalcı Özdoğan, Nurgihan. *Müteselsil Sorumluluk*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2015.

- Demir, Remzi. “Bedensel Bütünlüğün Tıbbi Müdahaleler Sonucunda İhlâlından Kaynaklanan Manevi Tazminat Davası”. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 17, no. 1, (2020): 27-59.
- Demirbaş, Hakan. *6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Kapsamında Hizmet Sağlayıcıları ve Aracı Hizmet Sağlayıcılarının Yükümlülükleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2015.
- Demirci, Serdar. “Ürün Sorumluluk Sigortasına Sorumluluk Hukuku ve Genel Şartlar Çerçevesinde Güncel Bir Bakış”. *Ankara Barosu Dergisi* 77, no. 3, (2019): 119-180.
- Deniz, İlknur. “Garanti Belgesi”. *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Tüketici Hukuku Uygulamalarında Tüketicinin Korunması* içinde, 51-70, Ed. Selin Sert Sütçü, Ankara: Seçkin Yayınları, 2019.
- Dincioğlu, Duygu. “Alman İlaç Kanunu’na Göre İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğunun Alman Hukukundaki Diğer Temel Özel Hukuk Sorumluluk Türleri ile Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi”. *Türkiye Adalet Akademisi*, Yıl 15, no 58, (Nisan 2024): 417-445.
- Dinç, İnan Deniz. *Ürün Sorumluluk Sigortasında Rizikonun Konusu ve Teminatın Kapsamı*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2017.
- Doğan, Murat/Sinan Okur. “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) Kapsamında İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu”. *V. Uluslararası Tıp Hukuku Kongresi - 27-28 Ağustos 2021* içinde, 279-290, Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Döğerlioğlu Işıksungur, Özlem. “Avrupa Birliği Elektrik Piyasasında Tüketicinin “Ayıba” Karşı Korunması”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 1, (2011): 95-125.
- Dural, Mustafa/Tufan Ögüz. *Türk Özel Hukuku Cilt 2 Kişiler Hukuku*. 24. Basım, İstanbul: Filiz Kitapevi, 2024.
- Dural, Mustafa/Suat Sarı. *Türk Özel Hukuku Cilt 1 Medeni Hukuk*. 19. Basım, İstanbul: Filiz Kitapevi, 2024.
- Edis, Seyfullah. *Türk Borçlar Hukuku’na Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1963.

- Er, Burak Hamza. “Türk Hukuku’nda Üreticinin ve İthalatçının Satım Sözleşmesinde Ayıptan Sorumluluğu”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 11, no. 38, (2019): 267-94.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 29. Basım, Ankara: Legem Yayınları, 2024.
- Eren, Fikret/İpek Yücer Aktürk. *Borçlar Hukuku Özel Hükümleri*. Gözden Geçirilmiş 12. Basım, Ankara: Legem Yayınları, 2024.
- Erlüle, Fulya. *Avrupa Topluluğu Konsey Yönergesi Çerçevesinde Yapımcının Sorumluluğu (Avrupa Konseyi)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002.
- Erlüle, Fulya. “Yapımcının Sorumluluğu (Yapımcı)”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırma Dergisi* 4, no. 4, (2008): 303-340.
- Ertaş, Şeref. *Eşya Hukuku*. 16. Basım, İzmir: Barış Yayınları, 2021.
- Gayretli Aydın, Seda. *Yapay Zekânın Ürün Sorumluluğu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.
- Güçlü, Hasan Ali. *Ürün Sorumluluğunun Diğer Sorumluluk Hâlleri ile İlişkisi*. İstanbul: Aristo Yayınevi 2022 https://www.hukukegitim.com/kitap.aspx?id=2289&egitmen_id=944, E. T. 25.11.2025.
- Gülen Erdoğan, İsmahan. “Bir Ürün Olarak ‘Bina’nın Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Müteahhidin 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Kapsamında İmalatçı Sıfatıyla Sorumluluğu”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 2 (2023): 1545-1581
- Günergök, Özcan. “Üreticinin Sorumluluğu Çerçevesinde Üreticinin Ürün Gözleme Yükümlülüğü”. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, no. 3-4, (2008): 313-345.
- Gümüş, Mustafa Alper. *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Cilt I (Madde:1-46)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2016.
- Hatemi, Hüseyin. *Medeni Hukuk’a Giriş (Medeni)*. 10. Basım, Ankara: On İki Levha Yayınları, 2021.

- Hatemi, Hüseyin. *Kişiler Hukuku (Kişiler)*. Güncellenmiş 9. Basım, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2021.
- Havutçu, Ayşe. *Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu (Üretici)*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2005.
- Havutçu, Ayşe. “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Ayıplı Mal ve Hizmet Nedeniyle Tüketicinin Tazminat Hakkı (Özellikle Bedensel Zararlar Yönünden)”. *Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Cilt II* içinde, 91-114, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2016.
- İnceoğlu, Murat M. “Ürün Sorumluluğunda Sorumlular (Ürün)”. *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları-I* içinde, 81-92, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022.
- İnceoğlu, Murat M. “Ayıba Karşı Tekeffül ve Garanti Sorumluluğu (Ayıp)”. *Yeni Tüketici Hukuku Konferansı* içinde, 153-238, Ankara: On İki Levha Yayınları, 2015.
- İnceoğlu Murat M./Ece Baş Süzel. “Mesafeli Sözleşme Kurulmasına Aracılık Edenlerin Tüketicie Karşı Sorumluluğu”. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15, no. 189-190, (2020): 475-491.
- Kanışlı, Erhan. “Ürün Sorumluluğunda Zarar (Zarar)”. *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları-I* içinde, 173-238, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal (Ed.), İstanbul: On İki Levha, Yayınları, 2022.
- Kanışlı, Erhan. “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) Uyarınca Üreticinin Sorumluluğu (Üretici)”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 78, no. 3, (2020): 1413-1468.
- Kanışlı, Erhan. “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Üreticinin Sınırlı Ayıp Sorumluluğu ve Zorunlu Garanti Sorumluluğu (Tüketici)”. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18, no. 2, (2021): 1003-1036.
- Kaplan, İbrahim. *İmalatçının Sorumluluğuna İlişkin Düşünceler*. Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 13, no. 1, (1985): 137-140.
- Kara, İlhan. *İmalatçının Ürün Sorumluluğu (İmalatçı)*. Ankara, Yetkin Yayınları, 2021.

- Kara, İlhan. *Tüketici Hukuku (Tüketici)*. 3. Basım, Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.
- Karakocalı, Ahmet. “Madde 56, 57, 58/Karakocalı Şerhi”. *Milli Şerh 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi* içinde, 914-949, Ed. Hakan Tokbaş ve Özlem Tüzüner, İstanbul: Aristo Yayınevi, 2016.
- Karaman, Tuba. “Üreticinin Sorumluluğu”. *Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu (28-29 Mayıs 2009)* içinde, 295-308, Ed. İhsan Erdoğan, Ankara: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2009.
- Karavaşin, Yasin Alper. “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda Yer Alan Ürün Sorumluluğu Kuralları ile Ürün Güvenliği Kurallarının İlişkisi”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 72, no. 3, (Ekim 2023): 1389-1425.
- Karslı, Abdurrahim. *Medeni Muhakeme Hukuku*. Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Basım, İstanbul: Filiz Kitapevi, 2020.
- Karyot, Uluç Ali. “Üreticinin Ayıplı Malın Sebep Olduğu Zararlardan Sorumluluğu”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2020.
- Kaya, Ferman. “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Ayıplı Mal Kavramının İncelenmesi (Tüketici)”. *İstanbul Barosu Dergisi* 82, no. 2, (2015): 64-75.
- Kaya, Asım. “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Sorumluluk Sebeplerinin Yarışması (Sebep)”. *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, no. 2, (2016): 207-228.
- Keser, Yıldırım. *Ürün Sorumluluğu*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Kıraç Adır, Esra. *Robotların Yol Açtığı Zararlardan Doğan Hukuki Sorumluluk*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.
- Kırca, Çiğdem. *Ürün Sorumluluğu*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2007.
- Kibar, Ahmet Fevzi. *Ürün Sorumluluğu Bağlamında Hatalı Tıbbî Cihazdan Doğan Hukukî Sorumluluk*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.

- Korkmaz, Güneş Sima. “Tüketici İşlemi Niteliğindeki Satış Sözleşmesinde Ayıplı İfa Durumunda Tazminat”. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, no. 1, (2023): 237-260.
- Kulaklı, Emrah. *Ürün Sorumluluğu ve Ayıp Kavramı*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2009.
- Kurt, Leyla Müjde. “Avrupa Birliği Ürün Sorumluluğu Direktifi ve Yeni Direktif Önerisi Işığında Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğunda Sorumlu Kişilerin Belirlenmesi”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 22, no. 2, (2023): 359-392.
- Kurtulan Güner, Gökçe. “Dijital Çağda Ürün Sorumluluğuna İlişkin Bazı Meseleler”. *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları-I* içinde, 239-261, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, İstanbul: On İki Levha, 2022.
- Oğuzer, Pelin. *Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Üreticinin Sorumluluğundan Kurtuluş Sebepleri*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2020.
- Oğuzer, Pelin/Başak Baysal. “Ürün Güvenliği ve Ürün Sorumluluğu Ekseninde Sorumluluktan Kurtuluş Sebepleri”. *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları-I* içinde, 111-172, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022.
- Oğuzman, M. Kemal/Nami Barlas. *Medeni Hukuk*. 30. Basım, Ankara: On İki Levha Yayınları, 2025.
- Oğuzman, M. Kemal/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir. *Eşya Hukuku*. 26. Basım, İstanbul: Filiz Kitapevi, 2024.
- Oğuzman, M. Kemal/Turgut Öz. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1 (C. 1)*. 22. Basım, İstanbul: Vedat Kitap, 2024.
- Oğuzman, M. Kemal/M. Turgut Öz. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2 (C. 2)*. 19. Basım, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2024.
- Okur, Sinan. *Otonom Araçlarda Sözleşme Dışı Hukuki Sorumluluk-Yapay Zekâ Sorumluluk Doktrinine Mukayeseli Bir Katkı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.

- Oral, Tuğçe. “Kahramanmaraş Depremlerinin Yarattığı Zararların Gideriminde Alternatif Bir Öneri: Taşınmazların Verdiği Zararların Ürün Sorumluluğu Kapsamında Tazmini”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 72, no. 1, (2023): 121-142.
- Öz, M. Turgut. “Üreticinin Sorumluluğu (Üretici)”. *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, no. 2, (2007): 7-18.
- Öz, M. Turgut/Ebru Ceylan/Murat Doğan/Şebnem Akipek Öcal/Hayrunnisa Özdemir/Kemal Şenocak/Emre Cumalıoğlu/Selin Sert Sütçü. *Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Borçlar Özel)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2025.
- Özcan Büyüktanır, Burcu G. “Tüketicinin ve Üçüncü Kişilerin Ayıplı Satılanın Kullanılması Nedeniyle Ortaya Çıkan Bedensel Bütünlük İhlali Hâlinde Manevi Zararlarının Tazmini”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 67, no. 3, (Eylül 2018): 495- 534.
- Özel, Çağlar. *Tüketicinin Korunması Hukuku (Tüketici)*. 8. Basım, Ankara: Seçkin Yayınları, 2023.
- Özel, Çağlar. “Tüketicinin Korunması Açısından Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk Kapsamında Yapımcının Sorumluluğu Sorunu (Ayıplı Mal)”. *Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’a Armağan* içinde, 771-819, Ed. Nami Barlas, Abuzer Kendigelen ve Suat Sarı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2000.
- Özkaya, Eraslan. *Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler*, 3. Basım, Ankara: Seçkin Yayınları, 2023.
- Özsunay, Ergun. “Türk Hukukunda Gerçek Bir Boşluk Üreticinin Sorumluluğu: Yapımcının Sorumluluğu (Yapımcı)”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 10, no. 1, (1979): 97-158.
- Özsunay, Ergun. “AB’de ve Türkiye’de Ürün Sorumluluğu (Ürün)”. *Ersin Çamoğlu’na Armağan* içinde, 57-390, Ed. Erol Ulusoy, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.
- Özsunay, Ergun. “Genel Değerlendirme (Değerlendirme)”. *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları-I* içinde, 327-335, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, İstanbul: On İki Levha, 2022.
- Özsunay, Ergun. “İlaç İmalatçısının Sorumluluğu - AB Yönergesi ve Bazı Yabancı Düzenlemeler Işığında Türk hukukuna İlişkin Düşünceler (İlaç)”. *Erciyes Üniversitesi*

Hukuk Fakültesi- Uluslararası I. Sağlık Hukuku Sempozyumu içinde, 97-158, Ed. Murat Şen ve Ahmet Başözen, İstanbul, On İki Levha Yayınevi, 2011.

Öztan, Bilge. *İmalâtçının Sorumluluğu*. Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları, 1982.

Paksoy, Sermin Meliha/Gizem Arslan Demir. “Üreticinin TBK 71 Kapsamında Sorumlu Tutulması”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 71, no. 2, (2013): 299-316.

Petek, Hasan. *İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2009.

Polat, Cemre. “Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Ürün Sorumluluğu”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 70, no. 4, (2022): 973-1041.

Sağlam, İlyas. *7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’na Göre Üreticinin Sorumluluğu*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.

Sanlı, Kerem Cem/Yeşim M. Atamer. “Hukuk ve Ekonomi Perspektifinden İmalatçının Kusursuz Sorumluluğuna Dair Bir Değerlendirme”. *Prof. Dr. Belgin Erdoğan’a Armağan* içinde, 769-813, Ed. M. Murat İnceoğlu, İstanbul: Der Yayınları, 2012.

Sanlı, Kerem Cem. “Hukuk ve Ekonomi Perspektifinden Ürün Sorumluluğu Tazminatının Dayandığı Esasın Eleştirisi”. *Ürün Sorumluluğu Sorumluluk Hukuku Konferansları-I* içinde, 57-79, Ed. Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022.

Seçer, Tuğçem/Mehmet Alper Nacar. “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da Düzenlenen Misli ile Değişim Seçimlik Hakkının Niteliği ve İcrası”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 33, no. 2, (2025): s. 1605-1643.

Sezoran, Rona. “Yürürlükteki İfa Engelleri ve Haksız Fiiller Hukukunun Yetersizlikleri ve Bu Yetersizliklerin Aşılmasında Giderek Artan Kavramlar: ‘Sözleşmenin Müspet İhlali’ ve ‘Culpa In Contrahendo’”. *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi* 15, no. 18, (2011): 27-42.

Sirmen, A. Lale. “Ürün Sorumluluğu (Ürün)”. *Sorumluluk Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde, 63-92, Ed. Tufan Ögüz ve Kerem Öz, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2022.

Sirmen, A. Lale. *Eşya Hukuku (Eşya)*. Ankara: Yetkin, 2025.

- Şenocak, Zarife. “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Ayıplı Mal Teslimi Hâlinde Tüketicinin Hakları”. *Terazi Hukuk Dergisi* 9, Özel Sayı, (2014): 30- 37.
- Şenel, Gayenur. “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 7223 Sayılı Kanun Uyarınca Tıbbî Cihaz Üreticisinin Ürün Sorumluluğu”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2024.
- Tutumlu, Mehmet Akif/Özge Tutumlu. *Ayıplı Mal Hukuku (Ayıp)*. 3. Basım, Ankara: Seçkin Yayınları, 2025.
- Tutumlu, Mehmet Akif/Özge Tutumlu. *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi (Şerh)*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2024.
- Tutumlu, Mehmet Akif. *Türk Hukukun ve Hukuk Muhakemeleri Kanun’a Göre Zamanaşımı ve Zamanaşımı Def’i*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2024.
- Tandoğan, Haluk. *Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri Cilt 1/1*. 5. Basım, İstanbul: Evrim Basım Yayım, 1988.
- Taşkent, Savaş. “Yapımcının Sorumluluğu”. *İstanbul Barosu Dergisi* 74, no. 9-10, (1973): 1201-1211.
- Tiftik, Mustafa. *Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Genel Kural ile Düzenlenmesi Sorunu*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2005.
- Tekinay, Selahattin Sulhi/ Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop. *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Borçlar Genel)*. 6. Basım, İstanbul: Filiz Kitapevi, 1988.
- Tekinay, Selahattin Sulhi/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop. *Tekinay Eşya Hukuku (Eşya)*. 5. Basım, İstanbul: Filiz Kitapevi, 1989.
- Tiryaki, Betül. “Avrupa Konseyi’nin 25.7.1985 Tarihli Direktifi’ne Göre Üreticinin Sorumluluğunun Şartları ve Tüketicinin Korunması Mevzuatı ile Mukayesesi (Avrupa Konseyi)”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 55, no. 2, (2006): 229-248.
- Tiryaki, Betül. *Tüketicinin Korunması Hukuku Açısından Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk (Ayıplı Hizmet)*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2007.

- Tunçomağ, Kenan. *Türk Borçlar Hukuku Cilt 1 Genel Hükümler (C. 1)*. 6. Basım, İstanbul: Sermet Matbaası, 1976.
- Tunçomağ, Kenan. *Türk Borçlar Hukuku Cilt 2 Özel Hükümler (C. 2)*. İstanbul: Sermet Matbaası, 1977.
- Türkmen, Ahmet. “Tüketici İşlemlerinde Ayıplı Mal ve Hizmetten Doğan Seçimlik Hakların Tabi Olduğu Zamanaşımı ve Bunun Garanti Taahhütleriyle İlişkisi”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, Özel Sayı-Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez’e Armağan, (2015): 3389-3448.
- Tüzüner, Özlem. “Madde 1/Tüzüner Şerhi”, *Milli Şerh 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi* içinde, 1-27, Ed. Hakan Tokbaş ve Özlem Tüzüner, İstanbul: Aristo Yayınevi, 2016.
- Ünal, Mehmet/Veysel Başpınar. *Şekli Eşya Hukuku*. 13. Basım, Ankara: Savaş Yayınevi, 2023.
- Ünal, Akın/Arif Kalkan. “Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu Üzerine Olan ve Olması Gereken Hukuka Dair Genel Düşünceler”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, no. 39, (2019): 45-82.
- Ünal, Akın/Mehmet Zahid Yener. “2024/2853 Sayılı Avrupa Birliği Ürün Sorumluluğu Direktifi’nin Getirmiş Olduğu Bazı Yeniliklerin Değerlendirilmesi”. *Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, no. 7, (2025): 364-380.
- Ünlén, Gökhan. *Güncel Gelişmeleriyle Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2024.
- Ünlütepe, Mustafa. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Borçlar Hukuku)*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Ünlütepe, Mustafa. *Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu’nun Başlangıç Hükümleri (Medeni Hukuk)*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Yasan Tepetaş, Canan. *İmalatçının Sorumluluğu ve Uygulanacak Hukuk*. İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2021.
- Yavuz, Cevdet/Faruk Acar/Burak Özen. *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)*. 19. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2024.

- Yavuz, Cevdet. “Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na Göre Kusursuz Sorumluluk Hâlleri ve İlkeleri (Kusursuz Sorumluluk)”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14, no. 4, (2008): 29-61.
- Yavuz, Cevdet. “Tüketicinin Korunması Bakımından İmalatçının (Ürün) Sorumluluğu (İmalatçı)”. *Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan* içinde, 1316-1332, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2013.
- Yavuz, Levent. “Tüketicinin Korunması Bakımından İmalatçının Sorumluluğu (Tüketici)”. *Ankara Barosu Dergisi* 49, no. 2, (1992): 260-270.
- Yazıcı, Ayşe Nur Merve. *Otonom Aracın Sebep Olduğu Zararlardan Üreticinin Kusursuz Sorumluluğu*. Ankara: Adalet Yayınları, 2023.
- Yazıcı Çakmak, Ayşe Nur Merve. “2024/2853 Sayılı Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi’nin Getirdiği Esaslı Değişikliklerin Değerlendirilmesi (Değerlendirme)”. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 29, 1, (2025): 495-537.
- Yazıcı Çakmak, Ayşe Nur Merve. “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) Kapsamında Sorumlu Kişilerin Kim Olduğu Sorunu (Sorumlular)”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 32, no. 4, (2024): 2611-2659.
- Yener, Mehmet Zahid. *Ürün Sorumluluğu AB Direktifi, Alman, İsviçre, Türk Hukuku Mukayeseli*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2024.
- Yeşilköy, Batuhan Salim. “Bir Örtülü Boşluk Doldurulması Örneği Olarak Üreticinin Kusursuz Sorumluluğu”. *Sorumluluk Hukuku Seminerleri 2018* içinde, 409-445, Ed. Başak Baysal, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019.
- Yıldırım, M. Fadıl. “Genetiği Değiştirilmiş Ürünlerden Sorumluluk (Genetik)”. *Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu 2009* içinde, 233-262, Ed. M. Fadıl Yıldırım ve Ender Ethem Atay, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, 2009.
- Yüksel, Hilmi. “Tedarik Zincirleri İçin Performans Ölçüm Sistemlerinin Tasarımı”. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi* 11, no. 1, (2004): 143-154.
- Zevkliler, Aydın/Murat Aydoğdu. *Tüketicinin Korunması Hukuku-Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2004.

Zevkliler, Aydın/K. Emre Gökyayla. *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. 22. Basım, Ankara: Turhan Kitapevi, 2024.

Zevkliler, Aydın/Çağlar Özel. *Tüketicinin Korunması Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2016.

Zevkliler, Aydın/Mehmet Beşir Acarbey/K. Emre Gökyayla. *Medeni Hukuk*. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2000.

Elektronik Kaynaklar

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1985/374/oj/eng>

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1999/44/oj/eng>

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/41/oj/eng>

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/95/oj/eng>

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2008/765/oj/eng>

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62004CJ0127>

<https://osha.europa.eu/en/legislation/directives/53>

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0132_EN.html,

https://www.ab.gov.tr/files/ceb/Fasil%2028%20Tuketiginin%20ve%20Sagligin%20Korunmasi/3198510374_tr.pdf

<https://legalbank.net/>

<https://www.fullegal.com>

<https://www.turkhukuksitesi.com>

<https://www.tuketicihukuku.org>

<https://www.sonkarar.com>

<https://www.corpus.com.tr>

<http://kazanci.com>

<https://www.lexpera.com.tr>

<https://www.karararama.yargitay.gov.tr>

<https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/defective>

<https://sozluk.gov.tr>

https://www.hukukegitim.com/kitap.aspx?id=2289&egitmen_id=944

<https://www.history.com/this-day-in-history/march-3/faulty-door-dooms-plane>

[https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/f72877bd-94b5-037b-e050-007f01005610,](https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/f72877bd-94b5-037b-e050-007f01005610)

https://www.itkib.org.tr/duyurular/sirkuler/dosyalar/kanun%20taslagi%2022nisan2013_00002103.pdf

<https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/40>

<https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/samsung-note-7deki-arizanin-nedenini-acikladi/732989>

<https://www.history.com/this-day-in-history/march-3/faulty-door-dooms-plane>